

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris:

C.Z.U.: 811.135.1'373.2(043.3)

COROBCEAN DOINA

NUME PROPRII – STRUCTURI ȘI VALORI SEMANTICO-PRAGMATICE

621.05 Semiotică; semantică; pragmatică (limba română)

Conducător științific:

**Alexandra GHERASIM,
doctor în filologie, conferențiar
universitar**

Autor:

Doina COROBCEAN

Chișinău, 2025

© Corobcean Doina, 2025

Cuprins

ADNOTARE	5
ANNOTATION.....	6
АННОТАЦИЯ	7
LISTA TABELELOR	9
LISTA FIGURILOR	10
LISTA ABREVIERILOR.....	11
INTRODUCERE	12
I. NUMELE PROPRII: REPERE CONCEPTUALE SUB ASPECT EVOLUTIV.....	18
1.1 Incursiuni în onomastică.....	18
1.2. Numele proprii reflectate în studii de actualitate.....	23
1.3 Repere terminologice în onomastică	26
1.4. Statutul semantic al numelor proprii	35
1.4.1. Modalități de manifestare a sensului numelor proprii la nivelul limbii și la nivelul vorbirii	39
1.5. Pragmatica relației comun – propriu – comun.....	44
Concluzii la capitolul I	50
2. NUMELE PROPRII – SURSĂ DE FORMARE A NUMELOR COMUNE	51
2.1. Constituirea structurilor antroponimice	51
2.2. Principii de analiză a antroponimelor	58
2.2.1 Alterarea numelor proprii	66
2.3 Numele propriu – semnificație și mesaj	69
2.4. Considerații privind noțiunea de eponim vs deonim în lingvistică	76
2.5. Pragmatica actului denominării revers	80
Concluzii la capitolul II	84
III. MIGRAȚIA NUMELUI PROPRIU ÎN CLASA APELATIVELOR.....	86
3.1 Tipologia numelor-sursă.....	86
3.2. Formarea termenilor eponimi	91
3.3 Clase morfologice ale eponimelor	94
3.4. Criterii de clasificare a deonimelor/eponimelor	98
3.4.1 Clasificarea tematică.....	98
3.4.2 Clasificare uzuală	107
3.5. Eponimele din domeniul științific (medicale)	114
Concluzii la capitolul III.....	124
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	126
Bibliografie	129

Surse.....	144
Anexa 1. Glosar de termeni onomastici	146
Anexa 2. Glosar de termeni medicali	150
Declarația privin asumarea răspunderii	167
Curriculum Vitae.....	168

ADNOTARE

Corobcean Doina. Numele proprii – structuri și valori semantico-pragmatice.
Teză de doctor în științe filologice, specialitatea 621.05, Chișinău, 2025

Structura tezei: Introducere; trei capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 213 titluri; tabele (5), figuri (10) anexe (2). Textul de bază cuprinde 123 de pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 5 lucrări științifice.

Cuvinte și expresii-cheie: nume proprii, onomastică, onomasiologie, antroponime, toponime, nume de familie, prenume, supranume, eponime.

Scopul tezei constă în cercetarea unor aspecte legate de trecerea numelor proprii în nume comune din perspectiva semantico-pragmatică și lexico-gramaticală, precum și sinteza concepțiilor lingvisticii contemporane asupra problemei trecerii numelor proprii în nume comune și invers.

Obiectivele cercetării: determinarea locului antroponimiei în sistemul limbii române; reliefarea aspectelor semantice și pragmatice ale numelor proprii; analiza succintă a principiilor de studiere a numelor proprii; determinarea locului eponimelor în sistemul lexical al limbii române; stabilirea raportului nume propriu – nume comun; prezentarea tipologiei numelor sursă; includerea într-o clasă morfologică a termenilor nou-creați; clasificarea tipologică a eponimelor; analiza semantică a unor eponime conform clasificării după numele sursă; analiza contrastivă a eponimelor științifice vs ocazionale.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în cercetarea din perspectivă triadică a numelor proprii: *complex sonor* (forma), *semnificație* (conținutul) și *referent* (corespondentul său real). Odată cu retransferarea lor din clasa numelor proprii în clasa celor comune, acestea recapătă proprietățile gramaticale inițiale, dar și unele noi, în cazul în care sunt atribuite altei clase morfologice decât cea a substantivului (adjective sau verbe). Relevanța unui astfel de studiu e bazată și pe faptul că se examinează modul de tezurizare a lexemelor ce denumesc noțiuni apărute în perioade mai vechi de formare a limbii și se evocă numele cuiva, al unei divinități, al unui savant sau al unui cercetător.

Rezultatele obținute reprezintă o contribuție la soluționarea unei probleme științifice importante și constau în determinarea particularităților structurale și lexico-semantice ale numelor proprii; identificarea valorilor semantice și pragmatice a eponimelor, și o tipologizare mai amplă a acestora în funcție de mai multe criterii (etimologic, structural, semantic), orientând valorificarea lor în diverse domenii științifice.

Semnificația teoretică constă în aprofundarea cercetărilor asupra numelor proprii în limba română; sistematizarea valorilor semantice și pragmatice ale numelor proprii, în general, și a eponimelor, în particular; precizarea aspectelor structurale, semantice și pragmatice ale eponimelor în diverse domenii de utilizare (domeniul științelor exacte, social-politic, literar etc.).

Valoarea aplicativă a cercetării. Rezultatele cercetării pot fi valorificate în cadrul cursurilor universitare, pentru precizarea aspectelor legate de onomastica românească, semantică și pragmatică. De asemenea, cercetarea curentă poate servi drept reper pentru studii ulterioare în domeniul onomasticii.

Implementarea rezultatelor științifice rezidă în formularea unor ipoteze pro/ contra relevanței eponimelor în domeniul științific și analiza pragma-semantică a noilor termeni formați din perspectiva aplicabilității acestora în diverse domenii. De asemenea, a fost realizată o analiză complexă a numelor proprii de persoane și a numelor de familie, în special, din perspectivă semantică, pragmatică, etimologică și lexico-gramaticală.

ANNOTATION

Corobcean Doina. Proper names – structures and semantic-pragmatic values.

Doctoral thesis in philological sciences, specialty 621.05, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: Introduction; three chapters; general conclusions and recommendations; bibliography of 213 titles; tables (5), figures (10), annexes (2). The basic text comprises 123 pages. The obtained results are published in 5 scientific papers.

Keywords and expressions: proper names, onomastics, onomasiology, anthroponyms, toponyms, first names, surnames, eponyms.

The purpose of the thesis is to research the problems related to the functionality of proper names, being oriented towards the analysis of the migration processes of names on the common - proper - common axis, revealing the lexical-grammatical and semantic-pragmatic dimensions.

Research objectives: determining the place of anthroponymy in the Romanian language system; highlighting the semantic and pragmatic aspects of proper names; brief analysis of the principles of studying proper names; determining the place of eponyms in the lexical system of the Romanian language; establishing the proper name - common name ratio; presentation of the typology of source names; inclusion in a morphological class of newly created terms; typological classification of eponyms; semantic analysis of some eponyms according to the classification according to the source name; contrastive analysis of scientific vs casual eponyms.

Scientific novelty and originality reside in the research from a triadic perspective of proper nouns: sound complex (form), meaning (content) and referent (its real correspondent). Once they are retransferred from the class of proper nouns to the class of common nouns, they regain their initial grammatical properties, but also some new ones, if they are assigned to a morphological class other than that of nouns (adjectives or verbs). The relevance of such a study is also based on the fact that it examines the way of hoarding lexemes that name notions that appeared in older periods of language formation and evoke the name of someone, a divinity, a scholar or a researcher.

The obtained results represents a contribution to solving an important scientific problem and consists in determining the structural and lexico-semantic particularities of proper names; identifying the semantic and pragmatic values of eponyms, and a broader typology of them according to several criteria (etymological, structural, semantic), guiding their exploitation in various scientific fields.

The theoretical significance consists in deepening the research on proper names in the Romanian language; the systematization of the semantic and pragmatic values of proper names, in general, and of epanyms, in particular; specifying the structural, semantic and pragmatic aspects of eponyms in various fields of use (the field of exact sciences, social-political, literary etc.).

The applied value of the research. The results of the research can be used in university courses, to specify the aspects related to Romanian onomastics, semantics and pragmatics. Also, the current research can serve as a benchmark for further studies in the field of onomastics.

Implementation of scientific results: lies in the formulation of hypotheses for/against the relevance of eponyms in the scientific field and the pragma-semantic analysis of the new terms formed from the perspective of their applicability in various fields. Also, a complex analysis of personal names and family names was carried out, in particular, from a semantic, pragmatic, etymological and lexico-grammatical perspective.

АННОТАЦИЯ

Коробчан Дойна. Имена собственные – структуры и семантико-прагматические значения.

Докторская диссертация по филологическим наукам, специальность 621.05, Кишинев, 2025 г.

Структура диссертации: Введение; три главы; общие выводы и рекомендации; библиография 213 наименований; таблицы (5), рисунки (10), приложения (2). Основной текст состоит из 123 страниц. Полученные результаты опубликованы в 5 научных статьях.

Ключевые слова и выражения: имена собственные, ономастика, ономасиология, антропонимы, топонимы, фамилии, имена, прозвище, эпонимы.

Целью диссертации является исследование проблем, связанных с функциональностью имен собственных, ориентируясь на анализ миграционных процессов имен по оси общее - собственное - общее, раскрывая лексико-грамматическое и семантико-прагматическое измерения.

Задачи исследования: определение места антропонимии в системе румынского языка; выделение семантических и прагматических аспектов имен собственных; краткий анализ принципов изучения имен собственных; определение места эпонимов в лексической системе румынского языка; установление соотношения имени собственного и имени нарицательного; представление типологии названий источников; включение в морфологический класс вновь созданных терминов; типологическая классификация эпонимов; семантический анализ некоторых эпонимов в соответствии с классификацией по имени источника; сравнительный анализ научных и случайных эпонимов.

Научная новизна и оригинальность заключаются в исследовании с триадической точки зрения имен собственных: звуковой комплекс (форма), значение (содержание) и референт (реальный корреспондент). После того, как они переводятся из класса имен собственных в класс имен нарицательных, они восстанавливают свои первоначальные грамматические свойства, но также и некоторые новые, если они отнесены к морфологическому классу, отличному от класса существительных (прилагательных или глаголов). Актуальность такого исследования также основана на том факте, что оно изучает способ накопления лексем, которые называют понятия, возникшие в более ранние периоды формирования языка и вызывающие имя кого-то, божества, ученого или исследователя.

Полученные результаты представляет собой вклад в решение важной научной проблемы и заключается в определении структурных и лексико-семантических особенностей имен собственных, выявлении семантических и прагматических значений эпонимов и более широкой их типологии по нескольким критериям (этимологическим, структурным, семантическим), определяющей их использование в различных научных областях.

Теоретическая значимость состоит в: углублении исследования имен собственных в румынском языке; систематизация семантического и прагматического значения имен собственных вообще и эпонимов в частности; уточнение структурно-семантических и прагматических аспектов эпонимов в различных сферах употребления.

Практическая ценность исследования. Результаты исследования могут быть использованы в университетских курсах для уточнения аспектов, связанных с румынской ономастикой, семантикой и прагматикой. Также данное исследование может служить ориентиром для дальнейших исследований в области ономастики.

Внедрение научных результатов заключается в формулировании гипотез за/против релевантности эпонимов в научной сфере и прагма-семантическом анализе образованных новых терминов с точки зрения их применимости в различных областях.

Также был проведен комплексный анализ личных имен и фамилий, в частности, с семантической, прагматической, этимологической и лексико-грамматической точек зрения.

LISTA TABELELOR

Tabelul 2.1	Frecvența unor prenume atestate și ca nume de familie	p. 52
Tabelul 2.2	Particularități ale numelor proprii vs ale eponimelor	p. 79
Tabelul 3.1	Criterii specifice de diferențiere a eponimelor	p. 105
Tabelul 3.2	Eponime medicale – termeni sinonimi	p. 112
Tabelul 3.3	Relevanța/ nonrelevanța eponimelor	p. 113

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1	Tipologia numelor proprii conform criteriului animat/ inanimat	p. 30
Fig. 1.2	Modul de formare a termenilor onomastici	p. 31
Fig. 2.1	Principii de analiză a numelor proprii	p. 57
Fig. 2.2	Ciclicitatea migrației numelor comun – propriu – comun	p. 78
Fig. 2.3	Relația comun – propriu – comun	p. 81
Fig. 3.1	Tipologia numelor-sursă în formarea eponimelor	p. 84
Fig. 3.2	Clasificarea eponimelor conform criteriului aplicativ	p. 105
Fig. 3.3	Clasele morfologice în care se înscriu eponimele ocazionale	p. 107
Fig. 3.4	Clasificarea eponimelor medicale	p. 116
Fig. 3.5	Incidența termenilor-eponimi conform țărilor de origine	p. 119

LISTA ABREVIERILOR

adj.	adjectiv
Ac.	acuzativ
D.	dativ
DM	Dicționar medical
G.	genitiv
ICOS	Consiliul Internațional de Științe Onomastice
N.	Nominativ
NF	Nume de familie
s.f.	Substantiv feminin
s.m.	Substantiv masculin
s.n.	Substantiv neutru
UNGEGN	Grupul de Experți al Națiunilor Unite pentru Nume Geografice

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Onomastica este un domeniu vast și versatil în cercetare și abordare. Astăzi procesul de denominație nu se reduce doar la numele de persoane sau de locuri, domeniile onomasticii fiind în continuă dezvoltare, astfel încât acesta a devenit obiect de studiu nu doar pentru lingviști, dar și pentru filozofi, sociologi, etnologi, istorici și chiar pentru medici.

Numele proprii au capacitatea de a nu fi statice, chiar dacă unele dintre ele sunt suficient de constante, cum ar fi numele de familie sau toponimele, spre deosebire de prenume, care, influențate de areal și condiționate de „moda” denominației, pot avea un caracter ciclic.

O altă componentă a numelor proprii este cea de trecere din clasa numelor comune în cea a numelor proprii, iar încercarea de a realiza o analiză a numelor comune formate de la numele proprii în limba română se înscrie în tendința de a defini o nouă – veche subclasă a substantivului. Din această perspectivă, analiza materialului onomastic este concepută ca o descriere a unei alte laturi a numelor proprii, nu cea de denominație, ci aceea de a fi material lingvistic pentru o nouă subclasă morfologică.

Alegerea noastră de a analiza numele proprii din perspectiva propriu – comun este condiționată de:

- gradul insuficient de reflectare a numelor proprii, devenite comune în limbă;
- conținutul semantic al eponimelor care au fost împrumutate în limba română;
- statutul semantico-pragmatic al termenilor nou-formați/ împrumutați în limbă;
- productivitatea numelor proprii devenite comune.

Studiul eponimelor, o ramură a lingvisticii care a luat amploare în ultimele decenii, a fost subiectul unor cercetări relativ limitate. Cei care s-au dedicat acestui domeniu au abordat nu doar numele de persoane, ci au explorat și problema formării numelor comune pornind de la cele proprii. În contextul nostru, Maria Cosniceanu a abordat tangențial această problemă, oferind o succintă analiză a eponimelor larg utilizate, însă cercetătoarea se concentrează exclusiv pe cele formate din nume mitologice. De asemenea, Adela Manoli, Natalia Gobjilă, Natalia Vreme și Florica Popescu au adus contribuții în acest sens. În ultimii ani, au fost publicate dicționare de eponime care acoperă diverse domenii, editate de autori precum Octavian Laiu-Despău și Radu Mușat. În trecut, au mai fost realizate dicționare de eponime, însă acestea s-au concentrat exclusiv pe domeniul medical, dat fiind că eponimele sunt frecvent folosite în terminologia medicală.

Scopul tezei. Luând în considerație unele investigații despre importanța numelor proprii și a eponimelor în domeniul lingvisticii, teza își propune ca scop cercetarea unor aspecte legate de

trecerea numelor proprii în nume comune din perspectiva semantico-pragmatică și lexico-gramaticală, precum și sinteza concepțiilor lingvisticii contemporane asupra problemei trecerii numelor proprii în nume comune și invers.

Obiectivele cercetării:

- determinarea locului antroponimiei în sistemul limbii române;
- reliefarea aspectelor semantice și pragmatice ale numelor proprii;
- analiza succintă a principiilor de studiere a numelor proprii;
- identificarea locului eponimelor în sistemul lexical al limbii române;
- stabilirea raportului nume propriu – nume comun;
- prezentarea tipologiei numelor sursă;
- includerea într-o clasă morfologică a termenilor nou-creați;
- clasificarea tipologică a eponimelor;
- analiza semantică a unor eponime conform clasificării după numele sursă;
- analiza contrastivă a eponimelor științifice vs ocazionale.

Metodologia cercetării. Sarcinile propuse au condiționat utilizarea unor metode și procedee de cercetare aplicate în practica lingvisticii actuale. Metodele de cercetare au fost utilizate succesiv, în funcție de aspectul urmărit într-o anumită secvență. Astfel ne-am axat pe metodele de cercetare clasice: *documentarea* prin consultarea bibliografiei relevante la tema abordată; *observația* s-a rezumat la identificarea numelor proprii de persoane și eponime specifice clasificărilor realizate. Exemplele selectate au fost, ulterior, clasificate și analizate din punct de vedere semantico-pragmatic, lexico-gramatical și, parțial, etimologic. Alte metode lingvistice (tradiționale și moderne) aplicate în cercetare au fost: metoda descriptivă, metoda analizei comparative, metoda statistică.

Ipoteza cercetării. Numele proprii, prin procesul de resemantizare și conversie lingvistică, pot deveni sursă activă pentru formarea numelor comune în limba română, având implicații semantico-pragmatice, lexico-gramaticale și etimologice. Iar eponimele joacă un rol semnificativ în îmbogățirea vocabularului și în reflectarea dinamicii culturale, științifice și sociale, această tranziție fiind determinată de factori lingvistici și extralingvistici.

Corpusul lucrării este constituit din nume proprii, în special nume de familie, care au fost selectate din următoarele surse: *Cosniceanu M. Dicționar de prenume și nume de familie (1991, 1993, 1999)*, *Constantinescu N. Dicționar onomastic românesc (1963)*, *Cosniceanu M. Nume de familie (din perspectivă istorică), vol. I (2004), vol. II (2010), vol. III (2018)*, 7 surse literare <https://e-services.md/ro/content/verifica-numarul-de-persoane-cu-acelasi-numeprenume>.

Eponimele au fost selectate din lucrări medicale precum *Titirică L. Dicționar de termeni pentru asistenți medicali. Whonamedit.com. Biographical dictionary of medical eponyms* <http://www.whonamedit.com>, *Dicționar medical român., Clasificarea statistică internațională a bolilor și a problemelor de sănătate înrudite, revizia a zecea, modificările australiene*, <http://www.contrafort.md>, <https://moldova.europalibera.org>, <https://radiochisinau.md>, <https://unimedia.info>, <https://www.jurnal.md>, <https://www.luchianiuc.com>, <https://www.pavlicenco.md>.

Noutatea lucrării rezidă în cercetarea din perspectivă triadică a numelor proprii: *complex sonor* (forma), *semnificație* (conținutul) și *referent* (corespondentul său real). Odată cu retransferarea lor din clasa numelor proprii în clasa celor comune, acestea recapătă proprietățile gramaticale inițiale, dar și unele noi, în cazul în care sunt atribuite altei clase morfologice decât cea a substantivului (adjective sau verbe). De menționat aici și captarea unor seme noi, derivate deseori de la portretul fizic sau psihic al purtătorului numelui respectiv. Relevanța unui astfel de studiu e bazată și pe faptul că se examinează modul de tezaurizare a lexemelor ce denumesc noțiuni apărute în perioade mai vechi de formare a limbii și se evocă numele cuiva, al unei divinități, al unui savant sau al unui cercetător.

Rezultatele obținute reprezintă o contribuție la soluționarea unei probleme științifice importante și constau în determinarea particularităților structurale și lexico-semantice ale numelor proprii; elucidarea particularităților numelor comune formate în baza numelor proprii, raportate la aria lor de funcționare; identificarea valorilor semantice și pragmatice ale eponimelor, și o tipologizare mai amplă a acestora, în funcție de mai multe criterii (etimologic, structural, semantic), orientând valorificarea lor în diverse domenii științifice.

Semnificația teoretică constă în aprofundarea cercetărilor asupra numelor proprii în limba română; sistematizarea valorilor semantice și pragmatice ale numelor proprii, în general, și ale eponimelor, în particular; precizarea aspectelor structurale, semantice și pragmatice ale eponimelor în diverse domenii de utilizare (domeniul științelor exacte, social-politic, literar etc.).

Valoarea aplicativă. Rezultatele cercetării pot fi valorificate în cadrul cursurilor universitare, pentru precizarea aspectelor legate de onomastica românească, semantică și pragmatică. De asemenea, cercetarea curentă poate servi drept reper pentru studii ulterioare în domeniul onomasticii.

Implementarea rezultatelor științifice rezidă în formularea unor ipoteze pro/ contra relevanței eponimelor în domeniul științific și analiza pragma-semantică a noilor termeni formați din perspectiva aplicabilității acestora în diverse domenii. De asemenea, a fost realizată o analiză

complexă a numelor proprii de persoane și a numelor de familie, în special, din perspectivă semantică, pragmatică, etimologică și lexico-gramaticală.

Valorificarea rezultatelor științifice a constat în participarea la diverse manifestări științifice (10 comunicări): conferințe naționale, naționale cu participare internațională și internaționale, cu publicarea rezumatelor în culegerile acestor foruri și 5 articole: patru articole în reviste naționale și un articol în revistă internațională.

Sumarul compartimentelor tezei. Din punct de vedere structural, teza conține: o adnotare în limbile română, engleză și rusă; introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, lista bibliografică ce cuprinde 202 titluri, o anexă, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

În primul capitol *Numele propriu: repere conceptuale sub aspect evolutiv* elucidăm problemele teoretice privind noțiunea de antroponimie în accepția lingviștilor: Anatol Eremia, Maria Cosniceanu, Alexandru Graur, Christian Ionescu etc. analizând și clarificând conceptul de onomastică prin evidențierea diferențelor esențiale dintre numele proprii și cele comune.

Actualitatea numelor proprii, prin trecerea în revistă a celor mai importante cercetări în domeniu, se reliefează și în problema terminologiei onomastice în limba română, analizând glosare terminologice din domeniul onomasticii, recunoscute pe plan internațional (precum cele elaborate de ICOS – *International Council of Onomastic Sciences* și UNGEGN – *United Nations Group of Experts on Geographical Names*), cât și din nomenclatoarele terminologice specifice unor limbi cu tradiție în cercetarea onomastică, precum rusa, slovacă și polona.

Statutul semantic al numelor proprii și modalitățile de manifestare a sensului la nivelul vorbirii și la nivelul limbii, este argumentat de faptul că numele proprii își realizează funcția semnificativă exclusiv în cadrul unui context determinat. Acestea constituie unități lingvistice marcate de o profundă dependență contextuală, sensul lor fiind realizabil doar prin intermediul relației cu situația de comunicare și cu cunoașterea extralingvistică relevantă.

Aspectele pragmatice ale relației nume comun – nume propriu în lingvistică sunt prezentate prin teoretizarea conceptului de trecere a apelativelor în clasa numelor proprii și, invers, migrația numelor proprii în clasa substantivelor comune, cunoscute sub numele de eponime.

În cel de-al doilea capitol *Numele proprii - sursă de formare a numelor comune* abordăm problema structurilor antroponimice, care manifestă o mobilitate mai accentuată decât toponimele, circulând cu ușurință dincolo de granițele culturale sau naționale și fiind într-o mai mare măsură influențate de tendințele sociale și de modă. Din punct de vedere normativ, în limba română structura numelui personal este bipartită, cuprinzând prenumele (numele de botez - prenumele) și numele de familie.

Analiza numelor este realizată coform principiului etimologic, structural, semantic și lexico-gramatical, precum și numele proprii din perspectiva semnificației și mesajului. Principiul etimologic are o importanță majoră în analiza numelor proprii, întrucât ele conservă urmele unor etape semnificative din evoluția unei limbi și a unei comunități.

Analiza lexico-gramaticală evidențiază valoarea morfologică a numelor proprii, acestea oferind informații relevante privind genul gramatical și alte trăsături flexionare. În mod particular, numele de familie exercită o funcție denominativă dublă: individualizează persoanele în cadrul aceleiași familii și, concomitent, asigură coeziunea identitară a grupului familial.

Principiul semantic vizează specificul referențial al numelor proprii și transformările de statut lingvistic dintre apelative și nume proprii.

Tot aici realizăm o analiză a termenilor eponim/ deonim în lingvistică și tratăm problema pragmaticii actului denominării revers. Cercetarea fenomenului de migrație lexicală implică adesea dificultăți de ordin conceptual, întrucât presupune delimitarea clară între diversele tipuri de transfer semantic, precum conversiunea, metonimia, antonomazia și eponimia. Aceste procese ilustrează modalitățile prin care semnificanții sunt reinterpretați și integrați în noi contexte lingvistice. În acest sens, clarificarea terminologică și dezambiguizarea conceptuală devin demersuri esențiale pentru o înțelegere precisă și nuanțată a acestor fenomene lingvistice.

În capitolul trei ***Migrația numelui propriu în clasa apelativelor*** realizăm o analiză a tipologiei numelor sursă a eponimelor. Procesul de eponimizare se fundamentează, în mod obișnuit, pe numele persoanei asociate cu descoperirea, inventarea sau promovarea unui obiect ori concept, însă poate fi influențat și de factori extralingvistici, precum politicile lingvistice și culturale sau alte considerente contextuale. Termenii eponimici își pot avea originea într-o gamă variată de surse: nume proprii, figuri mitologice, personaje literare sau toponime.

Formarea și clasificarea morfologică a termenilor eponimici nu se abat semnificativ de la mecanismele generale de derivare a numelor comune; diferența esențială constă în natura sursei, care poate fi supusă unor legități specifice de transformare lingvistică. În ceea ce privește genul gramatical și forma, eponimele prezintă variații în funcție de categoria lexicală în care sunt încadrate, suferind adesea adaptări morfologice pentru a se conforma normelor gramaticale ale limbii române. Totodată, aceste forme pot include elemente de legătură, prefixe sau sufixe specifice ori pot implica modificări ale numelui propriu inițial, aspecte ce reflectă diversitatea și complexitatea procesului de integrare a termenilor eponimici în lexicul curent.

Clasificarea eponimelor și analiza unor exemple concrete din cadrul acestor categorii se fundamentează pe o clasificare sistemică, inspirată de structura Clasificării Zecimale Universale

(CZU), care împarte ansamblul cunoașterii umane în zece clase principale, fiecare dintre acestea fiind subdivizată în mod ierarhic.

Clasificarea eponimelor în funcție de contextul de utilizare contribuie la o înțelegere aprofundată a mecanismelor lor de funcționare și a semnificațiilor latente pe care le pot transmite. În acest sens, propunem o tipologie tripartită, care distinge între eponimele ocazionale, științifice și literare, evidențiind astfel diversitatea și complexitatea manifestării acestora în diferite sfere ale discursului.

Analiza contrastiv-comparativă a eponimelor științifice – cu precădere a celor medicale – în raport cu eponimele ocazionale, de tip social-politic, permite evidențierea diferențelor structurale, funcționale și semantice dintre aceste categorii. Eponimele medicale se caracterizează printr-un grad înalt de standardizare, stabilitate terminologică și universalitate, având rolul de a desemna concepte precise și recurente în discursul științific. În opoziție, eponimele social-politice sunt marcate de un pronunțat caracter contextual, volatilitate semantică și puternice conotații ideologice sau afective. Acestea din urmă îndeplinesc, preponderent, o funcție expresivă și retorică, reflectând dinamica discursului public și a realităților socio-politice. Prin această abordare comparativă, se conturează profilul funcțional distinct al eponimelor în raport cu domeniul de apartenență și cu intenționalitatea comunicativă a utilizatorilor.

În **Concluzii generale și recomandări** prezentăm o sinteză a rezultatelor obținute pe parcursul cercetării, dar și perspectivele de studiere ulterioară a problemei și recomandări la aplicarea rezultatelor cercetării.

Prin acest studiu ne aducem modesta contribuție la elaborarea unor repere teoretice de studiu al eponimelor.

I. NUMELE PROPRII: REPERE CONCEPTUALE SUB ASPECT EVOLUTIV

1.1 Incursiuni în onomastică

Numele are o evoluție și o dezvoltare atât de lungă, încât originile acestuia trebuie căutate adânc în istorie. De la primele cercetări și până în prezent numele a avut și are conotații semantice diferite, în funcție de domeniul nonlingvistic în care este abordat: sociologie, filozofie, psihologie etc.

Din cercetările realizate în domeniul lingvisticii, conceptul de onomastică este definit ca fiind studiul numelor proprii ale persoanelor, animalelor și locurilor. Alexandr Smirnitsky[207] susține că în domeniul onomasticii ar trebui incluse nu doar prenumele, numele de familie, patronimele și numele de locuri, ci și numele mitologice, denumirile corpurilor cerești, numele diferitelor întreprinderi, organizații, asociații etc., precum și numele individuale, titlurile operelor literare, muzicale și artistice. Mai târziu, printre primii, Albert Dauzat[186] a introdus ideea că onomastica se ocupă cu studiul tuturor tipurilor de nume proprii în general.

Mult timp onomastica a fost considerată „o ramură oarecum laterală a lingvisticii” [56, p. 5], oferindu-i-se „un loc marginal” [90, p. 11] în cadrul acestei științe. Onomastica este o știință lingvistică, chiar dacă există teorii care ar contrazice acest adevăr, astfel, atât Gheorghe Constantinescu-Dobridor [16], cât și Vladimir Blonar [114] au dezvoltat ideea că aceasta nu este o știință lingvistică, în timp ce cercetătorul Leonhard Lipca [147, p. 31] menționează că onomastica în secolul al XXI-lea a devenit o știință independentă, dar cu proeminente conexiuni cu domeniul lingvisticii.

Onomastica este o știință lingvistică, dar totodată și interdisciplinară, dat fiind faptul că aceasta are conexiuni cu semantica, gramatica, etimologia, lexicologia, pragmatica, lingvistica textului, psiholingvistica, sociolingvistica etc. Însă această disciplină are o importanță deosebită și în cercetările altor arii cum ar fi istoria, religia, heraldica, antropologia, folcloristica și altele.

S-a pornit de la ideea că materia studiată, adică numele (in extenso), se deosebește de materia principală a lingvisticii, adică cuvintele. Or, deosebirea dintre numele propriu și cel comun constă în relația ce se stabilește între complexul sonor și conținutul semantic. Dacă în cazul grupului de sunete care formează corpul sonor al cuvântului și între înțelesul lui există o relație care se fixează și se păstrează mai mult sau mai puțin neschimbată la transmiterea limbii din tată-n fiu [56, p. 5], atunci în cazul grupului de sunete care formează corpul sonor al numelui propriu nu putem vorbi de un anumit conținut semantic (desigur, privit în plan sincron, pentru că în cel diacronic i se poate stabili o anumită semnificație).

Se știe că orice cuvânt se realizează pe două planuri:

- planul mesajului;
- planul semnalizării.

Din definiția dată de Alexander Gardiner numelor proprii, sesizăm ușor diferența între numele proprii și apelative (diferență ce intervine pe planul mesajului). „Numele propriu este un cuvânt sau un grup de cuvinte, având drept scop specific identificarea, care atinge sau încearcă să atingă un țel numai prin complexul său sonor distinctiv, fără referire la vreun sens pe care l-ar fi posedat acel complex sonor la început sau câștigat prin asociație cu obiectul sau cu obiectele identificate de el” [132, p. 52]

În acest fel, „numele propriu posedă numai facultatea de a desemna ceva (sau pe cineva), singularizând totodată, pe când numele comun are dubla facultate: *de a însemna și de a desemna ceva*” [89, p. 514]. Altfel spus, numele propriu este lipsit de conținut semantic, având numai sferă de întrebuințare minimă (virtual, cu un prenume poate fi numită numai o singură persoană), în timp ce numele comun posedă o semnificație, un conținut semantic și are o sferă largă de utilizare, deoarece el exprimă noțiuni formate prin atragerea notelor comune de la mai multe obiecte de același fel.

În *Tratatul de gramatică* al lui Corneliu Dimitriu avem următoarea remarcă: „substantivele proprii au posibilitatea de a individualiza într-o măsură mai mare sau mai mică prin ele înseși” [44, p. 70]. Ele exprimă noțiuni care nu se formează prin atragerea notelor comune de la mai multe exemplare.

Anume treptele abstractizării și generalizării conferă numelui comun un conținut semantic. Lipsit de aceste trepte, numele propriu este lipsit, totodată, și de semnificație, chiar dacă, fiind o categorie istorică, la început, în epoci mai îndepărtate, a avut la bază un apelativ care-l caracteriza, într-un fel oarecare, pe purtătorul lui.

Faptul că mai multe persoane poartă nume de familie identice nu este condiționat de caracteristicile comune pe care le-ar avea aceste persoane. Cu toată multitudinea de diferențe ce se pot stabili între numele proprii și cele comune, ar fi, desigur, absurdă excluderea primelor din lexicul unei limbi. Iar așa cum fac parte din acesta, ele (adică numele proprii) „pot contracta diferite elemente lexicale ale limbii, ajutând astfel, la realizarea comunicării” [90, p. 11] – funcția fundamentală a limbajului uman.

De rând cu limba, portul, cântecul și dansul popular, particularitățile antropologice și cele psihice, caracterul național, „unul din atributele de bază ale etnicității unui popor este considerată și antroponimia națională” [52, p. 131]. În același timp, limba unui popor este cunoscută „nu numai prin numele comune, ci și prin cele proprii” [60, p. 7].

Onomastica, ca obiect de studiu, mereu a fost considerată un punct de legătură între semantică și pragmatică, acest domeniu lingvistic, apărut relativ târziu, a dobândit în ultimele decenii o autonomie pronunțată, constituindu-se ca disciplină independentă, ajutată fiind de situarea sa la periferie cu alte științe socioumane: logica, psihologia, etnologia, sociologia, istoria, geografia. Obiectul său îl reprezintă numele proprii, care denumesc în special anumite repere individuale, spre a le deosebi de celelalte obiecte de același tip. Această categorie de nume nu este suficient delimitată și nici omogenă, ceea ce a îngreunat disocierea ei de alte discipline lingvistice. Categoria numelor proprii cuprinde: nume de persoană, nume de locuri, nume de ape, nume de animale, nume de aștri, nume de firme etc. Primele două subcategorii, și cele mai importante, s-au conturat, la rândul lor, ca domenii distincte: *toponimia* și *antroponimia*. „Sunet și imagine, simbol și semn de recunoaștere, *numele* reprezintă primul pas spre identitate. Istoria fiecărei unități denominative în parte constituie un domeniu de interferență în care obiectivul și subiectivul se îmbină și se influențează adesea într-o manieră cu totul surprinzătoare. Folosirea simbolică a acestora, etimologiile controversate, creațiile ludice sunt doar câteva puncte de interes ce pledează în favoarea onomasticii ca știință. Metodele moderne care se aplică astăzi în cercetările de limbă pot fi adaptate cu succes în studiul numelor proprii, cu atât mai mult cu cât sistemul lingvistic se vede uneori pus la încercare și chiar riscă să fie modificat grație creativității onomastice contemporane. Studiate în sensul larg al cuvântului, antroponimele ne apar ca nume de familie, prenume, porecle, supranume, nume populare sau pseudonime, iar explicarea diverselor forme care constă în stabilirea etimologiei, a sensului lor, reprezintă una dintre prioritățile cercetărilor de onomastică” [49, p. 223]. Numele reprezintă nu doar simple denumiri, ci și o parte integrantă a identității individuale și colective. Istoria fiecărui nume este plină de semnificații și conexiuni, reprezentând un domeniu fascinant al interferenței între aspectele obiective și subiective ale culturii și limbii. Onomastica, ca știință, explorează această complexitate, dezvăluind straturile profunde de semnificație și interpretare a numelor proprii. Folosind metode moderne de cercetare lingvistică, onomastica poate arunca o lumină asupra evoluției sistemului lingvistic și a schimbărilor culturale contemporane. Antroponimele, în toată diversitatea lor – de la numele de familie la porecle și pseudonime – oferă o fereastră captivantă spre înțelegerea trecutului și a dinamicii sociale. Explorarea etimologiei și a sensului acestor nume reprezintă una dintre direcțiile prioritare ale cercetărilor de onomastică, contribuind la înțelegerea mai profundă a culturii și identității umane. „Examinarea sistematică a numeroase tipuri de structuri a condus la soluționarea unor etimologii, dar și la apariția de controverse, întrucât există nume care au mai multe origini diferite și altele care au „pierdut” legătura semantică și structurală cu formele din limba-sursă. Nepăstrându-se în documente, ele nu pot fi reconstruite decât printr-o cercetare comparativă. Ele

sunt în măsură a clarifica modul în care au evoluat două sisteme lingvistice distincte, dacă s-au influențat reciproc de-a lungul timpului și, mai ales, în ce măsură și-au conservat acele trăsături care conferă individualitate” [49, p. 223]. Astfel, atunci când analizăm elemente onomastice din limbi diferite, informațiile obținute depășesc sfera etimologiei pure și ne ajută să înțelegem mai bine modul în care au evoluat sistemele lingvistice distincte. Aceste investigații ne pot oferi indicii despre influențele reciproce ale limbilor de-a lungul timpului și în ce măsură și-au păstrat trăsăturile distinctive care le conferă individualitate.

Ramura onomasticii ce se ocupă de studiul numelor proprii de persoană poartă numele de *antroponimie* (din greacă: *anthropos* = „om” și *onoma* = „nume”). Deci, *antroponimia* studiază numele și prenumele cu care sunt nominalizați membrii grupului etnic respectiv. Desigur, sub influența diferitor factori (atât interni, cât și externi) – influența progresului informatizării, extinderea contactelor interetnice, a modei – numele se modifică, se înnoiesc mereu, se internaționalizează. Și totuși, în pofida oricărei schimbări, fiecare neam „și-a păstrat un anumit fond de nume specifice numai lui” [52, p. 132].

Totalitatea numelor de locuri și localități dintr-o țară sau regiune constituie *toponimia* țării sau regiunii respective. Prin acest termen este desemnată și ramura *onomasticii* care studiază originea, semnificația inițială, formele de origine și evoluția numelor topice. În știința contemporană onomastica este considerată o disciplină lingvistică, înrudită cu lexicologia, etimologia, derivatologia etc. [46, p. 11]. Onomastica este o ramură a lingvisticii, dar foarte apropiată și strâns legată de istorie, geografie, etnologie. Aceasta pentru că numele proprii au apărut în anumite perioade de timp, într-un anumit spațiu și în legătură cu anumite activități ale omului. Deci, apariția și evoluția lor a fost condiționată de factori social-istorici și economici, de modul de viață materială și spirituală a oamenilor. Onomastica studiază din punct de vedere lingvistic și numele de persoane (prenumele, numele de familie, supranumele), acestea constituind obiectul de cercetare al *antroponimiei*, o altă ramură a onomasticii.

Interesul față de numele de persoană este foarte vechi. Dar o disciplină științifică specială, care să le studieze, apare abia în secolul al XIX-lea. La acel moment, fiecare popor ajunge să aibă un inventar de nume de persoană, capabil să constituie un sistem antroponimic cu trăsături distincte. Apariția unei astfel de discipline se datorează, probabil, valorii deosebite pe care o au numele proprii pentru studiul limbii. Această valoare este determinată de persistența numelor în timp, în ciuda modificărilor la care sunt supuse. Numeroase limbi vechi, din care nu s-a păstrat uneori niciun text, au putut fi cunoscute și clasificate numai prin analiza unor nume de locuri și de persoane, create în aceste limbi și ajunse până la noi: „este cazul limbilor celtă, iberă, ligură, iliră, frigiană etc. și chiar al limbii tracice” [60, p. 12]. Dacă e să raportăm acest lucru la antroponimia

românească, dat fiind faptul că un idiom al limbii tracice a fost vorbit pe teritoriul ocupat în prezent de români și el formează substratul limbii noastre, interesul pe care-l prezintă studiul numelor proprii este deosebit. Deși evoluția fonetică a numelor proprii este aceeași ca și la cele comune, „sunt numeroase cazurile când ele păstrează trăsături fonetice și morfologice din stadiile mai vechi ale limbii și care altfel n-ar fi cunoscute; mai mult chiar, sub formă de nume de locuri și de persoane se păstrează sensuri sau cuvinte ieșite demult din uz” [60, p. 12].

Studiul numelor de persoană oferă date interesante nu numai lingvisticii, ci și altor științe. Numele pot aduce informații prețioase despre fazele anterioare ale civilizației, acestea fiind, ca și descoperirile arheologice, o depozitare a modului de viață materială și spirituală a unui popor. Curiozitatea pe care o manifestă oamenii față de numele lor are și o motivare de ordin pur subiectiv. „Fiecare nume este intim legat de personalitatea celui care îl poartă, cu tot ce are el cunoscut sau misterios. Simpla pronunțare a numelui cuiva – adevărat simbol al persoanei în fața lumii – poate declanșa în sufletul nostru stări afective complexe, reflectând în acest plan ce ne leagă de persoana numită!” [56, p. 12].

Astfel, evoluția și dezvoltarea numelui sunt subiecte de studiu fascinante, cu rădăcini adânci în istorie. De la primele cercetări și până în prezent, semnificațiile numelor au fost și sunt influențate de contextul nonlingvistic în care sunt abordate, cum ar fi sociologia, filozofia și psihologia. Onomastica, definită ca studiul numelor proprii ale persoanelor, animalelor și locurilor, a fost inițial considerată o ramură marginală a lingvisticii, însă a devenit tot mai evidentă importanța sa în conexiune cu alte domenii, precum istoria, religia și antropologia.

Numele proprii au caracteristici distincte în raport cu numele comune, care are un conținut semantic și o sferă largă de utilizare, fiindcă numele propriu este lipsit de conținut semantic și are o sferă de întrebuințare minimă. Cu toate acestea, ambele sunt esențiale pentru limbaj și comunicare.

Prin studiul antroponimiei și toponimiei, onomastica explorează modul în care numele reflectă aspecte ale vieții sociale și culturii umane, oferind date valoroase pentru înțelegerea trecutului și a identității culturale.

1.2. Numele proprii reflectate în studii de actualitate

Onomastica este o disciplină cu un caracter evident interdisciplinar, iar identificarea particularităților sale lingvistice este justificată de specificul său. Analiza numelor proprii este influențată, în primul rând, de faptul că ele însele sunt o sursă de formare a noilor cuvinte.

Numele proprii sunt prezente în diverse domenii, cum ar fi cele științifice, sociale, literare etc., domenii în care onomastica este considerată esențială. Totuși, din perspectiva formării lor, acestea pot fi analizate doar din punct de vedere lingvistic.

În spațiul românesc onomastica a fost una dintre ramurile lingvisticii mereu în actualitate, iar componentele principale studiate de-a lungul anilor s-au axat pe două ramuri principale ale onomasticii: antroponimia și toponimia. Astfel, de la apariția primului studiu remarcabil în limba română *Nume de persoane și nume de animale din Țara Oltului*, de Ștefan Pașca, apărut în 1936 [73], numele au început a fi privite dintr-o nouă perspectivă.

Încă de la începutul anilor '60, în Republica Moldova numele de persoane și cele de locuri au fost analizate din mai multe aspecte:

- etimologică;
- lingvistică;
- geostatică.

Privite în sens larg, numele de persoane sau numele de locuri prezintă un interes sporit, în special din perspectivă istorico-etimologică, chiar și pentru cititorul de rând; drept dovadă pot servi dicționarele de nume proprii și articolele care abordează unul sau câteva nume: **Maria Cosniceanu**, *Dicționar de prenume și nume de familie purtate de moldoveni: (Îndreptar antroponimic)* [25]; *Nume de familie: (din perspectivă istorică)* [30]; **Viorica Răileanu**: *Nume de familie derivate de la matronimice*[77], *Tipologia numelor de familie: semantică și structură* [83]; **Inga Druță**: *Nume de familie provenite de la denumiri de funcții și grade militare: interconexiuni și interferențe*[45]; **Vladimir Zagaevschi**: *Nume de familie românești arhaice și derivatele lor în zone periferice și insulare*[101], *Nume de familie românești articulate cu -l (Crețul, Dodul, Grosul, Racul)* [102], **Tatiana Trebeș-Roșca**. *Nume netradiționale în sistemul antroponimic al raionului Orhei (cu referire la prenume)* [94].

Dacă în prima perioadă studiile privind numele proprii erau axate pe colectarea, sistematizarea și examinarea materialului din perspectivă etimologică și lingvistică (Maria Cosniceanu, Albina Dumbrăveanu, Anatol Eremia), ulterior accentul s-a deplasat pe analiza din perspectivă teoretică a numelor, reflectate în studii și articole:

- perspectivă semantică: **Maria Cosniceanu**. *Reconsiderări privind etimologia și formele corecte ale unor nume de familie* [34], **Viorica Răileanu**. *Tipologia numelui de familie: semantică și structură* [83];

- perspectivă lexico-gramaticală: **Vladimir Zagaevski**. *Nume de familie și prenume românești basarabene deformate de funcționarii alolingvi în context diglosic* [100];

- perspectivă pragmatică: **Irina Condrea**. *Componenta funcțional-pragmatică a variantelor antroponimice* [12], **Diana Felecan**. *Nume proprii și denotații propriale, între monovalență și polifonie, abordare pragmatolingvistică* [48]. **Tatiana Trebeș-Roșca**. *Perspectiva pragmatică a actului denominării între convențional și neconvențional* [95].

De la primele studii remarcabile până în prezent, cercetările în domeniul onomasticii s-au diversificat și au evoluat, explorând etimologia, lingvistica și aspectele istorice ale numelor proprii. Studiile actuale privind numele proprii abordează diverse aspecte teoretice și practice, inclusiv semantica, gramatica și pragmatica. Aceste cercetări aduc o contribuție semnificativă la înțelegerea rolului și semnificației numelor proprii în cadrul limbii și culturii.

Aspectele pragmatice ale numelui propriu pot fi analizate din perspectiva:

a) specificul actului de numire (condiții de selectare a numelor, agenții implicați în numire, strategii în ceremonialul numirii etc.);

b) structura sistemului de denotație;

c) funcțiile în context ale unităților antroponimice (nume) [66, p. 506].

Aceste trei etape de denotație sunt inseparabile între ele și se pretează actului denominării în cazul în care un nume propriu devine nume comun cum ar fi deonimele, deantroponimele și eponimele. Deantroponimele și eponimele sunt studiate în aceeași măsură, la noi regăsindu-se în studii ca: **Viorica Răileanu**. *Derivate verbale de la antroponime, Deantroponime substantive* [79]; **Adela Manolii**. *Eponime mitologice în terminologia filologică* [65]; **Natalia Stratan**. *Eponimele în vocabularul limbii române actuale* [88]; **Victoria Solovei**. *Eponimele – resursă terminologică în limbajul specializat al învățământului superior* [87]; **Natalia Vreme**. *Structuri eponimice în terminologia medicinei dentare* [98].

Pentru lingviștii români, universul eponimic pare neatractiv, considerându-l probabil nepotrivit pentru a scoate din anonimat personalitatea științifică a exploratorului. Poate așa se justifică lipsa unei minime preocupări chiar și doar pentru o modestă explorare. Așadar, studiul eponimelor românești este pe atât de marginalizat și redus la dimensiuni minuscule în cultura și lingvistica românească, pe cât este de valorificat în culturile europene [75, p. 841].

Aspectele pragmatice ale numelui propriu pot fi investigate din diverse perspective, incluzând specificul actului de numire, structura sistemului de denumire și funcțiile în context ale

unităților antroponimice. Aceste aspecte sunt esențiale pentru înțelegerea modului în care numele proprii influențează comunicarea și interacțiunea în diferite contexte sociale și culturale.

Deantroponimele și eponimele, ca subcategorii ale numelor proprii, reprezintă un domeniu de studiu relevant și complex în lingvistica românească. Chiar dacă există cercetări în acest domeniu, studiul eponimelor românești pare să fie neglijat și limitat semnificativ în raport cu alte culturi europene. Această atitudine poate fi atribuită unei posibile lipse de interes sau subestimare a importanței eponimelor în evidențierea personalităților științifice și culturale.

Cu toate acestea, abordarea pragmatică a numelui propriu și a eponimelor poate aduce noi perspective și înțelegerea mai profundă a modului în care acestea influențează discursul și semnificațiile în diverse domenii de activitate. Astfel, promovarea unor cercetări mai ample și aprofundate în acest domeniu ar putea contribui la o mai bună apreciere a rolului și valorii eponimelor în cultura și lingvistica românească.

1.3 Repere terminologice în onomastică

În vederea realizării studiului pe care ni l-am propus, considerăm oportună elucidarea terminologiei aferente științei despre numele proprii. De la bun început, ar trebui precizată coexistența a doi termeni: *onomastică* și *onomatologie*. În terminologia internațională termenul de *onomastică* este definit ca: știința care se ocupă cu studiul originii numelor proprii (de persoană sau de locuri); un alt sens utilizat pentru acest termen este cel de sistem care studiază numele proprii și utilizarea acestora într-un anumit domeniu.

Termenul de *onomatologie* a fost utilizat pentru prima dată în franceză la jumătatea sec. al XIX-lea, ca un secol mai târziu să apară și termenul de *onomastică*, mai exact, prima atestare a termenului datează din 1904.

În reglementarea terminologiei onomastice internaționale un rol substanțial l-a avut formarea ICOS (*International Council of Onomastic Sciences*) – *Consiliul internațional de științe în domeniul onomasticii* și colaborarea acestui organism cu diferite instituții sau centre din domeniu cum ar fi:

- Adriatic Onomastic Research Centre, Universitatea din Zadar (Croatia);
- American Name Society (SUA);
- Australian National Placenames Survey (Australia);
- Center of Onomastics, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (Romania);
- Commission of Slavic Onomastics (Polonia);
- Deutsche Gesellschaft für Namenforschung (GfN) e.V. (Germania);
- English Place-Name Society (Marea Britanie);
- Forschungsstelle für Namenskunde (Universitatea Berne, Elveția);
- Names Society of Southern Africa (Africa de Sud);
- NORNA (Țările nordice);
- Onomastic Board of the Croatian Academy of Arts and Sciences (Croatia);
- Onomastic Commission (Republica Cehia);
- Onomastica e Letteratura (Universitatea din Pisa, Italia);
- Polish Council of Onomastics (Polonia);
- Polskie Towarzystwo Onomastyczne (Polonia);
- Comann Ainmean-Àite na h-Alba (Scoția);
- Slovak Onomastic Commission;
- Société française d'onomastique (France);
- Society for the Study of Names in Nigeria.

Membrii acestui consiliu au elaborat în 2019 o listă generală, constituită din 60 de termeni în limba engleză, aranjați în ordine alfabetică, cărora li s-au găsit termeni corespondenți în diferite limbi de circulație europeană. În total, acest glosar a fost elaborat în 19 limbi, cu excepția limbii române, și care, din motive necunoscute, încă nu este accesibil. Însă, în 2023, cercetătoarea Viorica Răileanu a realizat un astfel de glosar, care însumează termenii onomastici de bază, derivații acestora și posibile sinonime, formați conform normelor limbii române, cu enumerarea termenilor în ordine alfabetică [83, p. 188].

O altă organizație internațională, care are un aport important în cercetarea onomasticii, dar, în special, a toponomasticii este *United Nations Group of Experts on Geographical Names* (UNGEGN) – care a editat un glosar extins de termeni atât onomastici, cât și lexicali, având conexiuni cu domeniul toponimiei. Glosarul a fost elaborat în limba engleză în 2002 și a fost tradus în 6 limbi de circulație internațională: franceză, spaniolă, rusă, chineză și arabă, iar într-o ediție separată – în coreeană. Scopul acestei organizații este de a reglementa toponimele la nivel internațional, traducerea și transcrierea acestora. Reglementarea este coordonată de nouă grupuri de lucru:

- a) nume geografice,
- b) managementul datelor geografice,
- c) terminologie toponimică,
- d) publicații și diseminare,
- e) romanizarea numelor proprii (transcrierea cu litere latine),
- f) training în toponimie,
- g) evaluare și implementare,
- h) exonime,
- i) nume geografice și
- j) patrimoniu cultural.

Din punctul de vedere al analizei, Pavor Odaloș [156, p. 465]. propune studierea onomasticii din perspectiva *paradigmei onomasticii*, care include mai multe tipologii paradigmatică bazate pe teorii și modele onomastice. Analizând evoluția onomasticii, putem evidenția că, inițial, numele au fost studiate în baza aspectului istorico-etimologic, datorat interesului față de originea și vechimea unui nume. Ulterior, odată cu apariția structuralismului lui Saussure, studiul onomasticii a fost analizat din punct de vedere sistemic, cu diferite tipologii de nume proprii.

În onomastica românească, Iorgu Iordan [62] propune o sistematizare a numelor proprii după patru criterii esențiale: origine, funcție, structură și uz social.

- *Originea* – determinarea etimologică a numelui (latină, slavă, greacă, turcică, maghiară etc.). De exemplu, *Ion* (lat. Ioannes), *Gheorghe* (gr. Georgios).

- *Funcția* – rolul numelui în comunicarea socială și în identificarea unică a persoanei. Numele propriu nu denotă o clasă de obiecte, ci o individualitate.

- *Structura* – forma lingvistică a numelui (simplă, compusă, derivată, diminutivată). Ex.: *Ionel*, *Măriuca* (hipocoristice).

- *Uzul social* – frecvența și distribuția numelui într-o comunitate, variația în funcție de mediu, statut social, etnie sau religie.

Potrivit cercetătoarei Tatiana Trebeș Roșca[95], substantivele proprii sau numele proprii desemnează obiecte individuale, cu funcție identificatoare unică în cadrul comunicării, aparținând unor domenii semantice variate. Acestea nu sunt simple etichete lingvistice, ci unități onomastice cu valoare referențială singulară, care se distribuie în mai multe clase semantico-funcționale. Astfel, numele proprii pot fi grupate în următoarele categorii majore:

- **Uman** – reflectat prin termeni antroponimici, precum: *prenumele* (Maria, Ion); *numele de familie* (Popescu, Rusu); *hipocoristicele* (Ghiță, Lenuța); *poreclele* (Ghebosu, Piticu) etc.
- **Animal** – nume atribuite animalelor domestice sau simbolice, care au fost individualizate de către om (Azorel, Joiana, Toto).
- **Geografic** – nume proprii ce desemnează entități spațiale distincte, precum: *toponime* (Chișinău, Soroca); *hidronime* (Nistru, Prut); *oronime* (Carpați, Ceahlău) etc.
- **Mitologic** – nume din sfera imaginarului cultural și religios: *Zeus*, *Hera*, *Prometeu*, *Lucifer*.
- **Social-politic** – termeni onomastici asociați cu instituții, evenimente, funcții sau sisteme ideologice: *NATO*, *Victorian*, *Napoleon*.

Această clasificare evidențiază complexitatea domeniului onomastic, precum și capacitatea numelor proprii de a acoperi o varietate de sfere conceptuale și funcționale, de la individual până la simbolic, de la concret la abstract.

În onomastica finlandeză, grupul de autori condus de Terhi Ainiola [104] propune o clasificare a numelor din perspectivă culturală făcându-se abstracție de clasificarea clasică. Astfel, numele este interpretat ca semn cultural, discursiv și identitar. Clasificarea se face nu doar după obiectul desemnat, ci după funcția pe care numele o îndeplinește într-un anumit context social sau cultural, punând accent pe pragmatica numelor – cum circulă, cine le atribuie, cum se schimbă în funcție de epocă, stil, ideologie, deoarece numele nu sunt entități statice, ci instrumente de construcție a realității sociale. Clasificarea propusă de cercetătoare finlandeză constă în:

- *Nume oficiale vs. neoficiale* – *nume de stat vs. porecle, aliasuri, nume de scenă*;

- *Nume instituționalizate* (reglementate, codificate) vs. *nume emergente* (generate în rețele sociale, comunități marginale);
- *Nume stabile* (toponime tradiționale) vs. *nume volatile* (neotoponime urbane, denumiri comerciale);
- *Nume simbolice și politice* – care pot indica ideologie, apartenență (redenumirea orașelor, străzilor, piețelor după evenimente politice,);
- *Nume glocalizate* – denumiri locale adaptate influențelor globale (de exemplu, Finlanda are localități cu denumiri tematice inspirate din mitologia scandinavă și fantasy) [104, p. 24].

Referindu-se la problematica terminologiei onomastice, cercetătorul polonez Artur Gałkowski [131] introduce conceptul de ONTERM (*onomastic terminology*), pe care îl definește ca o disciplină lingvistică autonomă, având ca obiect de studiu terminologia utilizată în domeniul onomasticii. Această direcție teoretică, inițiată în Polonia, a fost ulterior dezvoltată și în Italia, fiind preluată și consolidată la nivel internațional de ICOS (International Council of Onomastic Sciences).

ONTERM își propune să includă, într-un cadru sistemic și coerent, toți termenii relevanți din onomastică, atât tradiționali cât și recenți, utilizabili în diverse contexte lingvistice și extralingvistice. Această disciplină vizează organizarea și standardizarea terminologiei referitoare la:

- diverse formațiuni onimice (antroponime, toponime, ergonime etc.);
- structuri derivaționale și clasificări morfologice;
- termeni sinonimici, paronimici și funcționali folosiți în cercetarea onomastică aplicată sau teoretică.

Artur Gałkowski [131] atrage atenția asupra unei probleme persistente în literatura de specialitate: inconsistența terminologică între diferitele școli lingvistice europene, în special în spațiul central și est-european, unde tradițiile onomastice sunt bogate, dar adesea divergente. Se semnalează faptul că mulți termeni sunt utilizați ambiguu, vag sau suprapus semantic, ceea ce afectează negativ claritatea comunicării științifice și comparabilitatea cercetărilor onomastice internaționale.

Pentru a corecta aceste disfuncționalități, Artur Gałkowski propune o clasificare ierarhică și coerentă a termenilor onomastici, bazată pe trei criterii fundamentale:

- referentul desemnat – ceea ce denumeste numele: persoană, loc, entitate abstractă sau obiect cultural;
- funcția comunicativă – identificare, simbolizare, apartenență, afiliere;

- modul de formare – prin prisma originii etimologice, proceselor semantice și contextului cultural de apariție și circulație. [131]

De asemenea, el pledează pentru definirea unor criterii clare de diferențiere conceptuală între diverse tipuri de nume, în special în contextul globalizării și al preluării necritice a termenilor din alte limbi, ceea ce duce frecvent la confuzii și la pierderea specificității științifice a cercetărilor. Prin ONTERM, Artur Gałkowski propune un cadru de referință care ar putea contribui la unificarea metodologică a onomasticii internaționale, facilitând totodată digitizarea, sistematizarea și aplicabilitatea terminologiei în multiple domenii – de la geografie și istorie la informatică, marketing și dreptul numelor.

În cadrul demersului său de sistematizare a terminologiei onomastice, Artur Gałkowski [131] face referire la contribuția Societății de Onomastică din Cehia, care propune o clasificare binară a termenilor onomastici în funcție de caracterul animat sau inanimat al referentului desemnat. Această tipologie este deosebit de utilă în clarificarea conceptuală a terminologiei onimice și în stabilirea unor criterii riguroase pentru delimitarea categoriilor de nume proprii.

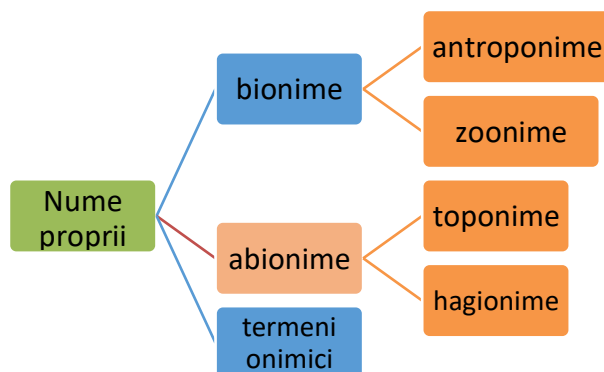

Figura 1.1. Tipologia numelor proprii conform criteriului animat/ inanimat

Clasificarea tradițională a numelor proprii în **bionime** și **abionime** oferă un cadru binar util pentru distingerea între denumirile atribuite ființelor vii și cele atribuite entităților neanimate. Astfel:

- **Bionimele** desemnează nume proprii atribuite ființelor animate – oameni, animale, personaje mitologice sau sacre;
- **Abionimele** desemnează nume proprii care fac referire la entități inanimate – locuri, obiecte, fenomene naturale, instituții sau construcții abstracte.

Așadar, această clasificare se dovedește insuficientă în contextul cercetării onomastice contemporane, deoarece nu acoperă întreaga varietate a terminologiei onomastice. În mod particular, ea nu ia în considerare:

- domeniile de aplicabilitate ale onimelor (onomastică religioasă, comercială, mitologică etc.);

- modul de formare și derivare a acestora (etimologic, semantic, morfologic);
- statutul terminologic al unor concepte teoretice utilizate în analiza numelor.

Prin urmare, propunem completarea sistemului clasic prin introducerea unei a treia categorii – cea a **termenilor onimici**.

Termenii onimici reprezintă vocabularul tehnic și conceptual specific onomasticii, referindu-se la:

- procesele de formare a numelor (derivare, compunere, conversiune, adaptare);
- tipurile de nume și subcategorii (antroponime, toponime, ergonime, crononime etc.);
- caracteristici semantice, stilistice și pragmatice ale acestora (hipocoristice, pseudonime, alonime);
- concepte descriptive și clasificatorii utilizate în cercetarea și standardizarea numelor proprii.

Această clasă de termeni nu desemnează entități (așa cum fac bionimele și abionimele), ci funcționează ca instrumente metalingvistice și terminologice, indispensabile în descrierea științifică a fenomenului onomastic.

În limba română, termenii onomastici se formează în diverse moduri, iar aceștia pot fi împărțiți în trei categorii distincte, toate fiind substantivale. De obicei, aceste categorii sunt considerate sinonime atunci când sunt utilizate în cercetările științifice.

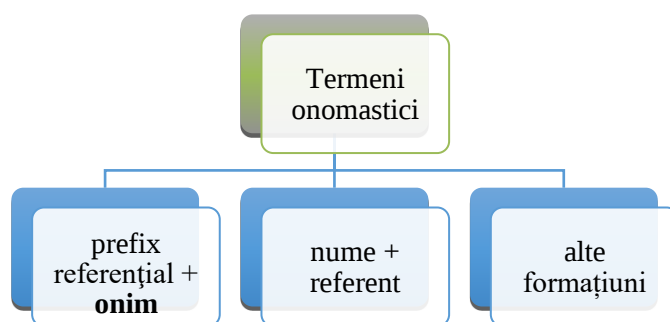

Figura 1.2. Modul de formare al termenilor onomastici

În continuare ne propunem să dezvoltăm și exemplificăm termenii onomastici din cele două categorii, iar pentru exemplele de nume proprii am indicat și frecvența acestora în prezent, utilizând baza de date www.e-services.md [a se vedea 11].

Grupul termelor bionimi este semnificativ mai mare decât cel al termenilor abionimi: **adelfonime:** *Alexandru / Alexandra, Paul / Paula*, **acronime:** USM (Universitatea de Stat din Moldova), MEC (Ministerul Educației și Cercetării), **andronime**, **antroponime:** **prenume:** Nicolai (33344), Andrei (72409), **patronimice:** Chetruș (249), **antroponime colectiv/ nume de grup** moldoveni, chișinăuieni, coreștăuțeni; **aptonime:** Olar (44)/ Olaru (2495), Gonciar (132)/ Gonciar (2877); **asteronime/ ateronime:** O****G***** - Olaru Grigore; **autonime:** Oleg

Serebrian, Tatiana Țîbuleac; **etnonim/ socionim/ etnografonim**: Moldovanu(1532), Neamțu(1365), Leahu(2699), Tătaru(432), Rusu(24987) etc.; **gamonime**: Acasandrei (1); **hagionime**: Eusebiu (43), Augustin (733), Maria (115539); **hipocoristice**: Anuța, Măriuca, Lenuța, Ionel.; **matronime** Adochiței, Avădăanii, Amihalachioae, Amarfii, Adomniței, Amarii (206); **nume androgen/ unisex**: Gabi (39) [Gabriel, Gabriela], Nico (12) [Nicolai, Nicoleta], Alex (2548) [Alexandru, Alexandra], **nume laice**-Robert (2641), Luminița (1818), Bianca (2670); **nume mitologice**:Diana (21576), Artemida (6), Iunona (34) Artemis (11); **nume veterotestamentar/ nume biblice**: David (14315), Aron (171); **ortonime; patronime; nume de familie**: **deonomastice**: Daniel (6), Mircea (353), Bogdan (3181);**deantroponimice**: David (2330), Iov (42); **detoponimice**: Orhei (109), Orheanu(2); Trinca (236); **prenume/ nume individual**: Radu, Alina, Victor, Cristina; **teonim/ nume teoforic**: Christós (27), Ozana (3); **geonim** - nume de Munteanu(15488), Iaz (93); **zoonime**:Toto, Dodo, Joiana.

Este necesar să oferim unele clarificări terminologice, întrucât anumite concepte utilizate în analiza onomastică pot genera confuzii de percepție și interpretare, în special în cazul denumirilor substitutive, precum pseudonimele, alonimele, scenonimele, sau în cazul apelativelor neoficiale, precum supranumele, agnomenele și porecelele.

Aceste categorii, deși aparent similare prin faptul că înlocuiesc numele real sau îl însoțesc în uzul social și discursiv, diferă prin funcție, intenție comunicativă. Astfel:

- **pseudonimele/ criptonimele/ numele de cod** sunt nume adoptate cu scopul de a ascunde identitatea reală sau de a semna opere într-un registru distinct (literar, politic, jurnalistic): *Tudor Arghezi (Ion Nae Theodorescu); George Bacovia (George Andone Vasiliu); Veronica Micle (Ana Câmpeanu);*
- alonimele sunt nume împrumutate sau asumate temporar, fără a ascunde neapărat identitatea, ci pentru a exprima o voce convențională sau fictivă: *Varro* (alonim utilizat de Mihai Eminescu pentru a semna articolele sale politice);
- **scenonimele** sunt nume adoptate în context artistic, teatral sau umoristic, adesea cu funcție expresivă sau de branding personal: *Anatol Durbală – Românașu; Emilian Crețu – Dora, Ion Jitari – Vania Băț;*
- **supranumele, agnomenul și porecla/ sclitada** sunt atribuite adesea de cineva, reflectând percepții sociale, caracteristici fizice sau comportamentale, cu valențe afective, ironice sau identitare. *Prim-ministrul Bombonel, Ghebosu;*

Reiterăm faptul că frecvența unor nume indicată între paranteze este orientativă, având un caracter flexibil, întrucât depinde de numărul purtătorilor la un moment dat, iar această valoare este supusă schimbării în timp. Variabilitatea poate fi influențată de factori demografici, sociali,

precum și de tendințele onomastice actuale. Prin urmare, cifrele menționate reflectă o situație de moment, nu un reper absolut sau permanent.

În opoziție cu bionimele, abionimele sunt mai puțin numeroase și, de regulă, mai restrânse în uzul cotidian, însă joacă un rol semnificativ în organizarea spațiului geografic, spiritual, cultural și științific: **toponime:** *Moldova, Chișinău, Țințăreni*; **antropotoponime:** *Ștefan Vodă, Cantemir, Alexandru Ioan Cuza*; **astronime:** *Sirius, Canopus, Arcturus*; **coronime/ macrotoponime:** *Republica Moldova, Bugeac, Muntenia*; **dendronime:** *Dendrarium, Stejarul lui Ștefan cel Mare*; **hagiotoponime:** *Constantinești*; **speleonime:** *Peștera Emil Racoviță*; **hidronime:** *Ciulucul Mare, Botna, Ialpug, Caplani*; **helohime;** **limnonime:** *Lacul Belev, Lacul Stânca*; **potamonim:** *Prut, Nistru, Bâc*; **pelagonime:** *Marea Neagră*, **hodonime/ dromonime:** *bd. Dacia, str. Calea Bucovinei*; **microtoponim/ anoiconim:** *Boireasca, Cămătărița, Cnezoaia*; **neotoponime:** *Satul German, Cartierul Cluj, Complexul Torocenter*; **nume extraterestre:** *Bazin Polul Sud–Aitken* - cel mai mare bazin de pe suprafața Lunii. Olympus Mons (cel mai mare munte cunoscut din Sistemul Solar) situat pe planeta Marte; **urbanonime** *Strada Grigore Vieru, Bulevardul Renașterii*; **horonime:** *Botanica, Buiucani*; **agoronime:** *Piața Marii Adunări Naționale (Chișinău); Piața Vasile Alecsandri (Bălți)*; **astionime:** *Soroca, Briceni, Hâncești*; **crononime/ heortonime:** *Crăciun, Înălțarea Domnului*; **hagionime:** *Sfântul Nicolai, Sfântul Gheorghe*; **nume hieratice:** *Isus Hristos, Dumnezeu*; **eclezionime:** *Parohia „Constantin și Elena”*; **exonime:** *ardeleni, munteni, dobrogeni*; **endonime/ autonime:** *Găgăuzi*; **sociodeonime:** *Gustar, DescOperă*; **fitonime:** *Mușețel*; **trasonime:** *Bălți – oraș (toponim) → Bălți divin*; **crematonime/ ergonime.**

În dicționarele de specialitate termenii bionimi/ abionimi prezentați nu se regăsesc în totalitate sau pot să difere de același termen în altă limbă. Un exemplu concludent este termenul *crematonim*, care are același echivalent în engleză, franceză, rusă, poloneză, ucraineană, iar în alte limbi se deosebește. De exemplu, în germană termenul este *Sacheigennamen* (nume de produs), iar în bulgară *име на предмет / име на стока* (item/ nume de produs).

Același lucru se întâmplă și în cazul terminologiei onomastice, care în funcție de școala onomastică dintr-o anumită țară termenul este acceptat sau exclus, divergențe creând relevanța și similitudinile termenilor eponim/ deonim, termeni care vor fi analizați ulterior.

Termeni care definesc ariile tematice ale onomasticii: **antroponimie, toponimie, antropotoponimie, deonomastică, eponimie, etnonimie, fitonimie, hidronimie, oronimie, socio-onomastică, urbanonimie, zoonimie**- reflectă complexitatea și diversitatea acestui domeniu lingvistic. Fiecare dintre aceste subramuri vizează un anumit tip de nume proprii sau un anumit

context de utilizare a acestora, oferind perspective distincte asupra modului în care comunitățile umane denumesc realitățile sociale, geografice, culturale sau naturale care le înconjoară.

Din punct de vedere lexicografic, termenii fundamentali din domeniul onomasticii au generat, prin procese de derivare morfologică, o serie de unități lexicale secundare – substantive, adjective și chiar verbe – care îmbogățesc vocabularul de specialitate și facilitează exprimarea nuanțată în studiile onomastice. Aceste derivări reflectă atât evoluția terminologică, cât și nevoia de precizie conceptuală în analiza numelor proprii. Aici ne vom referi la termenii de bază:

- **Onomastică:** *Onomastic, Onomasticon, Onomastician.*
- **Antroponim:** *Antroponimie, Antroponimic, Antroponimizare*
- **Toponim:** *Toponomastică, Toponimie, Toponimic, Toponimist*

Termenii prezentați mai sus au fost selectați, atât din glosarele oficiale de termeni onomastici (ICOS, UNGEGN), cât și din listele de termeni onomastici din limbile rusă, slovacă sau poloneză. E de menționat că nu toți acești termeni se regăsesc în *Dicționarul explicativ al limbii române* [43] sau în dicționarele specializate, însă relevanța lor în vocabularul limbii române este motivată de faptul că aceste onime există, clasificarea lor fiind atribuită unor clase onomastice mai generale, cum ar fi antroponime, toponime, hidronime, urbanisme etc. Un alt argument ar mai fi că unii dintre acești termeni există cu o explicație atribuită altui domeniu, decât cel lingvistic (eponim, cromonim) sau nu sunt deloc incluse în dicționare.

În concluzie, terminologia onomastică românească necesită ajustări, în special în cazul claselor onomastice interdisciplinare, pentru a oferi fiecărui domeniu un minimum terminologic cu referire la categoriile de nume proprii utilizate în acest areal, astfel încât cercetătorii să nu recurgă la terminologiile specifice din alte limbi.

1.4. Statutul semantic al numelor proprii

Definirea valorii semantice a numelui propriu rămâne una dintre cele mai disputate probleme în domeniul lingvistic. Această dificultate derivă, în principal, din ambiguitatea conceptului de „sens” și a reprezentării sale în limbaj. Diversele opinii sunt influențate de diferitele concepții asupra sensului lingvistic subiacent.

Pentru a descrie numele propriu, sunt implicate concepte precum *sensul și referința*, *sensul și conținutul*, *sensul denotativ sau conotația*, ceea ce complică elaborarea unei definiții clare. Această problemă este discutată în mai multe domenii, printre care literatura, etnologia, sociologia și, desigur, lingvistica, în special în onomastică.

În onomastică, sensul numelui propriu este abordat la două nivele distincte. Primul nivel este reprezentat de *codajul lexical*, care implică percepția autorului în procesul de elaborare și redactare a textului. Al doilea nivel este reprezentat de *percepția* textului de către cititor, care poate interpreta sensul numelui în afara contextului global.

De exemplu, în cazul textelor literare, studiul numelui propriu este complex datorită caracterului expresiv al conținutului, care adesea se realizează prin intermediul numelor proprii, fie ele imaginare sau concrete. În literatură există structuri formate în mod deliberat prin utilizarea numelor proprii, iar alegerea unui anumit nume poate fi motivată și poate contribui la expresivitatea textului. De asemenea, se pot analiza aspecte precum sonoritatea numelui, valoarea afixelor utilizate, similaritățile fonetice sau grafice.

Analiza semantică este utilizată pentru a examina structura internă a antroponimelor, care sunt forme de nume proprii analizabile prin raportarea lor la semantica unui cuvânt de bază în limbă, prin intermediul căruia inițial se reflectă o trăsătură caracteristică a persoanei sau a entității denumite, individualizând-o în cadrul unei clase generale. Din punct de vedere etimologic, antroponimele sunt motivate prin raportarea la sensul cuvântului de bază.

În diverse limbi, apelativele au servit ca bază pentru formarea antroponimelor. Aceste apelative, prin conținutul lor semantic, exprimau diverse aspecte ale individului, cum ar fi însușirile (reale, imaginare, dorite sau atribuite), ocupația, originea, atitudinea față de persoana numită, circumstanțele din viața individului și alte trăsături distinctive care, devenind caracteristice pentru respectiva persoană, au determinat și numirea corespunzătoare a sa. Examinând etimologiile prenumelor actuale, apărute în limbile vechi, clasice, depistăm sensul cuvintelor care au stat la baza acestora. Sensul cuvintelor respective este sesizat și azi în antroponimele formate în limba română: prenume vechi – *Albu, Aspra, Urîta, Fericel* ș.a. Și, în special, în numele de familie: *Blîndu, Dîrzu, Lungu, Oacheșu, Scurtu, Frumusache* ș.a. Toate antroponimele de tipul

acesta au fost la bază porecle. Antroponimele se deosebesc de porecle prin funcție și prin sfera de circulație. Porecla ține de uzul popular vorbit și indică însușirile reale, concrete ale individului respectiv. Antroponimele ce au la bază porecle țin de uzul oficial. Ele s-au desemantizat și îndeplinesc o funcție exclusiv nominativă, antroponimică, onimică. Fiindcă oricare ar fi etimologia prenumelui, iar în timpul de față și a numelui de familie, și oricât s-ar simți legătura lui genetică cu apelativul, numele nu exprimă însușirile persoanei ce-l poartă. Deosebirea dintre apelative și antroponimele provenite din acestea, care sunt identice ca formă, se evidențiază numai în context [27, p. 98].

În textele literare, majoritatea toponimelor care indică localități reale servesc pentru crearea unui cadru cât mai realist și autentic. Când privește antroponimele, ele fiind mai sugestive din punctul de vedere al expresivității și semanticii, aceste nume proprii sunt cel mai des manipulate de autor în scopuri reprezentative.

În cadrul câmpului lingvistic putem vorbi despre numele propriu din perspectiva filologică, care atrage atenția mai mult asupra explicării numelor proprii decât asupra definiției lor [205, p. 59]. În acest context apar două direcții magistrale de studiu. În primul rând, direcția istorică, ce presupune faptul că numele proprii au cunoscut o evoluție lingvistică specifică, mult mai lentă decât celelalte elemente lexicale. Apoi, numele proprii sunt pe larg studiate în cadrul lucrărilor etimologice, denumirile localităților fiind păstrate. Pot fi purtătoare de informații adiționale despre origini. Unele toponime sunt explicate în mod controversat până în prezent.

Foarte rar este atestată apariția spontană și nemotivată a numelor proprii. De regulă, la bază stau alte elemente lexicale schimbate sau combinate. Ca exemplu pot servi atât toponimele, cât și numele de familie: *Singerei*, *Soroca*, *Negureni*, *Ciubotaru*, *Rotaru*, *Aprutesei*. Prin această prismă putem afirma că orice nume propriu poate avea o etimologie care ar atesta prezența valorii semantice inițiale, sau, cel puțin, motivarea apariției toponimului sau antroponimului. Atunci când un element lexical devine nume propriu, adică trece pragul de la comun spre propriu [93, p. 7], evoluția lui se modifică, fapt ce determină modificarea legăturii sale cu termenul inițial, care practic nu este sesizabil, devenind, respectiv, opac din punct de vedere semantic. Onomastica reușește explicarea parțială a prezenței sau absenței unui sens lingvistic în cadrul categoriei numelor proprii, fapt ce demonstrează încă o dată absența unei teorii complexe și universale privind sensul numelor proprii.

Din punctul de vedere al logicii atestăm două teorii ale numelor proprii, cea care le atribuie semnificant, dar nu și semnificat și, respectiv, teza adversă care presupune un nume propriu posesor al valorii semantice. În Filosofia limbajului e menționat faptul că Mill și Kripke [153] sunt cei care au semnalat deficiența semantică a numelui propriu. Din aceasta perspectivă numele

propriu este considerat ca apelativ exclusiv. Aceasta teorie este discutabilă din câteva considerente: inițial, conform ei, numele propriu ar fi exclus din sistemul lingvistic, fapt care nu este acceptabil; în plus, este evidentă imposibilitatea calificării unor nume proprii, cum ar fi utilizarea sinonimică: *Bizanț, Constantinopol, Istanbul*. De asemenea, această teorie eșuează în explicarea utilizării nestandarde sau modificate a numelor proprii. De exemplu, în propozițiile aparent tautologice, cum ar fi *Chișinăul e Chișinău*. În unele contexte numele propriu poate apărea în ipostaza de totalitate a descrierilor referentului acestui nume. Prin urmare, sensul numelui propriu poate fi considerat, convențional, drept ansamblul descrierilor referentului inițial al eponimului. Astfel, numele propriu Nelson Mandela – cel care a luptat pentru drepturile persoanelor de culoare – este un simbol, cu rol convergent al acestei descrieri, care se disociază univoc în orice context. Această concepție, la rândul ei, impune o serie de probleme, prima fiind absența unei corelații fixe între numele propriu și referent.

Când un nume este asociat cu mai mulți referenți, definiția menționată anterior nu se mai aplică. În situația în care un nume propriu împărtășește anumite trăsături ale unui nume comun, el își pierde unicitatea și poate fi denumit *nume propriu modificat*. Acesta este însoțit de determinanți, fapt ce condiționează pierderea caracterului său unic, în opoziție cu numele proprii standard, care reprezintă nume prototipice.

Utilizarea canonică a numelui propriu presupune identificarea unei persoane în realitate, de exemplu: *Ion cântă*. În anumite situații speciale, însă, numele propriu își schimbă poziția referențială pentru a deveni un complement. În astfel de cazuri, legătura dintre numele propriu și referent este modificată pentru a reprezenta parțial sau oblic referentul inițial sau chiar un alt referent, ale cărui calități cunoscute sunt atribuite referentului inițial: *Acest Che Guevara contemporan!*. Aceste construcții sunt considerate atipice și determină, în special, pierderea caracterului unic asociat de obicei cu numele proprii.

Diferența majoră între numele proprii modificate și cele standard constă și în criteriul sintactic: prezența modificatorilor sau a determinanților care înlătură caracterul unic al numelor proprii, adică referința individuală. Astfel, tipul de nume propriu poate fi identificat prin cele două criterii: pierderea caracterului unic și prezența determinanților. În primul caz, numele propriu nu mai face referire doar la persoana specifică, ci și la un alt referent, în timp ce în al doilea caz, numele propriu devine numele unei clase întregi, existente virtual. Utilizarea ambelor tipuri de nume proprii trebuie interpretată în contextul unei relații metaforice.

Un nume propriu care nu face apel la referent ca unitate întreagă, ci doar la anumite caracteristici, trebuie să fie însoțit de o precizare pentru a evita ambiguitățile. Lipsa precizărilor și incapacitatea de a decodifica mesajul pot duce la informații ambigue, neperceptibile. De aici apare

ideea că numele propriu poate fi considerat o abreviere a unui predicat nominal. Din această perspectivă, numele propriu nu este considerat complet lipsit de sens, ci are un sens minim, care nu este descriptiv. În concluzie, numele propriu exprimă prioritatea individualizării prin nominalizare. Ca urmare a acceptării tezei despre „predicatul nominal” apare discrepanța între noțiunile de sens și conținut ale numelor proprii. Sensul numelui propriu este cel denominativ, iar conținutul se definește prin relația cu referentul și plasarea lui în context. Criticile în acest sens evidențiază faptul că numele propriu modificat este favorizat în detrimentul celui standard [superansckaia, p.8]. Mai mult de atât, teoria „predicatlui nominal” include dificultatea confirmării formulei „o persoană numită X” care eșuează în unele cazuri simple. Astfel, apelativele care au doar funcție nominativă nu pot fi descrise cu ajutorul acestei formule. Așadar, ea este valabilă doar pentru numele proprii modificate. În acest context cercetătoarea Irina Șokina [213, p. 6] introduce noțiunea de *sens instrucțional*, adică apariția instrucțiunii de a căuta/găsi în memorie referentul purtător al acestui nume propriu. Numele proprii modificate pot fi considerate ca nume de categorie, care se apropie mai mult de clasa numelor comune.

În acest context este inevitabilă studierea nivelurilor de sens ale numelui propriu și îndeosebi a conținutului, care este „un ansamblu de proprietăți ale referentului inițial ce intervin în procesul interpretării enunțurilor în care apare acest nume propriu” [2013, p. 6]. La fel apare noțiunea de referent inițial „persoana asociată prin o anumită presupunere a acestei situații de apariție a numelui propriu, în virtutea corespunderii numelui respectiv despre care și locutorul și interlocutorul știu” [213, p.7]. Relația între referent și conținut este directă și poate fi realizată doar într-o situație de enunțare, un context etc. Proprietățile care constituie conținutul numelui propriu și servesc la identificarea referentului nu trebuie confundate cu informațiile apărute, de exemplu, în enciclopedii. Conținutul comportă doar unele caracteristici, iar dezambiguizarea mesajului se face prin perceperea selectivă a informației, fapt condiționat de context. Contextul are un rol extrem de important în constituirea conținutului numelui propriu și în interpretarea lui. În cazul în care conținutul nu convine unui ansamblu de informații enciclopedice mai mult sau mai puțin independente de context, atunci este vorba nu despre conținut, ci despre conotațiile numelui propriu, fenomen exploatat cu prisosință în presă.

În virtutea celor expuse *supra*, putem constata că numele propriu poate difuza un volum de informație despre referent, dar aceasta presupune excluderea lor la nivel de sistem lingvistic.

Astfel, definirea valorii semantice a numelui propriu rămâne una dintre provocările majore în domeniul lingvistic. Ambiguitatea derivată din conceptul de „sens” și reprezentarea sa în limbaj complică elaborarea unei definiții clare. Analiza semantică a numelui propriu este influențată de diverse concepții asupra sensului lingvistic, iar în cadrul onomasticii, această problemă este

abordată la două nivele distincte: codajul lexical și percepția textului de către cititor. În literatură, numele proprii sunt adesea folosite expresiv, iar analiza lor semantică dezvăluie structuri și motive ale alegerii lor. Etimologia prenumelor și a numelor de familie reflectă sensul inițial al cuvintelor și motivațiile care stau la baza acestora.

În pofida diversității teoriilor, există două direcții majore de studiu: una istorică și etimologică, ce explorează evoluția numelor proprii, și alta care se concentrează pe explicarea lor, mai degrabă decât pe definirea lor strictă. Teoriile care atribuie sau nu semnificat numelor proprii prezintă argumente divergente, evidențiind dificultățile în stabilirea unei teorii universale privind sensul lor. Abordarea care consideră numele proprii ca apelative exclusive este contestată din cauza utilizării nestandarde a acestora în diferite contexte.

De asemenea, există distincții între numele proprii standard și cele modificate, care pierd caracterul unic în prezența determinanților. Utilizarea acestora trebuie interpretată în contextul unei relații metaforice, iar lipsa precizărilor poate duce la ambiguități în interpretare. În pofida complexității, studiul nivelurilor de sens ale numelui propriu și relația sa cu referentul inițial dezvăluie importanța contextului în interpretarea acestuia.

Astfel, deși numele proprii pot furniza informații relevante despre referent, excluderea lor la nivel de sistem lingvistic evidențiază complexitatea valorii semantice a acestora și necesitatea dezbaterii continue în domeniul lingvistic.

1.4.1. Modalități de manifestare a sensului numelor proprii la nivelul limbii și la nivelul vorbirii

În continuare, ne propunem să clarificăm anumite aspecte legate de modul în care sensul numelor proprii se manifestă în limbă. Pentru aceasta, vom analiza opinii exprimate de cercetătorii Viorica Florea [50], Domnița Ichim-Tomescu[59] ș.a.

În cadrul limbii, sensul numelor precum *Ion*, *Vasile* sau *Dan* este definit prin „persoană de gen masculin”, fiind aplicate exclusiv bărbaților; în timp ce nume precum *Maria*, *Ioana* sau *Carmen* sunt definite prin „persoană de gen feminin”, aplicându-se exclusiv femeilor. Numele precum *Didi* sau *Gigi* sunt considerate a fi „persoane de gen masculin sau feminin”.

În aceste exemple, componentele semnificative care definesc sensul numelor proprii sunt esențialmente „identificatoare” pentru obiectul numit (adică *persoană* sau *loc*). Totuși, văzute ca semne, aceste componente nu sunt semne relevante, deoarece sunt prezente în compunerea tuturor semnificațiilor corespunzătoare numelor de persoane. Fiind comune tuturor semnificațiilor, aceste semne sunt lipsite de relevanță.

Cercetătoarea Viorica Florea [50, p. 22] susține că „o manifestare a sensului la nivelul limbii” se observă în cazul numelor proprii de o largă circulație. De exemplu, nume precum Alecsandri, Eminescu sau Caragiale sunt cunoscute de majoritatea vorbitorilor și sunt asociate cu o singură componentă semantică relevantă: Alecsandri, poetul „Doinelor și Lăcrimioarelor”; Eminescu, „cel mai mare poet al nostru”; Caragiale, „autorul Scrisorii pierdute”.

Sensul poate fi redat și prin alte componente, corespunzătoare unor caracteristici distinctive, cum ar fi „Alecsandri, primul nostru mare poet” sau „autorul Pastelurilor”. Astfel, componenta în discuție devine un semn relevant, reflectând o trăsătură sau o caracteristică esențială. Prin urmare, semnele relevante contribuie la realizarea sensului numelui propriu, similare cu sensul numelui comun care are la bază o noțiune. Uneori, la nivelul limbii, se pot identifica două sau mai multe sensuri pentru un anumit nume propriu, cum ar fi „Jupiter” (zeu roman sau planetă) sau „Paris” (capitala Franței sau personaj mitologic).

Astfel, putem afirma că, evident, sensul numelor proprii în limbă poate fi influențat de mai mulți factori și poate fi interpretat în diverse moduri. Analizând exemplele date, observăm că semnificația numelor proprii poate fi definită de componentele semantice esențiale care le definesc, precum și de asocierea cu anumite caracteristici sau trăsături distinctive. Studiul acestor aspecte contribuie la înțelegerea complexității valorii semantice a numelui propriu și la clarificarea modului în care acesta se manifestă în limbaj.

Sensul numelor proprii se manifestă în contextul discursului verbal. În enunțurile precum „Ion s-a dus la școală” sau „Maria are 10 ani”, numele „Ion” și „Maria” reprezintă persoane bine cunoscute atât pentru vorbitor, cât și pentru interlocutor. Absența acestor nume din mesaj ar compromite înțelesul acestuia. Totuși, interpretarea sensului poate varia între vorbitori, în funcție de modul în care sunt percepute și reprezentate caracteristicile asociate fiecărei persoane.

Pentru unii dintre vecinii familiei N., numele „Maria” poate să indice „cel mai mic copil al familiei N.”, în timp ce pentru alții poate fi interpretat ca „fetiță care merge la școală”, „fetiță cu ochi mici”, „fetiță obraznică”, dar și „fetiță cuminte”, „fetiță cu ochi mari”. Părinții Mariei pot percepe acest nume ca fiind „cel mai mic copil al nostru”, „fetiță care merge la școală”, „fetița cea mai cuminte”, „fetița cea mai frumoasă” și altele.

Chiar dacă unele conotații pot varia de la un vorbitor la altul, se observă că există semne constante precum „cel mai mic copil al familiei N.”, „fetiță care merge la școală”. Sensul este construit pe baza acestor constante verbale, care reflectă trăsăturile obiectului (cum ar fi „cel mai mic copil”, „fetiță care merge la școală”) și pot fi considerate semne obiective. Semnele care variază reflectă trăsăturile obiectului prin perspectiva subiectului vorbitorului (cum ar fi „cuminte”, „rea” etc.), și aceste semne pot fi considerate subiective. Prin urmare, la nivelul vorbirii,

sensul numelor proprii se realizează prin intermediul semnelor obiective, care nu pot fi modificate decât în timp.

Astfel, modalitatea în care sensul se exprimă în limbaj este asemănătoare cu cea din vorbire. Cu toate acestea, în timp ce în prima situație, constanta semantică corespunde unei părți din noțiune (cum ar fi noțiunea de „Eminescu”), în cea de-a doua situație, ar fi irelevant să discutăm despre o noțiune a numelui „Maria”. Mai mult chiar, în această ultimă situație, numele propriu poate să denote mai multe obiecte (persoane). Să luăm exemplul dat: pentru un vecin al familiei N., numele „Maria” poate desemna nu doar „cel mai mic copil al familiei N. ”, ci și „prietena de la serviciu”, „numele mamei” etc. Fiecare obiect desemnat are un alt înțeles:

- „Maria”, „cel mai mic copil al familiei N. ” (cum ar fi „fetiță cuminte”, „cu ochi mari”);
- „Maria”, „prietena de la serviciu” (cum ar fi „înțelegătoare”, „grațioasă”);
- „Maria”, „mama mea” (cum ar fi „cea mai bună”, „are 50 de ani”, „cu părul cărunt”).

Prin urmare, în conformitate cu precizările de mai sus, observăm că, datorită posibilităților multiple de denotare, numele proprii generează numeroase fenomene de omonimie și polisemie. Omonimele onomastice sunt forme identice atașate în procesul de denumire, unor derivate diferite.

Majoritatea obiectelor desemnate de un nume propriu, respectiv numărul trăsăturilor, este atât de mare, încât poate fi considerat ca infinit. În această situație se găsesc și numele de persoană: *Ion, Vasile, Maria* [93, p. 107].

În această situație, sensul numelui propriu este influențat de sensul numelui comun al denotatului. Relația dintre numele propriu și denotat nu transmite sens decât în măsura în care acest denotat, prin numele său comun, este familiar.

Omonimia onomastică este motivul pentru care uneori se consideră că numele propriu nu poate forma complexe și semnificații inteligibile. În realitate, această caracteristică necesită plasarea numelui într-un context specific pentru a-i percepe sensul. Așa cum observă corect cercetătorii, în aproape toate cazurile, contextul este esențial pentru înțelegerea sensului numelui propriu.

Sensul unui semn, ca relație dintre o secvență sonoră și un denotat, se manifestă în două variante funcționale:

- a. sensul general (principal, central, fundamental),
- b. sensul contextual (secundar particular, ocazional).

Raportul dintre cele două tipuri de sens corespunde relației variantă-invariantă.

Argumentele unei interpretări contextuale ale sensului numelor proprii sunt invocate de D. Tomescu [93, p. 125]:

a) La numele proprii stabilirea relației semantice între semn și obiect este exprimată de funcția de denotare (prin identificare și individualizare).

Sensul numelor proprii este individual, el nu se aplică la o clasă de obiecte, ca sensul numelor comune. La numele proprii, semantemul se organizează pe o dominantă care diferențiază (numită de Viorica Florea [50, p. 24] semn relevant), pe când la numele comune organizarea semantemului se bazează pe o dominantă (semn comun) care apropie obiectele între ele, așa încât acestea se numesc clase.

Numele proprii pot desemna simultan foarte multe obiecte, după cum și un obiect oarecare poate primi mai multe nume proprii.

Numele propriu stabilește, în raport cu fiecare obiect pe care îl denumște, o relație de sens temporară și contextual determinată. Așa cum subliniază cercetătoarea Domnița Tomescu, „libertatea denotativă caracteristică numelor proprii determină caracterul exclusiv contextual al manifestării semantice a acestor semne” [93, p. 124]. Cu alte cuvinte, numele proprii nu posedă o semnificație intrinsecă, stabilă în afara contextului, ci devin semnificative doar în interiorul unei situații discursive concrete.

b) Datorită particularităților de realizare a omonimiei onomastice, rolul contextului, în rezolvarea ambiguității de semnificație a formelor omonime este diferit la numele proprii față de cele comune. Numele propriu devine element semnificativ prin adăugarea unor mărci semantice suplimentare denotatorului, dependente de context.

„Intervenția contextului în determinarea sensului numelui propriu este sporită și de frecvența fenomenelor de omonimie onomastică, impusă de disproporția între mărimea intervalului de nume proprii ale unei limbi și necesitățile practice de denotare și individualizare ale actului denominativ” [93, p. 125].

c) Faptele care ar părea că infirmă valoarea contextuală a numelor proprii sunt numele proprii cu denotat unic (numele proprii de mare circulație):

- nume de personalități istorice și artistice: *Maria Bieșu*;
- nume de personalități mitologice: *Afrodita, Ahile*;
- nume de personaje literare: *Romeo, Julieta*
- nume de opere artistice: *Ion, Moara cu noroc*.

În afară de orice context, aceste nume par să posede un conținut informațional bogat. În unele cazuri numele mitologice sunt mai cunoscute de relație cu denotatul secundar, decât în forma primară a denominației în care numele primește sensul.

De exemplu: numele *Patrocle* desemnează, pentru elevii de la școala primară (din ciclul primar), câinele personajului Lizuca din romanul *Dumbrava minunată* de Mihail Sadoveanu (care

este mai cunoscut decât numele eroului legendar Patrocle). Conținutul informațional bogat al acestui nume este condiționat și de cunoașterea, prin context, a denotatului. Aceste nume se încadrează și ele în seria „omonimelor” onomastice, care-și precizează denotatul contextual.

Informația pe care numele proprii de acest fel o furnizează despre fiecare denotat este dublu motivată de context. În momentul când un vorbitor identifică un denotat cu un nume propriu, conținutul semantic al denotatului va fi recunoscut prin intermediul contextului.

Observăm că numele proprii își pot realiza sensul numai în limitele contextului. Ele sunt semne de dependență contextuală.

1.5. Pragmatica relației comun – propriu – comun

Este bine cunoscută migrația cuvintelor dintr-o clasă în alta, fie că e vorba de clase lexico-gramaticale, fie că e vorba de clase semantice. În ceea ce privește numele proprii, cercetătorii remarcă două procese: trecerea apelativelor în clasa numelor proprii și, viceversa, migrația numelor proprii în clasa substantivelor comune, pe care le vom numi în continuare eponime. Ceea ce vrem să subliniem este faptul că cele două procese nu reprezintă fenomene separate în totalitate, ci se creează o ciclicitate pe axa semantică comun – propriu – comun, afirmație pe care o vom dezvolta în paragrafele și capitolele următoare cu exemplificări de rigoare.

Utilizate pe larg în comunicare, antroponimele au funcția de a identifica o persoană dintr-o anumită colectivitate, însă din punct de vedere pragmatic, numele de familie în comparație cu alte structuri antroponimice (supranume, hipocoristice, nickname-uri etc.) necesită o altă abordare a numelor proprii, nu una descriptivă, ci din perspectiva actelor de limbaj.

Onomastica, de-a lungul timpurilor, s-a impus ca un domeniu individual, care a fost analizat minuțios sub aspect lexical, semantic, dar și gramatical. În special, antroponimele care se referă la clasa numelor se consideră a fi un element important în sistemul lexical al oricărei limbi. Interesul deosebit pe care îl prezintă acestea rezidă în conținutul lor lexico-semantic și gramatical. De obicei, analiza antroponimelor se axează pe descrierea componentelor de formare a numelor proprii, aspectele etimologice, dar și gramaticale ale acestora. Aici însă ne propunem să analizăm antroponimele din perspectiva modalității de construcție și a funcțiilor discursive pe care le dezvoltă, adică aspectul pragmatic. Ca surse metodologice au servit studiile teoretice cu referire la filozofia limbajului și pragmatică, dar și cele vizând domeniului principal de investigație – onomastica. Un interes în acest sens suscită lucrările Diana Felecan, *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive* [47] și Camelia Firiță *Onomastică românească. Probleme teoretice privind categoriile antroponimice* [49].

Pragmatica sau studiul limbajului în context cercetează relațiile dintre semne și utilizatorii lor, evoluția lor, precum și normele care trebuie respectate pentru manipularea acestui comportament intențional, guvernat de reguli convenționale, care este limbajul. Spre deosebire de semantică, care studiază corelațiile dintre forme și semnificații ca parte a sistemului limbii, pragmatica are în vizor procesele de generare a semnificațiilor în context. Ea oferă cheia funcționării limbajului în context prin principiile strategiilor conversaționale (principiul cooperării, al politetii) și aspecte de bază ale organizării pragmatice a discursului (acte de limbaj, deixis, structuri interacționale etc.).

În realizarea unui discurs prin interacțiunea verbală sau nonverbală se realizează un act de vorbire/ de limbaj.

Actul de limbaj este o acțiune, un act intenționat, dar totodată și convențional care poate fi determinat doar contextual. În producerea unei secvențe comunicative, locutorul trebuie să aibă în vedere următoarele particularități pragmatice: „scopul cu care este performat actul de vorbire”; „relația dintre cuvinte și starea de fapte din lumea reală; starea psihologică exprimată de locutor; relația dintre interlocutori; conținutul propozițional al actului de vorbire; condiționarea actului de vorbire de existența unui cadru instituțional etc.” [55, p. 639].

Orice act de limbaj comportă:

- dimensiune locuționară (care este cea a formării frazelor în conformitate cu regulile gramaticii);
- dimensiune ilocuționară (legată de „forța” sau valoarea actului);
- dimensiune prelocuționară (legată de influența exercitată asupra auditoriului).

În cadrul interacțiunii verbale, locutorii emit diverse acte de limbaj: „*representative* (acte de vorbire prin care este reprezentată realitatea în plan discursiv), *directive* (acte de vorbire prin care se dau directive/ ordine/ instrucțiuni etc.), *întrebări* (acte de vorbire prin care se formulează întrebări), *expresive* (acte de vorbire prin care sunt exprimate emoții, atitudini), *declarative* (acte de vorbire prin care se fac declarații)” [55, p. 25].

Funcția nominativă este una dintre funcțiile de bază ale limbajului. „Numirea este rezultatul unui act de vorbire declarativ, întrucât, printr-o secvență lingvistică (componenta locuționară), vorbitorul intenționează – folosindu-se de un verb performativ (componenta ilocuționară) – să transpună în limbaj o realitate extralingvistică, acționând asupra sistemului de cunoștințe ale interlocutorului (componenta prelocuționară)” [48].

În interacțiunile comunicative, vorbitorii apelează la diverse forme de identificare a indivizilor, acestea fiind dictate de circumstanțele de utilizare.

Actele de numire personală pot fi clasificate în două categorii: numele oficiale, de regulă mono- sau plurimembre, înregistrate în actele de identitate și registrele naționale: *numele de familie și prenumele* și numele populare sau neoficiale, neînregistrate, utilizate într-un cadru restrâns și reprezentate prin: diminutive, hipocoristice, supranume și nickname-uri.

Substitutele nominale neoficiale mai sunt menționate în literatura de specialitate ca nume *neconvenționale*, argumentate prin nerecunoașterea acestora de către autoritățile legislative.

Atât numele de familie, cât și prenumele au o individualizare istorică, explicată prin descrierea etimologică a componentelor acestora, spre deosebire de supranume, hipocoristice, porecle etc., care sunt rezultatul actului verbal realizat la nivel individual. Locutorul devine

nominator, el fiind acela care alege structura, dar și eticheta semantică: *Daniel, David, Tudor, Ștefan, Maria*.

Actul de numire personală, reprezentat prin prenume, este realizat inițial prin enunțarea declarativă a numelui nou-născutului de către un membru al familiei. Acesta este transferat într-un act de numire oficială, confirmat într-un nomenclator de către ofițerul Stării Civile, apoi recunoscut/ confirmat, printr-un ritual, de un reprezentant al bisericii.

Numele de familie este o componentă lingvistică a *formulei antroponimice oficiale* care are rolul de a delimita debutul comunicării, rolul său determinant fiind cel de manifestare a intenției de interacțiune. În organizarea actului comunicativ, numele de familie îndeplinește funcția primară de apel (conativă), el este prima treaptă de identificare a interlocutorului. Realizând o comparație între numele de familie și numele neoficiale, putem constata că acestea din urmă au o încărcătură semantică bogată, spre deosebire de numele de familie sau de prenume care sunt lipsite de sens. Acestea sunt create într-un anumit cadru, cu o anumită intenție comunicativă și cu funcția de a identifica individul dintr-o comunitate de entități care au același nume de familie sau același prenume, dar se deosebește prin caracteristici fizice sau psihice. Spre deosebire de supranume sau hipocoristice, care presupun o individualizare specificatoare, numele de familie implică un fenomen de individualizare istorică.

Unii cercetatori [107, p. 125] susțin că numele proprii sunt lipsite de conținut semantic, Alexandra Superanskaya [209, p. 7] afirmă că ele mai reprezintă și niște simboluri. Suntem de părerea că, se poate admite doar lipsa unui conținut noțional, specific numelor comune, și nu sensul referențial onimic al numelor proprii, pentru că, de altfel, ce rost ar mai avea utilizarea acestora în procesul comunicării. Unități lexicale fără conținut semantic, noțional sau onimic, nu există. Fiecare cuvânt își are menirea sa în sistemul limbii, îndeplinind o anumită funcție comunicativă și, deci, comportă o anumită semnificație. O analiză mai atentă și de profunzime a problemei ne face să credem că divergențele de ordin semantic dintre apelative și numele proprii țin de latura calitativă, de esența lucrurilor anume. În lingvistica contemporană conținutul cuvântului este conceput ca o totalitate de caracteristici semantice, un ansamblu semnificativ, denumit *semantem*, iar constituenții lui distinctivi – *seme*.

Numele comune sunt la maximum *noționale*, iar numele proprii – la maximum *nominaționale*. Apelativele indică speța, categoria, clasa de care țin unitățile lexicale respective, numele proprii, toponimele și antroponimele, dimpotrivă, indică individul, exemplarul unic, unitatea distinctă din mulțimea de unități similare. Dar, cu toate deosebirile dintre ele, conchidem, în cele din urmă, că numele comune și numele proprii (toponimele, antroponimele etc.) nu se contrapun ca unități lexicale, nu se exclud reciproc, ci se presupun

reciproc, îndeplinind în limbă aceeași funcție comunicativă. Ele sunt purtătoare de informații, servesc ca mijloace de exprimare a unor idei, noțiuni. Mai mult, clasele de cuvinte respective se întrepătrund, se completează reciproc, se îmbogățesc una pe alta în plan cantitativ și calitativ.

Numele comune care își au sursa în nume proprii constituie în vocabularul diferitor discipline o enclavă asemănătoare cu aceea pe care o formează, la nivelul limbii generale, numele de marcă. Numărul lor mare se explică, pe de o parte, prin aceea că ele funcționează într-un mod analog numelor proprii, satisfacând, în general, nevoia de precizie a științei și, pe de altă parte, prin aceea că sintetizează într-o formă concisă un înțeles care, altminteri, ar necesita mijloace de expresie mult mai extinse. Totodată, ele permit atribuirea unor merite sau omagierea unor personalități științifice și implică, prin aceasta, o dimensiune socială deosebită.

Deși este utilizat pe scară largă, numele propriu, această veche categorie lingvistică, suscită și astăzi discuții contradictorii. Ele alcătuiesc o clasă de substantive care se opune substantivelor comune prin particularități semantice și gramaticale. Ambele clase substantivale denumesc obiecte (în sens foarte larg), deosebindu-se prin natura și scopul denominației: substantivele comune desemnează obiecte încadrate în clase prin referire la anumite trăsături generale esențiale, în timp ce substantivele proprii denumesc obiecte pe care le identifică, individualizându-le în cadrul unei clase generale.

O problemă discutată este cea referitoare la apariția numelor proprii și a numelor comune. Alexandra Superanskaya afirma că: „Probabil, ele (numele proprii și cele comune) se formau concomitent, împrumutând unul altuia material lingvistic” [209, p. 8]. Susținerea ideii cercetătoarei scoate în relief o dilemă, deoarece unii savanți afirmă că numele proprii, care au dat naștere la numele comune, la origine tot au fost nume comune, astfel se formează relația:

nume comun – nume propriu – nume comun.

Numele comune provenite de la numele proprii s-au format nu numai în limba română, ci în majoritatea limbilor lumii. Astfel, mergând înapoi pe firul istoriei unui nume de persoană, ajungem la un punct unde cineva a fost numit astfel în baza vocabularului obișnuit, pentru a comunica o idee.

Se susține, în general, că numele proprii se comportă la fel ca toate cuvintele obișnuite din fondul lexical al limbii, servind ca mijloc de emisie și recepție a unei informații în procesul comunicării.

Cercetarea Irina Șokina [213, p. 36] realizează o altfel de abordare a transformării numelor proprii, în special, cu referire la antroponime și stabilește că numele propriu are trei etape de realizare:

- **Ante-antroponimic** – se referă la aspectul etimologic al numelui propriu;

- **Antroponimic;**

- **Postantroponimic**, care, în accepția noastră, ar putea avea două direcții: numele proprii propriu-zise și eponimele.

Deși există o strânsă legătură între formarea numelor proprii și formarea eponimelor, din punct de vedere gramatical (cu excepția adjectivelelor și verbelor), eponimul nou format nu prezintă același conținut semantic ca și numele comun care stă la baza numelui propriu. Cu toate acestea, ele pot fi considerate cazuri de transfer de sens, deși foarte puțini lingviști le analizează din această perspectivă.

Bazat pe o relație de contiguitate, sensul este transferat de la o persoană (cum ar fi un inventator, descoperitor sau o persoană care a folosit inițial un anumit obiect) sau de la un loc (în cazul în care un anumit element sau entitate provine), la o întreagă categorie de obiecte, entități sau fenomene, rezultând o figură de stil metonimică. Practic, sensul este extins de la un referent la o clasă întreagă de referenți, cu posibilitatea ca această extindere să aibă loc chiar și mai departe. Un exemplu este eponimul „modistă”, care inițial avea sensul de „locuitor din Milano”, fiind derivat de la numele orașului italian, apoi a fost extins prin metonimie la „un dealer de articole de îmbrăcăminte realizate în Milano, în special pălării, panglici și mănuși”, și ulterior, într-o direcție diferită, la „vânzător de pălării în general” în prezent.

De exemplu, în regiunile Banatului, Olteniei și Moldovei de Jos, o haină scurtă purtată de țărani este cunoscută sub numele de *spențer*. Originea acestui cuvânt, conform lui Ion Candrea, este legată de numele lordului Spencer (sau Spenser), care a trăit între anii 1758 și 1834. O poveste curioasă din viața acestui lord, relatată tot de Ion Candrea, poate să ofere explicația apariției acestui termen în limba română: „Nobilul englez, al cărui nume ar fi fost cu siguranță uitat de posteritate dacă nu ar fi devenit celebru prin zgârcenia sa, s-a așezat odată cu spatele la sobă și, fără să-și dea seama, și-a ars poalele hainei pe care o purta. Din zgârcenie, a cerut să i se taie poalele până la brâu și a continuat să o poarte astfel, scurtată. Oamenii care l-au văzut îmbrăcat în acest fel au început să-l imite, moda s-a răspândit rapid și o astfel de haină fără poale a fost denumită *spencer* sau *spențer*”.

La fel putem analiza și apelativul „Cezar”, căruia Dicționarul Explicativ al Limbii Române îi oferă următoarea definiție: „Titlu dat împăraților romani; împărat, suveran”. Potrivit dicționarelor de eponime și antonomaze, acesta provine de la numele generalului roman Caius Iulius Caesar (101-44 î.e.n.), nume care, la rândul său, derivă de la termenul comun „ceisar” - „divinitate”. De asemenea, în ceea ce privește relația între numele comun și numele propriu, mulți cercetători o analizează în contextul manifestării sensului acestor două categorii de termeni. Astfel,

Sabina Teiuș [89] conectează numele proprii cu cele comune pentru a înțelege sensul acestora. „Diferența între numele comune și numele proprii poate fi înțeleasă doar în cadrul mesajului:

a. numele comune au dubla funcție de a însemna și a desemna ceva, în timp ce numele proprii au doar funcția de a desemna ceva, singularizând totodată;

b. numele comune au o gamă largă de utilizare, în timp ce numele propriu este lipsit de conținut semantic, având doar un domeniu de utilizare minim” [89]. Astfel că, din relația:

- **nume comun:** obiecte concrete – noțiune – nume – noțiune – obiecte concrete

- **nume propriu:** obiect concret – nume – obiect concret

observăm ușor că numele proprii nu dispun de treapta abstractizării, a generalizării, treaptă care conferă numelor comune un conținut semantic: în cazul numelor comune se pornește de la mai multe obiecte concrete, în cazul numelor proprii, punctul de plecare îl constituie numele unei singure ființe (faptul că mai multe persoane poartă nume identice nu este condiționat de caracteristici comune, pe care le-ar avea aceste persoane). Numele proprii se caracterizează prin „distribuirea individuală a semnului” [208, p. 570]. Această convenție de desemnare individuală devalorizează semnificația lingvistică a cuvântului utilizat în funcție de numele propriu. În așa mod, „apelativele care stau la baza numelor proprii ajung să-și piardă sensul în această nouă funcție” [208, p. 570].

În concluzie, este evidentă migrația cuvintelor între clasele lexico-gramaticale și semantice, inclusiv în ceea ce privește numele proprii. Cercetătorii remarcă două procese distincte: trecerea apelativelor în clasa numelor proprii și, invers, migrația numelor proprii în clasa substantivelor comune, cunoscute sub numele de eponime. Aceste procese, deși par separate, generează o ciclicitate semantică între comun și propriu, fenomen pe care îl vom explora în detaliu în continuare.

Antroponimele, utilizate pe scară largă în comunicare, servesc drept mijloc de identificare a individului în cadrul unei comunități. Cu toate acestea, dintr-o perspectivă pragmatică, numele de familie necesită o abordare diferită față de alte structuri antroponimice, precum supranumele sau nickname-urile.

Diferența semantică dintre numele proprii și numele comune rezidă în faptul că primele sunt asociate cu individualizarea și identificarea unică a unui obiect sau entități, în timp ce cele din urmă denumesc obiecte într-o manieră generală, abstractă. Cu toate acestea, ambele clase de cuvinte îndeplinesc aceeași funcție comunicativă și se completează reciproc în sistemul limbii. Este important să remarcăm că numele proprii pot suferi transformări semantice, inclusiv prin procesul de eponimizare, unde sensul este transferat de la un referent individual la o clasă întreagă de referenți. Aceste fenomene reflectă dinamica limbii și a proceselor de comunicare în societate.

Astfel, studiul numelor proprii și al eponimelor necesită o abordare interdisciplinară care să integreze perspective din lingvistică, pragmatică și onomastică pentru a înțelege în profunzime rolul și funcția acestora în comunicare și în construcția identităților individuale și colective.

Concluzii la capitolul I

Analizând sistemul antroponimic din punct de vedere semantico-pragmatic putem concluziona:

1. Onomastica, ca știință lingvistică, se află într-un proces continuu de evoluție, implicând atât aprofundarea terminologiei existente, cât și integrarea unor concepte noi, preluate din alte limbi (engleză, franceză, rusă), care lipsesc în lexicografia românească. Aceasta reflectă nevoia de actualizare a terminologiei onomastice românești, pentru a corespunde complexității și dinamicii actuale a studiului numelor proprii și comune.

2. Diferența fundamentală între numele proprii și cele comune constă în funcțiile semantice: numele comune sunt predominant noționale, având capacitatea de a însemna și desemna, în timp ce numele proprii sunt exclusiv nominaționale, având doar funcția de desemnare. Această distincție explică specificul semantic redus al numelui propriu, în opoziție cu bogăția de sens a numelui comun.

3. Analiza pragmatică a numelor proprii implică mai multe dimensiuni: actul de denumire, structura sistemului de denumire și funcțiile contextuale ale unităților antroponimice. Prin urmare, numele propriu nu este un simplu semn, ci un element integrat în rețele sociale și culturale, având roluri multiple în comunicare.

4. Sistemul antroponimic românesc evidențiază o relație tridimensională între numele comun și cel propriu, ilustrând un circuit lingvistic prin care un nume poate deveni propriu și invers. Această relație demonstrează flexibilitatea lingvistică și capacitatea de adaptare a numelor în funcție de contexte sociale, culturale sau stilistice.

5. În timp ce interesul științific pentru numele proprii se menține constant, eponimele – ca subcategorie onomastică – sunt cercetate mai puțin în spațiul românesc, spre deosebire de alte culturi lingvistice unde ocupă un loc important în studiile de specialitate. Această discrepanță relevă un potențial neexploatat în cercetarea onomastică românească, în special în ceea ce privește integrarea eponimelor în sistemul terminologic existent.

2. NUMELE PROPRII – SURSĂ DE FORMARE A NUMELOR COMUNE

2.1. Constituirea structurilor antroponimice

Numele de persoane sunt mai mobile, circulă mai ușor, sunt mai puțin legate de specificul național și, în mai mare măsură decât toponimele, supuse modei. Oficial, în limba română, formula de denotație are caracter bipartit, fiind formată din prenume (nume de botez) și nume de familie. Prenumele are capacitatea de a desemna o singură persoană. Ca nume proprii secundare, de individualizare suplimentară, numele de familie apar mai târziu în sistemul onomastic românesc, fiind de obicei supranume (patronimice, matronimice, de indicare a originii locale sau a situației sociale, porecle), fixate oficial întregii familii [56, p. 98]. Numele de familie au dublă funcție denominativă, referindu-se simultan la două obiecte denotate: familia, și un membru al acesteia. Spre deosebire de prenume, care este ales în mod liber de către părinți în cadrul foarte larg fixat prin lege, numele de familie, transmis în general de secole, prezintă un mare interes psihologic și social, deoarece aceste nume poartă prin forma și conținutul lor imaginea și amprenta civilizațiilor trecute: *Stefan, Sturza, Bogdan, Tataru etc.* Din punctul de vedere al originii, numele de familie se pot clasifica în trei grupe:

a) nume de botez, a căror sferă se lărgeste și la diminutive și hipocoristice, fără modificare formală sau derivate cu sufixe specific antroponimice: *Ionel, Vlăduț*.

b) nume de familie de origine toponimică (amintesc de locul de origine al familiei): *Munteanu (din Muntenia), Ieșanu - din Iași etc.*

c) porecle și supranume (această categorie a supranumelor include și numele date după ranguri sau titluri, profesii, după starea socială etc.).

Denominația personală în limba română se realizează prin **formule antroponimice oficiale** și prin **formule antroponimice neoficiale**. Formulele antroponimice oficiale, al căror număr este egal cu numărul persoanelor înregistrate la un moment dat, cuprind **numele de grup sau numele de familie și numele individuale sau prenumele**.

Numele de familie simple, formate dintr-o singură unitate antroponimică, constituie o proporție semnificativă din totalul numelor înregistrate. Această predominanță se datorează tradiției onomastice locale și influențelor istorice din regiune. Este important de menționat că, într-o populație de peste un milion de locuitori, coincidențele de nume de familie nu implică neapărat existența unor legături de rudenie directe între purtători.

În cadrul acestei analize, ne vom concentra asupra numelor de familie care derivă din prenume românești, fără a extinde cercetarea asupra întregului spectru al numelor de familie.

Observăm că o parte considerabilă a numelor de familie frecvente în Republica Moldova își au originea în prenume individuale nederivate. Din punct de vedere etimologic, multe dintre aceste nume au la bază forme din onomasticonul creștin, pierzându-și însă funcția de identificare a genului masculin sau feminin. Astfel, unele prenume au ieșit din uzul actual ca prenume și sunt întâlnite exclusiv ca nume de familie.

Tabelul 2.1. Frecvența unor prenume atestate și ca nume de familie

Prenume	Nume de familie
Alin – 662	Alin – 2
Andrei – 72409	Andrei – 295
Arion - 47	Arion – 604
Chirică – 4	Chirică – 457
Gherasim – 170	Gherasim – 780
Luca – 2450	Luca – 4635
Nichifor – 430	Nichifor – 529
Mihai – 7894	Mihai – 1472
Doina – 7964	Doina – 456

Frecvența acestor nume, reflectată în tabel, a fost identificată cu ajutorul site-ului www.e-service.md (a se vedea 11), care oferă date statistice actualizate zilnic privind numărul de purtători. Acest număr poate suferi modificări sub influența diverșilor factori, precum tendințele demografice, migrația sau modificările legislative privind înregistrarea numelor.

Printre numele de familie frecvente astăzi se numără și derivate ale unor nume calendaristice sau laice. Cele mai utilizate sufixe sunt (enumerare în ordinea descrescătoare a cifrei de apariții în numele de familie): *-an(u) / -ean(u), -an, -iu, -ea, -esc(u)(l), -că, -oiu, -ov, -ovici, -aru, -ian(u), -ică, -ac, -oi, -ia, -in, -ian, -ău, -el, -as, -ean, -ic, -ilă, -ar, -ită, -es, -ache, -ev/-evici, -ina, -ita, -as(u), -oae, -ac(u), -oaia, -opol /-opulos/-opoulos, -ovan, -ură, -ilea, -ăus, -uiuc.*

O bună parte dintre numele de familie actuale au la bază cuvinte comune ale limbii române, care au avut funcție denominativă în sistemul neoficial sau au fost nume de botez, păstrate astăzi în onomasticonul românesc oficial doar ca nume de familie. După conținutul lor semantic, acești termeni se pot clasifica astfel:

- etnonime: *Cazacu, Grecu, Sârbu, Turcu, Tătaru ș.a.*
- nume referitoare la starea socială: *Fugaru, Mazilu, Robu, Șerb, Țăranu ș.a.*
- nume de meserii, ocupații, funcții: *Cârciumaru, Cojocaru, Dogaru, Fieraru, Olaru, Popa, Zidaru ș.a.*
- fitonime: *Arbore, Bujor, Busuioc, Floare, Mazăre, Trandafir, Usturoi ș.a.*

- zoonime: *Ariciu, Berbec, Coțofană, Lupu, Păun, Șarpe, Ursu, Vulpe ș.a.*
 - fenomene ale naturii: *Brumă, Fulger, Vântu, Vijelie ș.a.*
 - adjective care denumesc particularități fizice: *Albu, Bălan, Buzatu, Chelu, Negru, Roșu ș.a.*
sau morale: *Blăndu, Bunu ș.a.*
 - nume de substanțe: *Cenusă, Cremene, Argint, Pulbere, Țărnă etc.;*
 - denumiri de bucate/alimente tradiționale: *Ciorbă, Cârnaț, Colac, Gălușcă, Tărâță, Plămădeală, Borș, Malai, Varzari, Plăcintă,*
 - denumiri de obiecte (unelte, ustensile, locuri, haine etc.): *Ciocanu, Topor, Cheptene, Hârdău, Vatră, Suveică, Cimpoi, Cociorvă, Grapă, Papuc, Opincă, Oboroc, Obadă, Traistă etc.*
- [11, p. 121]

Formula antroponimică este, în mod obligatoriu, alcătuită dintr-un nume de familie și un prenume cu funcție denominativă individuală, între care se stabilește un raport de interdependență. În cazurile în care numele de familie provine dintr-un nume individual, distincția între acestea și prenume este greu de stabilit, mai ales dacă prenumele este unic (exemplu: *Ion Gheorghe* vs. *Ion Gheorghe-Andrei*). Pentru a evita confuziile, trebuie impusă ordinea în care apar elementele funcționale ale formulei oficiale: *nume individual sau prenume + nume de grup sau nume de familie*, doar în actele oficiale sau atunci când este necesară așezarea în ordine alfabetică a mai multor nume ordinea este inversă, datorită importanței sociale a numelui de familie.

Din punct de vedere sintactic, după cum observa Christian Ionescu, „între numele individual și numele de familie se stabilește un raport de tipul: determinat + determinant; determinantul este întotdeauna un atribut substantival apozitional în nominativ, juxtapus față de determinat și neizolat de acesta” [60, p.12]. Modificarea acestui tip de raport prin înlocuirea atributului substantival apozitional (*Ion Amariei* vs. *Ion a(l) Mariei*, *Ion Tăranu* vs. *Ion țăranu(l)*) are ca urmare pierderea caracterului oficial al formulei denominative și transformarea acesteia într-o formulă neoficială.

În lucrările de specialitate se utilizează termenii *prenume* sau *nume de botez*, însă cel mai potrivit termen pentru a exprima aceste noțiuni în formulele oficiale ni se pare cel impus de Christian Ionescu, *nume individual* [60, p.13]. *Numele de botez* sunt cele atribuite copilului în cadrul ceremoniei religioase prin care acesta se creștinează și nu aparțin decât acelui segment de populație care cunoaște actul botezării. Datorită tendinței de deschidere spre nou pe care Biserica Ortodoxă o manifestă în ultima perioadă, sunt acceptate ca nume de botez și nume străine sau care nu sunt calendaristice, dar care îmbogățesc astfel onomasticonul creștin. *Prenumele* sunt atribuite de părinți copilului în certificatul de naștere și intră în formula oficială de denotație indiferent de religia, etnia sau naționalitatea persoanelor. Termenul își păstrează semnificația doar în cazul utilizării corecte a formulei oficiale, în ordinea *prenume + nume de familie*.

Prin caracterul de grup binar, formula oficială românească de denotație personală se încadrează în sistemul european actual.

Inventarul de **formule antroponimice neoficiale** cuprinde numeroase exemple, bogăția, varietatea și frecvența acestora fiind imposibil de urmărit cu exactitate, datorită utilizării lor mai ales în comunicarea orală. După funcția pe care o îndeplinesc, aceste formule se pot clasifica în:

a) elemente cu funcție denominativă unică, la fel ca în cazul prenumelor: *Miahi, David, Andrei*;

b) elemente cu funcție denominativă multiplă, la fel ca în cazul numelor de familie: *Plugaru, Moraru, Olaru*.

Formulele neoficiale pot include în structura lor și prenume sau nume de familie, precum și orice combinație a acestora, având un caracter complex. Utilizarea variantelor neoficiale este mai frecventă decât în cazul numelor oficiale, datorită expresivității lor și a semnificației afective pe care o conțin.

Înlocuirea la un moment dat a numelui individual oficial se poate face printr-o formulă denominativă neoficială, aparținând următoarelor tipuri:

Derivate sau hipocoristice formate de la numele individual oficial – vom exemplifica acest aspect prin formele numelor de botez calendaristice *Ion* – masculin și *Maria* – feminin, frecvente în antroponimia românească. Menționăm că vom evidenția aceste forme pentru fiecare nume de botez pe care-l vom analiza în această lucrare. Frecvența mare pe care o înregistrează unele derivate sau hipocoristice ale numelor de botez mai des atribuite a făcut ca o parte dintre acestea să intre în formule oficiale, fiind prezente în inventarul numelor individuale.

Numele de botez *Ion* cuprinde în familia sa antroponimică: *Ionel, Ionuț, Ioniță, Ionică, Onu, Onel, Nelu, Nică, Nicuță, Cuță, Ionucu, Nucu, Onuț, Nuțu, Niță, Iță, Ică ș.a.*, iar *Maria* este înlocuit uneori de *Mărioara, Măriuca, Mioara, Miorița, Marica, Rica, Rița, Marița, Maricica, Marișica, Uca, Măriuța, Uța, Mimi ș.a.*

Un alt nume, un derivat sau un hipocoristic al acestuia poate înlocui formula oficială într-un anumit moment. (De exemplu: Un bărbat, care este înregistrat oficial *Ion*, este botezat *Nicu* și este strigat și cunoscut de toți drept *Nicu, Nicușor*, hipocoristice și derivate ale unui alt nume de botez, *Nicolae*).

Nume de origine cu indicații de adresă, derivate care indică originea locală, etnonime sunt deseori folosite în comunicarea orală pentru a preciza la cine se referă interlocutorii. Exemplu: *Gheorghe Rusu* este cunoscut ca *Ghiță din Vale ș.a.*

Nume de meserii, ocupații, funcții completează sau înlocuiesc adeseori formula antroponimică utilizată: *(Ion Bercu) Dascălu, (Ion Rusnac) Primaru, (Maria Tîmbur) Croitoreasa ș.a.*

Porecelele denumesc un singur individ, având o mare valoare afectivă și un conținut semantic specific unor apelative care au dobândit funcție antroponimică, rezultat al unei aplicări directe, determinate de o particularitate fizico-psihică a individului numit. Deoarece analiza acestora nu face obiectul prezentului studiu, nu vom lua în considerare aceste formule antroponimice decât atunci când s-au transformat în formule oficiale datorită frecvenței, fiind înregistrate ca nume de botez sau ca nume de familie.

Supranumele de grup se caracterizează prin faptul că au o denotare multiplă, întrucât desemnează mai mulți indivizi care fac parte din același grup, familie, neam sau colectiv, având forme de singular când desemnează un singur individ din grupul respectiv sau forme de plural când referirea se face la întreg grupul.

Supranumele de grup cu forme de singular se realizează prin următoarele tipuri:

Supranumele patronimice sunt redată printr-o formă de genitiv a numelui (prenume sau nume de familie) sau a supranumelui (individual ori de grup) tatălui:

- *(a) lu + nominativ* este formula cea mai frecventă: *Ion (a) lu Ghiță, Nicu (a) lu Bălan, Vasile (a) lu Marin ș.a.*

- *(a(l)) + genitiv*, folosită mai ales când urmează supranume sau poreclă: *Nicu a(l) Fântânarului, Ana (a) Popii, Ghiță a(l) Primarului ș.a.*

Supranumele matronimice sunt redată printr-o formă de genitiv a numelui sau a supranumelui mamei: *(a) + genitiv: Ghiță (a) Mariei, Nică (a) Ilenei, Ion (a) Preotesei ș.a.*

Supranumele andronimice desemnează femeile căsătorite prin raportare la soț și se actualizează prin două tipuri de formule:

- numele soțului la genitiv: *(a) lu + nominativ: Maria (a) lu Gheorghe, Ana lu Costache, Varvara lu Simion; nominativ + -lui: Maria Bulgarului, Ioana Olteanului ș.a.*

- numele soțului + sufix: *-oaia* (mai ales pentru femeile văduve):

-ița: Dogărița, Preotița (nevasta tânără a preotului) *ș.a.*

Supranumele de grup cu forme de plural se realizează fie cu ajutorul formei de plural, desemnând tot neamul: *Lăzăroii, Marineștii, Rădoii, Ioneștii etc.*, fie prin derivare cu sufixe specifice: *-ești: Grozești, Rădești, Popești etc.; -eni* (mai ales de la nume de locuri, desemnând grupuri de indivizi pe baza raporturilor de vecinătate): *Oltenii, Vălenii, Muntenii, Josenii ș.a.*

După numărul și felul elementelor funcționale constitutive se disting următoarele tipuri posibile de formule denominative în sistemul antroponimic românesc [60, p. 16]:

A. Formule simple:

1. nume individual (oficial): *Maria, Alina, David, Igor, Denis ș.a.*
2. nume de familie: *Marin, Popa, Stefan, Cârciumaru, Burlacu ș.a.*
3. supranume individual (care nu se regăsește în structura oficială): *Victorița, Mariuța, Nicu, Albu, Negrea, Mândra, Țăranu, Florăreasa ș.a.*
4. supranume de grup: *(ai) lu Marin, (ai) Dascălului, Marineștii, Popeștii ș.a.*

B. Formule complexe:

1. nume individual + nume de familie (în relații sintactice diferite față de formula oficială):
Ion a(l) Popii, Elena (lu) Ionescu;
2. nume individual + supranume individual: *Maria Preoteasa, Ion (zis) Nelu, Gheorghe (zis) Țiganu;*
3. nume individual + supranume de grup: *Valeria a lu Rusnac, Nela Drăguleasa;*
4. nume individual + supranume individual + supranume de grup: *Maria lu Primaru, Eleonora Baba lu Țăranu, Grigore Petre Potcovaru;*
5. nume de familie + supranume individual: *Ionescu Turcu, Costin Fane.*
6. nume de familie + supranume de grup: *Ristea lu Marin, Răduță a Ciubucilor;*
7. nume de familie + supranume individual + supranume de grup: *Bojin Fănică (al) lu Popa, Stanca Flori a Marineștilor, Popa Mitică din Deal, Stan Nelu din Suseni;*
8. supranume individuale (S1 + S2 + ...): *Ghiță Gelu, Mitică Nelu, Flori Anicuta;*
9. supranume individuale (S1 + S2 + ...) + supranume de grup: *Cocuța din Dodeni, Floricuța Blonda Josenilor;*
10. formulă oficială + supranume individual: *Ion Marcu Poștașu, Vlad Olteanu din Vale, Marin Stan a(l) Popii;*
11. formulă oficială + supranume de grup: *Mihai Niță a Oltenilor, Anca Pop a Mărculeștilor;*
12. formulă oficială + supranume individual + supranume de grup: *Andra Călin, Uța lu Dascălu; Sorin Franga, Blondu Ploieștenilor ș.a.*

Formulele antroponimice utilizate în Republica Moldova ca formule oficiale și/sau neoficiale se regăsesc în formulele antroponimice românești. Existența celor două sisteme denominative (oficial și neoficial) este o trăsătură care derivă din factori extralingvistici (dorința indivizilor de a crea elemente noi și de a numi persoanele din jur după propriul sistem de valori), fiind un mod în care se poate manifesta liberul arbitru al fiecărui individ.

În sistemul oficial românesc pentru denominația individuală se apelează la prenume (simple sau multiple, calendaristice sau laice, tradiționale sau moderne, românești sau străine) și nume de familie (reprezentat, de obicei, de numele de familie al tatălui sau al tutorelui legal).

În sistemul neoficial de denominație există o varietate de forme ce conțin supranume individuale sau de grup, acest segment al antroponimiei fiind greu de inventariat pentru că este cel mai activ. Din punct de vedere al stabilității, o reprezentare gradată descendentă ar putea fi reprezentată astfel: nume de familie – prenume – supranume de grup – supranume individual.

2.2. Principii de analiză a antroponimelor

Numele proprii sunt, în fond, cuvinte și, ca toate cuvintele limbii, ele au fost și sunt studiate sub diferite aspecte. Cercetătorii, de-a lungul timpului, s-au axat pe un anumit aspect în cercetarea acestora; în continuare vom enumera principiile de analiză a numelor proprii, cu referire la numele proprii de persoană și numele de locuri.

Academicianul Nicolae Corlăteanu, în prefață la cartea cercetătorului Anatol Eremia *Unitatea patrimoniului onomastic românesc. Toponimie. Antroponimie*, enumeră cinci principii ce stau la baza studiului numelor proprii și anume: „etimologic, lexical, semantic, gramatical și derivațional” [46, p. 4]. Susținem această idee, însă credem că cel lexical și cel gramatical ar putea fi comasat într-unul singur, lexico-gramatical, iar cel derivațional să-l extindem la principiul structural, deoarece numele proprii, dar, în special, numele de familie se formează nu numai prin derivare, dar și prin compunere.

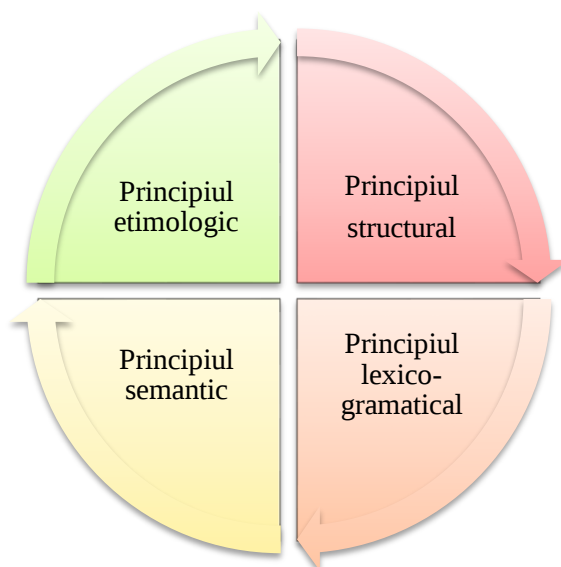

Figura 2.1. Principii de analiză a numelor proprii

Principiul etimologic. În general, toate cuvintele limbii se subordonează acestui principiu, în special numele proprii, deoarece ele constituie „o microistorie a societății” [26, p. 7].

Pe lângă numele de familie create intern, în antroponimia noastră se regăsesc și o mulțime de nume de familie provenite din alte limbi, în special din limbile slave. Acest fenomen derivă din contactele etnice timpurii dintre populația românilor și popoarele slave, influențele slavilor asupra vieții moldovenilor prin intermediul limbii slave (rusă) ca limbă oficială de stat și prin intermediul creștinismului, precum și din interacțiunile politice și culturale dintre moldoveni, ruși și ucraineni în perioada secolelor al XVI-lea – al XIX-lea. De asemenea, alipirea Basarabiei la Imperiul Țarist, precum și integrarea sa ca parte a U.R.S.S. în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, au avut un impact semnificativ asupra antroponimiei românești. Astfel, antroponimia

românească reflectă amprenta complexă a interacțiunilor culturale și politice dintre diversele grupuri etnice din regiune, inclusiv influențele slavilor.

Atestăm următoarele particularități ale împrumuturilor slave sau ale numelor formate după modelul celor slave:

- în sec. XIV- XVI la majoritatea numelor de familie se atașau sufixe patronimice slave - *in, -ici, -ovici, -evici* : *Costin, Colici, Jumatotevici, Limbădulcevici*;
- traducerea numelor și supranumelor: *Albu, Bălanu* – Belîi; *Negru, Negruță* – Ciornâi; *Morarul* – Melnic; *Rotaru* – Colesnic;
- substituirea sau modificarea formanților românești, atașarea unor formanți rusești: *Apostol* – Apostolov; *Boișteanu* – Boștean; *Carp* – Karpov; *Dimitriu* – Dimitriev; *Eftodi* – Eftodiev; *Lazăr* – Lazarev; *Zamfiriu* – Zamfirov.
- denaturarea structurii fonetice a numelor: *Hanganu* – Gangan; *Harabagiu* – Garabadji; *Pascaru* – Paskari; *Pîrcălabu* – Parkalaba; *Scoarță* – Skorța.

În antroponimia românească, pe lângă numele slave, ruse și ucrainene sau cele formate sub influența acestora, care sunt printre cele mai comune, găsim și nume de familie de alte origini. De exemplu, cele de origine turcă și turco-tătară: *Beșleagă, Buga, Bulat, Buiuciu, Caraiman, Calpagiu, Celac, Cerchez, Dermengiu, Mîrza*; de origine greacă: *Anestiade, Damaschin, Calomfir, Lefter, Papagheorghe, Stamati* sau „formate după modelul grecesc: *Dimitriu, Grigoriu, Manoliu*” [graur nume, p. 12]; de origine maghiară: *Fărcaș, Herța, Hodoi, Mogoș*.

Principiul structural. Analiza structurală a numelor proprii nu se poate reduce numai la aspectul derivațional, după cum menționează acad. Nicolae Corlăteanu.

Formarea antroponimelor, a numelor de familie în special, are loc prin compunere și prin derivare. Numele de familie, în mare parte, au la bază substantive (cca 67%). În afară de substantive, numele de familie s-au format prin conversie și de la adjective: *Albu, Bălan, Blîndu, Bravu, Hapsînu, Josu, Lungu, Ologu, Scurtu*; verbe: *Aflatu, Arsu, Hodinitu, Hodorogea, Lepădatu, Spărietu, Zisu*; adverbe: *Decuseară, Dimineț, Mîine, Tîrziu*; onomatopee: *Plescan, Tîu*.

O mare parte din numele de familie sunt structuri simple și aparțin tipului asufixal. Din punct de vedere morfologic, ele nu se disting de prenumele individual în forma lui oficială: *Adam, Anton, Toma*; populară: *Casandru*; forme scurte: *Sandu, Spiru, Ștefu, Tonu, Trifu*; sau de la apelativele simple de la care au provenit: *Baciu, Ciocîrlan, Dobînda, Ghimpu, Gloată, Lupu*.

Cele mai numeroase sunt numele de familie formate prin derivare și anume cele formate cu ajutorul sufixelor. În baza tabelului alcătuit de cercetătoarea Maria Cosniceanu, [33, p. 173], am depistat că cele mai multe sufixe sunt de origine slavă – 58,5%; latine – 27,7%; grecești – 5,5%;

turcești – 2,7%; cu origine multiplă sau necunoscută – 2,9% din totalul de sufixe care contribuie la derivarea numelor de familie.

Numele de familie compuse s-au format din: *substantiv + adjectiv*, *adjectiv + substantiv*, *verb + substantiv*, *substantiv + numeral*, *verb + adverb*. Astfel de nume de familie, de regulă, se scriu împreună: *Mânăscurtă*, *Decusară*, *Poalelungi*, *Mereacre*, *Caproșu*, *Barbăneagră*, însă atestăm și nume de familie formate din alte două nume de familie, care pot fi atribuite oricărei categorii din cele enumerate mai sus și care, adesea, se formează ad-hoc (în cazul în care soția după căsătorie dorește pe lângă numele de familie al soțului, să păstreze și numele de familie de până la căsătorie) și se ortografiază cu cratimă: *Gropa-Dumitraș*, *Goraș-Postică*, *Postică-Papuc*.

Principiul lexico-gramatical. Interesul acordat numelor proprii este diferit. Unele gramatici ignoră sau minimalizează descrierea numelui propriu, majoritatea acestor gramatici acordă atenție exclusiv declinării și articulării substantivelor respective. De asemenea, în toate gramaticile vechi, dar și în cele moderne se poate observa disproporția dintre prezentarea amplă a numelui comun și cea limitată a numelui propriu, precum și absența analizei comparative a celor două clase substantivale.

Categoria gramaticală a genului. *Numele de familie* au capacitatea de a denumi, prin identificare și individualizare, atât o persoană de sex masculin, cât și una de sex feminin între membrii unei familii, purtători ai aceluiași nume propriu.

În comparație cu subclasa prenumelor, subclasa numelor de familie prezintă o serie de caracteristici denominative, care determină particularitățile de realizare a genului gramatical. Avem în vedere, în primul rând, dubla funcție denominativă a acestor nume proprii, corespunzătoare identificării și individualizării fie a membrilor unei familii, fie a familiei considerată drept unitate în raport cu alte familii. De asemenea, vom ține seama de specificul numelui de familie ca mijloc suplimentar de individualizare a unei persoane față de prenume.

Analiza modalităților de exprimare a opoziției de gen la numele de familie are în vedere stabilirea tipului de opoziții formale de gen în care se încadrează aceste nume proprii. Se exclud din analiză numele mixte în cadrul cărora genul numelui de familie, ca nume suplimentar de individualizare, este indicat contextual de forma de gen a prenumelui.

Ca nume de individualizare în sine, numele de familie, caracterizate prin subgen comun, nu pot să exprime genul gramatical decât prin opoziții formale de tip sintagmatic sau sintactic; încadrarea contextuală a numelor de familie ne arată că valoarea lor de gen se stabilește prin selectarea formei de masculin sau feminin a determinantului. Ca indice sau marcă de gen, determinantul exprimă distincțiile de sex ale persoanelor denumite și individualizate.

Remarcăm, însă, că la numele de familie provenite din nume comune sau din prenume se evită determinarea numelui propriu prin forma articolului nehotărât sau prin forme adjectivale de tipul: *un Pădure / o Pădure*.

Ca modalitate de exprimare a valorii de gen a numelor de familie a fost discutată utilizarea acestor nume proprii în formulele de adresare de tipul: *domnul, doamna, domnișoara Popescu*, în care genul numelui de familie este indicat prin intermediul valorii de gen a numelui comun.

Necesitatea de a exprima forma de gen a numelui de familie individual, deosebirea de sex dintre persoanele denumite (membru sau membră a familiei) a determinat, în sistemul antroponimic popular, apariția unor forme de derivare moșională onomastică. Astfel, numele de familie devine forma de bază a unei derivări prin sufixe moșionale, din care rezultă o formă de feminin pentru a denumi o membră a familiei, de obicei soția purtătorului numelui de familie. Forme feminine de acest tip sunt oficializate ca nume de familie în sistemul onomastic al altor limbi (rusa, cehă). În sistemul onomastic românesc, derivarea moșională a numelor de familie este caracteristică pentru perioade mai vechi, în care numele de familie nu sunt fixate oficial, păstrându-se astăzi doar în limbajul popular.

Genul numelor proprii de locuri este o categorie morfologică fixă, iar valorile de feminin, masculin și neutru ale toponimelor se definesc prin terminațiile vocalice: -u, -e, -o, -i, foarte rar prin terminații consonantice, precum și prin distribuție contextuală de plural cu determinanți de formă masculină sau feminină, opusă distribuției contextuale de singular cu determinanți de gen masculin [91, p. 82].

Categoria numărului. La nivel etimologic, numele de familie nu cunosc forme de plural. Utilizarea denominativă individuală a numelui de familie determină, în egală măsură, funcționalitatea formei onomastice, caracterizată prin poziția dominantă a formei de singular. Aceasta corespunde denominației unor individualități diferite: a) membru al familiei; b) familia, considerată o totalitate de membri, o unitate.

Corespunzător acestor trei variante de singular ale numelui de familie, în virtutea opoziției de număr ar trebui să deosebim trei variante de plural, în condițiile în care denominația onomastică multiplă este evidentă:

- a. Prima formă de singular a numelui cu accepția semantică *un membru al familiei* se va opune unei forme de plural, care desemnează *mai mulți membri ai familiei*.
- b. A doua formă de singular a numelui cu semnificația derivată *o persoană cu acest nume* se va opune unei forme de plural, care desemnează *mai multe persoane cu acest nume*.
- c. A treia formă de singular a numelui care desemnează *o familie* se va opune unei forme de plural, necesară pentru a desemna *mai multe familii* purtătoare ale aceluiași nume.

Distribuția mărcilor flexionare de număr se realizează în raport cu forma de singular a numelui de familie provenit în sistemul onomastic românesc din: prenume, prenume + sufix, supranume de loc sau de calitate (poreclă).

Numele de familie românești provenite din prenume formează o opoziție de număr în care mărcile formale de plural se distribuie identic cu mărcile prenumelor omonime. Ca și prenumele, numele de familie manifestă o tendință de încadrare în sistemul numelor comune al limbii prin adoptarea unor indici de plural specifici. Opoziția de număr a numelor de familie poate fi exprimată prin mărci formale de tip sintactic.

Potrivit specificului său funcțional, numele propriu nu realizează opoziția de număr decât în anumite planuri. Posibilitatea ca un nume propriu să intre în cel puțin un context de singular și în cel puțin un context de plural conturează următoarele tipuri contextuale de plural:

- adjectiv plural + NF [0] (tipul formal: *mulți Creangă*)
- adjectiv plural + NF plural (tipul formal: *mulți Ionești*)
- NF plural + adjectiv plural (tipul formal: *Ioneștii mei*).

Categoria cazului. Analiza categoriei cazului la numele proprii are ca scop caracterizarea flexiunii onomastice prin referire la:

- Posibilitatea de realizare a categoriei cazului de către numele propriu, în vederea integrării acestei clase gramaticale în flexiunea nominal-substantivală;
- Specificul participării numelor proprii la opoziția de caz în perspectiva distincției formale: nume propriu / nume comun;
- Încadrarea subclaselor onomastice în opozițiile cazuale pentru stabilirea unor trăsături comune ale comportamentului flexionar al numelor proprii;
- Particularitățile manifestării categoriei cazului la nivelul subclasificării numelor proprii în scopul fixării unui criteriu morfologic al clasificării onomastice.

În continuare vom caracteriza succint clasele morfologice ale numelor proprii de persoană, în special numele de familie, care au o pondere mai mare în formarea unei clase aparte de nume comune (eponimele).

Cazul **numelor de familie** în limba română va fi analizate comparativ cu realizarea cazuală a prenumelor. Manifestările flexionare ale numelor de familie vor fi urmărite din perspectiva particularităților denominative ale acestei subclase onomastice.

Nominativul. În limba română, numele de familie se distribuie în toate pozițiile contextuale specifice valorii de nominativ a prenumelor:

- **X + verb:** „*Șoimaru bea cu megieșii*” [24] ;
- **verb copulativ + X:** „*Eu sunt Arbore...*”;

- **substantiv comun + X:** „doamna *Litescu* era văduvă...”;
- **substantiv propriu-prenume + X,** de exemplu: „Ionică *Tăutul* moare”;
- **X + nume propriu:** „*Popescu* Ion și *Otopeanu* Marin” .

Genitivul. Distribuția numelor de familie în pozițiile contextuale ale genitivului este similară cu cea a prenumelor:

- **substantiv comun + X:** „mahalaua *Dudescului*...” ;
- **nume propriu + X:** „Gheorghe acela a *lui Udubeașcă*...”;
- **X+ substantiv comun:** „A *lui Rousseau* gândire...” ;
- **verb copulativ + X:** „casele-s a *Bălăceanului*...”;
- **prepoziție + X.** „campania împotriva *lui Sinești*...” .

În contextele-tip ale genitivului, termenul *X* poate fi înlocuit cu orice nume de familie din sistemul antroponimic oficial sau cu orice formă feminină derivată moțional de la un nume de familie, caracteristică sistemului antroponimic popular. Funcțiile semantice realizate de numele de familie în genitiv sunt similare celor descrise la prenume.

Dativul. Numele de familie se distribuie în toate contextele caracteristice ale valorii cazuale de dativ:

- **verb + X:** „o lăsa *lui Năfliu*...”;
- **substantiv + X:** „îi era prieten *Calomfireseului*...”;
- **adjectiv + X:** „să fie recunoscătoare *lui Elescu*...”;
- **adverb + X:** „era asemenea *lui Iliescu*...” ;
- **interjecție + X:** „bravo *lui Ionescu*”;
- **prepoziție + X:** „mulțumită *lui Bălcescu*...”;

Din punct de vedere formal, valoarea de dativ a numelor de familie se manifestă sincretic cu valoarea de genitiv, cu posibilitatea de rezolvare a omonimiei dintre cele două forme în planul distribuției contextuale. Funcțiile sintactice ale valorii de dativ a numelor de familie sunt comune cu ale prenumelor.

Acuzativul. Contextul caracteristic al valorii de acuzativ este: verb + prepoziție: „*pe Lefterescu* l-ai văzut...”; „a plecat *la Manolescu*...”. De asemenea, numele de familie în acuzativ se distribuie în contextul II: interjecție + propoziție + *X*. „Halal *de Pricupescu*...”. Destul de frecvent se înregistrează apariția numelui de familie în contextul IV. substantiv + prepoziție + *X*: „numele *de Ionescu* era obișnuit”.

Numele de familie exprimă valoarea de acuzativ cu ajutorul prepozițiilor, considerate mărci formale al acuzativului. Și la cazul acuzativ, numele de familie au o funcționalitate sintactică similară cu cea a prenumelor.

Vocativul. Numele de familie realizează valoarea de vocativ numai în calitatea de nume proprii de individualizare suplimentară a unei persoane, membră a unei familii, deci exclusiv la nivelul primului tip de denotat (nume de familie individual). Ca forme onomastice de denotație a unei familii, numele de familie colective nu se încadrează în cazul vocativ. Adresarea directă către o familie, situație rar întâlnită, are în vedere totalitatea membrilor unei familii, exprimându-se prin forma de vocativ plural al numelor de familie.

Vocativul numelor de familie este o formă independentă de context: „*Lăpușnene*, ce mai ospăț ai da...”. Funcția semantică implică nivelul expresiv al limbii.

Ca termen al numelui mixt, numele de familie au posibilitatea de a exprima vocativul, primind în unele modele formale, indici cazuali specifici, de exemplu: „*O! Ienăchiță Văcărescule!*”; „*O, Anton Panne, oaspe ce-n țară n-ai pereche...*”.

Rezultatele analizei cazului la numele de familie se referă la următoarele aspecte morfologice ale acestei subclase onomastice:

1. În limba română, numele de familie pot realiza toate valorile paradigmei cazului.
2. Funcționalitatea sintactică și semantică a numelor de familie este similară cu cea a prenumelor.
3. Din punct de vedere morfologic, numele de familie exprimă valorile cazuale prin aceleași mijloace ca și prenumele: sincretismul N.-Ac.-V.; G.-D., indici cazuali comuni.
4. Flexiunea numelor de familie este similară cu cea a prenumelor și în privința unor particularități legate de neparticiparea formelor onomastice la opoziția de determinare.

Principiul semantic. Caracterul specific al numelor proprii a condus la apariția unui șir de probleme de ordin lingvistic, care au trezit controverse. Principalele aspecte controversate țin de: recunoașterea conținutului semantic al numelor proprii, capacitatea acestora de a exprima noțiuni la fel ca numele comuni ori limitarea lor la funcția nominativă.

„Semantica antroponimelor poate fi studiată numai în plan diacronic, având în vedere etapele de trecere de la apelative la nume proprii (Brândușa, Doina, Lungu, Știrbu, Ursu) și de la antroponime iarăși la apelative” [33, p. 113]. Astfel, în evoluția semantică a antroponimelor deosebim trei etape: etapa numelor descriptive, etapa antroponimelor și etapa numelor formate de la antroponime.

Funcția de a individualiza și de a distinge o persoană în cadrul grupului este specifică numelor proprii. Cu toate acestea, există antroponime care, prin utilizarea unui singur nume, pot să indice mai mulți indivizi. În astfel de cazuri, denumirea se deosebește de cea a substantivelor comune. Numele de familie în aceste cazuri servește la identificarea fiecărui membru al familiei

în parte și, în același timp, reprezintă numele specific al întregii familii, incluzând toți membrii săi în ansamblu.

Aceeași nume de familie poate fi purtată de membrii unor familii diferite care nu sunt înrudiți între ei, atribuirea aceluiași nume fiind o simplă coincidență. În astfel de situații, numele de familie nu reflectă calitățile comune ale indivizilor care îl poartă, așa cum se întâmplă în cazul apelativelor.

Privite în general, atât în limbă cât și în vorbire, antroponimele sunt în același timp cea mai concretă și cea mai abstractă categorie lexicală, ceea ce din punct de vedere logic nu este caracteristic pentru celelalte substantive. Se știe că orice cuvânt sau unitate concretă a vorbirii își manifestă toată puterea de viață în context, pe când antroponimele în afară de context nu au decât funcție nominativă. Dacă într-o operă literară numele este atribuit unui personaj în funcție de trăsăturile fizice, caracterologice, nu putem vorbi despre acest aspect și în viața de toate zilele. Datorită atribuirii ocazionale a cuvântului-nume, antroponimele nu se traduc dintr-o limbă în alta (deși, după cum am arătat mai sus, acest fenomen s-a atestat într-o perioadă anterioară).

Totodată, în pasajele anterioare s-a vorbit despre o eventuală trecere a numelor proprii în nume comune, când numele persoanei (prenumele sau numele de familie) se atribuie în mod arbitrar unor obiecte sau ființe. „La aceste nume, legătura dintre nume și obiect este diferită: la unele este mai strânsă, la altele mai îndepărtată. Astfel, trecerea unui nume de persoană asupra unor obiecte care nu se află într-o legătură directă cu o persoană concretă, ce poartă numele respectiv (ca în cazul termenilor *amper*, *ohm*), se bazează pe unele generalizări, care se atribuie numelui în folosirea lui practică într-un anumit colectiv” [187]. Prin urmare, potrivit principiului semantic, numele proprii se deosebesc de cele comune și, astfel, împărțirea numelor în comune și proprii este motivată.

Se susține, în general, că numele proprii se comportă la fel ca toate cuvintele obișnuite din fondul lexical al limbii, servind ca mijloc de emisie și recepție a unei informații în procesul comunicării [197, p. 8; 197, p. 6]. Divergențele dintre cele două clase de cuvinte se manifestă totuși pe mai multe planuri.

Înca John M. Anderson [107]. admitea o lipsă de conținut semantic la numele proprii. Într-o lucrare mai recentă Inna Rodionova susține că numele proprii reprezintă niște simboluri și că ele sunt lipsite de orice conținut semantic [204, p. 122]. Credem, însă, că se poate admite doar lipsa unui conținut noțional, specific numelor comune, și nu sensul referențial al numelor proprii, pentru că, altfel, ce rost ar mai avea utilizarea acestora în procesul comunicării. Unități lexicale fără conținut semantic, noțional sau onimic, nu există. Fiecare cuvânt își are menirea sa în sistemul limbii, îndeplinind o anumită funcție comunicativă și comportă o anumită semnificație. Alexandru Matveev consideră că între toponime și apelative nu există deosebiri esențiale [197, p. 6].

Astfel, din punct de vedere lingvistic, între cele două categorii de cuvinte nu se poate trasa o linie de demarcație precisă, deoarece deosebirea dintre ele sunt de ordin cantitativ și nu calitativ. O analiză mai atentă și de profunzime a problemei ne face să credem că divergențele de ordin semantic dintre apelative și numele proprii țin de latura calitativă, de esența lucrurilor anume. În lingvistica contemporană conținutul cuvântului este conceput ca o totalitate de caracteristici semantice, un ansamblu semnificativ, denumit *semantem*, iar constituenții lui distinctivi – *seme*.

Cercetătorul rus Alexandr Matveev remarcă: „Spre deosebire de apelativ, care totdeauna are un sens bine precizat, toponimul pierde cu timpul înțelesul inițial, ajungând la un moment dat fără sens lexical, singura funcție care-i rămâne fiind aceea de identificare a unei anumite realități teritoriale sau, cu alte cuvinte, cea de desemnare” [197, p. 8]. În alt plan, lingvistul rus consemnează și unele discordanțe de ordin derivațional și gramatical privind, în special, unele formații afixale și forme flexionare (de gen, numar, caz).

Studiul numelor proprii este esențial pentru înțelegerea limbii și culturii unei societăți. De-a lungul timpului, cercetătorii au abordat diverse aspecte ale acestor nume, concentrându-se pe principii precum etimologic, lexical, semantic, gramatical și derivațional.

Principiul etimologic este fundamental în analiza numelor proprii, deoarece acestea reflectă o microistorie a societății și sunt adesea legate de origini culturale și lingvistice specifice. În plus, influențele culturale și politice, precum și interacțiunile etnice, au jucat un rol crucial în formarea și evoluția numelor proprii.

Structura numelor de familie este diversă, acestea fiind formate atât prin derivare, cât și prin compunere, utilizând o varietate de sufixe și prefixe. De asemenea, numele de familie pot fi compuse din diverse elemente, cum ar fi substantive, adjective, verbe sau adverbe.

Principiul lexico-gramatical relevă importanța analizei gramaticale a numelui propriu, deoarece acesta poate indica genul și alte trăsături morfologice importante. Numele de familie, în special, au o dublă funcție denominativă, servind atât la identificarea individuală a membrilor unei familii, cât și la reprezentarea întregii familii în ansamblu. Iar principiul semantic subliniază caracterul distinctiv al numelor proprii și implică studiul evoluției lor semantice de la apelative la nume proprii și înapoi. Numele proprii exprimă nu doar identitatea, ci și trăsături fizice sau caracteristici ale individului sau ale familiei.

2.2.1 Alterarea numelor proprii

Deformările și „falsificările” onomastice s-au produs pe teritoriul Republicii Moldova pe parcursul aproximativ a 200 de ani. Un element central al strategiei de deznaționalizare a fost rusificarea onomasticii românești. În condițiile unui context diglosic impus, autoritățile sovietice au operat modificări sistematice ale numelor de familie și prenumelor românești, fie prin

transliterare forțată, fie prin substituirea acestora cu forme conforme normelor lingvistice slave. Acest fenomen a fost documentat în registre oficiale, documente de stare civilă, cataloage școlare, liste administrative etc. Unele nume au fost traduse direct (de exemplu: *Iuga Durnii* → *Prostul*, *Danciu Cernii* → *Negrea*), în timp ce altele au fost modificate prin adăugarea de sufixe slave (-ov, -ovici, -ev, -evici, -ici), înlocuind structurile românești originare (-escu). De asemenea, anumite prenume au fost eliminate sau înlocuite conform regulamentelor oficiale sovietice, contribuind astfel la erodarea identității culturale a românilor basarabeni.

Un număr semnificativ de nume de familie românești, terminate în consoană, au fost adaptate modelului fonetic rus, preluând o accentuare pe prima silabă, similară cu cea a unor nume rusești: **Céhov, Górkii, Lérmontov**.

- Albót > **Álbot**
- Antóci > **Ántoci**
- Călin > **Cálin**
- Ciobán > **Céban**
- Rotári > **Rótari**. [100].

Un alt model de deformare implică numele bisilabice terminate în -ă sau -u, care au fost influențate de numele rusești bisilabice terminate în -ó. Acest tip de adaptare a condus la schimbări semnificative:

- Cúshcă > **Cușcó**
- Hríncă > **Grincó**
- Hrițcu > **Grițcó**
- Săuca > **Savcó** [100].

Alte tipuri de deformări fonetice asociate au constat în neeglijarea semnelor diacritice, substituirea vocalei finale cu diftongul -ii, adăugarea sufixului -ov, redarea consoanei h prin g etc.

Lipsa diacriticelor în scrierea oficială a dus la alterarea unor nume românești:

- Babălúngă > **Babilúnga**
- Brânzílă > **Brânzila**
- Pălănceanu > **Palancean** [100].

Prenumele și numele terminate în -e sau -ie au fost rescrise cu -ii, conform regulilor rusești:

- Darie > **Darii**
- Istrate > **Istratii**
- Gheorghe > **Gheorghii**
- Anatolie > **Anatolii**[81].

Multe nume românești au fost modificate prin adăugarea sufixului -ov, folosit în rusă pentru a marca posesia:

- Buzilă > **Buzilov**
- Cărpălă > **Chirpălov**
- Tărăță > **Terița**[81].

Consoana laringală sonoră h din limba română a fost înlocuită sistematic cu g în scrierea rusească:

- Hadârcă > **Gadârca**
- Hagi > **Gagi**
- Harbuz > **Garbuz**[81].

Deformările numelor de familie românești sub influența limbii ruse reflectă un proces complex de adaptare fonetică, marcat de schimbarea accentului, modificarea unor vocale și consoane, precum și prin adoptarea unor sufixe slave. Aceste fenomene au avut un impact semnificativ asupra identității lingvistice a purtătorilor acestor nume, contribuind la o graduală rusificare a onomasticii din regiunile aflate sub influența limbii ruse.

2.3 Numele propriu – semnificație și mesaj

Orice cercetare asupra numelor proprii pune în lumină conexiuni cu diverse domenii, fie că este vorba despre explorarea etimologiei, structurii sau conținutului acestora, necesitând astfel analiza evoluției limbii în diferite etape și a aspectelor istorice și socio-culturale. În această secțiune a tezei, ne propunem să examinăm numele proprii în contextul semnificațiilor și mesajelor pe care le transmit. Încă de la început, primele nume de persoane erau inițial cuvinte comune, care în timp au început să capete și o funcție secundară, aceea de a desemna o anumită persoană.

După cum se menționează, în mod obișnuit, omul, atunci când compară diferite obiecte, identifică trăsături comune și esențiale, formând un tip abstract care reprezintă toate exemplarele individuale. Astfel, numele apar ca o extensie a acestor noțiuni comune. Formarea numelor comune implică eliminarea trăsăturilor neesențiale ale diverselor exemplare și generalizarea trăsăturilor comune și esențiale. În calitate de cuvinte ale limbii comune, primele nume de persoană urmează aceeași tendință de formare, deoarece, inițial, acestea erau simple nume comune. „Ele aveau deci semnificație și erau parțial adevărate; reflectând o particularitate a individului, numele distingea persoana și, în același timp, aducea o informație sigură despre purtător” [26, p. 14]. De exemplu: ***Schiopu** – îl diferențiază pe purtător și informează grupul despre o particularitate fizică a acestuia.*

Putem afirma că primele nume proprii aveau o semnificație certă, ce putea fi descifrată, raportată direct la persoana desemnată, mai ales când numele se referea la o particularitate fizică. Or, un defect fizic se observă mai ușor, este o trăsătură exterioară a individului, spre deosebire de cea morală. Dar orice ar denumi aceste nume proprii (le-am putea numi *ex-comune*) – o trăsătură fizică sau morală, o împrejurare legată de viața persoanei respective – sunt, până la urmă, motivate, cum ar fi în cazul numelui ***Crețu** – persoana desemnată prin acest nume, la sigur, avea părul creț.*

Atunci când o serie de nume au devenit tradiționale și au început a fi atribuite fără a se ține cont de doza de adevăr pe care o conțin, s-a produs o modificare esențială în sistemul denominativ. După ce numele a devenit necesar chiar de la nașterea copilului, „s-a putut ajunge la nume transmise de la o persoană la alta, în așa fel încât ele se puteau păstra în uz și după ce cuvintele comune care le stăteau la bază încetau de a mai fi înțelese, prin urmare se ajunge la nume care, în afară de faptul că denumesc o persoană, nu mai au nici un înțeles” [22, p. 84].

Desigur, la această etapă, numele își pierde motivarea directă, motivare ce se baza pe caracteristicile purtătorului însuși. Christian Ionescu [60, p. 26] susține că numele pot fi privite din două puncte de vedere:

- al purtătorului;
- al donatorului.

Pentru purtător numele devine o marcă, un semn menit să-l distingă pe acesta de ceilalți semeni ai săi și numai atât: el nu ne mai aduce vreo informație despre caracteristicile individului.

Din punctul de vedere al donatorului (al societății chiar) fiecare nume înseamnă mult mai mult, valorile și funcțiile lui sunt mai complexe și mai interesante prin ceea ce oferă în legătură cu evoluția civilizației și a mentalității oamenilor. „Analiza antroponimiei populațiilor primitive sau a numelor de persoană folosite de popoarele vechi, dar și de cele moderne, duce la concluzia că numele este, în ultimă instanță, un mesaj, bineînțeles, de o factură cu totul specială” [27, p. 60]. Acest mesaj este unul simbolic, fiind adresat de către donator, fie grupului din care face parte, fie unor forțe supranaturale.

Așa cum între persoană și numele acesteia se stabilește o legătură strânsă, acestuia din urmă i se atribuiau puteri excepționale. El era folosit pentru a influența sau chiar a decide soarta individului. Pentru că populațiile primitive credeau că soarta omului depindea de voința zeilor, „părinții încep să folosească numele ca un mesaj adresat forțelor supranaturale” [27, p. 60], numele capătă acum valoarea unei intervenții în favoarea purtătorului său.

Credința în posibilitatea unei intervenții divine în viața omului ține de domeniul trecutului și, odată cu ea, și necesitatea numelui-mesaj adresat divinității dispare.

Totuși, valoarea de mesaj a numelui s-a păstrat și în societatea modernă, „numai că mesajul actual are un conținut nou” [72].

Să vedem cum se schimbă mesajul unui nume pe parcursul istoriei. Pentru vechii evrei valoarea de mesaj a numelui *Johanan* (la noi *Ion*) era dată, într-adevăr, de sensul cunoscut al acestuia: „Jahve a avut milă, a făcut favoare”. „Numele *Johanan* era o formulă de mulțumire adresată divinității care a favorizat nașterea unui copil mult așteptat de părinți” [179]. În epoca creștină, deși numele nu mai era înțeles, el își păstrează valoarea sa mistică și de adresare către divinitate cu scopul de a obține „salvarea” individului. Valoarea de mesaj al unui nume nu ține neapărat de semnificația inițială a acestuia, ci și de motivele care dictează alegerea.

Acest fapt poate fi demonstrat cu ajutorul numelor actuale. Părinții pot da, de exemplu, unui copil prenumele *Ion*, fiind determinați de tradiția familiei. Și, în acest caz, numele dat este un mesaj adresat grupului de către părinți prin care aceștia spun că fiul lor a avut un strămoș cu acest nume, că amintirea acestuia trebuie păstrată și că poate servi ca exemplu urmașului.

Părinții supraviețuiesc prin cei pe care i-au adus pe lume și această continuitate a speciei prin fiecare individ poate fi exprimată și prin nume. Reiese că vechiul nume și-a păstrat calitatea sa de mesaj cu valoare de semn antinomic al morții.

Fiecare popor ajunge într-un moment când își formează un inventar de nume de persoană, constituite într-un sistem antroponimic cu trăsături distincte. Iar limba fiecărui popor își pune

pecetea pe rostirea unor nume care provin dintr-un izvor comun. Revenind la același nume, *Ion*, observăm, că în diferite limbi, acesta se pronunță diferit. „Francez fiind, e firesc, de exemplu, să port numele mic *Basil*, spune Valentin Guțu, fiind de origine rusă, e natural să fiu numit *Vasilii*, iar fiind moldovean, e normal să mi se spună *Vasile*” [58].

O tradiție sau, mai bine zis, tradiții diferite ce aparțin diferitor popoare au făcut ca numele ce provin dintr-un singur cuvânt (în cazul lui *Ion* e vorba despre un nume din vechea ebraică – *Johannes*, iar în cazul lui *Vasile* este vorba despre un nume grecesc *Basileios*) să devină originale, specifice, reprezentative.

Încă românii spuneau „*nomen est omen*” (*numele este un destin*); parafrazând, vom spune: „Numele este totul”. Nu întâmplător, chiar și în zilele noastre la țară, părinții schimbă numele copilului, dacă acesta se îmbolnăvește. Explicația e simplă, „să nu mai găsească boala omul”. Reiese că odată ce-ți schimbi numele, îți poți schimba și destinul.

În cazul când am avea nevoie să dăm un alt nume cuiva, putem alege, de exemplu, antroponimul *Valentin / Valentina* (cu hipocoristicele *Vali, Tina*). Acest nume provine din latinescul *Valentinus* și înseamnă „a fi sănătos”. Mesajul acestui nume poate fi ușor descifrat: donatorul îi dorește sănătate, însănătoșire grabnică.

Mesajul este indisolubil legat chiar și de forma numelui, de terminațiile și de sufixele specifice limbii respective. Încadrarea numelui în sisteme antroponimice diferite cu ajutorul sufixelor și al prefixelor este exemplificată printr-un personaj negruzgian, *Scavin din Bucovina* („Scrisoarea IV”): „ca să se supuie modelului polonez, mai adăugi un *-schi* la porecla sa și din *Scavin* se făcu *Scavinschi*, iar înainte de moarte spune: „De-aș fi trăit în Rusia, mi-aș fi zis *Scavinov*; în Germania – *Scavinemberg*, la Paris – *Scavinevil*, și la București – *Scavinescu*”.

Lingviștii au ajuns la concluzia că numele de persoană, ca parte componentă a istoriei, a spiritului poporului respectiv, trebuie să-și păstreze specificul național, formele intacte, nealterate în orice mediu lingvistic. Traducerea numelor nu înseamnă redarea mesajului respectiv prin complexul sonor al altei limbi (cuvintele comune *masă, стол, table* desemnează același obiect și, până la urmă, aduc, același mesaj), ci înseamnă înlocuirea unui mesaj prin altul. Prin urmare, înlocuind antroponimul românesc *Ștefan*, care pentru poporul nostru ar putea aminti de numele marelui domnitor *Ștefan cel Mare* (fiind un nume inspirat din istorie), prin cel rusesc *Степан* se schimbă și mesajul. Dacă pentru un român acest nume nu se mai leagă de istoria poporului său, pentru un rus are un mesaj aparte, amintind, probabil, de o asemenea figură istorică cum a fost *Степан Разин*.

„Numele propriu are sens numai când motivarea lui este transparentă. Din momentul în care această motivare se opacizează, iar numele devine arbitrar față de obiectul denumit, el își pierde și

înțelesul primitiv. Singura calitate pe care o mai exprimă este aceea de „nume propriu”, susține Elena Mihăilă [70, p. 267]. În general, trebuie să admitem că așa stau lucrurile, deoarece „în momentul când ia naștere în limbă, numele propriu este motivat, pe măsura integrării în sistemul de semne al limbii și a întăririi funcției sale denotative, își pierde motivarea” [22, p. 10]. Totuși, afirmația trebuie considerată ca fiind justă până la un moment, deoarece, dacă la nivelul funcțional în sistem nume ca *Ion, Maria, Gheorghe, Vasile* ș.a. „nu exprimă alt sens decât acela de „nume propriu”, „numele mitologice”, cele cu rezonanță istorică (*Napoleon, Carol cel Mare, Mihai Viteazul* s.a.) sau artistică (*Shakespeare, Dante, Eminescu*) nu sunt lipsite de înțeles nici la nivelul de metasistem” [22, p. 10].

Cert rămâne un lucru: nu putem depozita numele proprii de valoarea lor de mesaj; fie de valoarea de mesaj adresat divinității – cum este cazul numelor ce aparțin popoarelor primitive, fie de valoarea de mesaj adresat societății, grupului din care face parte purtătorul, cum este cazul numelor actuale.

În prezent părinții au posibilitatea să le aleagă copiilor nume după cum cred ei de cuviință. În alegerea lor, ei „se conduc de anumite principii, de anumite tradiții, obiceiuri, în sfârșit, de gustul personal” [cosniceanu dicționar de prenume]. Devenind tradiționale și fiind consfințite prin lege, astăzi numele nu se mai traduc, nu se adaptează din punct de vedere fonetic și morfologic (pentru a nu denatura mesajul fiecărui nume în parte), dar se redau dintr-o limbă în alta prin transcriere (transliterație), „fapt absolut necesar pentru identificarea persoanelor și care corespunde principiului internațional de circulație a numelor” [4].

Transcrierea numelor de persoană dintr-o limbă în alta, cu atât mai mult când e vorba de limbi din diferite grupuri și spații lingvistice, este un proces destul de dificil, deoarece orice limbă are propria componentă fonetică, căreia, concomitent, îi aparțin și multe deosebiri de același ordin fonetic. Pe timpul când limba română era încorsetată de grafia chirilică, „scrierea multor nume străine era reluată direct din rusă” [Cosniceanu dicționar de prenume].

Totuși, procedeul transcrierii trebuie să fie unitar și adecvat, altfel devine dificilă identificarea numelui, a formei sale originare, se îngreunează, în același timp, procesul invers – retranscrierea antroponimului. Deci „antroponimele nu se scriu indiferent cum, ci ortografic corect [7].

„Punând în circulație un nume străin, trebuie să ținem cont de trei operații de adaptare:

- a. Transcrierea (redarea fonematică a împrumutului lexical);
- b. Ortografierea (delimitarea morfemului-glosem, cuvânt-instrument gramatical, scrierea cu majusculă sau cu litere mici, utilizarea cratimei sau a apostrofului);

c. Pronunțarea (fixarea accentului, rostirea fonemelor specifice, mai aproape de original) [33].

Afirmația de mai sus este valabilă în prezent doar pentru antroponimele din limbile ce aparțin altor sisteme grafice decât cel latin (de exemplu, nume rusești, chinezești, turcești sau evreiești), pentru că numele din același sistem grafic nu se transcriu în limba română, păstrându-și, fără îndoială, specificul pronunțării cât mai aproape de original: *Shakespeare, Goethe, Schlegel* etc.

Scrierea corectă a numelor proprii din alte limbi, dezvăluie pe deplin gradul de cultură a celui ce operează cu ele. Plus la aceasta, în orice mediu lingvistic, numele de persoane își păstrează specificul lor național, formele intacte și valoarea de mesaj, chiar dacă această valoare se reduce doar la informația că persoana dată aparține unei sau altei etnii:

Michel, Nicolas, Pierre – nume franceze;

Tommy, Frank, Harry – nume engleze;

Mihai, Dumitru, Petru – nume românești;

Geovani, Marcos, Petronio – nume italiene;

Hose, Juan, Federico – nume spaniole.

Din exemplele de mai sus se poate sigur observa că numele își păstrează valoarea de mesaj (indiferent de ce natură este acesta) și la etapa actuală. Deci ele nu îndeplinesc doar funcția de nume de persoană, diferențiind membrii unui grup social.

Pentru a permite identificarea unică a diverselor entități, fără a le clasifica în categorii specifice, și pentru a face referire la acestea sau a le distinge de altele odată identificate, se utilizează anumite tipuri de expresii lingvistice. Conform lui Strawson, aceste expresii pot fi denumite „expresii de referință unice”.

S-ar putea argumenta că ipoteza existenței unor nevoi universale de identificare și referință este una apriorică și, prin urmare, discutabilă. Nu există un temei necesar pentru a presupune că indivizii trebuie să distingă obiecte sau să facă referire unică la persoane, locuri, artefacte ori intervale temporale.

Totuși, această obiecție este eronată. Fără existența unor expresii lingvistice adecvate pentru identificarea univocă a persoanelor, locurilor, momentelor temporale și obiectelor semnificative, nu ar fi posibile nici relatările istorice, geografice, biografice, mitologice sau literare, și nici structurile sociale esențiale, cum ar fi relațiile de rudenie, instituțiile tribale ori organizațiile politice, chiar și la cel mai rudimentar nivel.

Astfel de necesități și constrângeri nu sunt apriorice, ci devin evidente ex post facto, ca parte integrantă a faptelor instituționale. De exemplu, există societăți pentru care subdiviziunile temporale au fost și sunt lipsite de relevanță – distingând, poate, între ani și anotimpuri, dar nu

între ore, minute sau secunde. În schimb, în alte societăți, timpul este perceput ca o resursă esențială, ceea ce a condus la dezvoltarea unor dispozitive de măsurare precisă a acestuia.

Este evident că nu toți indivizii sau societățile împărtășesc aceleași interese sau utilizează aceleași instrumente pentru atingerea obiectivelor lor. Cu toate acestea, cunoaștem vreo societate sau vreun individ pentru care identificarea persoanelor, locurilor, momentelor sau instituțiilor să nu prezinte nicio importanță?

Având în vedere că utilizatorii unei limbi au interesul de a identifica, distinge și face referire unică la un referent, indiferent de natura acestuia, este posibil să analizăm tipurile de expresii utilizate în atingerea acestor scopuri.

În esul său „On Referring”, Peter Strawson [167, p. 322] introduce conceptul de „utilizare cu referință unică” (*uniquely referring use*), subliniind că actul de referință este realizat de vorbitor prin utilizarea expresiilor în contexte specifice, și nu de expresiile în sine.

Peter Strawson identifică mai multe tipuri de expresii care pot fi utilizate pentru a face referință unică:

1. **Nume proprii:** Expresii precum „Maria” sau „Ion”, care sunt folosite pentru a identifica direct o persoană sau un obiect specific.
2. **Pronume personale:** Termeni precum „eu”, „tu”, „el”, „ea”, care își obțin referința din contextul discursului.
3. **Pronume demonstrative:** Termeni precum „acesta”, „aceea”, care indică direct un obiect sau o persoană prezentă în contextul situațional.
4. **Descrieri definite:** Expresii de forma „regele Franței” sau „autorul cărții”, care presupun existența și unicitatea referentului în contextul dat.

Deși pronumele demonstrative, pronumele personale și descrierile definite sunt toate expresii referențiale, ele diferă de numele proprii prin modul în care își îndeplinesc funcția de referință. Pronume precum *acesta*, *acela*, *el*, *ea*, sunt utilizate de diverși vorbitori pentru a desemna entități diferite în contexte distincte. Această variabilitate le diferențiază semnificativ de descrierile definite și de numele proprii.

Atât descrierile definite, cât și numele proprii pot fi utilizate pentru a face referire unică la diverși referenți. Cu toate acestea, în fiecare caz, expresia referențială poate fi consolidată pentru a individualiza clar entitatea desemnată. De exemplu, „Regele Franței” poate face referire la diferiți monarhi francezi, „Secolul al XX-lea” desemnează o perioadă temporală care nu coincide cu începutul erei creștine, iar „London” poate desemna atât Londra din Regatul Unit, cât și Londra din Ontario. În mod similar, prenumele „Ioana” poate fi utilizat pentru a desemna multiple persoane.

Pentru a evita astfel de ambiguități, se pot introduce elemente suplimentare, precum numele de familie, inițiala numelui mijlociu sau expresii de clarificare, cum ar fi „Ioana mea și nu Ioana ta” ori „Regele Franței care a fost ghilotinat”.

Este esențial să subliniem că, potrivit lui Peter Strawson[167, p. 324], referința nu este o proprietate intrinsecă a expresiilor, ci rezultatul utilizării lor de către vorbitori în contexte specifice. Astfel, aceeași expresie poate avea referințe diferite în funcție de situație.

În concluzie, cercetarea asupra numelor proprii dezvăluie conexiuni complexe cu diverse domenii, inclusiv etimologia, structura și conținutul lor, necesitând analiza evoluției limbii în diferite etape și a aspectelor istorice și socio-culturale. Primele nume de persoane au fost inițial cuvinte comune, care au căpătat ulterior și o funcție secundară, aceea de a desemna o anumită persoană.

Pe parcursul istoriei, semnificația și mesajul transmis de nume au evoluat, trecând de la trăsături fizice sau morale distinctive ale purtătorului la semnificații simbolice sau chiar adresate divinităților. În societatea modernă, numele continuă să transmită mesaje, fie că este vorba de amintirea unui strămoș sau de exprimarea unor dorințe pentru purtătorul său.

De-a lungul timpului, numele proprii au rămas o marcă distinctivă a identității individuale și a apartenenței la anumite grupuri sociale sau culturale. Procesul de transcriere a acestora în diferite limbi trebuie să fie realizat cu atenție pentru a păstra specificul lor național și mesajul lor original. Astfel, numele proprii rămân o parte importantă a identității și comunicării umane, reflectând diversitatea și complexitatea limbajului și a culturii.

2.4. Considerații privind noțiunea de eponim vs deonim în lingvistică

Dezvoltarea limbajului științific suscită apariția de noi termeni, care, la rândul lor, au diferite surse de formare. Sursele din care apar noii termeni sunt diferite, dar împreună cu acestea sunt utilizate și numele proprii, în special antroponimele și toponimele.

Semnificația inițială a numelor proprii în diferite limbi este o dovadă că toate numele la origine au fost nume comune, stabilindu-se o trecere de la comun la propriu. Însă, în limbă fenomenul este atestat și în direcție inversă: prin trecerea de la propriu la comun, în final numele comun pierzându-și legătura, mai mult sau mai puțin, cu numele propriu de bază. Cuvintele nou-formate pătrund în limbă prin traducerea termenilor: de exemplu: Cupru < lat. Cuprium < rom. Cupru; Ceres < lat. Cerealia < rom. Cereale; sau prin împrumut direct din limba de origine: *jacuzzi*, *paparazzi*. Unii lingviști numesc aceste cuvinte *deonomastice*, termen prin care se sugerează pierderea calității de nume propriu. „În literatura de specialitate, termenul *deonim* este caracterizat ca un termen *omnium -gatherum* (miscelaneu), care cuprinde toate formele derivate dintr-un nume propriu: gramaticalizare, verbalizare, adjectivizare, adverbializare, metaforizare, metonimizare, generalizare, particularizare, deproprializare, deonimizare, apelativizare, lipsa majusculei, afixare, inflexiune, diminutivizare etc.” [83, p. 118]. *Deonimul* este un termen relativ nou acceptat în lingvistică, însă nu este de ignorat nici termenul de *eponim*, deoarece acesta este unul relativ mai vechi, iar procesul de formare a eponimelor întru totul reflectă căile de formare și de utilizare a deonimelor.

Termenul **eponim** este acceptat în lingvistica engleză, unde „dicționarele de eponime tratează doar cuvintele provenite de la nume de persoane (reale, legendare sau personaje literare), în franceză, însă, această distincție nu există ” [72, p. 3].

Ceea ce este discutabil este însuși termenul *eponim*. Conform dicționarilor, cuvântul *eponim* – pe care limba română l-a preluat din franceză – își are originea în limba greacă:

1. *Eponim*, -ă, *eponimi*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Magistrat care, în antichitate, dădea numele său anului. 2. Adj. Care dă numele său unui oraș, unei regiuni etc. – Din fr. *Éponyme*.
2. *eponyme* – din greacă *eponimos*: *epi-* „de la ” și *onima* - „nume”, desemnează pe cel care dă nume la un anumit obiect.” [5, p. 2].

E de menționat că, din păcate, *Dicționarul de științe ale limbii* (1997) nu consemnează acest termen nici în prima ediție, nici în cea de a doua (2003), fapt ce complică relevanța și utilitatea acestui termen în lingvistică. Cu toate că acest lucru nu poate fi un indicator de-a dreptul relevant, or, nici alți termeni din terminologia onomastică nu sunt indicați în acest dicționar.

Definiția termenului *eponim* este cât se poate de clară: e vorba de *personaje* ale căror *nume proprii* ajung să desemneze o altă entitate decât cea pe care au numit-o inițial (orașul *Atena* a luat

numele zeiței *Atena*) sau care au căpătat valori comune și servesc la desemnarea unor clase de obiecte: *atlas, algoritm, badminton, barem, cardan, macadam, watt etc.*

În opinia cercetătorului englez Richard Boycott: „Un cuvânt eponim este unul care a intrat în limba engleză datorită unei persoane sau a faptelor acelei persoane” [116]. Însă, potrivit lui Richard Trahair: „Eponimele sunt cuvinte care își au originea în numele unei persoane. Persoana poate fi în viață sau decedată, un erou sau un personaj din ficțiune. Persoanele sau își dau numele sau alții îl atribuie unui eveniment, unei situații, activități sau instituții” [171, p. 79]. Cu toate acestea, Trahair face câteva completări la definiție: „În științele sociale, multe eponime nu sunt asociate cu numele de persoane, ci cu ale unor locuri importante” [171, p. 79]. Prin urmare, eponimele nu sunt derivate numai din antroponime, ci și din toponime. Cercetătoarea Elena Kakzanova [196]. oferă o definiție mai amplă a termenului eponim: „Un eponim este un termen care conține în structura sa un nume propriu (antroponim, toponim, mitonim), precum și un nume comun în denumirea conceptului științific (Grupul Hopfsche / grupul Hopf). În plus, termenul eponim poate fi format neafixat (antroponim, toponim sau mitonim) prin transfer metonimic (Amper). Al treilea grup este alcătuit din derivate cu afixe ale numelui propriu (antroponim, toponim sau mitonim) (Jacobină, ulexită)” [196, p. 87].

Definițiile date subliniază că sursele de creare a eponimelor sunt diferite, deoarece substantivele proprii sunt compuse din diferite clase de nume: nume de oameni sau antroponime, nume geografice sau toponime, nume legate de o religie sau mitologie, sau teonime. Structura unui eponim este o unitate onomastică și are caracteristici ale onimului. Acești factori indică faptul că, un eponim este o unitate lingvistică compusă și complexă.

Utilizarea acestui termen ridică o problemă interesantă, care, cel puțin deocamdată, nu pare a avea o soluție satisfăcătoare. În terminologia lingvistică, *eponimul* este folosit cu trei sensuri:

a) Conform definiției din dicționare, termenul desemnează magistratul care dădea numele său anului. Acest fenomen era specific Romei Antice în perioada Republicii, când anul era numit după consulul aflat în fruntea senatului, de exemplu: *anul lui Cicero* (anul consulatului lui Cicero), *anul lui Caesar* (anul consulatului lui Caesar).

b) Termenul este utilizat și pentru a desemna numele proprii care au devenit substantive comune, precum *epicurism*.

c) De asemenea, poate face referire la substantive comune derivate din nume proprii.

Cele mai numeroase exemple de eponime se regăsesc în categoria substantivelor. Există numeroase nume comune simple care păstrează forma originală a numelui propriu și sunt folosite frecvent atât în limbajul specializat, cât și în cel uzual. Printre acestea se numără *barem, boicot, decibel, diesel, frigider, raglan, pubelă, mansardă, morfină* etc. [5, p. 3]

În *Dicționarul de la nume proprii la nume comune: dicționar de eponime* (Du nom propre au nom commun, dictionnaire des éponymes), Henri Van Hoff afirmă: „Acest lucru este clar: în sensul cel mai larg al termenului, orice nume de familie (Braille, Raglan, Pullman), orice prenume (...) sau poreclă ori chiar pseudonim poate fi eponim. Chiar și zeii, semizeii și eroii oricărei mitologii pot fi eponime.” (*Voilà qui est clair: dans le sens le plus large du terme, peut être éponyme tout patronyme (Braille, Raglan, Pullman), tout prénom (...) ou surnom ou pseudonyme même. Mais peuvent également être éponymes les dieux, demi-dieux et héros de quelque mythologie que ce soit.*) [190, p. XIII].

Autorul folosește termenul *eponim* atât pentru a desemna patronimele, prenumele și pseudonimele – deci nume proprii –, cât și pentru personajele mitologice (zei și eroi) care au dat numele lor unor obiecte. Cu toate acestea, dicționarul său explică nume comune, nu nume proprii. Foarte puțini autori utilizează *eponim* în primul său sens (a), deși uneori menționează definiția din dicționare. Cei mai mulți îl folosesc pentru a desemna cuvinte – fie nume proprii, fie nume comune. În esență, un *eponim* este un substantiv propriu care a devenit un substantiv comun, adică o unitate lexicală derivată dintr-un nume propriu. Un eponim este un cuvânt format dintr-un substantiv propriu (*Un éponyme est un nom propre qui est devenu un nom commun. Les éponymes, c-à-d (abréviation de l’auteur !) les unités lexicales dont la source est un nom propre. Un éponyme est un mot formé à partir d’un nom propre.*) [190, p. XIII].

În fine, cu acest din urmă înțeles, într-o serie de articole din lingvistica francofonă, consacrate terminologiei și traducerii, observăm utilizarea a încă unui termen – *éponyme banalisé* (deocamdată fără echivalent atestat în limba română): *Par éponyme banalisé il faut entendre tout terme substantivé (parkinsonisme), verbalisé (pasteuriser) ou adjectivé (parkinsonien), par opposition à l’éponyme resté nom propre (maladie de Parkinson)* [190, p. XIII]. Noile ediții ale dicționarelor ar trebui să completeze definiția, reflectând uzul actual.

Acest termen înregistrează o frecvență sporită în literatura de specialitate și, în mod deosebit, în limbajul medical. În această ordine de idei, vom aminti de faptul că încă în 1982 a fost elaborat și publicat *Dicționarul termenilor eponimici* cu referire la *Ortopedie și traumatologie*, în prefața căruia se menționează despre complexitatea termenilor în cauză și care, din păcate, nu au sinonime, ceea ce complică utilizarea acestora.

Un alt argument în utilizarea termenului *eponim* este frecvența surselor lexicografice apărute nu doar în limbile de circulație internațională, dar și în limba română. Printre primele dicționare apărute, cu referire la eponime este cel al lui Octavian Laiu-Despău, care, în *Introducere*, face și o descriere a eponimelor, în demersul de a oferi anumite clasificări. Despre

valoarea termenilor – eponimi aplicați domeniului medical vorbește și faptul că dicționarul amintit *supra* a fost reeditat în anul 2006, ediția a II-a venind cu un adaos de 1200 de termeni [64].

Un argument în favoarea utilizării termenului *eponim* este și apariția în același an a unei alte lucrări, *Nume proprii, nume comune. Dicționar de antonomază*, semnată de Radu Mușat [72], care a apărut post-mortem. Ceea ce e de menționat este că procedeul de antonomază este unul frecvent în antroponimie, iar termenii prezentați în acest dicționar sunt *de facto* eponime.

Glosarul ICOS [12] consemnează atât termenul *eponim*, cât și termenul *deonim*, însă în literatura de specialitate engleză, franceză, slovacă sau cea poloneză nu se face o delimitare atât de riguroasă între acești doi termeni precum în literatura rusă [191, p. 26, 202, p. 284].

Chiar dacă a fost neglijată sistematic de lingvistica românească, eponimia a continuat să-și urmeze cursul natural și a contribuit la îmbogățirea terminologiei științifice. Prin atribuirea unui indubitabil drept de autor și prin susținerea paternității creatorilor, eponimele reprezintă ambasadori ai brandului unei persoane sau a unei țări. Această lume globalizată prezintă adesea tendința subtilă de a minimaliza contribuțiile aduse de națiunile mai mici la patrimoniul universal.

2.5. Pragmatica actului denominării revers

Procesul denominării începe întotdeauna de la obiect. Dacă obiectele nu ar exista în realitatea înconjurătoare și nici în imaginația oamenilor, nu am avea niciun motiv să creăm numele. Cuvântul, prin conținutul său, este strâns legat de realitatea externă pe care o semnalizează. Nu putem ignora obiectul, pentru că el este acela care acționează asupra simțurilor noastre [84, p. 297].

În unele lucrări de specialitate, migrarea unui semnificant cu o valoare bine definită către un alt semnificat decât cel deja cunoscut a fost abordată în cadrul metonimiei, mai degrabă decât în cadrul eponimiei sau al antonomazei. Așadar, problema rezidă în faptul cum putem distinge fiecare dintre acești termeni, având în vedere că toți reprezintă cazuri de migrație sau transgresiune de sens. Chiar dacă acești termeni sunt legați de o caracteristică comună – punctul de origine al migrației, respectiv numele propriu al unei persoane reale sau fictive – propunem vectorul direcției sau al sensului migrației ca o trăsătură semantică distinctivă, aplicabilă oricăruia dintre exemplele în cauză. Prin urmare, semnificantul unui semnificat A, care poate fi orice nume propriu sau nume comun, folosit cu sensul său primar, migrează către un nou semnificat, semnificatul B, care îi conferă un nou sens, subînțeles ca un sens secundar. Prin urmare, semnificantul A devine semnificantul B, adică i se atribuie de către emițător un sens nou, rezultat al migrației.

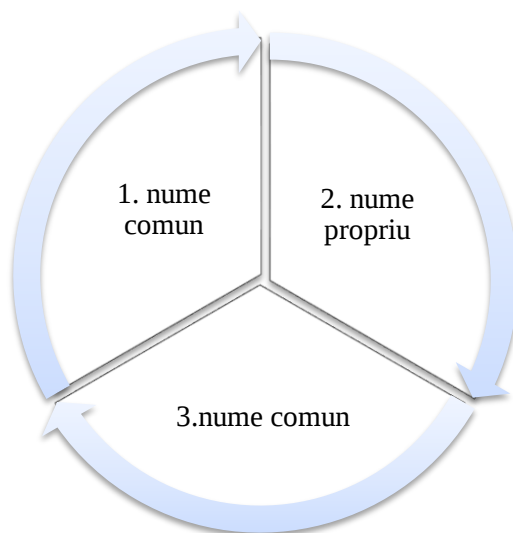

Figura 2.2. Ciclicitatea migrației numelor comun – propriu – comun

Apariția numelui de persoană este determinată de o serie de factori extralingvistici (factori sociali, psihologici, influența mass-mediei, a literaturii, anumite tendințe la modă etc.). Și totuși, din tot acest sistem, este exclus definitiv protagonistul, posesorul numelui, care nu poate avea vreo putere de decizie, astfel că toți poartă numele pe care nu le-au ales personal, dar pe care le „personalizează” pe parcursul întregii vieți, identificându-se cu acestea și dându-le valoare. [9].

Spre deosebire de numele proprii, în special cele de persoană, deonimele/eponimele, nu se pretează întru totul caracteristicilor enumerate mai sus. Acestea apar în diferite contexte și au diferite particularități:

Tabelul 2.2. Particularități ale numelor proprii vs ale eponimelor

Numele poprii	Deonimele/eponimele
•sunt creații standadizate; •identifică o persoană/entitate; •au caracter convențional; •aparțin doar clasei morfologice a substantivelor.	•sunt creații libere; •identifică un obiect/ fenomen/ activitate; •au caracter neconvențional; •pot fi atribuite diferitor clase gramaticale: substantive, adjective, verbe; •conferă un aspect pragmatic formulelor denominative; •sunt de circulație internațională; •se memorizează ușor; •se utilizează în domenii total diferite decât denominatorul.

„O pragmatizare a antroponimiei nu vizează, în perspectiva celor enunțate mai sus, numai o reinterpretare a materialului pe baza unei noi metode, ci și o largire a obiectului său-cadru prin revizuirea vechilor concepte și prin integrarea problematicii antroponimice în sfera de investigație a pragmaticii” [66, p. 506].

Transferul prin care un nume propriu (antroponim, toponim, hagionim etc.) este alocat unei alte entități decât celei care-l dobândește prin naștere sau prin formalitățile tradiționale specifice a fost tratat în teoria generală a formării cuvintelor din diverse unghiuri. Acest transfer a fost considerat, pe rând, drept: **conversie**, **metonimie**, **antonomază**, și, în cele din urmă, **eponimie**. Întrebuințarea mai mult sau mai puțin argumentată științific a tuturor acestor denumiri a dus la suprapuneri, ambiguități sau confuzii terminologice. Deoarece fiecare dintre acești termeni are propria sa specificitate și, implicit, propriile elemente distinctive care duc la acceptarea lor în descrierea transferurilor lexicale, vom propune dezambiguizarea acestora prin interpretarea vectorială. Vectorul direcției va fi astfel folosit pentru a descrie migrația semnificantului inițial sau primar (A1) de la semnificatul primar (B1) la un nou concept sau artefact (A2) care se constituie în semnificatul secundar (B2). Particularitățile care justifică acuratețea terminologică a fiecăreia dintre denumirile de mai sus vizează:

a. categoriile gramaticale căruia îi aparțin semnificatul primar (B1) și cel secundar, respectiv substantivul propriu și cel comun (B2);

b. sensul sau direcția migrației de la o categorie la alta, respectiv de la semnificatul primar la semnificatul secundar;

c. natura transferului produs, respectiv natura lexicală, stilistică sau semantică;

d. finalitatea transferului produs: crearea unui lexem nou sau îmbogățirea exprimării stilistice printr-o formulă nouă.

Având în vedere delimitările de mai sus precum și ilustrările din literatură, vom caracteriza **conversiunea** numelor proprii ca fiind un transfer sau o migrație cu valoare predominant stilistică, întrucât numele propriu cunoscut deja este folosit cu valoare de epitet, ca în exemplul *Edinburgh-ul este Atena nordului*. Conversiunea are și o valoare lexicală parțială, deoarece nu folosește numele propriu ca substantiv comun, acesta păstrându-și trăsătura ortografică inițială, într-un exemplu de tipul „Mi-am luat un *Luchian*”.

Metonimia este atât un transfer lexical cât și unul stilistic, întrucât un lexem deja existent, respectiv semnificatul B1, este folosit pentru noi scopuri lexicale, devenind semnificatul B2 care asigură denumirea unui alt semnificat, sugerată de o asemănare între cei doi semnificanți, cum este exemplul cel mai des citat al *poalelor muntelui*.

Antonomasia este un transfer lexical cu valoare exclusiv stilistică, utilizând numele propriu numai ca epitet. Astfel, numele personajului biblic *Daniel* apare folosit ca un înlocuitor pentru *un judecător*, iar cel al lui *Iuda* reprezintă o soluție eufemistică pentru un *trădător*.

Eponimul este rezultatul aceluși transfer prin care numele propriu, cu ortografia neschimbată capătă rolul prestabilit de determinant într-o sintagmă cu formă fixă, recunoscută și acceptată de terminologia unei comunități profesionale sau devine un cuvânt comun, asimilat de fondul principal de cuvinte. Astfel, *Alzheimer* joacă rol de determinant în binomul standardizat *boala Alzheimer* cu forma eng. *Alzheimer's disease*, utilizată în terminologia medicală internațională, iar numele lui *Newton* a fost transformat în *newton*, pentru a desemna o unitate de măsură a sistemului standard internațional, *Rutherford* a devenit *rutherfordium*, numele unui nou element chimic, *Parkinson* a constituit baza lexicală pentru *parkinsonism* etc. Spre deosebire de toate celelalte tipuri de migrație, eponimul denumește entități noi, folosind numele personal ca determinant într-o sintagmă, relevând o nou-asumată semnificație sau metamorfozând numele propriu și reducându-l la forma unui cuvânt obișnuit. Numărul derivatelor eponimice precum și incidența lor în diverse terminologii a dus la apariția în 1977, a primei ediții a dicționarului *The Eponyms Dictionaries Index* [162] care descrie 20.000 de eponime și 13.000 de eponimiști.

Cercetătoarea Floriana Popescu [75, p. 842] susține că în procesul de formare a eponimelor „antonomaza ține exclusiv de figurile semantice, iar metonimia își asumă două teritorii, respectiv

cel al figurilor semantice și cel al lexicului, eponimul se situează pe o poziție singulară, acționând numai la nivelul lexicului. Prin schimbarea statutului său de nume propriu sau personal, ortografiat cu literă mare, eponimul este, pe de o parte, acel cuvânt comun folosit ca substantiv sau o altă parte de vorbire și, pe de altă parte, acel nume propriu inclus în sintagme cu formă fixă, utilizate în limbajele funcționale, cum ar fi de exemplu, *mâna succulentă Marinescu* sau *mâna Marinescu*". Aici, la fel, putem consemna și punctul de vedere al cercetătorului slovac Mihail Olostiak [157, p. 81] care subliniază că legătură comun-propriu în procesul de eponimizare se produce în două direcții:

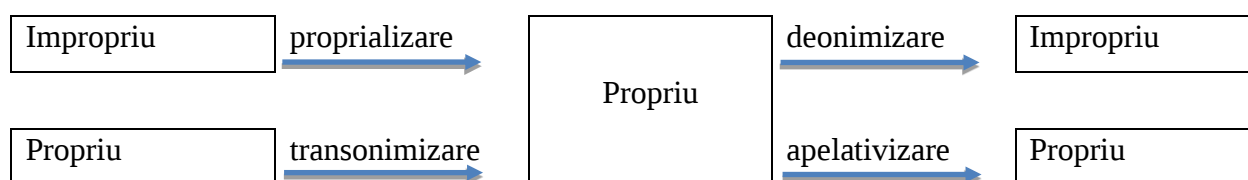

Figura 2.3. Relația comun – propriu – comun

Astfel, în procesul de propriation un substantiv comun devine propriu: *morar* – *Moraru*; iar prin procesul de transnaming un nume propriu poate genera un alt nume propriu, ca și în cazul transferului între toponime și antroponime sau viceversa: *Ștefan* – *Ștefănești*. Pe de altă parte, un nume propriu prin procesul de deonomization poate genera un deonim: *Parkinson* – *parkinsonism* sau, prin procesul de apelativizare, poate genera un eponim: *Parkinson* – *boala Parkinson*.

Crearea de cuvinte noi care sunt la bază onime poate fi explicată prin teoria și metodologia motivației lexicale [157, p. 81]. Motivația lexicală este una dintre perspectivele posibile în studiul lexicului. În acest concept, lexicul este văzut ca un ansamblu de unități lexicale (cuvinte și grupuri de cuvinte) care sunt interconectate printr-o varietate de relații.

Această perspectivă se bazează pe ideea că lexemul nu există izolat și că analiza sa ar trebui să se facă printr-o abordare onomasiologică, care să reflecte fluxul natural al semnificației. Motivația lexicală oferă o metodă de a răspunde la întrebarea „De ce se numește lexemul X astfel?”, evidențiind proprietățile ca o rețea de relații între unitățile lexicale. Aceste proprietăți sunt influențate de realitatea imagolingvistică (incluzând elemente evaluative, sociale, temporale, teritoriale și altele), care contribuie la formarea valorii unităților lexicale.

Procesul de denominare reprezintă un aspect fundamental al limbajului și al dezvoltării culturale și sociale a unei comunități. Numele proprii, în special, reprezintă un domeniu fascinant al lingvisticii, cu multiple aspecte de analiză și interpretare. În cadrul acestui proces, obiectele și entitățile din lumea înconjurătoare acționează ca sursă primară de inspirație, conducând la apariția

și evoluția numelui. Fiecare nume propriu poartă în spate o poveste, reflectând trăsături culturale, sociale și istorice specifice perioadei și comunității în care a fost creat.

În studiul numelor proprii, cercetătorii se confruntă adesea cu provocarea de a distinge între diferitele tipuri de migrație lexicală, cum ar fi conversiunea, metonimia, antonomasia și eponimia. Aceste procese reflectă modul în care semnificații sunt transferați și reinterpretați în cadrul limbajului. Dezambiguizarea acestor concepte și clarificarea terminologiei sunt cruciale pentru înțelegerea adecvată a fenomenului.

În plus, motivația lexicală joacă un rol semnificativ în crearea de cuvinte noi bazate pe onime. Această perspectivă subliniază importanța relațiilor semantice și imagolingvistice în formarea și evoluția vocabularului unei limbi. Prin analizarea interconexiunilor dintre unitățile lexicale, putem înțelege mai bine modul în care cuvintele capătă semnificație și relevanță în contextul lingvistic și cultural.

În concluzie, studiul numelor proprii reprezintă o parte esențială a lingvisticii și a cercetării culturale, oferind o fereastră fascinantă către modul în care limbajul și societatea interacționează și evoluează în timp. Prin explorarea acestui domeniu, putem obține o înțelegere mai profundă a identității culturale și lingvistice a unei comunități și a modului în care aceasta se reflectă în numele proprii și în limbaj în general.

Concluzii la capitolul II

În acest capitol am analizat din perspectivă etimologică, semantică, lexico-gramaticală și pragmatică numele de persoane, în general, și numele de familie în special, procedeu care va fi aplicat ulterior și eponimelor. Astfel putem rezuma că numele de familie se pot clasifica în trei grupe:

- a) nume de botez, a căror sferă se lărgeste și la diminutive/ hipocoristice, fără modificare formală, sau derivate cu sufixe specific antroponimice;
- b) nume de origine toponimică;
- c) porecle și supranume (această categorie a supranumelor include și numele date după ranguri sau titluri, profesii, după starea socială etc.).

1. Denominația personală în limba română se realizează prin *formule antroponimice oficiale* și prin *formule antroponimice neoficiale*. Formulele antroponimice oficiale, al căror număr este egal cu numărul persoanelor înregistrate la un moment dat, cuprind *numele de grup sau numele de familie și numele individuale sau prenumele*.
2. Numele de familie pot fi clasificate, conform principiului lexico-semantic în *determinative*, care indică locul de trai, starea civică, ocupația, poziția socială, starea materială a

individului; și *nume de familie calificative* – formate de la denumiri din regnul animal și vegetal, de obiecte de uz casnic, produse alimentare, îmbrăcăminte, obiecte de preț, fenomene ale naturii, de asemenea, starea fizică și psihică, dărnicia, zgârcenia.

3. Din punct de vedere morfologic, numele de familie exprimă valorile cazuale prin aceleași mijloace ca și prenumele: sincretismul N.-Ac.-V.; G.-D., indici cazuali comuni.
4. Funcționalitatea sintactică și semantică a numelor de familie este similară cu cea a prenumelor.
5. Flexiunea numelor de familie este similară cu cea a prenumelor și în privința unor particularități legate de neparticiparea formelor onomastice la opoziția de determinare.
6. Formulele antroponimice utilizate în Republica Moldova ca formule oficiale și/sau neoficiale se regăsesc în formulele antroponimice românești. Existența celor două sisteme denominative (oficial și neoficial) este o trăsătură care derivă din factori extralingvistici (dorința indivizilor de a crea elemente noi și de a numi persoanele din jur după propriul sistem de valori), fiind un mod în care se poate manifesta liberul arbitru al fiecărui individ.
7. După conținutul semantic, termenii din care se formează numele de familie se pot clasifica astfel: etnonime, nume referitoare la starea socială, nume de meserii, ocupații, funcții, fitonime, zoonime, metonime, fenomene ale naturii, adjective care denumesc particularități fizice.

III. MIGRAȚIA NUMELUI PROPRIU ÎN CLASA APELATIVELOR

3.1 Tipologia numelor-sursă

Eponimele se regăsesc în mod constant în toate sferele cunoașterii – de la științele exacte la cele umaniste și sociale –, fiind prezente într-un număr considerabil mai mare decât s-ar putea anticipa printr-o analiză superficială. Această densitate lexicală ridicată generează dificultăți semnificative în ceea ce privește recenzarea, sistematizarea și integrarea lor editorială, în special în cazul lucrărilor de sinteză, al dicționarelor specializate sau al glosarelor terminologice interdisciplinare.

Numărul mare și diversitatea structurală și semantică a eponimelor depășesc adesea limitele sistematizării tradiționale, fapt ce impune clasificări riguroase, stabilirea unor criterii funcționale de selecție și formularea unor delimitări terminologice clare. Totodată, această realitate subliniază caracterul profund interdisciplinar al fenomenului eponimic, reflectând interferențele constante dintre domenii, dar și provocările metodologice în definirea unui corpus reprezentativ în contexte lexicografice, didactice sau enciclopedice.

În calitate de bază pentru transfer în procesul de eponimizare pot servi o multitudine de nume-sursă, pe care le prezentăm schematic în figura de mai jos și le vom explicita în rândurile ce urmează.

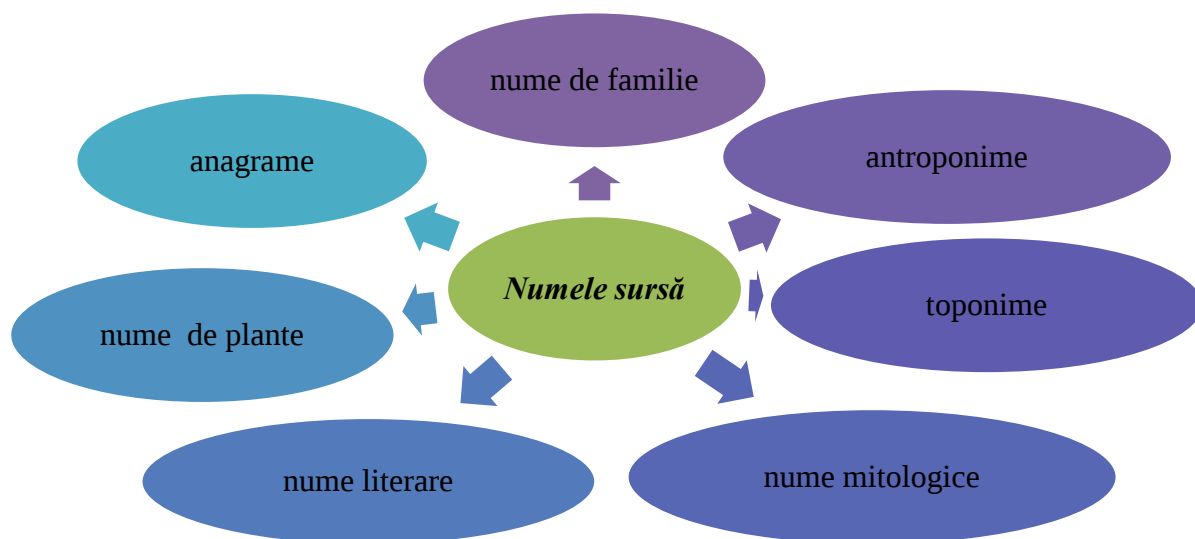

Fig. 3.1. Tipologia numelor-sursă în formarea eponimelor

Patronime: *amper, braille, diesel, carter, ford, morse, pascal, watt, volt, boala Parkinson, diverticul Meckel, algoritm, efectul Coandă, cardan, metoda Russel* etc. Patronimele aparțin, de cele mai multe ori, persoanei care a descoperit sau inventat obiectul desemnat de acel nume comun. În alte situații, denumirea este asociată altor persoane din anturajul său, fie pentru că autorul real este necunoscut, fie pentru că acesta a dorit să onoreze un prieten sau o personalitate. De exemplu,

cuvântul *sandwich* provine de la lordul Sandwich, al cărui bucătar a creat preparatul, iar pralinele (inițial *praslines*) își datorează numele bucătarului mareșalului de Plessis-Praslin.

În fizică, termenul *maxwell* provine de la numele fizicianului englez James Clerk Maxwell. Maxwell este o unitate de măsură a fluxului magnetic, iar savantul a avut contribuții remarcabile în domeniul teoriei cinetice a gazelor și al electromagnetismului.

Botanistul Linné a numit *bromelia* un arbust ornamental în onoarea prietenului său, botanistul suedez Olaf Bromel. De asemenea, acesta a adus un omagiu contesei de Chinchón, soția unui vicerege din Peru, denumind *cinchona* un arbust decorativ a cărui scoarță este utilizată pentru obținerea chinininei.

De asemenea, sistemul de scriere *braille* (cunoscut și sub denumirea de alfabet braille) constă într-un set de caractere în relief, bazat pe combinații de 1-6 puncte dispuse într-o anumită ordine, utilizat de nevăzători din întreaga lume. Acest sistem a fost inventat de Louis Braille, un pedagog francez care, după ce și-a pierdut vederea la vârsta de trei ani, a demonstrat o extraordinară capacitate de adaptare și inventivitate. Ajuns profesor la o școală pentru nevăzători din Paris, și-a dedicat activitatea dezvoltării unui sistem de scriere care să le permită elevilor să ia notițe.

Un termen nou creat poate fi o sintagmă care include patronimul coautorului sau chiar numele a doi – mai rar trei – cercetători care, independent unul de celălalt, au ajuns la aceleași rezultate. Exemple relevante sunt ecuația Maxwell-Boltzmann, teorema Vogt-Russell, sindromul Addison-Biermer sau boala Apert-Crouzon.

Includerea numelor proprii în astfel de termeni nu respectă întotdeauna ordinea cronologică. Un exemplu în acest sens este sindromul Adams-Stokes: deși prima descriere a sindromului a fost realizată de Adams în 1827, numele lui Stokes, care a publicat o descriere mai târziu, în 1846, apare primul în denumire.

Prenume: *madeleine, charlotte, felix, oscar, victoria* etc. Termenul *Tomism* provine de la numele filosofului Toma d'Aquino, denumind doctrina teologică și filozofică profesată de acesta, care susținea armonia dintre știință și religie și afirma că știința și filozofia trebuie să slujească religiei. *Oscar* – (în sintagma) *Premiul Oscar*, premiul Academiei americane de film, care se decernează anual. Premiul, o statueta care reprezintă un om cu o spadă în mână, se numește Oscar pentru că actrița Margaret Herrick a exclamat la vederea statuetei *că seamăna cu unchiul său Oscar*. *Jocheu* – călăreț a cărui specializare este conducerea cailor la probele de trap, galop și obstacole de pe hipodrom. Format de la numele propriu Jockey, diminutivul de la Jock, forma scoțiană a antroponimului. *Madlenă* – prăjitură preparată dintr-un amestec de făină, unt topit, zahăr și esență de rom; brioșă. I se atribuie bucătăresei doamnei Barmond, Madeleine Paulmier.

Nume mitologice – din mitologia greacă și romană. **Afrodisiac**- o substanță care acționează asupra glandelor corticosuprarenale. Termenul a fost atribuit în cinstea zeiței **Afrodita**, care simboliza frumusețea, la romani, însă având numele de **Venus**. Un alt cuvânt derivat din legendele Greciei este *procrustean*, alături de verbul *a procusta*, care înseamnă a ajusta forțat, fie prin alungire, fie prin scurtare, în funcție de împrejurări.

De asemenea, *ermetic* provine de la Hermes, zeul mesager în mitologia greacă, termen este folosit mai ales în expresia „sigiliu ermetic”, în timp ce numele lui Eros, zeul grec al dragostei, a stat la baza cuvântului *erotic*.

Sindromul de hipoventilație centrală congenitală, boală numită și *sindromul Ondine sau Blestemului lui Ondine* este o maladie respiratorie, caracterizată prin sistarea respirației în mod subit în timpul somnului. A fost numit după mitul Ondinei, o nimfă de apă, care avea un amant muritor infidel.

Nume de personaje literare: *Sindromul Münchhausen, tartuffe, don juan, harpagon* sunt exemple de termeni derivați din nume proprii, devenite simboluri ale unor trăsături umane sau comportamente specifice.

Termenul *tartufism*, derivat din personajul Tartuffe din comedia lui Molière, desemnează ipocrizia, fățarnicia și prefăcătoria.

Polișinel are două sensuri: 1) un personaj comic provenit din teatrul de marionete și din *commedia dell'arte*, jucat în multe farse napolitane; 2) o persoană care provoacă râsul prin glume și comportament excentric, fiind considerată un bufon. Acest nume provine din italianul *Pulcinella*, un personaj de farsă reprezentat ca un țăran calabrez cu față rubicondă, nas coroiat, spate cocoșat, îmbrăcat în cazacă roșie, pantaloni scurți împodobiți, ciorapi albi, saboți și un tricorn decorat.

Daniel Defoe, prin romanul *Robinson Crusoe*, a inspirat expresia *omul Vineri*, care uneori desemnează un „aborigen”, dar și substantivul *robinsonadă*, cu două sensuri: 1) povestire despre naufragiați izolați de lume; 2) săritură acrobatică executată de un jucător într-o echipă de fotbal.

Termenul *quijotesco* descrie oameni, idei sau planuri nerealiste, adesea sortite eșecului, prin analogie cu personajul Don Quijote al lui Cervantes, un idealist generos, dar desprins de realitate.

La fel, *rodomontadă* provine de la Rodomonte, un personaj din poemul cavaleresc *Orlando Furioso* al lui Ludovico Ariosto, și semnifică lăudăroșenie, fanfaronadă sau o provocare îndrăznească.

Nume de țări, provincii, localități, cartiere, planete: *angora, badminton, bisturiu, bauxită, damasc, far, javel, siamez, șampanie, plutoniu, uraniu, boala mediteraneană* etc. **Havaiana** – instrument muzical cu coarde, asemănător chitarei cu sunet melodios, lin și tăgănat,

de la numele arhipelagului american din Polinezia, Hawaii. Descoperit de spanioli și redescoperit în 1778 de Cook, numite aici insulele Sandwich, colonizate și evanghelizate de misionarii protestanți, insulele Hawaii vor cunoaște prosperitate în sec. al XX-lea; **chembrică** – țesătură fină de bumbac, bine apretată, vopsită într-o singură culoare și folosită în special pentru confecționarea căptușelilor, provine de la numele propriu *Cambrai*, oraș în Flandra franceză.

De cele mai multe ori, după cum se vede și în exemplele de mai sus, este respectată forma numelui propriu sursă. Se cunosc însă exemple de termeni obținuți prin:

A. Anagrama numelui de origine:

- *galphimia* (plantă medicinală) își datorează numele anatomistului Malpighi.
- *iperită*, o substanță toxică vezicantă sub formă de sulfură de etil dicolorată, cu aspect de lichid uleios și utilizată ca armă chimică, își are originea în numele orașului belgian Ypres.
- *talerul*, o monedă austriacă ce a circulat în trecut și în țările românești, își are denumirea derivată din termenul german *Joachimsthal*, provenit din *Ioachim Sthaler*.
- *Icron* Termen propus de Blumberg, de la inițialele *Institute for Cancer Research*, pentru denumirea ansamblului format dintr-un virus și constituenții împrumutați de la subiectul care îi găzduiește.

B. Traducerea numelui de origine:

- *gallium* (metal) de la numele tradus în latină (*coq = gallus*) al lui Lecoq de Boisbaudran;
- *cartezian* (adj.) – de la numele tradus în latină (Cartesius) al lui Descartes.

C. Modificarea numelui propriu:

- *bic* – numele creionului cu bilă – este datorat inventatorului său, baronul Bich;
- cuvântul *barem*, se ortografiază în franceză *barème* (cu accent grav) deși cel care a inventat acest gen de tabel numeric este François Barrême (scris cu accent circumflex);
- numele inginerului scoțian John London McAdam, care a pus la punct tehnica de pietruire a drumurilor, s-a transformat în *macadam*;
- forma orală a fost reținută și în cazul numelui Plessis-Praslin, conte al cărui bucătar a inventat delicioasele *praline*;
- *zeppelin* – balon inventat de baronul Von Zeppelin.

Trebuie să observăm, că odată cu trecerea vremii, dimensiunea eponimică a unor termeni dispare: locutorul comun nu mai are conștiința că termeni precum: *algoritm*, *amoniac*, *daltonism*, *ermetic* ș.a. provin din nume proprii.

Eponimele sunt prezente într-un număr surprinzător de mare în toate ramurile și disciplinele științifice, iar acest lucru poate genera dificultăți în procesul de recenzare editorială. Exemplele de eponime variază de la termeni științifici și tehnici, la personaje literare, localități, și

chiar monede sau premii. Procesul de eponimizare se bazează adesea pe numele celui care a descoperit sau inventat obiectul sau conceptul respectiv, dar uneori poate fi influențat de politica lingvistică și culturală sau de alte considerente. Termenii eponimici pot fi derivați dintr-o varietate de surse, inclusiv nume proprii, mitologie, personaje literare sau nume de locuri. Forma originală a numelui sursă este, de obicei, respectată, dar există și exemple de eponime obținute prin anagramă, traducere sau modificare a numelui inițial. Cu trecerea timpului, unele eponime pot pierde legătura cu numele sursă și pot deveni parte integrantă a limbajului comun, fără ca utilizatorii să fie conștienți de originea lor eponimică.

3.2. Formarea termenilor eponimi

Lexicul este într-o continuă schimbare, dar aceste schimbări sunt rezultatul formării unor noi cuvinte sau împrumutul acestora din alte limbi. Formarea cuvintelor în limba română s-a constituit ca un domeniu lexical independent, al cărui obiect îl reprezintă studierea mecanismului prin care limba română se creează, pornind de la cuvintele primare de care dispune și folosind diverse procedee și formanți. Criteriile de formare a numelor comune de la cele proprii nu se diferențiază cu mult de procedeul de formare a numelor comune în general, dar deosebirea constă în sursă, care se poate preta anumitor legități de schimbare. Formarea noilor termeni se realizează pe două căi: **derivare și compunere** [64, p. 25].

Această tranziție de la nume propriu la nume comun nu este un fenomen obișnuit și implică o reconfigurare complexă pe două niveluri fundamentale:

1. Pe planul mesajului – unde numele propriu își pierde funcția referențială unică și devine termen general, aplicabil la o clasă de concepte, obiecte sau fenomene;
2. Pe planul conținutului semantic – unde apare o schimbare de sens: numele nu mai desemnează o individualitate concretă, ci o idee, un curent, o teorie sau un obiect.

Această **modificare structurală și semantică** este ilustrată de numeroase exemple:

- *Darwin* → *darwinism* (doctrină științifică inspirată de Charles Darwin);
- *Jackson* → *jacksonian* (atribut cultural, ideologic sau politic legat de Andrew Jackson);
- *Kafka* → *kafkaesque* (stil sau atmosferă specifică operei lui Kafka).

Derivarea este principalul procedeu de formare a cuvintelor, în general, respectiv, și a eponimelor, în special, pentru această clasă fiind caracteristică derivarea cu sufixe. Procesul de derivare în cazul numelor proprii nu are ca scop doar formarea unui nume nou, ci formarea mai multor nume cu formanți afixoidali, care ulterior ar forma o clasă. Pentru eponimele care au fost împrumutate în limba română este caracteristic faptul că afixoidele conținute în acestea sunt, în mare parte, specifice limbii de origine. Irina Gabdulina [193] consideră că rezultatul formării eponimelor poate fi urmărit pe direcții:

- Nume proprii de la care se formează un singur eponim: *baconnian* – adept al baconismului, *cesarism* – guvernământ despotice, sprijinit de armată;
- Nume proprii de la care se formează mai multe derivate, cum ar fi în cazul antroponimului **Bachus** (din mitologia antică – zeul vinului) de la care s-au format: *bacanal* - (fig.) orgiastic; *bacanalism* – legat de cultul lui Bachus.

O problemă discutată în lingvistică este, în acest caz, conținutul semantic al afixelor, doar odată cu formarea cuvântului nou (cu ajutorul afixelor), conținutul semantic al lexemului se

schimbă, iar această modificare este provocată de afixe. În acest sens, au fost conturate diferite păreri:

- afixele nu au conținut semantic, ele fiind doar parte a cuvântului;
- afixele au rolul de transfera cuvântul de la o clasă lexico-gramaticală la alta;
- afixele pot fi caracterizate ca având diferite valori: unele exprimă valori lexicale, iar altele valori gramaticale, dar nu există afixe care să posedă și valori lexicale și gramaticale.

Dominantă în acest caz însă este ideea că afixele sunt cele care transportă valorile formative ale cuvântului.

La formarea eponimelor se disting două tipuri de formare: **prefixoid** (*pro-Bush, cryptocristian, neodarwinism*) și **sufixoid** (*castioism, victorian, moonism*).

Cele mai numeroase derivate de la numele proprii sunt formate cu ajutorul afixelor, de aceea, din considerentul că derivatele cu prefixe sunt într-un număr redus, înregistrând și o frecvență mai mică, vom analiza derivatele cu sufixe. Bineînțeles, vom trece în revistă acele sufixe care au dovedit o productivitate sporită în domeniul limbajelor de specialitate. Iată doar câteva exemple :

A. -ism/ -ist, sufix de origine greacă; acesta este utilizat cu predilecție atunci când e vorba de o idee, teorie, o ideologie, poate să exprime atitudini, trăsături de caracter: *budism, confucianism, epicurism, freudism, marxism, stalinism, voronist, dodonist, șorist etc.*, aceste cuvinte au o arie de întrebuințare foarte extinsă, însă o valorificare mult mai intensă a unităților lexicale create prin mijlocirea sufixului respectiv este proprie discursurilor ce au tangență cu domeniul politic. Sufixul dat permite formarea atât a substantivelor, cât și a adjectivelor;

B. -are – sufix care contribuie la formarea verbelor, utilizat când este vorba de o acțiune, de un procedeu: *galvanizare, pasteurizare, apertizare*;

C. -iu (în franceză *-ium*), frecvent utilizat în denumirile elementelor chimice care au fost derivate de la numele unor savanți după regula generală: *ensteiniu, fermiu, nobeliu etc.*

D. -ază/-oză, -ită – sufixe cu o productivitate sporită în limbajul medical și care servesc, în mod curent, la formarea termenilor prin derivare, termeni care denumesc un spectru larg de boli, cum ar fi *daltonism, sadism....* Folosirea sufixului *-ază* indică de obicei boli cronice: *lambliază* sau *giardioză* (boală provocată de un parazit, *Lambliia Giardia*), *bartholinită* (inflamație a glandelor Bartholin).

E. -an – sufix care indică purtătorul unei calități sau apartenența la un grup etnic: *moldovean, belgian, chișinăuian*.

Termenii sintagmatici care cuprind un nume propriu se întâlnesc și ei atât în discursul uzual (de un anumit nivel), cât și în cel specializat:

- expresii care funcționează ca niște metafore călătore, ce fac parte din moștenirea culturală comună a Europei și a lumii: *firul Ariadnei, călcâiul lui Achile, cutia Pandorei, patul lui Procust, pânza Penelopei*;

- formule (*ecuația lui Bernoulli, teorema lui Pitagora*);
- numere (*numărul lui Avogadro, indicele Apgar*);
- obiecte (*bec Bunsen*);
- fenomene fizice (*efectul Coandă, efectul Oberth, efectul Zeeman*);
- unități de măsură (*grade Celsius*);
- maladii (*boala Parkinson*);
- microorganisme (*bacilul Koch*) și așa mai departe.

Eponimele pot suferi contracție, în special sub formă de apocopă. Astfel, *STRAD* este folosit ca o versiune prescurtată a *Stradivarius*, o vioară făcută de Antonio Stradivari în Italia, *POM* pentru Pomerania, o rasă de câine numită după provincia Pomerania, unde a fost abordat pentru prima dată în Europa și pentru Pekengese pechinez, o altă rasă de câine. De asemenea, eponime se consideră și acronimele.

În concluzie, lexicul unei limbi este într-o continuă evoluție, iar aceste schimbări sunt adesea rezultatul formării de noi cuvinte sau împrumutul acestora din alte limbi. În limba română, procesul de formare a cuvintelor s-a dezvoltat ca un domeniu lexical independent, având ca obiect studiul mecanismului prin care limba română creează cuvinte pornind de la cuvintele primare și folosind diverse procedee și formanți.

Eponimele pot fi întâlnite sub diverse forme, inclusiv sub forma sintagmelor, a formulelor, a numerelor, a obiectelor, a fenomenelor fizice sau a unităților de măsură. Acestea pot fi, de asemenea, supuse contracției sau pot deveni acronime, adaptându-se astfel necesităților de comunicare și uzului cotidian. În final, eponimele reprezintă nu doar o parte a lexicului unei limbi, ci și o modalitate importantă prin care cultura, istoria și cunoașterea umană sunt reflectate și perpetuate în limbajul comun și în domeniile de specialitate.

3.3 Clase morfologice ale eponimelor

Substantive

Cele mai frecvente exemple de eponimie se regăsesc în categoria numelor. Substantivele comune simple, care au aceeași formă ca numele proprii, sunt larg răspândite în limbajul specializat și au fost preluate și în vorbirea uzuală. Termeni precum *barem*, *boicot*, *decibel*, *diesel*, *frigider*, *raglan*, *pubelă*, *mansardă*, *morfină* sunt folosiți zilnic. Pe lângă acestea, există și substantive comune derivate din nume proprii.

Formarea eponimelor substantive are la bază, ca și numele proprii, anumite principii: etimologic, lexico-gramatical, derivațional și semantic.

Acești termeni sunt, în general, dificil de înțeles, iar interpretarea lor corectă necesită o bună cunoaștere a domeniului științific aferent. În lipsa acesteia, nu doar sensul termenilor poate rămâne neclar, ci și motivele pentru care anumite nume proprii au fost incluse pot fi greșit înțelese. De exemplu, ecuația Maxwell-Boltzmann este, așa cum sugerează numele, rezultatul muncii celor doi savanți (Maxwell și Boltzmann). În schimb, metoda Evald-Kornfeld nu este o creație comună a celor doi, ci reprezintă o extindere a metodei Evald în fizica solidelor, iar teoria Bohr-Sommerfeld constituie o modificare a teoriei lui Bohr.

Această lipsă de transparență generează dificultăți și în sinonimie: de exemplu, transformarea Bessel este echivalentă cu transformarea Bessel-Fourier, însă ecuația Boltzmann nu este sinonim cu ecuația Maxwell-Boltzmann.

Opacitatea acestor termeni provine din faptul că numele proprii nu definesc, ci doar desemnează. Spre exemplu, sindromul Albright indică o afecțiune congenitală a tubilor renali, dar nu oferă detalii despre natura acesteia. În schimb, termenul „tubulopatie congenitală” conține elemente care permit o înțelegere mai clară. La fel, „trompa lui Eustachio” oferă mai puține informații decât „trompa auditivă”. În prezent, în terminologia medicală se încurajează utilizarea unor termeni mai transparenți, care să faciliteze atât înțelegerea, cât și memorarea.

În ceea ce privește structura acestor termeni, se disting mai multe tipuri:

- **Termeni în care numele propriu urmează după un substantiv comun**, fără a fi legat de acesta printr-un element de legătură, precum *aparatul Golgi*, *peretele Trombe*, *virusul Wuhan* etc.
- **Termeni în care numele propriu este precedat de un substantiv comun și legat de acesta printr-un element de legătură**, de exemplu: *tendonul lui Ahile*, *trompa lui Eustachio* etc.
- **Termeni care includ atât numele, cât și prenumele unei persoane**, cum ar fi *facies de Marshall Hall*, *fractura Gerrar Marchant*.

- **Termeni care conțin două sau chiar trei nume proprii**, fie ortografiate cu cratimă (*fenomenul Rumpel-Leede*, *inegalitatea Cauchy-Buniakovski-Schwartz*), fie unite prin conjuncția „și” (*maladia lui Pierre Marie și Sainton*).

În plus, unele nume proprii se transformă în elemente de compunere savantă, contribuind la formarea unui număr mare de termeni specializați.

Numele proprii, ajunse în clasa numelor comune, au aceleași caracteristici ca și restul substantivelor care nu fac parte din subclasa eponimelor. Ca o succintă prezentare a subclasei eponimelor, vom enunța că în limba română, eponimele alcătuiesc o clasă de semne capabilă de a realiza categoriile gramaticale de gen, număr și caz.

Genul – descrierea morfologică a genului la eponime are scopul de a stabili capacitatea și modalitatea de realizare a acestei categorii gramaticale la această subclasă de nume comune.

Eponimele, ca și numele comune, participă la opoziția articulat/ nearticulat, astfel ele se încadrează în toate cele trei categorii de gen: **masculin** (algoritm, amoniac, oscar), **feminin** (victoria) și **neutru** (daltonism, galvanocuter, kaolin). De remarcat este faptul că, în funcție de categoria apelativului nou format depinde genul acestuia. În special, eponimele care se formează de la patronime, prenume (mitologice, literare sau simple), odată cu trecerea lor în clasa substantivelor comune, păstrează același gen gramatical ca și numele de la care s-a format.

- Pascal (nume propriu masculin) – pascal (masculin);
- Volta Alessandro (nume propriu masculin) – volt (masculin);
- Victoria (nume propriu feminin) – victoria (feminin).

Dar există și cazuri în care numele propriu de genul masculin să treacă în substantiv comun de genul feminin, și invers.

- Mansard (nume propriu masculin) – mansardă (subst. c. feminin);
- Dahl (nume propriu masculin) – dalie (feminin).

Formate prin procesul de sufixare sau prefixare, eponimele care desemnează un obiect concret: o boală, un test, un element, de obicei, se înscriu în clasa celor de gen masculin sau feminin. Genul neutru este mai puțin prezent la clasa de substantive nou create, însă nu este exclus, astfel, apelativele formate, în special, cu ajutorul sufixului **-ism**, de obicei, devin substantive de genul neutru. Acestea desemnează o teorie, un curent, o abordare, o afecțiune: *freudism*, *hermafroditism*, *hipocratism*, *maltusianism*, *morfinism*, *parkinsonism*, *pavlonism* etc.

Revenind la modul de articulare, corelat cu formele cazuale ale eponimelor provenite din nume proprii masculine, e de menționat apariția articolului substantival hotărât în poziție enclitică la cazurile genitiv și dativ, ca și la numele comune simple, spre deosebire de poziția proclitică în cazul substantivelor proprii masculine.

Deși substantivele proprii, care au generat eponime, sunt la singularia tantum sau la pluralia tantum, eponimele nu mai urmează acest regim morfologic, dezvoltând opoziții de singular și plural, cu același sistem de desinențe la singular și plural, pentru toate formele de gen, ca și substantivele comune, în clasa cărora s-au încadrat.

Adjective

Adjectivele care își au sursa în nume proprii sunt prezente în terminologia științifică și tehnică într-un număr mult mai mic decât substantivele.

Unele din ele sunt constituite din numele propriu, fără alte modificări formale decât pierderea majusculei (*motor diesel, raze röntgen*). Cele derivate cu sufixul

- A. -esc, mai rare, apar mai ales în domeniile literar și istoric: *spirit dantesc, caragialesc, rocambolesc*;
- B. -ic nu sunt prea numeroase: *curent galvanic, arc voltaic*. Ele fac referire, în principal, la inventatorul / inițiatorul unui procedeu / unei tehnici (vezi *supra*) sau rețin doar unele aspecte legate de opera acestuia: *mod platonice – „abstract”, „pur”, calcul machiavelic – „perfid”, „diabolic”, act sadic – „extrem de crud”, răs homeric – „enorm”*;
- C. -an sunt mai frecvente: *turbină eoliană, epopee napoleoniană, operă eminesciană, melancolie bacoviană, frază proustiană, îndoială voltairiană*;
- D. Apartenența la un grup politic sau regional, la o doctrină, este exprimată de adjectivele în -at, care sunt participii ale unor verbe derivate de la nume proprii: *galvanizat, pasteurizat, ermetizat*.

Adjectivul poate apărea și ca rezultat al traducerii numelui propriu în latină – *Descartes – Cartesius – cartezian*, sau poate include numele și prenumele unui autor – *viziune julverniană*.

Încadrându-se perfect în clasa adjectivelor relaționale, eponimelor adjective nu le este proprie categoria comparației/intensității.

Verbe

Numărul verbelor care își au sursa în nume proprii este foarte redus în comparație cu cel al numelor. Urmând logica lucrurilor, aceste verbe sunt tranzitive, solicitând un complement obiect direct obligatoriu, iar uzul lor este strict specializat. Amintim doar câteva dintre ele:

a boicota – vb. tranz. – a exercita, a aplica un boicot, **BOICÓT** (< *boicota*) s.n. **1.** Sîstare organizată, totală sau parțială, a relațiilor cu o persoană, cu o organizație sau cu un stat în semn de protest față de anumite acțiuni ale sale. Termenul provine de la numele proprietarului irlandez Ch. Boycott, împotriva căruia țărani au aplicat această metodă la sfîrșitul sec. al XIX-lea. **2.** (EC.) Practică utilizată frecvent în relațiile economice internaționale, care constă în încercarea de

împiedicare a derulării unei afaceri prin cererea adresată publicului (consumatorilor) de a nu cumpăra mărfuri sau servicii de la firma în cauză.

a galvaniza – vb. I. tranz. **1.** A acoperi o piesă metalică cu un strat subțire de zinc, prin cufundare într-o baie de zinc topit, spre a o face mai rezistentă la coroziune; *p. gener.* a acoperi o piesă metalică cu un strat subțire din alt metal, depus prin electroliză. **2.** (Fiziol.) A excita un țesut sau un organ al corpului printr-un curent electric continuu, în scopuri terapeutice sau experimentale. ♦ Fig. A însufleți, a stimula pe cineva.

a pasteuriza – vb. I. tranz. A conserva produse alimentare prin încălzire la o temperatură sub 100° C, urmată de o răcire bruscă, astfel încât însușirile alimentului să rămână intacte.

a linșa – a executa pe cineva fără judecată, prin linșaj.

Clasa mai poate fi continuată cu: *a ghilotina, a mansarda, a vandaliza, a vulcaniza*. Observăm că majoritatea se înscriu în grupul flexionar al conjugării întâi, cu flexiune sufixală completă.

Substantivele, adjectivele și verbele care își au sursa în nume proprii constituie în vocabularul diferitelor discipline o enclavă asemănătoare cu aceea pe care o formează, la nivelul limbii generale, numele de marcă. Numărul lor mare se explică, pe de o parte, prin aceea că ele funcționează într-un mod analog numelor proprii, satisfăcând – în general – nevoia de precizie a științei și, pe de altă parte, prin aceea că sintetizează într-o formă concisă un înțeles care, altminteri, ar necesita mijloace de expresie mult mai extinse. Totodată, ele permit atribuirea unor merite sau omagierea unor personalități științifice și implică, prin aceasta, o dimensiune interdisciplinară și socială deosebită.

În concluzie, eponimele reprezintă o clasă distinctă în evoluția lexicului unei limbi, oferind un cadru pentru adaptarea numelui propriu la nivelul unui nume comun. Acestea sunt omniprezente în diverse domenii de specialitate și au pătruns chiar și în limbajul uzual, contribuind la îmbogățirea și diversificarea vocabularului.

Formarea eponimelor este un proces complex, bazat pe principii etimologice, lexico-gramaticale, derivaționale și semantice. Eponimele pot fi opace în sensul că înțelegerea lor necesită cunoștințe solide în domeniul respectiv și pot prezenta dificultăți de interpretare pentru cei neinițiați. În plus, unele eponime pot fi sinonime sau pot suferi contracții, adăugând un nivel suplimentar de complexitate.

În ceea ce privește genul și forma, eponimele pot varia în funcție de categoria lexicală și pot suferi schimbări morfologice pentru a se adapta regulilor limbii respective. De asemenea, ele pot fi însoțite de diferite elemente de legătură sau de modificări ale prenumelui, reflectând diversitatea și complexitatea procesului de formare a termenilor eponimici.

3.4. Criterii de clasificare a deonimelor/eponimelor

Eponimele se regăsesc în toate ramurile și disciplinele științifice, într-un număr mai mare decât s-ar crede, de aceea, spre deosebire de celelalte cuvinte comune ale limbii, ele implică o anumită dificultate în ceea ce privește clasificarea lor. Și, deși au fost reflectate prea puțin în studiile lingvistice până la moment, cercetătorii Dorina Chiș [5], Octavian Laiu-Despău [64] realizează o clasificare a eponimelor conform numelor sursă din care provin. Alți cercetători propun ca eponimele să fie clasificate după două domenii mari: domeniul Științelor Umanistice și domeniul Științelor Exacte. Considerăm corectă o astfel de clasificare, însă, având în vedere faptul, că, devenind nume comune și utilizându-se într-un anumit domeniu, ele pierd legătura cu numele propriu (de bază), propunem o clasificare sistemică a lor, urmând principiul clasificării zecimale universale. Este un lucru binecunoscut că astfel totalitatea cunoștințelor umane se împarte în zece clase, care sunt mai apoi subîmpărțite în alte zece subdiviziuni. Argumentăm această abordare sistemică prin proveniența eponimelor și prin domeniul lor de aplicare. Astfel obținem o clasificare tematică pertinentă.

3.4.1 Clasificarea tematică

Preluăm principiul de clasificare a ansamblului de cunoștințe umane repartizat în nouă discipline fundamentale: Filosofia, Religia, Științele sociale, Lingvistica, Științele exacte, Științele aplicate, Arta, Literatura, Geografia și Istoria, la care se adaugă clasa Generalități și îl aplicăm la clasificarea termenilor eponimi. În continuare propunem o distribuție în clase a unor eponime reprezentative.

0 Generalități. Secțiune care poate include termeni legați de concepte științifice general-valabile, metodologii sau abordări interdisciplinare.

1 Filozofie. Psihologie:

Augustinism – concepție filosofică și teologică a Sfântului Augustin (*Augustin Aurelius*), episcop de Hipona, cel mai vestit dintre marii prelați ai Bisericii apusene, teolog, filozof și moralist; ideile sale au exercitat o influență capitală asupra teologiei creștine.

Bergsonism – doctrină filozofică a cărei categorie centrală este durată și care susține că adevărul nu ar fi posibil prin cunoaștere științifică sau gândire logică, ci numai prin intuiție. Fondatorul acestei doctrine este filozoful francez Henri Bergson (1859-1941).

Blanquism – curent comunist, apărut în Franța în secolul al XIX-lea, care promova ideea emancipării muncitorilor printr-un complot al unui grup restrâns de revoluționari, fără participarea maselor. Teorie lansată de Louis Auguste Blanqui (1805-1881), teoretician socialist și om politic francez.

2 Religie. Teologie:

Adamism – credință, doctrină eretică din primele veacuri ale creștinismului, ai cărei adepți, pentru a recupera inocența creației originare, umblau goi, proclamând reîntoarcerea la condițiile de viață ale lui Adam. Erezia s-a dezvoltat în Boemia, în sec. al XII-lea și a fost imitată de luciferienii din Boemia și Austria, pentru ca în sec. al XV-lea să se întindă până în Moravia. Adamiții, imitând puritatea originară, apăreau la adunări complet goi și erau adversari frecvenți ai căsătoriei, care ar perpetua păcatul originar.

Anselmiană – (în sintagma) *Eroare anselmiană*, eroare de natură teologică, eroare de gândire. Format de la numele teologului Anselm, unul din fondatorii scolasticii. Principalul reproș pe care Toma d'Aquino i-l face lui Anselm este legat de faptul că a pornit de la ideea de Dumnezeu, când, de fapt, ea ar fi trebuit să ajungă la el.

Arianism – doctrină eretică de la începutul creștinismului, care neagă natura divină a lui Hristos, precum și unitatea, și consubstanțialitatea celor trei entități ale treimii. Doctrină elaborată de episcopul Alexandriei, Arius (Arie), la conciliul de la Niceea din 325, adversarii lui Arie în frunte cu Atanasie, viitor episcop de Alexandria, declară eretică doctrina și obțin trimiterea inițiatorului ei în exil.

Bigot – (persoană) care dă dovadă de o credință îngustă, lipsită de înțelegere, conformându-se strict, zelos, tuturor percepțiilor rituale ale unei religii; habotnic. Din franceză *bigot*, la origine o formulă în germana veche: *bei got* sau în engleză *by god*, „de Dumnezeu”.

3 Științe sociale:

Neoplatonism – sistem filozofic apărut la Alexandria în secolele al III-lea și al IV-lea d.Hr., care, reunind într-o viziune originală idealismul platonician și doctrina pitagoreică, cu influențe mistice indiene și ebraice, proclamă crearea lumii prin emanația din divinitate și cunoașterea prin extaz mistic. Întemeietorul acestui eclecticism se consideră că a fost Ammonius Saccas, teoriile fiind însă expuse de Platon.

Plutocrație – formă de guvernare în care puterea aparține celor bogați. Format de la numele propriu Plutos, zeul care împărțea bogățiile și krateion – din gr. „a conduce”.

Saint-simonism – doctrină socialist-utopică fondată de C. H. Saint-Simon și continuată de discipolii săi, S. Bazard și B. P. Enfantin, care considera că societatea viitorului se va baza pe marea industrie planificată, pe participarea la muncă a tuturor membrilor societății și pe repartizarea după muncă, cu păstrarea, totuși, a proprietății private și a claselor, progresul societății fiind determinat de știință și de rațiunea umană.

4 Clasă liberă. Această categorie poate fi utilizată pentru termeni care nu se încadrează exact în celelalte clase sau care aparțin unor domenii emergente.

5 Matematică. Științe ale naturii:

Agavă – plantă exotică, originară din Mexic, cu frunzele mari de 2-3 metri, late și groase cu spini pe margine, înflorește odată la 15-20 de ani și apoi moare. Frunzele de agava conțin o sevă dulce, abundentă, din care mexicanii fac o băutură fermentată numită pulche, provine de la numele propriu *Agave*, personaj din mitologia greacă, fiica lui Cadmos și a Hermionei.

Algoritm – Ansamblu de simboluri folosite în matematică și în logică, permițând găsirea în mod mecanic (prin calcul) a unor rezultate. ♦ P. gener. Succesiune de operații necesare în rezolvarea unei probleme oarecare. Eponimul provine de la numele medicului și matematicianului persan *al-Khawarizmi*, care a alcătuit primul algoritm.

Calcedonie – varietate de cuarț translucidă, cristalizată, albă sau ușor colorată (cenușie sau albăstrie), folosită ca piatră semiprețioasă, abraziv etc. Există mai multe varietăți de calcedonie, între care onixul și agata. Antichitatea a folosit foarte mult calcedonia pentru bijuterii și sigilii pe inele. Ea se extrăgea din Chalcedonia, oraș grecesc în Bithinia.

Colonie – (în sintagma) *Apă de colonie* – lichid parfumat folosit în cosmetică, preparat din uleiuri volatile și alcool. Inventatorul [apei de] colonie este chimistul italian Giovanni Maria Farina, care și-a desfășurat activitatea în orașul german Köln, dând denumirea preparatului după numele orașului.

Camelie – plantă ornamentală originară din Asia tropicală, din aceeași familie cu ceaiul, având înălțimea de până la 60 cm, cu frunze verzi, lucioase și cu flori mari albe, roșii sau roz. Călugărul iezuit G. J. Camellus care a studiat plantele din Filipine, unde a fost trimis ca misionar, a adus din Japonia planta căreia, în cinstea călugărului botanist, Linne i-a dat numele de *camelia japonica*.

Cantalup – plantă din familia curcubitaceelor având un fruct sferic, de culoare galbenă sau verde-gălbui cu coaja aspră brăzdată de șanțulețe care formează un fel de felii și cu miezul galben sau portocaliu, dulce și parfumat. Fructul acestei plante este pepenele galben. Planta este originară din Asia Mică și Afganistan, dar denumirea științifică i-a fost dată după numele vilei papilor Cantalupo, situat în apropiere de Roma unde se cultiva acest sortiment de pepene.

Cereale – denumire dată după numele zeiței secerișului în mitologia romană – Ceres. Grup de plante din familia gramineelor (grâu, porumb etc.), cu rădăcini fasciculate, tulpini neramificate și fructele cariopse, ale căror semințe servesc ca hrană omului sau animalelor și ca materie primă în industria alimentară; (și la sg.) plantă care face parte din acest grup.

Dalie – plantă ornamentală perenă, originară din Mexic, din familia compozitelor, cu pendunculul lung și cu flori în capitule mari, colorate în alb, galben, violet, roșu, fără parfum;

gherghină. Denumirea botanică a fost dată în cinstea botanistului suedez Andres Dahl (1751-1789).

Eter – 1) (în chimie) compus organic lichid, incolor, volatil și inflamabil, cu miros caracteristic, obținut din alcooli sau din fenoli, cu multiple utilizări în industrie. 2) substanță ipotetică (a cărei existență este respinsă de fizica moderată) care ar umple un spațiu și al cărei oscilație ar constitui undele electromagnetice. 3) (fig.) atmosferă, cer. 4) (filos.) al cincilea element al universului (alături de foc, apă, pământ și aer) din care ar fi alcătuite corpurile cerești în accepția unor filozofi greci antici.

Formula lui Euler – numită astfel după Leonhard Euler, este o formulă matematică din analiza complexă care arată o relație strânsă între funcțiile trigonometrice și funcția exponențială complexă. Euler a publicat ecuația în forma ei curentă în 1748, bazându-și demonstrația pe egalitatea seriilor infinite din ambele părți ale egalității. Niciunul dintre cei doi nu au intuit interpretarea geometrică a formulei: vederea numerelor complexe ca puncte din planul complex a apărut abia după 50 de ani. Euler a considerat firesc să prezinte studenților numerele complexe mult mai devreme decât se practică astăzi. În manualul său de algebră elementară, *Elemente de Algebră*, el introduce aceste numere aproape de la început și le folosește în mod natural de-a lungul întregii lucrări.

Lamarckism – Teorie biologică după care evoluția viețuitoarelor se explică prin influența variațiilor de mediu asupra comportamentului și morfologiei lor și care consideră că însușirile astfel dobândite se transmit ereditar. Teoria a fost lansată de Jean-Baptiste de Monet, cavaler de Lamarck (1744-1829), naturalist francez și biolog.

Malthusianism – Teorie reacționară elaborată de economistul englez Thomas Robert Malthus, care susține teza falsă că, în timp ce mijloacele de existență nu pot spori decât în progresie aritmetică, populația crește în proporție geometrică și că deci cauzele mizeriei maselor exploatate ar fi de ordin natural și biologic, nu social.

Messmerism – 1. Teorie care susținea existența magnetismului animal. 2. Metodă terapeutică bazată pe magnetism animal. Fondatorului magnetismului animal, medicul german Franz Anton Mesmer pretindea că, a descoperit leacul tuturor bolilor în proprietățile magnetismului; prin aceste procedee era în stare să vindece anumite boli, mai ales pe cele nervoase, dar le și putea dezvolta.

6 Științe aplicate. Medicină. Tehnică:

Basedow – boală endocrină care se manifestă prin creșterea în volum a glandei tiroide, tulburări cardio-vasculare, transpirații, insomnii, nervozitate etc.; inițial a fost numită *Boala lui*

Basedow după numele medicului german Karl von Basedow (1799-1854), primul care a descris această boală.

Batologie – repetiție de cuvinte sau de fraze, inutilă și plictisitoare. Dat după numele regelui Battos din Cirene care, fiind bâlbâit, repeta adesea același cuvânt.

Belinograf – aparat care servește la transmiterea telegrafică a imaginilor fotografice. În 1907 inginerul și fizicianul francez Eduard Belin (1876-1963) a reușit să transmită telegrafic la distanță fotografii, scheme etc., pentru ca mai târziu, în 1921, să fie transmise peste Atlantic primele belinograme, fototelegrame transmise prin belinograf.

Bilharzioză – boală tropicală parazitară provocată de un vierme numit *bilharzie*, care atacă organele vitale, ducând în cele din urmă la moartea bolnavului; mai este numită schistozomiază, patologie descoperită de Theodor Maximilian Bilharz.

Bisturiu – Instrument utilizat la disecția sau la secționarea țesuturilor vii. ♦ *Bisturiu electric* = bisturiu folosit în chirurgia modernă, care realizează incizia cu ajutorul curenților electrici de înaltă frecvență. ♦ *Bisturiu cu laser* = bisturiu care utilizează o rază laser în operații de mare precizie și finețe. Termen format de la numele orașului italian Pistoia, unde se fabricau spade sau pumnale *pistorino*.

Cardan – Sistem de suspensie sau de articulație care permite uneia dintre părțile lui să-și păstreze o anumită poziție sau direcție indiferent de mișcările suportului ei. A fost inventat de inginerul italian Girolamo Cardano.

Diverticulul Meckel reprezintă un vestigiu embrional care se menține uneori și la adult, ca o formațiune „în deget de mână” („fund de sac”) localizată pe marginea antimezostenică (antimezenterică) a ileonului terminal, lângă cecum, în locul unde artera mezenterică superioară dă ramurile terminale. Importanța medicală a acestei anomalii este în potențialul ei de a se ulcera și sângera și ca sursă de complicații. Diverticulul Meckel a fost descris de către medicul german Johan F. Meckel „cel tânăr” (1781-1833), anatomist comparativ și embriolog, de al cărui nume se leagă și „cartilagiul Meckel”, „sindromul Meckel”, „sindromul Meckel-Gruber” etc. (**Meckel** este o comună din landul Renania-Palatinat, Germania). El era fiul unui celebru anatomist și obstetrician, Johan F. Meckel „bătrânul” (1714-1774), care descrisese și el, „banda Meckel”, „cavitatea Meckel”, „ganglionul Meckel”, „ligamentul Meckel”, „spațiul Meckel”.

Drezină – vehicul deschis pentru transporturi ușoare pe calea ferată, prevăzut cu două sau patru roți și acționat cu piciorul sau mâna, prin intermediul unui mecanism cu pârghie. A fost creat în 1816 de inginerul Karl Friedrich Drais, baron von Sauerbronn.

Efectul Coandă este tendința unui lichid cu jet de a fi atras de o suprafață din apropiere. Principiul a fost numit după cercetătorul Henri Coandă. O descriere timpurie a acestui

fenomen a fost furnizată de către Thomas Young într-o conferință a Societății Regale în 1800. O sută de ani mai târziu, Henri Coandă a identificat o cerere a efectului în timpul experimentelor sale cu Coandă-1910 de aeronave – primul avion care utiliza un motor jet. Efectul, în prezent, numit după Coandă a fost descris ca „deviație a unui jet plan de un fluid care penetrează un alt fluid în vecinătatea unui perete convex”.

Hemeralopie – slăbire sau pierdere a vederii în condiții de iluminare redusă, în special în amurg, provocată de o carență în vitamina A sau de o stare toxică ori infecțioasă; cecitate crepusculară și nocturnă. Este o stare patologică (total sau parțial vindecabilă), în funcție de cauzele provocatoare și de starea organismului. Format de la numele zeiței Hemera, în mitologia greacă divinitate care personifica ziua.

Hipocratism – 1. Sistem de tratament care se fundamentează pe concepția lui Hipocrat. 2. (Anat.; în sintagma) *Hipocratism digital* = anomalie care constă în îngroșarea extremităților degetelor, cu bombarea unghiilor.

Igienă – 1. Ramură a medicinei care elaborează normele de apărare a sănătății oamenilor și formele de aplicare a acestor norme pe baza studierii interdependenței și interacțiunii dintre om și mediul înconjurător, a condițiilor de trai, precum și a relațiilor sociale și de producție. 2. Ansamblu de reguli și de măsuri practicate pe care cineva le respectă pentru a-și păstra sănătatea.

Jacard – Dispozitiv compus dintr-o serie de ace orizontale cu ochiuri, montat la războaiele mecanice de țesut, care produce țesături cu desene complicate. 2) Țesătură obținută cu ajutorul acestui dispozitiv. Tricot executat la mașină sau de mână care imită țesătura jacard. Dispozitivul a fost inventat de Josep Marie Jacquard (1752-1834), mecanic francez, care a mai inventat și războiul mecanic de țesut, cu ajutorul căruia stoffele cu desene complicate puteau fi executate la fel de ușor, ca o stofă simplă.

Landou – 1. Trăsură de lux cu două banchete așezate față în față, al cărei acoperiș, format din două bucăți, se ridică și se lasă după voie. 2. Cărucior pentru copiii mici, spațios, acoperit cu o capotă care poate fi ridicată sau coborâtă. Denumirea mecanismului a fost dată după numele orașului german Landau, din regiunea Renania, unde a fost fabricat pentru prima dată acest fel de trăsură.

Massicot – mașină de tăiat hârtia și marginile cărților, a fost inventată în 1849 de Guillaume Massicot (1797-1870), fabricant francez de cuțite. Era pusă în mișcare manual, prin manivelă, apoi prin vapori, iar în prezent prin electricitate.

Neper – unitate de măsură a nivelului de transmisie a unui semnal electric, acustic, descoperit de John Neper, matematician scoțian care a inventat logaritmi naturali, denumiți și neperieni de la numele lui.

Paramnezie – stare patologică de tulburări ale memoriei, care constă în reproducerea unor situații false, imaginare, ca și cum ar fi fost trăite, în perceperea senzațiilor noi ca amintiri; falsă recunoaștere; déjà vu. De la numele propriu Mnemosyn.

Parkinson – boală degenerativă a sistemului nervos central, care se manifestă prin tremurături ale membrilor și ale capului și prin rigiditate musculară, fiind cauzată de leziunile corpului striat și ale unor structuri nervoase. A fost descrisă prima dată în 1817 de medicul englez John Parkinson (1755-1824).

Patefon – aparat pentru reproducerea sunetelor înregistrate pe discuri, prin mișcarea pe orizontală sau pe verticală a unui ac special care urmărește șanțul săpat în disc și comandă membrana difuzorului; gramofon. Aparatul a fost inventat în 1908 de frații Charles și Émile Paté.

Stronțiană – oxid sau hidroxid de stronțiu, obținut prin calcinarea stronțiului, care este folosit la rafinarea zahărului, la fabricarea sărurilor de stronțiu. Metalul alchino-pământos a fost descoperit în 1790 de Thomas Charles Hope în apropierea satului Strontian din Scoția.

7 Artă. Divertisment. Sport:

Badminton – Joc sportiv, originar din China și Japonia, asemănător cu tenisul, practicat cu o minge mică prevăzută cu pene sau un fel de aripioară de plastic, care se aruncă cu racheta. Denumirea însă a fost dată după numele regiunii unde se practica acest tip de sport, în Anglia, castelul Badminton.

Cabotin – 1. Actor ambulant. 2. Actor lipsit de talent, afectat și înfumurat. (fig.) Persoană care are un comportament prefăcut, fals, teatral; după numele artistului ambulant Cabotin, din prima jumătate a secolului al XVII-lea, cunoscut în epocă pentru modul sforăitor în care își făcea publicitate.

Cravată – bucată de mătase, de stofă lungă, îngustă, care se poartă înnodată la gât. Din franceză *cravate*, forma fancizată a cuvântului *hrvat*, „croat”, după numele corpului de cavalerie ușoară Rozal – *Cravata*, compus din croați, a fost întemeiat la Florența, în timpul lui Ludovic al XIII-lea. Croații care alcătuiau acest corp de cavalerie purtau în jurul gâtului cravată, de unde și noul sens al cuvântului.

Friză – 1. porțiune a antablamentului, între arhitravă și cornișă, decorată cu picturi, cărămizi smălțuite, mozaicuri sau basoreliefuri. 2. fâșie orizontală continuă, împodobită cu picturi sau sculpturi, la partea superioară a unui edificiu, deasupra tapetului unui perete, în jurul unui vas, sarcofag etc.; chenar care încadrează o pardoseală de parchet. 3. ramă masivă de lemn în care se prind tăbliile unei uși.

Goblen – tapiserie, broderie, țesătură artistică reprezentând o imagine plastică executată din fire colorate. A fost inventată de Gobelins, familie de tapițeri din Paris.

Maraton – 1. întrecere athletică la alergare, de 42,195 km. 2. (fig.) ședință prelungită de negocieri lungi și dificile, de dezbateri laborioase; (p. ext.) partidă (de șah etc.) prelungită; de la numele orașelului grec Marathon, din Atica.

8 Lingvistică. Filologie. Literatură:

Aldin – (literă, caracter tipografic), care are conturul mai gros decât al literelor obișnuite, numele este dat de *Aldo Manuzio*, tipograf venețian. Acesta a creat în anul 1501 tipul de litere care-i poartă numele, solicitând pentru gravarea lor pe unul din cei mai de seamă gravori ai momentului, Francesco Griffo. Aldinele sunt folosite și astăzi pentru culegerea titlurilor și a subtitlurilor sau pentru marcarea unor secvențe mai importante.

Alexandrin – 1) în sintagma *vers alexandrin*: vers iambic de 12 silabe, împărțit de cezura de după silaba a șasea de două emistihuri. Cultivat în special din sec. al XIII-lea, alexandrinul a tins perfecțiunea în poezia clasică franceză, la Corneille, Racine, format de la numele propriu *Alexandre le Grand*, numele primului poem important în care a fost utilizat. 2) care ține de civilizația elenistică din Alexandria, utilizat în sintagmele: *Școală alexandrină*, *artă alexandrină*.

Arlechin – personaj comic din vechile comedii dell'arte. De la numele contelui de Boulogne, hernequin, de unde a derivat numele Herlequin, prin care este desemnat diavolul – bufon.

Dantesc – 1) care este propriu operei lui Dante, 2) care imită stilul lui Dante, scrisă în maniera lui Dante; după numele scriitorului italian *Dante Alighiere*. Din fr. *Dantesque*.

Esopic – care este specific lui Esop, cu un sens mai extins: neclar, ambiguu, aluziv – de la numele renumitului fabulist grec Esop (gr. Aisopos.).

Marivodaj – limbaj galant, subtil, prețios utilizat în aventurile amoroase specifice teatrului lui Marivaux; rafinament în idei, în sentimente, finețe și știință deosebită a nuanțelor, analiză profundă a dragostei care nu se manifestă cu patima personajelor lui Racine, ci o tandră eufuziune, o analiză subtilă a piedicilor închipuite, trecătoare. 2) Amabilitate artificială, analizată.

Petrarchism – manieră literară constând în limitarea poeziei lui Petrarca, care sublimează sentimentul erotic prin intermediul unei poetici rafinate, utilizând metafora, antiteza, hiperbola și jocul subtil de cuvinte.

9 Geografie. Biografie. Istorie:

Aurignacian – cultură arheologică de la începutul paleoliticului superior, cuprins între musterian și solutrian. Marcată de apariția artei figurative, cultura este reprezentată printr-o serie de silexuri fine, unelte de fildeș, os și corn. Denumire dată după peștera Aurignac din dep. Haute-Garonne (Franța), unde s-au descoperit o serie de oase de *Homo sapiens fossilis*.

Azil – 1. Loc unde cineva își găsește refugiul, adăpost; 2. Instituție de asistență socială pentru întreținerea bătrânilor, a infirmilor, a copiilor orfani. În Roma Antică, între Capitoliu și Arx era o depresiune *Asylum*. Acest spațiu dintre cei doi versanți, proclamat de Romulus ca fiind inviolabil, era folosit ca loc de refugiu.

Baionetă – armă albă având forma unei săbii scurte cu vârf ascuțit, care, atașată la țeava puștii, poate fi folosită la atacuri. Arma a fost folosită prima dată în Bayonne, localitate în Pirinei unde, în 1906, muschetarilor din localitate le-a venit ideea să fixeze un pumnal la gura muschetei, inventând astfel baioneta.

Bauxită – Rocă sedimentară alcătuită din hidroxizi de aluminiu (40-80 la sută) și subordonat hidroxizi de fier, de culoare roșie, brună sau cenușiu-verzuie. În regiunile cu climă tropicală și subtropicală formează depozite stratiforme, lenticulare sau sub formă de pungi, reprezentând: a) produs rezidual de alterare lateritică a unor roci vulcanice (andezite, bazalte); b) rezultatul precipitării anorganice a unor coloizi aluminoși în bazine de sedimentare; c) produs rezidual format în urma dizolvării calcarelor aluminoase de către apele subterane. **B.** reprezintă principala sursă pentru obținerea aluminiului. Roca a fost descoperită în comuna franceză *Baux – en Provence*.

Eolian – în mitologia greacă, Eol era zeul vânturilor. De la numele divinității s-a format termenul dat, adică care este acționat sau produs de vânt. ♦ *Formație eoliană* = formație geologică a cărei origine se datorește acțiunii de transport, de sedimentare sau de eroziune a vântului.

Ghilotină - 1. Instrument de execuție a celor condamnați la moarte prin decapitare. ♦ Pedepsă cu moartea prin ghilotinare. 2. Instrument prevăzut cu o lamă ascuțită, care servește la tăierea foilor de tablă, de carton, de hârtie etc. Josep Ignace Guillotin, medic și deputat francez a propus folosirea unui astfel de instrument pentru decapitarea condamnaților.

Sinantrop – om fosil descoperit lângă Beijing (China) foarte apropiat de pitecantrop, care cunoștea și utiliza focul și care a trăit acum 500 mii de ani; format de la varianta latină a numelui propriu China – Sina.

Clasificarea eponimelor este un domeniu vast și complex, reflectând diversitatea și profunzimea influenței pe care personalitățile din diferite domenii au avut-o asupra culturii și cunoașterii umane. În urma analizei propunerilor cercetătorilor Dorina Chiș și Ovidu Laiu-Despău, precum și a altor sisteme de clasificare existente, am ajuns la concluzia că o abordare sistemică, bazată pe principiul clasificării zecimale universale, ar putea oferi o structură coerentă și relevantă pentru categorisirea eponimelor.

Prin încadrarea acestora într-o clasificare tematică, inspirată din cele nouă discipline fundamentale ale cunoașterii umane, și prin adaptarea principiilor clasificării zecimale universale,

putem obține o organizare eficientă și comprehensivă a acestor termeni. Această structură ar permite cercetătorilor și utilizatorilor să navigheze mai ușor prin diversitatea eponimelor și să le înțeleagă mai bine contextul și semnificația.

De exemplu, clasificarea eponimelor în domeniile filozofiei, religiei, științelor sociale, matematicii, medicinei și artei oferă o perspectivă clară asupra influenței acestora în diferite aspecte ale cunoașterii umane. Faptul că eponimele se regăsesc într-o varietate de domenii subliniază importanța lor transdisciplinară și relevanța lor într-o gamă largă de contexte culturale și intelectuale.

Astfel, abordarea propusă nu numai că oferă o structură sistematică pentru clasificarea eponimelor, dar subliniază și interconexiunile dintre diferitele domenii de cunoaștere și contribuția unor personalități remarcabile la dezvoltarea acestora. Prin aplicarea acestei metodologii, putem să ne aprofundăm în înțelegerea impactului pe care indivizii și ideile lor l-au avut asupra evoluției umane în diversele sale aspecte.

3.4.2 Clasificare uzuală

Pentru o mai bună înțelegere a modului de funcționare a eponimelor în variate contexte de utilizare, vom propune o clasificare a acestora, elaborată de autoare. Această tipologie este condiționată de principiul frecvenței termenilor nou formați, precum și de caracterul uzual al acestora. Din această perspectivă, considerăm oportună clasificarea tripartită a eponimelor, reflectată în figura 3.2., din care rezultă următoarele categorii de eponime: ocazionale, științifice și literare.

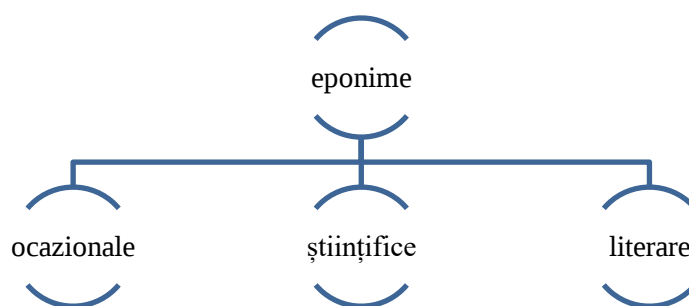

Figura 3.2. Clasificarea eponimelor conform criteriului aplicativ

Pentru a evidenția particularitățile fiecărei categorii, am realizat o sinteză comparativă în Tabelul 3.1, în care sunt prezentate diferențele semantice, funcționale și stilistice dintre cele trei tipuri de eponime, în funcție de aria lor de utilizare.

Tabelul 3.1. Criteriile specifice de diferențiere a eponimelor

ocasionale (social-politice)	științifice	literare
- au caracter efemerid; - sunt specifice unui areal geografic restrâns; - în context, frecvent, au conotație peiorativă; - sunt utilizate, intens, în stilul publicistic; - au caracter metaforic; - nu se traduc.	• sunt termeni științifici; • nesubstituibili; • sunt internaționalisme; • au un domeniu specific de utilizare; • au structură rigidă; • pot fi traduse.	• termeni de uz general; • perpetue; • regionale/ internaționalisme; • au caracter peiorativ/ metaforic; • pot fi traduse.

Eponimele ocazionale sunt acei termeni care apar într-un anumit context social, având anumite conotații psihologice. Pe lângă teoria sa despre clasificarea numelui propriu, Tatiana Canziani [119, p. 223] a scris că etimologia prenumelui poate avea o influență psihologică: fiecare prenume are, volens nolens, o conotație culturală, care pătrunde în imaginea pe care alții o fac despre purtător și care, prin căi subtile, poate contribui la modelarea personalității acestuia într-un mod pozitiv sau negativ. Alte studii demonstrează că această influență privește persoana, dar și anturajul acestuia. De exemplu, Freeman Morton [129, p. 24] a afirmat că profesorii aveau ipoteze distincte în funcție de prenumele copiilor: cei care aveau prenume ale căror conotații erau considerate satisfăcătoare au obținut note mai bune.

În cazul eponimelor ocazionale, în special cele social-politice, acestea sunt specifice doar unui anumit areal geografic restrâns, semnificația cărora este cunoscută doar unui grup țintă.

În zilele noastre, există tendința ca eponimele, de rând cu numele proprii, să fie explorate activ în discursul politic. Eponimele sunt instrumente lingvistice puternice și, după cum probabil știm, politicienii se luptă pentru putere și pentru a o păstra cât mai mult timp. Datorită acestui fapt, apelează la unități lexicale puternice care influențează și captează atenția audienței și chiar manipulează conștiința ascultătorilor. Din aceste motive, eponimele sunt folosite frecvent în discursurile politicienilor. În al doilea rând, în prezent, mass-media are un impact enorm asupra formării opiniei publice. Aceasta, la rândul său, determină importanța jurnaliștilor cu ajutorul cărora propaganda și realitatea sunt prezentate în mediul social. Astfel, cei din urmă creează în mod activ eponime (*dodonist, voronist etc.*) și le folosesc pentru a atrage atenția oamenilor asupra evenimentelor semnificative și pentru a schimba punctele de vedere ale opiniei publice.

Odată cu elaborarea și difuzarea unor mesaje cu privire la actorii politici, asistăm la constituirea simbolică a spațiului public (imagini, discurs, reprezentări), dar și la cuprinderea arealului informațional (informația este prezentă pe întreg spațiul public prin intermediul difuzării

media, care va fi evaluată de cetățeni). Presei îi revine rolul de a legitima acțiunile politicianilor, participând la eforturile de vizibilitate ale acestora. Presa scrisă cuprinde, în esență, discursuri politice, conținând o anumită orientare și un anumit angajament politic [54].

Factorul politic este unul omniprezent în orice țară, multiplele evenimente politice sunt expuse, analizate, comentate etc., pentru a ajunge la destinatar și pentru a avea un anumit impact asupra lui [10, p.159].

Astfel, în limbajul politic și publicistic se apelează adesea la *ironie*, ca „act de limbaj de disimulare transparentă, (care) induce o schimbare de sens de la pozitiv la negativ [...], iar semnificația implică exact opusul ei, de aici transformarea acesteia într-un act de amenințare a feței interlocutorului” [54]. În acest context sunt utilizate eponimele ocazionale, numite și ocazionalisme. Acestea sunt formate prin mijloace interne, cum ar fi derivarea sau compunerea și au caracter peiorativ. Diversitatea sistemului de partide și abundența actorilor politici, cum ar fi Filat, Plahotniuc, Dodon, Usatîi, Platon etc., care se fac remarcați prin acțiuni favorabile sau mai puțin favorabile, generează termeni eponimici ce au conotații ironice sau sarcastice, altele indică apartenența sau denumesc simpatizanții unui anumit partid sau actor politic. Eponimele ocazionale sunt cercetate sumar, ca și alte eponime de altfel, și sunt analizate în contexte ca și componente ale figurilor de stil și mai puțin din punct de vedere denominativ.

Din punctul de vedere al claselor morfologice în care se înscriu eponimele ocazionale pot fi divizate în cinci categorii:

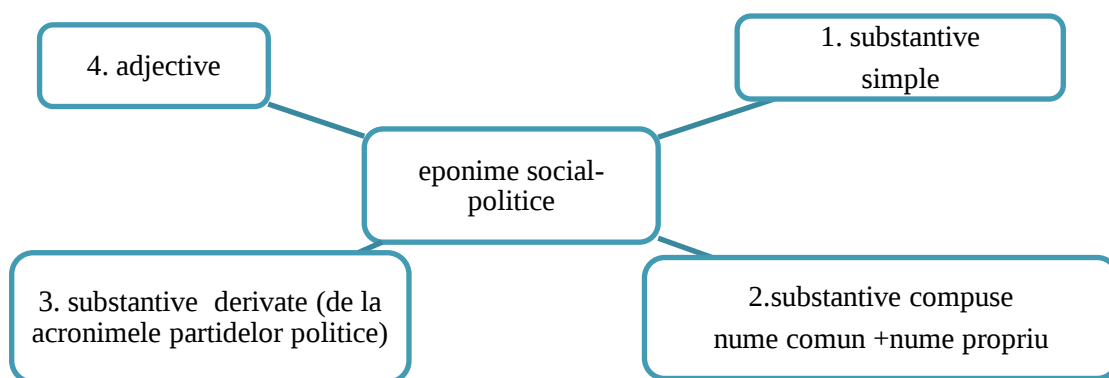

Figura 3.3. Clasele morfologice în care se înscriu eponimele ocazionale

Ca și substantive simple acestea sunt adesea utilizate ca substantive colective:

Nastași – „Acum Nastașii vor același lucru, să mai joace o dată cartea rușilor”, cu referire la susținătorii lui Andrei Năstase, în opoziție cu cei ai lui Iov, Stepaniuc sau Ostapciuc: „a unor iovvi, stepaniuci și ostapciuci” [13];

Liberali – „A spus că liberalii nu vor face niciodată coaliție cu comuniștii și socialiștii/ ” [16].

Substantivele compuse în structura nume comun+nume propriu se atestă de cele mai multe ori în:

- denumirile de guverne: *guvernul Sandu, guvernul Leancă, guvernul Tarlev, guvernul Greceanîi*; în grupuri parlamentare: *grupul Candu* [18];

- planuri sau inițiative legislative: *planul Roșca* [15], *planul Kozak, inițiativa Roșca-Stepaniuc* [17];

- regimurile de influență politică care s-au schimbat periodic: *regimul Voronin, regimul Plahotniuc* [16]. sau coaliții de diferit rang: *Tandemul Plahotniuc–Șor la Aeroportul Internațional Chișinău* [19].

La formarea eponimelor ocazionale un rol important îl au sufixele: *-ist, -ism, -izare*. Cel mai productiv fiind sufixul *-ist*, sufix de origine greacă, care ajută la formarea de substantive și adjective și care are sensul de „adept al ...” sau „cel care practică o profesiune”, ca și în cazul substantivelor formate de la anagramele partidelor:

Peledemist - „Mai des a ținut hangul lui Filat și al peledemiștilor”, pepecediști, peseremiști; *pedist* – Pediștii puteau anticipa și evita acest conflict cu UE. [22].

Adjectivele sunt o clasă mai puțin numeroasă în ceea ce privește eponimele ocazionale, însă și acestea sunt frecvent formate cu același sufix *-ist*: Jos mafia ruso-filă filatelistă voronistă timoftistă. [21].

Voronist (adj.) – Lingușeala voronistă ar putea fi una bine gândită. [19].

Dodonist – Actualul guvern dodonist trebuie să plece; a încrengăturii dodonisto-kgb-iste [20].

Druțianism - „Actul readucerii printr-o scrisoare voronistă a lui Druță în postură de ayatolah nu are o altă semnificație, încât am putea să constatăm fenomenul curios al voronismului druțian sau al druțianismului voronian)” [12].

Costiujenesc – „Și acolo sunt aberații de cea mai înaltă calitate costiujenească. [20].

Eponimele ocazionale prezentate drept exemple constituie un punct de referință important în analiza acestei categorii particulare de eponime, care se distinge clar de eponimele științifice prin funcția lor expresivă marcată. Dacă eponimele consacrate în terminologia științifică au rol predominant denotativ și clasificator, eponimele ocazionale se remarcă prin capacitatea de a reflecta atitudini subiective ale vorbitorului sau autorului.

Acestea sunt frecvent utilizate pentru a marca evaluări ironice, sarcastice, disprețuitoare, persiflante sau ridiculizante, contribuind la construirea unei perspective critice sau caricaturale asupra unei persoane, situații sau idei. Prin urmare, valoarea lor nu rezidă în stabilirea unei denumiri științifice riguroase, ci în funcția stilistică și retorică pe care o îndeplinesc în discurs.

Eponimele literare sunt foarte diverse și sunt create de autor cu intenția de a sugera personalitatea și caracterul personajului. Un exemplu clasic sunt numele din operele lui Caragiale.

Caragiale este înzestrat cu o inteligență scilipitoare și cu o imaginație extraordinară. Dotat cu aceste două calități, el a creat, pornind de la realitatea românească, comedii neîntrecute până acum în literatura română. Un creator adevărat nu-și poate gândi opera dacă nu știe numele ființelor pe care le creează. Pentru un scriitor, personajele sale există.

Numele din opera comică a lui Caragiale parcă ar face parte din personajele pe care le denumesc, deoarece numele seamănă prin ele însele cu personajele. Aceasta se dovedește prin faptul că la prima lectură a unei comedii a lui Caragiale observăm că personajele au nume motivate, prin care sunt creionate portretele lor fizico-morale. Autorii de comedii obișnuiesc să aleagă un nume care, prin conținutul lor noțional (când sunt formate din nume comune ca *Farfuride*), sau prin asociații comice (*Mița* – numele de mahala), sau prin sonoritate (*Cațavencu*), să se asemene cu personajul și să-l caracterizeze. Aceste nume, cuprind în ele elementul comic și îl evocă; prin aceasta arta e superioară naturii.

Caragiale demonstrează o măiestrie artistică la alegerea numelui. El se mulțumește să sugereze „*Zaharia Trahanache*” și prin nume, și mai ales prin prenume sau, în general, prin combinația numelui și a prenumelui, care sugerează bătrânețea și chiar descriptivitatea venerabilului președinte.

„*Farfuride* și *Brînzovenescu*, prin aluzia culinară a numelor lor sugerează, credem, inferioritate, vulgaritate, licheism”.

Cațavencu cu silabele lui stridente și cu contur ridicol redă perfect pe demagogul „latrans”. *Crăcănel* evocă un om cu o formație fizică subredă, în deficit de virilitate, imbecil, adică așa cum este, fricos și „tradus” de toate damele.

Numele *Mița*, *Zoe* (Joițica), *Didina* nu au nimic comic noțional sau acustic, dar au comicul categoriei sociale – aceste nume fiind mai mult nume de mahala. În „*D-ale Carnavalului*”, *Didina Mazu* e leoaica piesei, spre deosebire de biata *Mița Baston*.

Caragiale, ca toți marii creatori, a imprimat realități în concepția sa. Personajele serioase au, firește, nume mai serioase cum ar fi *Ștefan Tipătescu*, *Zoe*.

Cei doi institutori, agenții lui *Cațavencu*, se numesc *Ionescu* și *Popescu*. „Aceasta înseamnă că ei sunt de atracție populară: feciorul popii și feciorul lui Ion”. Fac parte din cei care se ridică din poporul de jos. După cum aceste nume, pe lângă evocarea apartenenței populare, sunt, prin frecvența lor, aproape nume comune, Caragiale a mai intenționat să evoce și lipsa de individualitate a acestor personaje, caracterul lor de gloată, o ceară amorfă.

Sufixul numelui *Farfuride* ne sugerează că personajul este de origine greacă, la fel ca și *Agamiță Dandanache*, care se impune atât prin nume cât și prin prenume. Și poate nu este lipsit de aceeași semnificație și numele *Trahanache*. Și cum totul în piesa „*O scrisoare pierdută*” e semnificativ și simbolic, numele este o însușire mai esențială a personajului de „greci”, ar ilustra teoria lui Eminescu privitoare la extracția grecească a partidului vechi liberal.

În opera lui Caragiale elementele sugestive ale numelor proprii sunt mai importante decât în opera altor autori, pentru că opera lui este comică și într-o astfel de operă crearea numelui este o tehnică de atribuire a conotației pentru un nume propriu. Tehnica dată nu este aplicabilă pentru numele personajelor din opere care aparțin altor genuri și specii literare, conotația numelor proprii tinzând spre zero, în general, importantă lor fiind doar denotativă și de identificare.

Astfel, numele nu aveau să caracterizeze tipurile numai din punct de vedere al caracterului, ele trebuiau să caracterizeze și clasa socială, veche sau nouă a personajelor, originea lor etnică, proveniența lor muntenească ori moldovenească și rolul lor social, pentru că opera lui are ca obiectiv reliefarea moravurilor dintr-o vreme de tranziție, adică de amestec între vechi și nou.

Numele din opera lui Caragiale analizează toate aceste stări și toate aceste deosebiri, luminează în felul lor istoria și sociologia României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Caragiale surprinde în personajele din comedii acea esență general valabilă a umanului, el le-a oferit puterea de a rezista în timp, fiind actuale și în zilele noastre. Falși politicieni, amanți și încornorați, femei adultere și femei înșelate, parveniți, slugarnici, ambiții nerealizate, interese meschine, șantaj, minciună, incultură, dragoste, gelozie – o întreagă lume atât de obișnuită, dar descrisă cu atâta iscusință, cu atâta savoare de dramaturg.

Putem reitera că clasificarea eponimelor în contextele lor de utilizare poate oferi o mai bună înțelegere a modului lor de funcționare și a semnificațiilor implicite. Propunând o tipologie tripartită a eponimelor, aceasta include categoriile ocazionale, științifice și literare, reflectând diversitatea și complexitatea utilizării lor în diferite domenii. Astfel, eponimele ocazionale sunt cele care apar în contexte sociale și politice specifice, având adesea conotații psihologice și regionale. Acestea sunt instrumente lingvistice puternice, utilizate de politicieni și mass-media pentru a influența opinia publică și pentru a transmite mesaje politice sau sociale. De obicei, sunt formate prin mijloace interne, cum ar fi derivarea sau compunerea, și pot avea caracter peiorativ sau ironic. Pe de altă parte, eponimele științifice se referă la termeni utilizați în contexte științifice și tehnice, fiind adesea asociate cu concepte mitice, filozofice sau cu nume de persoane care au avut contribuții semnificative în domeniul respectiv. Aceste eponime sunt mai puțin influențate de conotații sociale sau politice și sunt utilizate într-un sens mai specific și tehnic. În final, eponimele literare sunt cele create de autori pentru a sugera personalitatea și caracterul personajelor din

operele lor. Acestea sunt, adesea, bogate în semnificații simbolice și sunt utilizate pentru a caracteriza și ilustra aspecte sociale, culturale și psihologice. Numele personajelor din operele literare pot avea o importanță crucială în înțelegerea și interpretarea textului, ilustrând moravurile și societatea din perioada în care au fost scrise.

În concluzie, clasificarea eponimelor în funcție de contextul lor de utilizare și de caracteristicile specifice poate oferi o perspectivă mai clară asupra modului în care acestea funcționează și sunt folosite în diferite domenii, contribuind la o mai profundă înțelegere a limbajului și culturii umane.

3.5. Eponimele din domeniul științific (medicale)

În prezent, numeroase domenii științifice dispun de un volum considerabil de termeni specializați formați pe baza numelor proprii, cunoscuți sub denumirea de eponime științifice. Acești termeni, deși aparțin în mod fundamental limbajului de specialitate, își pot extinde uneori utilizarea și în contextul general, devenind parte integrantă a lexicului comun.

Evoluția istorică a eponimelor arată că, în faza inițială, acestea s-au format în jurul conceptelor mitologice și filozofice, reflectând gândirea abstractă și simbolică a civilizațiilor antice. Din acest motiv, primele eponime atestate își au originea în greaca veche, cultura romană și tradiția filozofică chineză, exemplificată prin termeni precum *aristotelism*, *platonism*, *gândire socratică* sau *confucianism*.

Astfel, putem afirma că eponimele au avut inițial o orientare predominant filozofică, fiind asociate unor școli de gândire, doctrine și sisteme morale. Ulterior, acestea s-au extins treptat în sfera științelor exacte, naturale și aplicate, devenind parte esențială a nomenclaturii științifice interdisciplinare:

- în fizică (*newtonian*, *pascal*, *curie*),
- în chimie (*mendelian*, *rutherfordian*),
- în biologie (*darwinism*),
- în medicină (*alzheimer*, *parkinson*),
- în matematică (*cartesian*, *gaussian*).

Această tranziție reflectă adaptabilitatea eponimului ca instrument lexical, capabil să exprime concis idei, teorii sau descoperiri asociate cu o personalitate științifică marcantă. În plus, eponimele contribuie la memorializarea intelectuală a autorilor sau inițiatorilor unor paradigme de gândire, îndeplinind o dublă funcție: **denotativă** (conceptuală) și **onomastică** (comemorativă).

În cadrul comunității medicale europene până în secolul al XVI-lea, latina a fost singura limbă dominantă utilizată. Cu toate acestea, la sfârșitul secolului al XV-lea, medici renumiți din diverse provincii franceze au început să publice cărți despre medicina antică și medievală în limba franceză. Această schimbare a provocat reacții puternice, deoarece facultățile de medicină ale vremii s-au opus vehement, considerând că acest lucru ar implica o reformă drastică a sistemului de învățământ medical. În acest context în *Medicina pe înțelesul tuturor*, Rădulescu V. [76, p. 50] susține că, chiar dacă erau împotriva adoptării limbii naționale, mulți au argumentat că menținerea latinei era justificată: „știința, în măsura în care exista, trebuia să rămână criptică pentru cei neinițiați”, iar teama de „prăbușirea medicinei seculare fundamentate de Galenus, Hipocrat și Aristotel” depășea orice considerații legate de conștiința lingvistică.

Terminologia științifică abundă în termeni eponimici, aceștia sunt o sursă de îmbogățire a arealului terminologic în diverse domenii, cel mai bogat și diversificat fiind cel al medicinei, în acest scop ne-am propus să analizăm un număr de 1000 de termeni eponimi care vor fi clasificați și analizați conform diferitor criterii.

Termenul eponim nou apare într-un domeniu specific, dar nu obligatoriu în sistemul limbii, odată cu obiectul/ fenomenul inventat. Spre deosebire de eponimele ocazionale sau cele literare, care au un conținut semantic orientat spre caracterizare și/sau portretizare, cele științifice se caracterizează prin trăsătura semantică [+ descoperire științifică] și [+ primat].

Antroponimele sunt denumiri care identifică o entitate diferită față de cea inițială, având rolul de a recunoaște contribuția unui savant, cercetător sau inventator. Un număr semnificativ de eponime se referă la nume asociate domeniilor histologiei, fiziologiei sau anatomiei. Termenul nou creat este, de obicei, unul compus din mai multe cuvinte și include o varietate de termeni comuni, la care se adaugă numele autorului sau coautorilor, precum și numele mai multor cercetători care, independent, au obținut aceleași rezultate în studiile lor. Eponimele medicale generează deseori serii sinonimice: *nodulul Achoff-Tawara* sau *nodulul atrio-ventricular*, *nodulul Keth și Flack* sau *nodulul sino-auricular*, *testul Babeș-Papanicolau* sau *Paptest*, *Recklinghausen* sau *neurofibromatoză*, canalul *Wirsung* sau *wirsungografie*.

Unele dintre aceste serii sinonimice de eponime se pot constitui din două eponime sau un eponim și un nume comun ca sinonim:

Tabelul 3.2 Eponime medicale – termeni sinonimi

Eponimul medical	Eponime sinonim	Sinonim nume comun
Boala PICK-HERXHEIMER	boala Taylor	Dermatită cronică atrofiantă, eritromelie.
Boala REICHEL	boala Henderson-Jones	-
Boala REITER	sindrom Fiessinger-Leroy-Reiter	-
Boala TAKAYASU	sindrom Martorell	boala femeilor fără puls
Dermită levidoită Nicolau	boala Nicolau	-
Purpura Henoch-Schonlein purpura	boala Henoch-Schonlein	purpura reumatoidă
Sindromul ARCHIBALD	sindromul Turner	-

Raportul dintre gândire și limbă, dintre limbaj, limbă și vorbire, conținut și formă etc. se întâlnesc toate în aria cuvântului. Și, în acest plan, un rol aparte îi revine sensului unui cuvânt, al varietăților lui care pot fi de trei tipuri:

a) îngustarea sensului unui cuvânt, adică trecerea de la un sens general la unul particular (de exemplu, *steag* – unitate militară mică, drapel);

b) lărgirea sensului, trecerea de la un sens particular la unul general (de exemplu, *birou* = mobilă – încăpere – colectiv de conducere – căpetenie);

c) transferul de sens, în cazul dat fenomenul se actualizează prin metaforă, sinecdocă, metonimie sau antonomază care, pentru a desemna un obiect, o calitate, un sindrom, o trăsătură specifică utilizează, în afară de un nume comun, un nume propriu, nume de familie, prenume etc. Astfel, când cineva spune: acesta *este un Cicero* sau *este un Brâncuși* etc. e vorba de totalitatea anumitor particularități, calități, semne care exprimă relația: numele autorului → faptele lui → ocupația → elementele de compunere ale activității etc. [69].

În practica științifică și, în special în cea medicală, încă începând cu unul dintre congresele anatomistilor (International Congress of Anatomy in Paris) din anul 1950 s-a pus problema reducerii numărului termenilor eponimi, astfel fiind creată *Nomina Anatomica*, cu scopul de a standardiza, la nivel internațional, și de a elimina sinonimele în terminologia anatomică, în special a eponimelor.

Studiate la nivel semantico-lingvistic de către lingviști, dar și la nivel semantico-practic de către cercetători din diferite domenii, s-au format două direcții în privința relevanței eponimelor științifice: anti-eponimiștii și pro-eponimiștii, fiecare dintre aceștia având argumente pertinente.

Tabelul 3.3. Relevanța/ nonrelevanța eponimelor

argumente	
proeponime	antieponime
- au componentă culturală, etnică, istorică; - concizie;	- termeni opaci; - nondiscriptivi; - semantic ambiguu; - dificil în memorizare; - nu reflectă descoperirea.

În continuare ne propunem să desfășurăm aceste argumente:

Avantajele incontestabile ale termenilor eponimi rezidă în:

1. Eponimele au caracter concis. Aplicând principiul economiei de limbaj și cel al exactității, este mai convenabil de utilizat termenul scurt „tetradă Fallot” în loc de „boală cardiacă congenitală: defect al septului intraventricular, deplasare aortică spre dreapta și hipertrofie secundară în curs de dezvoltare a inimii pe dreapta” [8].

2. Eponimele, ca toate fenomenele dintr-o limbă, apar și dispar. De exemplu, trei medici celebri ai secolului al XIX-lea, Richard Bright (1789-1958), Thomas Hodgkin (1798-1866) și Thomas Addison (1793-1860) au lucrat împreună la Spitalul Guy London. „Boala Addison” și „boala Hodgkin” sunt larg cunoscute astăzi, iar termenul „Boala Bright” este învechit și a fost înlocuit cu „glomerulonefrită”.

4. Dacă eliminăm termenii eponimi în medicină, este necesar să-i eliminăm/ înlocuim și în alte domenii ale științei și tehnologiei (diesel, joule, kelvin, hertz, legea lui Boyle). Eponimele s-au încetățenit și sunt utilizate pe scară largă în asemenea măsură, încât de foarte multe ori nu mai sunt percepute ca eponime.

În altă ordine de idei, constatăm nonrelevanța eponimelor, care constă în:

1. Termenii eponimi sunt nemotivați, nu exprimă sensul conceptelor, întrucât numele nu este direct legat de conținut: *Bula grasoasă Bushat* (Aglomerare de țesut adipos situată între pânurile musculare superficial și profund ale fiecărui obraz, cărora le determină forma rotunjită). *Calea Palade* – denumire pentru etapele fundamentale ale sintezei, transportului intracelular și secreției proteinelor, care se desfășoară în diferite compartimente ale celulei, aflate în relație unele cu altele, descrise de George Palade. *Învelișul Glisson* - Învelișul conjunctiv superficial al ficatului.

2. Eponimele, în cele mai multe cazuri, oferă informații inexacte despre cine este pionierul unui anumit fenomen sau boli. Sunt influențați de factori politici și, adesea, apariția lor este explicată pur și simplu prin coincidență. Astfel, de exemplu, „boala lui Crohn” a fost numită după numele gastroenterologului american B. Crohn (1884-1983), deși, înaintea lui, această boală a fost descrisă de Giovanni Morgagni (1682-1771) și Anthony Lesnevsky (1867-1940) [8].

3. Utilizarea eponimelor este, adesea, inacceptabilă din motive morale, etice. De exemplu, termenul binecunoscut „boala Reiter” a fost numit după medicul german Hans Conrad. Reuters (1981-1969), după cum s-a dovedit, a luat parte la experimentele naziste asupra oamenilor din Sachsenhausen. Aceasta a condus la faptul că, în 2003, s-a propus ca termenul „sindrom Reiter” să fie retras din uz [183, p. 424].

4. Multe boli au termeni eponimi diferiți în diferite țări. *Sindromul Morgagni-Turner-Albright* are, de exemplu, următoarele sinonime: *sindromul Morgagni-Turner (Franța)*, *sindromul Schereshevskii Turner (Rusia)*, *sindromul Turner (Marea Britanie)*, *sindromul Turner-Albright (Austria)*, *sindromul Turner-Vary*, *sindromul Ullrich-Turner (Olanda)*, *sindromul Morgagni-Shereshevskii-Turner-Albright (Germania)*.

5. Termenii eponimi nu au acuratețe științifică; unui eponim îi pot fi atribuiți mai mulți termeni. De exemplu, există mai multe simptome meningeale ale lui Brudzinsky, mai multe simptome și spondilită anchilozantă.

6. Există termeni eponimi care constau din trei sau chiar patru nume de familie, ceea ce le face greoaie și incomode pentru utilizare practică: *Boala Schilder-Foix (encefalomielită diseminată acută (ADEM))*, *Boala Shiga-Kruse*, cunoscută și sub numele de *sindromul hemolitic-uremic (SHU)*, *Boala Sinding-Larsen-Johansson*, *Boala Steele-Richardson-Olszewski*.

Eponimele au început să fie utilizate în medicină încă la începutul secolului al XVI-lea, iar multe dintre ele sunt utilizate și astăzi. În 2007, în jurnalul *British Medical Journal* [183, p. 424] au apărut două articole în care cercetătorul american Eric Mattison și britanicul Alexander Woywodt aduc argumente în favoarea renunțării la utilizarea eponimelor din cauza că acestea „sunt ambigue, crează confuzii și îngreunează cercetările științifice” [183, p. 424]. Și, deși în medicină cercetătorii sunt tot mai inspirați în a crea noi termeni eponimi, Eric Mattison și Alexander Woywodt consideră că acestea sunt depășite și inutile, în timp ce Judith A. Whitworth [182, p. 425] este de părere că acestea sunt o reflectare vie a istoriei medicinei.

Însă, din aceste două articole, reiese faptul că susținătorii antieponimelor sunt, *de facto*, contra utilizării termenilor care, în structură, conțin un nume propriu: *boala Parkinson*, *vaccinul Pasteur*, *bacilul Pfeiffer* și nu contra acelor eponime care au o structură simplă și se scriu cu minusculă: *daltonism*, *narcisism etc.*

Un aspect important al eponimelor medicale este că în timpul apelativizării acestea preiau toate normele de scriere/ întrebuințare ale termenilor medicali:

- sunt atribuite automat unei clase/ discipline medicale;
- au echivalent în limba latină, care nu este obligatoriu același ca și eponimul, de cele mai dese ori este echivalentul sinonimului;
- în cazul termenilor relativ noi, aceștia sunt preluați în limbă conform normelor de scriere a limbii sursă.

Conform structurii și procedului de formare, eponimele medicale pot fi clasificate în cinci categorii:

- în memoria cercetătorului/savantului care a descoperit/ descris termenul medical: *Sindromul Dawn*; *reflexul Behterev*;
- după locul apariției, orașului, regiunii sau chiar clădirii în care a fost descris fenomenul medical sau în care a apărut pentru prima dată: *coronavirus Wuhan*, *sindromul Pisa*;
- după numele unui personaj istoric/ mitologic/ literar: *seringă*, *narcisism*;
- denumire atribuită în numele provocatorului bolii sau afecțiunii: *salmonelă*, *ascarediază*;
- în cinstea unui pacient care a suferit de această boală: *Sindromul Morgagni Stewart Morel*.

Termenii eponimi în medicină includ numele unui fenomen (de exemplu, o boală), un concept, o structură sau o metodă numită după persoana care a identificat sau a descris prima dată

fenomenul dat în știință. De exemplu: *testul Rehberg – testul lui Rehberg (un test pentru determinarea funcției renale, privind excreția nivelului de creatinină)*; *Testul Mantoux - Reacția Mantoux (un fel de test intradermic la tuberculină)*; *Testul Wassermann – Reacția Wassermann*.

Este bine cunoscut faptul că un nume propriu este o componentă obligatorie a unui termen eponim. Numele proprii (onime) sunt nume individuale ale unor entități individuale. Numele proprii definesc informațiile cunoscute despre fenomen fără a-l generaliza și sunt, de asemenea, asociate cu concepte, indicând varietatea de obiecte la care se referă denotații lor. De remarcat este faptul că denumirile comune unesc și generalizează obiectele omogene, iar numele proprii, dimpotrivă, servesc la deosebirea și diferențierea acestora. De aici rezultă că numele comune îndeplinesc o funcție de generalizare, iar numele proprii îndeplinesc una diferențială. Numele proprii sunt folosite numai atunci când o diferență individuală capătă semnificație socială.

Anume substantivul propriu, care este prezent în termenul-eponim, deosebește un obiect sau un fenomen de clasa celor similare și dă un nou sens. În consecință, obiectul desemnat prin propriul nume este întotdeauna definit și concret. Numeroase studii asupra termenilor eponimi, efectuate nu doar de către lingviști, traducători, ci și de către medici, demonstrează că aceste unități lexicale au devenit larg răspândite și înrădăcinate temeinic în toate microsistemele de terminologie medicală.

Orice termen eponim nou pătrunde în limbaj odată cu o nouă invenție și se adaptează la structura și regulile de funcționare ale sistemului lexical al limbii destinate. Clasificarea eponimelor medicale se face ținând cont de ramura medicinei în care se aplică.

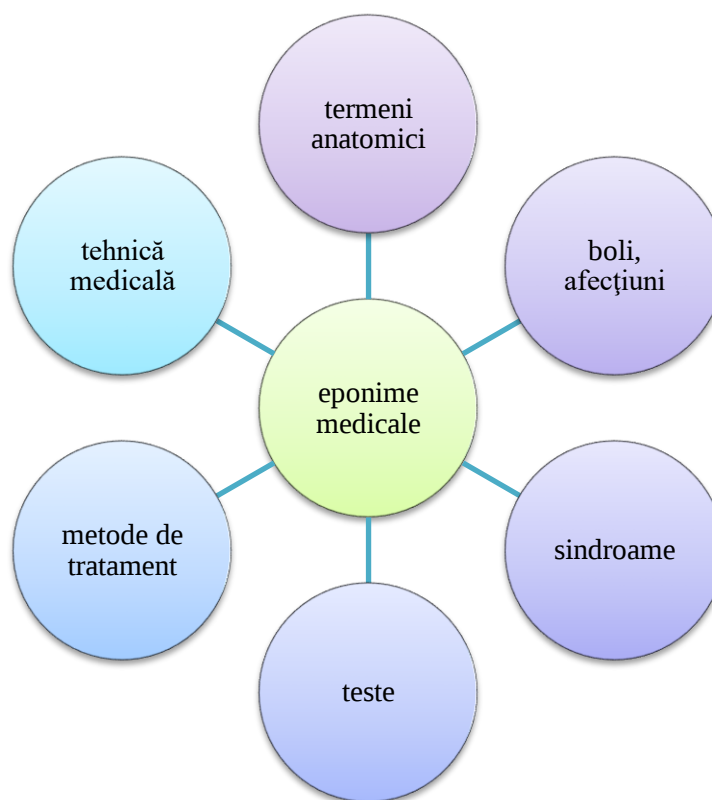

Figura 3.4. Clasificarea eponimelor medicale

În continuare propunem spre exemplificare termeni eponimi, care ilustrează schema noastră. E de menționat faptul că în dicționarele medicale generale cele mai productive categorii de eponime se pot identifica la secțiunea boli, teste, sindroame.

Termeni anatomici: *Mușchiul Horner, celula Purkinje, Fibră Purkinje (fibră Purkinje), celula Kupffer, glanda Bartholin, corpii Heinz, corpii Döhle, cercul Willis.*

Boli, afecțiuni: *boala Hodgkin – granulomul Hodgkin – sarcomul Hodgkin (limfogranulomatoză); boala Basedow, sinonim - boala Graves (hipertiroidism); Tumora Brenner; Comisura lui Minnert (vârful lui Minnert); boala lui Tourette; boala Duchenne; Boala Charcot-Marie-Tooth, sinonim – boala Lou Gehri (boala Lou Gehrig, boala Charcot-Marie-Tuta, amiotrofie neuronală); boala Werlhof; Anemia lui Cooley (anemia lui Cooley); anemia Addison-Birmer; boala Bornholm; (paralizie Bella); (boala Huntington); ataxia lui Friedreich; nodurile Schmorl; boala Addison.*

Sindroame: *sindromul Down, sindromul Basedow, sindromul Fanconi, Sindromul Bernard-Soulier (BSS) (sindromul Bernard-Soulier sau trombocite sanguine gigantice), sindromul Wermer, sindromul Morgagni-Turner (sindromul Morgagni-Turner), sindromul Paterson-Kelly, sindromul Diogenes.*

Metode de cercetare și tratament: metoda Bailey , legătura Adam, Amputație Lefort, anastomoza Potts, manevra Potts (Operațiunea Potts), anastomoza Glenn, anastomoza Braun, manevra Valsalva.

Teste: testul Dick, testul Mantoux (reacția Mantoux), Testul Wassermann, testul Rehberg, testul Allen, factorul Hageman, testul Papa-Nicolau, testul Apgar.

Tehnică și instrumente medicale: atela Thomas, cui Steinman filetat, cuiul Rockwood, broșa Knowles, tubul Southey, tija Steinmann, cateterul Swan-Gantz, lampa Wood.

Din perspectivă medicală, multe dintre afecțiunile care includ un antroponim în denumirea lor au o componentă ereditară sau prezintă anomalii genetice. De exemplu, *anemia Cooley*, *sindromul Rett*, *maladia Tay-Sachs*, *boala Fanconi*, *Sindromul Alport*, *maladia Charcot-Marie*, *maladia Cowden*, *Boala Dejerine-Sottas*, *miopatia Duchenne*, *sindrom Marfan*.

Din punct de vedere lingvistic, în ceea ce privește legătura sintactică dintre termenul determinat și termenul determinant (antroponim / toponim), apozitia (directă sau cu un genitival proclitic) reprezintă cea mai întâlnită funcție sintactică. Structura apozitiei poate fi simplă (mono-, bi-, tri- sau plurimembră), în funcție de numărul de antroponime sau toponime incluse în aceasta.

a) sistemul nervos (SN): *Boala Alzheimer*, *boala Armstrong*, *nevralgia Arnold*, *maladia Charcot*, *boala Friedrich*, *sindromul Gilles de La Tourette*, *boala Harada*, *sindromul Korsakov*, *tumoră Krukenberg*, *sindromul Landry*, *sindromul Rett*, *maladia CreutzfeldtJakob*, *encefalopatie Gayet-Wernicke*, *sindromul Strümpell-Lorrain*, *maladia Tay-Sachs* etc.

b) sistemul endocrin (SE): *boala Addison*, *boala Basedow*, *tiroidită Hashimoto*, *sindromul Schwartz-Bartter*;

c) sistemul cardiovascular (SCV): *Sindromul Barlow*, *sindromul Conn*, *trilogia sau triada Fallot*, *boala Horton*, *angor Prinzmetal*, *sindromul Adam-Stokes*, *sindromul Wolff-Parkinson-White*;

d) sistemul musculo-scheletal (SMS): *sindromul Costen*, *miopatia Duchenne*, *boala Dupuytren*, *morbul Pott*, *maladia Scheuermann*, *boala Osgood-Schlatter*, *fractura PouteauColles*, *boala Legg-Perthes-Calve*;

e) sistemul genito-urinar (SGU): *Boala Berger*, *sindromul Fanconi*, *sindromul Demons-Meigs*, *sindromul Kallman-de Mersier*;

f) sistemul hematopoietic: *boala Biermer*, *anemia Cooley*, *maladia Fanconi*, *maladia Monge*, *boala Marchiafava-Micheli*, *sindromul Wiskott-Aldrich*;

g) aparatul digestiv: *sindromul Chasse*, *sindromul Koenig*, *maladia Ménétrier*, *sindromul Zollinger-Ellison*;

h) afecțiuni plurisistemice: *sindromul Alport, boala Behçet, boala Chagas, maladia Cowden, sindromul Down, sindromul Kawasaki, boala Hartnup, sarcom Kaposi, sindromul Klinefelter, sindrom Marfan, edem Quincke, boala Recklinghausen, sindromul Turner, boala Whipple, sindromul Gourgerot-Sjögren, sindromul Schönlein-Henoch, boala Sturge-Weber-Krabb, sindromul Laurence-Moon-Berdet-Biedl.*

Monosemia terminologică poate duce la formarea de serii sinonimice în terminologie medicală. Aceste serii pot fi sinonime totale sau parțiale, unde sinonimul reprezintă o formă de manifestare a bolii, o zonă de incidență sau diferite analogii, cum ar fi cele antropomorfe.

- *Boala Biermer* $\approx$ *Anemie pernicioasă*;
- *Maladia lui Chagas* $\approx$ *Tripanosomiază americană (cu referire la America Latină)*;
- *Sindromul Klinefelter* $\approx$ *Sindrom XXY (configurație anormală cromozomială masculină)*;
- *Sindrom Down* $\approx$ *Trisomie 21 (anomalie cromozomială) $\approx$ Mongolism*;
- *Angor Prinzmetal* $\approx$ *(Formă de) angină pectorală (instabilă)*.

Expresiile designative din nomenclatorul medical reprezintă uneori denumiri mai rare care actualizează locul de origine sau zona în care este întâlnită respectiva boală sau virus. O serie de denumiri de boli care includ un toponim indică afecțiuni infecto-contagioase, cu vectori de transmitere sau agenți patogeni precum insectele (țânțari, căpușe, muște etc.) sau protozoarele: *febra de Oroya* (cunoscută și sub numele de *veruca din Peru*), *boala de Alep* (sau *buba de Orient, boala de Bagdad*), *boala Natal* (febra de 10 zile din Pretoria), *filarioza din Medina*, *febra neagră din Assam*. În alte cazuri, prezența toponimului este asociată cu afecțiuni psihice: *sindromul Stockholm*, *sindromul Ierusalim*, *sindromul Lima*, *sindromul Paris* (care afectează exclusiv japonezii, ca urmare a unui șoc cultural), *sindromul Maine*; sau cu virusuri: *Crimeea-Congo*, (și febra) *Lassa*, *Ebola* (asociat cu un hidronim).

Utilizarea eponimelor în terminologia științifică poate crea anumite dificultăți:

- eponimele în care se utilizează același nume sau prenume pot duce la confuzie: *poziția Jackson* – poziția capului pentru intubare, a primit numele în onoarea laringologului american Chevalier Jackson. *Epilepsia Jackson* – convulsii care implică una sau mai multe părți ale corpului. Acest eponim este atribuit în onoarea neurologului englez John Hughlings Jackson;

- eponimele care au la bază numele medicilor străini sunt destul de greu de pronunțat și notat corect pentru cei care nu sunt vorbitori nativi ai limbii lor, de exemplu *manevra lui Mauriceau-Levret-Lachapelle* (manipularea Mauriceau-Levret-Lachapelle), *simptomul Laennec - Müller - von Bergmann - Hamman*.

În prezent, este aproape imposibil de găsit un domeniu al medicinei în care să nu fie utilizați termeni eponimi. Aceasta se confirmă prin faptul că termenii studiați joacă un rol-cheie în

domeniul științific și medical. Eponimele, ca parte a limbajului medical, ajută la studiul și înțelegerea fundamentală a realizărilor din acest domeniu.

Conform site-ului <http://www.whonamedit.com> [28], au fost selectate țările în care s-au creat cele mai multe eponime. Astfel Statele Unite ale Americii sunt pe primul loc în clasament, iar România se află la mijlocul clasamentului cu un număr de zece cercetători care au generat termeni eponimi în domeniul medicinei:

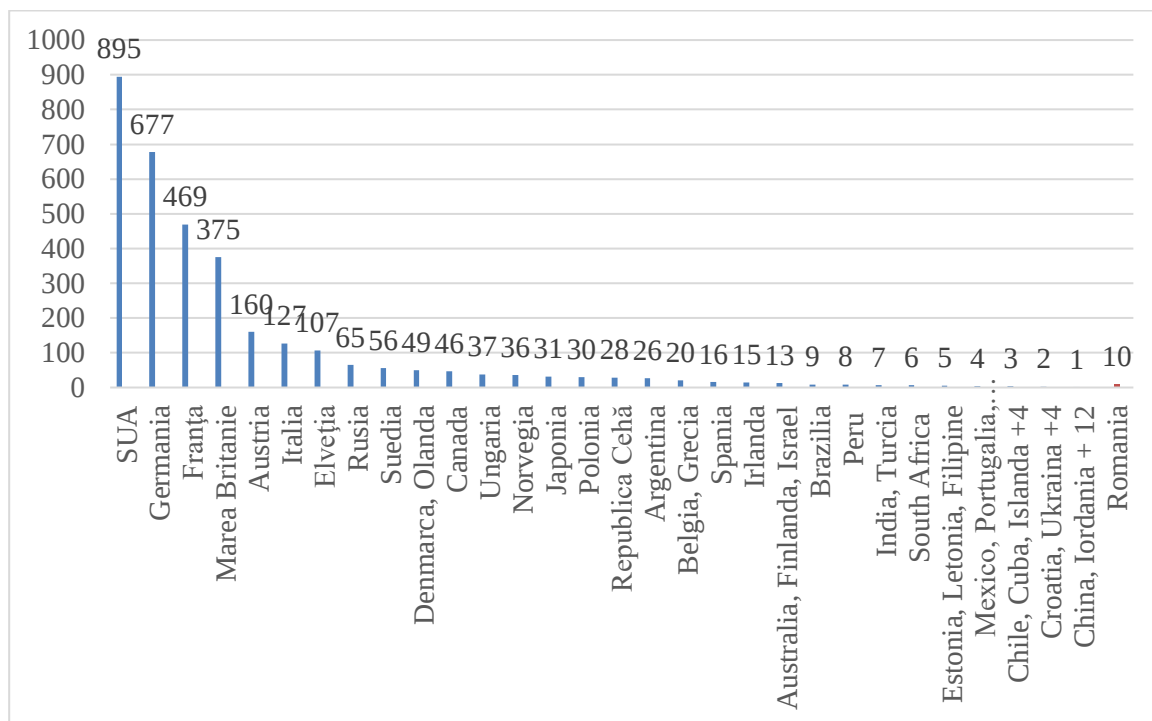

Figura 3.5. Incidența termenilor-eponimi conform țărilor de origine

Unii dintre profesioniștii din lumea medicală românească și-au lăsat amprenta numelui propriu în terminologia medicală internațională, în vreme ce alții sunt cunoscuți pentru moment și numele lor au fost eponimizate doar în terminologia românească, cum ar fi: Victor Babeș – *corpusculii Babeș-Ernst și noduli sau tuberculi Babeș*; Thomas Jonnesco – *operația Ionescu*; Dumitru Gerota - *fascia Gerota*.

Limbajul medical este un teren propice pentru crearea și funcționarea eponimelor, după cum rezultă și din exemplele de denominare pentru boli, tehnici, metode, teste, sindroame, simptome enunțate *supra*. Deși utilizarea lor a fost adesea contestată de mulți, acestea au capacitatea de a îngloba concepte lungi și complexe într-un mod foarte concis. Un alt argument în favoarea utilizării lor este numărul impunător al acestora în domeniul medical. La un simplu calcul al termenilor din diagrama de la Figura 3.5. obținem un câmp lexical care numără în total 1200 de lexeme, fapt care nu poate fi neglijat. Acesta este probabil unul dintre principalele motive pentru care acești termeni continuă să apară în limbajul medical.

Atât eponimele, cât și termenii descriptivi echivalenți pot avea aspecte pozitive și negative. Eponimele pot fi complicate și confuze la nivel pragmatic. Ele pot fi multiple, dacă conțin mai multe nume; omonime – deoarece cuvintele de bază pot fi denumite după mai multe persoane care au același nume de familie; scrise greșit, deoarece numele pot fi dificil de pronunțat și de transcris; inexacte – deoarece, uneori, unele dintre ele sunt folosite în mod eronat ca sinonime; obscure – deoarece nu sunt descriptive (cu excepția eponimelor „hibride”). Termenii descriptivi, pe de altă parte, oferă informații științifice, iar utilizarea lor nu dă naștere, în general, la neînțelegeri și ambiguități semantice.

Concluzii la capitolul III

Înregistrate pentru prima dată încă în 1902 de către Greenough și Kittredge, cercetătorii au evidențiat procesul de evoluție de la denumiri comune la denumiri proprii. Multe dintre aceste denumiri au devenit atât de uzitate în limbajul cotidian, încât originea lor ca nume proprii a devenit irelevantă. Cu toate acestea, semnificația acestui detaliu poate varia în funcție de perspectiva din care este analizat și de substanța specifică care a inspirat numele proprii, putând fi fie semnificativ, fie nesemnificativ. Din cele enunțate mai sus concluzionăm că:

1. Eponimele sunt o subclasă relevantă de nume care, deși sunt puțin studiate, nu trebuie să fie ignorate.
2. Termenul eponim este unul nefixat de dicționarele de specialitate din spațiul românesc, chiar dacă există dicționare specializate de eponime.
3. În antroponimia românească termenul *deonim* este preferat în favoarea termenului *eponim*, deși în studiile internaționale de onomastică cel din urmă este acceptat frecvent în defavoarea termenului *deonim*.
4. Tipologia numelor sursă ale eponimelor repetă în cea mai mare măsură structurile antroponimice: prenume, nume de familie, supranume etc. și toponimice.
5. Ca și antroponimele, eponimele se înscriu în aceleași clase lexico-gramaticale: substantiv, adjectiv sau verb.
6. Din perspectivă pragmatică eponimele, spre deosebire de numele sursă, pot fi utilizate/atribuite unui domeniu total diferit de cel al denominatorului.
7. Drept rezultat al cercetărilor efectuate asupra eponimelor în cadrul acestei lucrări, s-a reușit clasificarea acestora în funcție de mai multe criterii:
 - conform domeniului de distribuție a cunoștințelor umane în care se înscrie termenul-eponim, astfel fiind exemplificate nouă clase de eponime (similare celor care stau la baza Clasificării Zecimale Universale (CZU));

- conform principiului uzual, distribuite în trei clase mari: ocazionale, științifice, literare.

8. Au fost identificate argumentele **pro** și **contra** privind relevanța eponimelor medicale, care pot fi aplicate eponimelor științifice în general.

9. Principalele argumente CONTRA utilizării eponimelor, formulate de lingviști și de specialiștii care fac uz de termenilogiile în care se regăsesc termenii-eponimi, pun în evidență faptul că aceștia:

- sunt termeni opaci, ambigui;
- sunt nemotivați, nu exprimă sensul conceptelor întrucât numele nu este direct legat de conținut;
- oferă informații inexacte despre denominator;
- utilizarea eponimelor este adesea inacceptabilă din motive morale sau etice;
- prezintă termeni eponimi diferiți în diferite țări pentru unele boli;
- termenii eponimi nu au acuratețe științifică.

10. În același timp, este important a menționa argumentele PRO utilizării eponimelor.

Printre cele mai relevante, pe care ținem să le menționăm se numără:

- eponimele au caracter concis;
- sunt relevante din perspectivă istorică;
- se remarcă prin frecvență sporită.

11. O altă clasă de eponime, pe care am analizat-o în comparație cu cele științifice, este reprezentată de eponimele social-politice sau ocazionale. Acestea se deosebesc în mod tranșant de cele aferente domeniilor științifice printr-o serie de caracteristici, pe care le enumerăm în lista de mai jos:

- au caracter efemerid;
- sunt specifice unui areal geografic restrâns;
- în context, frecvent, au conotație peiorativă;
- sunt utilizate, intens, în stilul publicistic;
- au caracter metaforic;
- nu se traduc.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Dorind să fie personalizată și conștientizată, existența umană părăsește anonimatul relativ al biograficului. Și pentru a încerca să se afirme, omul a sesizat necesitatea numelui. Așa cum necesitatea apariției lui este în afara oricăror discuții, numele a devenit o categorie psihologică, indispensabilă personalității, s-a transformat, după părerea Elenei Prus, „într-un talisman prețios”, un adevărat simbol al persoanei în fața lumii.

Sunt extrem de rare cazurile când individul își alege numele singur, de regulă, acesta este atribuit mai ales de către părinți sau preoți la nașterea copilului sau la botez. Reiese că, alegând un nume oarecare, donatorul își asumă o răspundere extrem de mare și importantă, pentru că, ulterior, acesta va face parte din destinul celui ce-l poartă, susține N. Dabija. De la bun început, omul este străin de numele său, dar, treptat, devin un tot întreg, o singură noimă. Or, ceea ce rămâne după moartea unui om este numele lui.

Analiza antroponimiei populațiilor primitive sau a popoarelor vechi ne conduce la concluzia că numele este, în ultimă instanță, un mesaj, bineînțeles, de o factură cu totul specială; în esență simbolic, acest mesaj era adresat de cel care îl alegea fie grupului din care făcea parte, fie unor forțe supranaturale. Legătura strânsă dintre persoană și numele său a făcut ca acestuia să-i fie atribuite, din cele mai vechi timpuri, puteri cu totul excepționale. În urma unor observații, oamenii au început să creadă în forța numelui și îl foloseau pentru a „influența sau chiar a decide soarta individului”. Astfel, numele capătă valoarea unei intervenții în decizia zeilor, cu scopul de a favoriza soarta celui ce-l va purta.

Din analiza etimologică și derivațională a numelor de familie, constituite ca nume de familie la diferite etape ale formării numelor, precum și cele care se află în circulație astăzi, dar și a eponimelor apărute pe parcursul a mai multe secole împreună cu cele apărute recent se pot face următoarele concluzii:

1. antroponimia, ca ramură a onomasticii, ocupă un loc important, fiind totodată și cel mai dinamic domeniu al limbii;
2. ca noțiune, numele proprii sunt interpretate din diferite perspective, ele având funcția de a desemna, dar și de a individualiza;
3. în accepția majorității lingviștilor o mare parte din numele de familie s-au format de la apelative;
4. numele de familie se cer a fi analizate conform celor patru principii:

a. conform principiului semantic, numele de familie au funcția de a individualiza, de a deosebi o singură persoană din rândul celorlalte, totodată sunt antroponime care printr-un singur nume pot să indice mai mulți indivizi;

b. structural, numele de familie au o formulă complexă, ele formându-se atât prin derivare cât și prin compunere;

c. conform principiului etimologic s-a dedus că antroponimia românească este alcătuită din câteva straturi de origine eterogenă, ce s-au succedat în diferite epoci, fiecare dintre ele lăsând nume, care circulă în variate forme până în prezent;

d. numele de familie prezintă toate categoriile gramaticale specifice clasei din care fac parte: genul, numărul, cazul, cu unele particularități explicabile prin specificul lor denominativ, subliniind aspectele opozabile ale acestor nume;

5. Analiza particularităților lexicale și structurale ale numelor de familie, ne-a permis să apreciem cele mai frecvente sufixe care participă la formarea numelor de familie prin derivare, însumând în total treizeci și trei de afixe > (*an(u) / -ean(u), -an, -iu, -ea, -esc(u)(l), -că, -oiu, -ov, -ovici, -aru, -ian(u), -ică, -ac, -oi, -ia, -in, -ian, -ău, -el, -as, -ean, -ic, -ilă, -ar, -ită, -es, -ache, -ev/-evici, -ina, -ita, -as(u), -oae, -ac(u), -oaia, -opol /-opulos/-opoulos, -ovan, -ură, -ilea, -ăus, -uiuc etc.*
6. de asemenea, am identificat și descris șase tipare de formare a numelor prin compunere;
7. conform clasificării lexico-semantică, numele de familie formează două clase mari: determinative și calificative, care, la rândul lor, se clasifică în subclase mai mici;
8. deoarece majoritatea numelor de familie s-au format de la nume comune, generatoare, la rândul lor, de alte nume comune, se formează relația nume comun – nume propriu – nume comun, relație explicată prin frecvența majoră atât a numelor comune, cât și a celor proprii;
9. eponimele ca noțiune lingvistică au pus în discuție probleme controversate privind însuși lexemul-termen utilizat pentru denominarea lor; în lucrare din majoritatea noțiunilor existente s-a rezumat la cea de *nume propriu*, care dă nume unui obiect, fenomen;
10. utilizarea largă a eponimelor a impus clasificarea acestora în conformitate cu mai multe criterii, luându-se în considerație și clasificările realizate de cercetătorii în domeniu.

Recomandări:

Astfel, rezumând toate cele expuse în prezentul studiu, considerăm necesar:

1. A efectua o analiză etimologică, gramaticală, derivațională a numelor comune formate de la acestea, în studii ulterioare din domeniul onomasticii.
2. A realiza o descriere a relațiilor și a coraportului dintre numele comune și numele proprii nu numai la nivel de noțiune sau ca desemnant al unui obiect sau al unei persoane, ci și în planul utilizării acestora în comunicare și aplicarea lor în viața de zi cu zi.
3. A integra rezultatele cercetării în studii de interdisciplinaritate și interdiscursivitate proiectate pe acest substrat lexical.

4. A implementa rezultatele cercetării în cadrul cursurilor universitare, din domeniul onomasticii românești, semanticii și a pragmaticii.

Bibliografie

În Limba română

1. ANGHELESCU, M., IONESCU, C., LĂZĂRESCU, G., *Dicționar de termeni literari*, București: Garamond, 1995
2. AVRAM, M. *Gramatică pentru toți. Ed. a 3-a, revăz. și adăugită*. București: Humanitas, 2001. 597 p.
3. BAHNARU, V. *Mutații de sens: cauze, modalități, efecte*. Chișinău: Editura Știința, 1988. 156 p.
4. BAHNEANU, C. *Din istoria antroponimiei est-romanice*. Moscova: Editura Dominant, 1994. 110 p.
5. CHIȘ, D. *O importantă resursă terminologică-numele proprii*. In: Revista electronică „UniTerm” a Universității de Vest din Timișoara, 2005, nr. 1, http://www.litere.uvt.ro/uniterm1_2005.htm (accesat 22.02.2023).
6. CIORĂNESCU, AL. *Dicționarul etimologic al limbii române*. București: Editura Saeculum, 2002. 1055 p.
7. CIORNÎI, I. *Capitole de morfologie a limbii române literare contemporane*. Chișinău: CEP, USM, 1998. 157 p.
8. COLESNIC-CODREANCA, L. *Nume românești din Basarabia*. In: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe Filologice”. Chișinău, 2003.
9. CONDREA, I. *Antroponimul ca semn lingvistic*. In: Limba română. Nr. 3-6, anul XXI, 2011, Chișinău. <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1197> (accesat 23.10.2023)
10. CONDREA, I. *Aspecte ale discursului politic în campania electorală*. In: Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Limbă, limbaj, vorbire (In memoriam acad. Silviu Berejan și acad. Grigore Vieru), Ed. 3, 10-12 noiembrie 2009, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Filologie, 2010, Ediția 3, p. 159-166.
11. CONDREA, I. *Lexicul antroponimic actual: aspecte și forme locale*. In: Limba Română, 2020, nr. 6(260), p. 119-129.
12. CONDREA, I. *Componenta funcțional-pragmatică a variantelor antroponimice*. In: Integrare prin cercetare și inovare.: Științe umanistice. Științe sociale. Științe juridice și economice, 10-11 noiembrie 2020, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: CEP USM, 2020, p. 24-28.
13. CONDREA, I. *Varierea pragmatică a numelor de familie*. In: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe Filologice. Chișinău, 2003.

14. CONDREA, I. *Varietăți antroponimice actuale*. În *Limba română*, Nr. 5-6, anul XXXIII, 2023, Chișinău <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4458>, ISSN 0235-9111 (accesat 23.10.2023)
15. CONSTANTINESCU, N. *Dicționar onomastic românesc*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963. 469 p.
16. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, Gh. *Dicționar de termeni lingvistici*. București: Teora, 1998. 352 p.
17. COROBCEAN, D. *Elemente de onomastică în opera coșeriană*. In: *Limba Română* nr. 5-6, anul XXIII, Chișinău, 2013, p. 182-183.
18. COROBCEAN, D., *Evoluția cercetărilor în terminologia onomastică*. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seriă Științe Umanistice)*, Chișinău, 2023, nr. 4 (174), p. 135-138.
19. COROBCEAN, D. GHERASIM, A. *Jocul numelor: eponimele – Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”*, USM. – Chișinău: CEP USM, 2009, pp. 107-109.
20. COROBCEAN, D. *Influența maghiară în antroponimia românească*. In: *Lucrările Conferinței internaționale „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”*, USM. – Chișinău: CEP USM, 2012, p. 310-311.
21. COROBCEAN, D. *Migration of proper name - medical eponyms*. In: *Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea USMF „Nicolae Testemițanu”*, 21-23 octombrie 2020: Abstract book. Chișinău, p. 746
22. COROBCEAN, D. *Pragmatica numelor proprii*. In: *Probleme actuale de lingvistică română, în onorem professoris octogenario Anatol Ciobanu*. Chișinău: CEP USM, 2014, p. 83-88
23. COROBCEAN, D. *Raportul dintre numele comune și numele proprii (antroponimele)*. In: *Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”*, USM. Chișinău: CEP USM, 2010
24. COROBCEAN, D., COSTIN, V. *Particularități în predarea numelor proprii în limba română ca limbă străină*. In: *Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță*, Chișinău, 2023, p. 761
25. COSNICEANU, M. *Dicționar de prenume și nume purtate de moldoveni: (Îndreptar antroponimic)*. Chișinău: Editura Tipografică din Cimișlia, 1993. 96 p.
26. COSNICEANU, M. *Dicționar de prenume*. Chișinău: Editura Știința, 2006. 144 p.
27. COSNICEANU, M. *În lumea numelor*. Chișinău: Editura Știința, 1981. 124 p.

28. COSNICEANU, M. *Nume de familie cu sufixul –man*. In: Revista de lingvistică și știință literară, Chișinău, 2005, nr. 1-3, p. 103-105.
29. COSNICEANU, M. *Nume de familie românești cu și fără articolul –l*. In: Limba română, Chișinău, 2007, nr. 11-12, p. 163-169.
30. COSNICEANU, M. *Numele de familie (din perspectivă istorică)*. Chișinău: Editura Pontos, 2004. 216 p.
31. COSNICEANU, M. *Numele de familie cu si fără –u final*. In: Revista de lingvistică și știință literară. 1995, nr. 3.
32. COSNICEANU, M. *Reflecții asupra numelor*. Chișinău: Editura Știința, 1986. 108 p.
33. COSNICEANU, M. *Studii asupra numelor de persoană*. Chișinău: Editura Știința, 1973. – 216 p.
34. COSNICEANU, M. *Influențe slave în patronimia română (preferate de purtători sau impuse de administratori?)* In: Lecturi în memoriam acad. Silviu Berejan, Ed. Ediția a 3-a, 10-11 noiembrie 2011, Chișinău. Chișinău: Institutul de Filologie al AȘM, 2012, Ediția 1, pp. 106-110. ISBN 978-9975-4354-5-1.
35. COSNICEANU, M., COROBCEAN, D. *Surnames – between tradition and accuracy*. In: Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), Anul VII, Nr. 1-2, Craiova, 2014, p. 59
36. COSNICEANU, M., EREMIA, A. *Valorificarea patrimoniului onomastic național*. In: Akademos. Chișinău, 2009, nr. 4 (15), p. 24-28.
37. COȘERIU, E. *Teoria limbajului și lingvistică generală*. Cinci Studii, ediție în limba română de N. Saramandu. București: Editura Enciclopedică, 2004. 264 p.
38. COTEANU, I. *Etimologia și limba română: Principii, probleme*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987. 160 p.
39. COTEANU, I. *Gramatica de bază a limbii române*. București: Editura Albatros, 1982. 424 p.
40. CRISTI, R. T., DUMITERSCU, E., TEUȘDEA, V. *Dicționar bio-medical*. Timișoara: Impactmedia, 2007. <http://www.veterinarypharmacon.com/docs/840-DICTIONARL.pdf> (accesat 27.02.2022).
41. *Dicționar explicativ al limbii române actuale: cu sinonime, antonime, paronime și exemple*. Ediție în 4 volume / VASILE BAHNARU, LILIANA BOTNARU, LIVIA CĂRUNTU-CARAMAN [et. al.]; Coordonatoare ANA VULPE. Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova. Vol. I-IV. Chișinău: Știința, 2022, 504 p.
42. *Dicționar explicativ al limbii române*. <https://dexonline.ro>.

43. *Dicționar Ortografic Ortoepic și Morfologic al limbii române*, ed. a-II-a. București: Univers Enciclopedic Gold, 2010. 871 p.
44. DIMITRIU, C. *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*. Iași: Editura Institutului European, 1999. 854 p.
45. DRUȚĂ, I. *Programatonyms: between proper names and common names*. In: *Debates on Globalization. Approaching National Identity Through Intercultural Dialogue*, 25 mai 2015, Tîrgu Mureș. Tîrgu Mureș, România: "Arhipelag XXI" Press, 2015, Ediția a 2-a, p. 109-117.
46. EREMIA, A. *Unitatea patrimoniului onomastic românesc*. Toponimie. Antroponimie. Chișinău: Editura Iulian, 2001. 232 p.
47. FELECAN, D. *Pragmatica actului de numire personală neconvențională*. 2011. http://www.upm.ro/cc12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-124.pdf (accesat 02.04. 2022).
48. FELECAN, D. *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*. Cluj-Napoca: Mega, 2014. 265 p.
49. FIRICĂ, C. *Onomastică românească. Probleme teoretice privind categoriile antroponimice*. In: *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*. Zagreb: 2008, nr. 52 (LII), p. 215-257.
50. FLOREA, V. *Observații asupra sensului numelui propriu*. În: *Studii și materiale de onomastică*. Vol. II. București, 1980. p. 22-25.
51. FLOREA, V. *Raportul dintre înțelesul numelor de locuri și cel al numelor comune corespunzătoare*. In: *Limba română*, nr. 3. București 1975, p. 215-220
52. GABINSCHI, M. *Dicționar de rizodublete etimologice ale limbii române*/Academia de Științe a Republicii Moldova. Institutul de filologie. Chișinău, 2007. 278 p.
53. GĂLEȘANU, M. R., *Dicționar radiologic de eponime ale specialităților medicale*, Iași: Editura „Gr. T. Popa” a Universității de Medicină și Farmacie, 2009, 670 p.
54. GÂFU, D. *Forme de manifestare a limbajului politic*. https://www.researchgate.net/publication/275462090_FORME_DE_MANIFESTARE_A_LIMB_AJULUI_POLITIC (accesat 01.03.2023)
55. *Gramatica limbii române*. Vol. I. Cuvântul. București: Editura Academiei Române, 2005. 712 p.
56. GRAUR, AL. *Nume de persoană*. București: Editura Științifică, 1965. 188 p.
57. GRAUR, M., FLOREA, S. *Să ne cunoaștem și să ne păstrăm numele*. In: *Limba română*, nr. 1, București, 1994, p. 131-133.
58. GUȚU, V. *Ce nume porți?* In: *Literatura și Arta*, 1986, nr. 2, p. 4.

59. ICHIM-TOMESCU, D. *Sens si context la numele proprii*. In: SCL, An XXVI, Nr. 3, București, 1975, p. 239-246
60. IONESCU, CH. *Mică enciclopedie onomastică*. Chișinău: Editura Știința, 1993. 333 p.
61. IORDAN, I. *Dicționar al numelor de familie românești*. București: Editura Academiei Române, 1983. 469 p.
62. IORDAN, I. *Toponimia românească*. București: Editura Academiei, 1963. 581p.
63. IORDAN, I., ROBU, VL. *Limba română contemporană*. Vol. III. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978. 684 p.
64. LAIU-DESPĂU, O. *Dicționar de eponime – de la nume proprii la nume comune*. București: Editura Saeculum, 2006. 290 p.
65. MANOLI, A. *Eponime mitologice în terminologia filologică*. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice)*, 2012, nr. 10(60), p. 161-165.
66. MANU, M. M. *Pragmatică și antroponimie (considerații teoretice referitoare la sistemul apelativelor în limba română)*. In: *Numele și numirea. Actele conferinței internaționale de onomastică. Ediția I: Interferențe multietnice în antroponimie* Baia Mare, 19–21 septembrie 2011, p. 503-513
67. MARIN, A. *Considerații privind hidronomia, cu referire la structura hidronimelor din Dobrogea*. In: *Analele Universității „Ovidiu”, din Constanța. Seria Filologie*. Vol. XVI. Constanța, 2005. p 233 - 247.
68. MARIN, A. *Considerații privind structura semantică și lexicală a numelor de botez laice din Dobrogea*. In: *Analele Universității „Ovidiu”, din Constanța. Seria Filologie*. Vol. XIV. Constanța, 2003. p. 181 – 199.
69. MELNIC, V. *Afecțiuni eponimice ca termeni medicali în limba română literară* <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=2529> (accesat 05.04.2023)
70. MIHĂILĂ, E. *Despre geneza și funcția numelor proprii*. In: *Limba română*. București, 1978, nr. 3.
71. MINCU, E. *Unitățile terminologice și corpusul medical*. In: *Philologia*, 2020, nr. 1-2(307-308), pp. 35-46.
72. MUȘAT, R. *Nume proprii – nume comune. Dicționar de antonomază*. Iași: Editura Polirom, 2006. 312 p.
73. PAȘCA, ȘT. *Nume de persoane și nume de animale din Țara Oltului*. București, 1936. – 374 p.
74. PLĂCINTĂ, L. *Analiza semantico-structurală a numelor proprii folclorice*. Teză de doctor în filologie. Chișinău, 1994.160 p.

75. POPESCU, F. *Problema eponimelor în lexicografia românească*. In: A III-a Conferință Științifico-Practică Internațională Probleme actuale de lingvistică și glotodidactică în contextul abordărilor moderne, Comrat, 2015, https://www.researchgate.net/profile/Floriana-Popescu/publication/301327557_Problema_eponimelor_in_lexicografia_romaneasca/links/571216dd08ae39beb87a2f2e/Problema-eponimelor-in-lexicografia-romaneasca.pdf (accesat 02.02.2022)
76. RĂDULESCU, V. *Medicina povestită pe înțelesul tuturor*. București: Ed. Bookzone, 2019, 300 p.
77. RĂILEANU, V. *Nume de familie derivate de la matronimice*. In: Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Spiritus loci: interferențe, confluență, rezistență, 10-11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Editura Tipocart Print SRL, 2019, Ediția 13, p. 150-154.
78. RĂILEANU, V. *Cestiuni de terminologie onomastică în lingvistica românească*. In: Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Paul GOMA In memoriam. Est-etica rezistenței prin adevăr, 6 octombrie 2020, Chișinău. Chișinău: Editura Tipocart Print SRL, 2020, Ediția 14, p. 161-169.
79. RĂILEANU, V. *Derivate verbale de la antroponime*. In: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, 2020, nr. 3(58). Chișinău, 2020, p. 133-137.
80. RĂILEANU, V. *Dinamica cercetărilor antroponimice instituționale*. In: Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”: 65 de ani de la fondare., Ed. 16-20 octombrie 2022, Chișinău. Chișinău: Pro Libra, 2022, Ediția 16, p. 391-397.
81. RĂILEANU, V. *După o sută de ani de la Marea Unire. Spune-mi numele tău, ca să știu (cu) cine ești!* In: Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), 2018, nr. 1-2, pp. 105-112. ISSN 2065-7161.
82. RĂILEANU, V. *Formule denominative create de la prenume masculine*. În: Filologia modernă: realizări și perspective în context european : Eugeniu Coșeriu: 100 de ani de la naștere. Limbajul ca sumă de valori, Ed. 15, 7-8 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău: Pro Libra, 2021, p. 327-333.
83. RĂILEANU, V. *Tipologia numelui de familie semantică și structură*. Chișinău: Editura UNU, 2022, 199 p.
84. ROSIANU, I. *Despre numele proprii și conținutul lor*. In: Cercetări de lingvistică, An.17, Nr.2, Iași, 1972, p.295-307 <https://dspace.bcu-iasi.ro/handle/123456789/74521> (accesat 22.06.2022)

85. RUSNAC, GH. *False motivări antroponimice*. În: *Limba română*, Chișinău 2006, nr. 7-9, p. 122-128.
86. SIMIONESCU, M. H. *Ingeniosul bine temperat: Dicționar onomastic*. București: Editura pentru literatură, 1969. 504 p.
87. SOLOVEI, V. *Eponimele – resursă terminologică în limbajul specializat al învățământului superior*. In: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe socioumanistice*, 28-29 septembrie 2016, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: CEP USM, 2016, Vol.1, p. 153-156.
88. STRATAN, N. *Eponimele în vocabularul limbii române actuale*. In: *Educația lingvistică și literară în contextul dezvoltării valorilor general-umane*, Ed. 3, 20 mai 2022, Chișinău. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2022, p. 46-53.
89. TEIUȘ, S. *Despre conceptul de nume propriu în sfera onomasticii*. In: *Limba română*, București, 1967, nr. 6. p. 513-517.
90. TEIUȘ, S. *Referitor la sfera și locul onomasticii în lingvistică*. În: *Studii și materiale de onomastică*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969. p. 3-15.
91. TOMESCU, D. *Gramatica numelor proprii în limba română*. București: Editura All Educational, 1998. 254 p.
92. TOMESCU, D. *Influența italiană asupra antroponimiei românești medievale*. București: Editura Academiei Române, 1999. 20 p.
93. TOMESCU, D. *Numele de persoană la români: (Perspectivă istorică)*. București: Editura Univers Enciclopedic, 2001. 160 p.
94. TREBEȘ-ROȘCA, T. *Nume netradiționale în sistemul antroponimic al raionului Orhei (cu referire la prenume)*. In: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe umanistice*, 10-11 noiembrie 2014, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2014, R, SU, p. 82-84.
95. TREBEȘ-ROȘCA, T. *Perspectiva pragmatică a actului denominării între convențional și neconvențional*. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice)*, 2016, nr. 10(100), p. 43-46.
96. VASCENCO, V. *Asupra sistemului standard al numelor de familie românești (reflexat în antroponimia bucureșteană)*. În: *Studii și cercetări lingvistice*, XXIV (3), 1973, p. 265 - 277.
126. Vințel O. *Studii și cercetări de onomastică și etimologie*. Cluj-Napoca: Casa cărții de știință, 2010. 372 p.
97. VLAD, C. *Sensul, dimensiunea esențială a textului*. Cluj Napoca: Editura Dacia, 1994. – 214 p.

98. VREME, N. *Structuri eponimice în terminologia medicinei dentare*. In: Anatol Ciobanu – omul cetății limba română. În memoriam: 85 de ani de la naștere: În memoriam: 85 de ani de la naștere, 17 mai 2019, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2019, p. 268-274.

99. VULPE, A. *Dicționar explicativ și etimologic*. – Chișinău: Editura Biblion, 2007. – 896 p.

100. ZAGAEVSCHI, VL. *Nume de familie și prenume românești basarabene deformate de funcționari alolingvi în context diglosic*. În: Limba română. Chișinău, 2014. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2414> (accesat: 06.06. 2023).

101. ZAGAEVSCHI, V. *Nume de familie românești arhaice și derivatele lor în zone periferice și insulare*. In: *Limba Română*, 2014, nr. 4(226), pp. 135-142.

102. ZAGAEVSCHI, V. *Nume de familie românești articulate cu -l (Crețul, Dodul, Grosul, Racul)*. In: *Limba Română*, 2007, nr. 4-6(142-144), pp. 93-96. ISSN 0235-9111.

103. ZĂBAVĂ, E. C. *Sistemul antroponimic oltenesc. Caracteristici generale*. In: *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*. Craiova: Editura Universitaria, 2009, p. 416-423.

În limba engleză

104. AINIALA, T., SAARELMA, M., SJÖBLOM, P. *Names in Focus: An Introduction to Finnish Onomastics*. Helsinki: Studia Fennica. 2012. 287 p.

105. ALGEO, J. *On Definig the Proper Names*. Gainesville: University of Florida Press, 1973. 99 p.

106. ALLERTON, D. J. *The Linguistic and Sociolinguistic Status of Proper Names. What are they and who do they belong to?*

https://www.researchgate.net/p223069919_The_linguistic_and_sociolinguistic_status_of_p_rper_names_What_are_they_and_who_do_they_belong_toublication (accesat: 22.08.2022).

107. ANDERSON, J. M. *The Grammar of Names*. New York: Oxford University Press Inc., 2007. 375 p.

108. AUSTIN JOHN, L. *How to Do Things with Words*. Clarendon: Oxford, 1962. 174 p

109. BARTOLUCCI, S., FORBIS, P. *Stedman's Medical Eponyms*, 2nd edition, Baltiomre: Lippincott Williams and Wilkins. 2005

110. BEIDER A. *Handbook of Ashkenazic Given Names and Their Variants*. Bergenfield, NJ: Avotaynu, 2009. 728 p.

111. BEIDER, A. *A Dictionary of Ashkenazic Given Names: Their origins, structure, pronunciation, and migrations*. Bergenfield, NJ: Avotaynu. 2001. 682 p.

112. BERGIEN, A. *Names as frames in current-day media discourse*. https://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/1_01_Bergien_Angelika_ICONN_2.pdf (accesat: 22.08.2022).
113. BLANAR, V. *Distribution of Anthroponimic models*. In: *Perspektivy razvitija slavjanskoj onomastiki — Perspectives of Slavic onomastics development*. Editors-in-chief: Superanskaya A.V., Podolskaya N.V., Moscow: Nauka publ., 1980, p. 13-21.
114. BLANAR, V. *Proper names in the light of theoretical onomastics*. Bratislava, 2009 <https://searchworks.stanford.edu/view/11503503> (accesat: 16.06.2021).
115. BORING, E. G. *Eponym as placebo*. In: *Acta Psychologica*, 23, p. 9–23. doi:10.1016/0001-6918(64)90072-1. <https://psycnet.apa.org/buy/PE> (accesat: 17.08.2022).
116. BOYCOTT, R. *Bloomers and Boycott. A little etymology of eponymous words*. London. 1983.
117. BRESCH, D. *Beyond Wernicke: A Lexicon of Eponyms in Psychiatry*. In: *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 14. New York, 2002, p.155–160
118. CAMPBELL, M. *The Etymology and History of first names* <https://www.behindthename.com/> (accesat: 17.05.2022).
119. CANZIANI T. *The status of medical eponyms: Advantages and disadvantages*. In: *Teaching Medical English: Methods and Models*. Monza: Polimetrica International Scientific Publisher, 2011. p. 217-230.
120. CARTLEDGE H. *Translation from English for Advanced Students*. London: New Impression, 1966. p. 123.
121. COATES, R. *Names*. In: Richard Hogg and David Denison, *A history of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 312-351.
122. COATES, R. *Properhood*. In: *Language*, 82 (2), p. 356-382. <http://sro.sussex.ac.uk/196/> (accesat 14.08.2016).
123. CUMMING, S. *Names*. 2013. <http://plato.stanford.edu/entries/names/> (accesat: 02.08.2021).
124. EVANS, G. 1973. *The Causal Theory of Names*. *Proceedings of the Aristotelian Society*, Supplementary Volume 47:187–208. <https://faculty.washington.edu/smcohen/453/EvansDisplay.pdf> (accesat: 03.06.2016).
125. FERNANDES, L. *Translation of Names in Children's Fantasy Literature. Bringing the Young Reader into Play* https://www.researchgate.net/publication/237246131_Translation_of_Names_in_Children's_Fantasy_Literature_Bringing_the_Young_Reader_into_Play_i (accesat: 01.06.2022).

126. FIELD, H. *Truth and the Absence of Fact*. Oxford: Oxford University Press, 2001. p. 146
127. FIRKIN, B. G., WHITWORTH J. A. *Dictionary of Medical Eponyms*. London: Informa Healthcare, 2001. 452 p
128. FREDRICKSON, A. *Phonological cues to gender in sex-typed and unisex names*. <https://scholarship.tricolib.brynmawr.edu/handle/10066/10189> (accesat: 15.02.2018).
129. FREEMAN MORTON, S. *A new dictionary of eponyms*. Oxford University Press, 1997. 284 p.
130. G. VOM BRUCK, B. BODENHORN (ED.). *The Anthropology of Names and Naming*. New York: Cambridge University Press, 2006. - 290 p.
131. GAŁKOWSKI A. *Terminologia onomastyczna*. In: Aktualizowana lista podstawowych haseł terminologii onomastycznej w języku polskim. <https://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska> [accesat 12.06. 2020] .
132. GARDINER, S. A. *The Theory of Proper Names. A Controversial Essay, second edition*. London: Oxford University Press, 1957. p .86.
133. GERRITZEN, D. *First Names and Globalization*.
<http://www.naamkunde.net/wpcontent/uploads/oudedocumenten/gerritzenicos23.pdf>
(accesat: 16.11.2017).
134. GREENOUGH, J. B., KITTREDGE, G. L., *Words and Their Way in English Speech*, London: MacMilland and Co. Ltd., 1931
135. HERMANS T. *On Translating Proper Names, with reference to De Witte and Max Havelaar*. In: M. J. Wintle Modern Dutch Studies. Essays in Honour of Professor Peter King on the Occasion of his Retirement. London: Atlantic Highlands: The Athlone Press, 1988.
136. HOLMQVIST, K., PŁUCIENNIK, J. *Princess Antonomasia and the Truth: Two Types of Metonymic Relations*. In *Tropical Truth(s). The Epistemology of Metaphor and other Tropes*, A. Burkhardt and B. Nerlich (eds.), Berlin, New York: de Gruyter. 2010. p. 372–381.
<http://www.bmj.com/cgi/content/full/335/7617/424> (accesat: 22.09.2019).
137. HUGHES, CH. *Names, Necessity, and Identity*. - Oxford: Clarendon Press, 2004, 247 p
138. JESPERSEN, O. *The philosophy of grammar*.
<https://ia601900.us.archive.org/2/items/in.ernet.dli.2015.282299/2015.282299.ThePhilosophy.pdf> (accesat: 26.03.2023).
139. KARAVAEVA, T., *Structural and semantic types of eponym*. <http://karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2013/02/Karavaev.pdf> (accesat 14.02.2023)

140. KARPENKO, E. *Problematics of Cognitive Onomastics*. In: Записки з ономастики, 2015, Випуск 18, p. 288-293
141. KOSHLAKOV, D., KHOKHLOVA, M., TSAREVA, G, GARBUZOVA, G. *Eponyms in science terms (Epistemological aspect)*
https://www.researchgate.net/publication/337600660_Eponyms_in_science_terms_Epistemological_aspect (accesat: 26.03.2023)
142. KOVARSI, L. S. *Anthroponyms, Achronyms and Allocutives in Interpreting from Russian*. In: Selected Papers from the 1st Forli Conference on Interpreting Studies, 9-11 November, 2000, p. 83-94. 176
143. KROGSETH, O., HENRIKSEN, J. *Pluralism and Identity. Cultural-analitical Perspectives on Nordic National Churches in Dialogue with Religious and Moral Pluralism*. Oslo: Gyldeldal, 2001. 200 p.
144. LALIC-KRSTIN, G. *Eponyms in English*. In Romanian Journal of English Studies. N.1., 2004. p. 69-74.
145. LEILICH, J. *Intentionality, Speech Acts and Communicative Action*. In: A defense of J. Habermas' & K.O. Apel's criticism of Searle. 2009.
<http://elanguage.net/journals/pragmatics/article/viewFile/163/99> (accesat: 14.01. 2022).
146. LIEBERSON, S. ET AL. *The Instability of Androgynous Names: The Symbolic Maintenance of Gender Boundaries*. American Journal of Sociology, nr. 105 (5), 2000. 205 p.
147. LIPKA, L. *Naming Units (NUs)*. In: Observational Linguistics and Reference as a Speech Act or What's in a Name". SKASE Journal of Theoretical Linguistics, 3, 2006, p. 30–39.
148. LONČAR, M., OSTROŠKI ANIĆ, A. *Eponymous medical terms as a source of terminological variation*. In: Languages for Special Purposes in a Multilingual, Transcultural World: Proceedings of the 19th European Symposium on Languages for Special Purposes (8-10 July 2013, Vienna, Austria) / ed. by G. Budin, V. Lušicky. Vienna: University of Vienna, 2013. p. 36-44.
149. MARCUS, R. B. *Modalities and Intensional Languages. Synthese*. In: Philosophy of Language, No. 13. Oxford: Oxford University Press. 1961, p. 303-322.
150. MARCUS, R. B. *The Identity of Individuals in a Strict Functional Calculus of Second Order*. In: Journal of Symbolic Logic, No. 12(1). Oxford: Oxford University Press, 1947. p. 12-15.
151. MARCUS, R.B. *Modalities, Philosophical Essays*. Oxford University Press, New York and Oxford. 1993. 266 p.

152. MARTINICH, A. P. *The Causal Theory of Names*. In: *The Philosophy of Language*. Third Edition, Oxford University Press, New York, 1996, p.45.
153. MILL, J. S., *Theory of Meaning*, <http://www.scribd.com/doc/49649028> (accesat: 25.10.2022).
154. MINOFF, M., J., DAROFF, R. B., (EDS.). *Encyclopedia of Neurological Sciences*, second edition, Amsterdam: Elsevier and Academic Press, 2014
155. MURASKIN, B. *Jewish Surnames Explained*.
http://www.slate.com/blogs/lexicon_valley/2014/01/08/ashkenazi_names_the_etymology_of_the_most_common_jewish_surnames.html (accesat: 12.11.2022).
156. ODALOS, P. *Modelovanie a modely chrématoným*. In: Slovenská onomastika konferencia. Bratislava 28. – 30. apríla 2014. P. 464-472
157. OLOSTIAK, M. *Proper name within the framework of nomination. The case of eponyms*. In: Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics), 2021, Vol. 72, No 1, p. 80 – 100.
158. POSTLES, D. *Naming the People of England*. Cambridge Scholars Publishing; Unabridged edition, 2006. 180 p.
159. PUTNAM, H. *Mind, Language, and Reality: Philosophical Papers, vol. 2*. Cambridge: Cambridge University Press. 1975. 123 p.
160. PUTNAM, H. *Reason, Truth, and History*. Cambridge: Cambridge University Press. 1981.
161. RAATZ J., *Trends in the Choice of First Names in Hungary Since the Second Half of the 20th Century*. <http://nevtan.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/rj-a.pdf> (accesat: 12.12.2022).
162. RUFFNER, J. A. (Author), MOSSMAN, J. (Editor). *The Eponyms Dictionaries Index*, London, 1977. 245 p
163. RUSSELL, B. *On Denoting*. In: *Mind*, vol. 14., nr. 56, <http://www.jstor.org/stable/2248381> (accesat: 14.12.2022).
164. SEARLE, J. R. *Intentionality. An Essay in the philosophy of mind*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. (accesat: 15.12.2022).
165. SEARLE, J. R. *Proper names in Mind*, nr. 67, 1958 <http://michaeljohnsonphilosophy.com/wp-content/uploads/2015/08/John-Searle-ProperNames.pdf> (accesat: 06.05.2023).
166. SORENSEN, H. S. *The meaning of proper names*, Copenhagen, 1963 <https://www.abebooks.com/book-search/title/meaning-proper-names/author/sorensen/> (accesat: 17.01.2022).

167. STRAWSON, P.F. *On Referring*. In: *Mind*, New Series, Vol. 59, No. 235. (Jul., 1950), p. 320–344.
168. STUHLMAN, D. D. *Hebrew Names and Name Authority in Library Catalogs*. <http://home.earthlink.net/~byls-press/hebrewName.pdf> (accesat: 15.01.2022).
169. TOGEBY, K. *Structure immanente de la langue française*, 1965. https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1969_num_1_1_5406 (accesat: 30.01.2022).
170. TOURY, G. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1995. 200 p.
171. TRAHAIR, R. *From Aristotelian to Reaganomics. A Dictionary of Eponyms with biographies in the social sciences*. Greenwood press. Wesport. United States. 1994, 721 p
172. UTNE, I. *Converting Non-Norwegian Name Cultures into the Norwegian National Census Register*. In: *Onoma*, 47, 2012. 178
https://folk.uib.no/hnoiu/navn/publ/pdf/ONOMA_47_trykk_sept2015_Utne.pdf (accesat: 05.03.2022).
173. VALENTINE, T. ş. a. *The cognitive Neuropsychology of Proper Names*. London: Routledge, 1996. 226 p.
174. VALENTINE, T., Brennen, T., Bredart, S. *The Cognitive Psychology of Proper Names*. London: Routledge, 1996, 214 p.
175. VALENTOVA, I. „Living” (Unofficial) Personal Names and Their Research in Slovakia https://onomasticafelecan.ro/iconn3/proceedings/1_4_Valentova_Iveta_ICONN_3.pdf (accesat: 04.03.2023).
176. VAN LANGENDONCK, W. *The Oxford Handbook of Lexicography*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 710 p.
177. VAN LANGENDONCK, W. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin, NewYork: Mount de Guyter, 2007. 383 p.
178. VAN LANGENDONCK, W. *Towards a synchronic typology of proper names*. In *Namenwelten*, A. van Nahl, L. Elmevik, and S. Brink (eds.), Berlin: de Gruyter. 2004. P.437–449.
179. VINAY, J.P., DARBELNET J. *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation (J. C. Sager and M-J. Hamel, Trans.)*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing, 1995. p. 95.
180. WARDHAUGH, R. *Understanding English Grammar / Descriptive Grammar of English*, 2005 http://www.serwis.wsjo.pl/lektor/2472/Word%20Classes_handout.pdf (accesat: 06.02.2023).

181. WEXLER ,P. *The Non-Jewish Origins of the Sephardic Jews* (SUNY series in Anthropology and Judaic Studies). New York: State University of New York Press, 1996. 321 p.

182. WINN, J. S. French Names. In *The Oxford Handbook of Lexicography*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 235 p.

183. WOYWODT, A., MATTESON E., *Should eponyms be abandoned? Yes*. In: «BMJ», 2007,

184. ZELINSKY, W. *Slouching toward a theory of names: A tentative taxonomic*. In: *Names*, 50 (4): 2002. p 243-262.

În limba franceză

185. AHMAHOVA, O. S. *Le “ nom proper ” entant que categorie linguistique*. In: *Cercetări de lingvistică*, 1958, Supliment, p.13-18.

186. DAUZAT, A. *Dictionnaire etimologique de nommes de famille et prenomes de France*. – Paris: Editure Larousse, 1951. – 626 p.

187. FABRE, P. *Théorie du nom propre et de la recherche onomastique*. In: *Cahiers de praxématique*, 8. - Paris, 1987 <https://journals.openedition.org/praxematique/1383> (accesat 22.06.2023)

188. MIRON, M. *Le nom propre et l'adjectif*.

www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=464b4452 (accesat 23.12.2016)

189. MONIN, S. *Termes éponymes en médecine et application pédagogique*. In : *Actes du 17e colloque du GERAS, « La langue de spécialité, innovation, expérimentation », à Aix-en-Provence en mars 1996*, p. 217-237 <https://journals.openedition.org/asp/3527> (accesat 22.06.2023)

190. VAN HOOFF, HENRI. *Dictionnaire des eponymes médicaux français-anglais*, Leuven: Peetres Louvain-La-Neuve, 1993

În limba rusă

191. БЛАУ, М. Г. *Судьба эпонимов: 300 историй происхождения названий* / М. Блау // *Словарь-справочник*.2010.

http://kniga.com/books/preview_txt.asp?sku=ebooks261442 (accesat 22.06.2023)

192. ВАРНАВСКАЯ, Е. В. *Именна собственные в медицинской терминологий испанского и русского языков*. In: *Научный Вестник Воронежского государственного архитектурно-строительного университета*, Выпуск № 1 (11). – Воронеж, 2009, с. 85 – 94.

193. ГАБДУЛЛИНА, И. Ф. *Переход имен собственных в имена нарицательные в английском, немецком и татарском языках*, <http://sigla.rsl.ru/> (accesat 22.12.2021)

194. ГАВРАЛИК, М. К. *Вопросу о современной ономастической терминологии*. In: Вопросы ономастики, № 4, Екатеринбург, 2007, с. 5-13
195. ГОЛОМИДОВА, М. В. *Русская антропонимическая система на рубеже веков* In: Вопросы ономастики, № 2, Екатеринбург, 2005, с.11-22
196. КАКЗАНОВА, Е. М. *Математические термины-эпонимы категории множественности*. In: Вестник ПНИПУ (Пермский национальный исследовательский политехнический университет), Проблемы языка и педагогики, № 4., с. 86–94.
197. МАТВЕЕВ, А. К. *Апология имени*. In: Вопросы ономастики, №1, Екатеринбург, 2004 с. 7-14
198. МАТВЕЕВ, А. К. *Ономастика и ономатология: терминологический этюд* In: Вопросы ономастики, № 2, Екатеринбург, 2005, с.5-10
199. НИКОЛАЕВА, М.Н. *Бренд-эпоним как явление межкультурной коммуникации*. <http://www.inyaz-mil.ru/institute/docs/tezis/nikolaeva.doc> accesat 04.02.2019
200. НОВИНСКАЯ Н. В. *Классификация эпонемических названий по семантическому признаку. Семантические поля*. In: Вестник АГТУ, № 5(28). Астрахань, 2005. с. 147- 153
201. НОВИНСКАЯ, Н. В. *Семантика имени собственных в составе термина: исторический аспект*. Вестник АГТУ, № 1(48). Астрахань, 2009. с. 137- 139
202. НОВИНСКАЯ, Н. В. *Структурно – грамматическая характеристика терминов – эпонимов*. In: Вестник АГТУ, № 3. Астрахань, 2004. с. 284- 289
203. ПРЕОБРАЖЕНСКИЙ, А. *Этимологический словарь русского языка. Том I. (А-О)*. – Москва: ГИЗ, 1959. – 718 с.
204. РОДИОНОВА, И. В. *Дериваты библейских антропонимов в народной языковой традиции (словарные материалы)*. In: Вопросы ономастики, №1, Екатеринбург, 2004 с.121-145
205. РУТ, М. Э. *Антропонимы: размышления о семантике*. In: Известия Уральского государственного университета. - 2001. - № 20, с. 59-64
206. СМОЛЬНИКОВ, С. Н. *Актуальная и потенциальная русская антропонимия*. In: Вопросы ономастики, № 2, Екатеринбург, 2005, с.22-35
207. СМЕРНИЦКИЙ, А. И. : *Объективность существования языка. Материалы к курсам языкознания*. Под общей редакцией В. А. Звегинцева. Издательство московского университета, 1954. <https://crecleco.seriot.ch/textes/SMIRNICKIJ-54/txt.html> (accesat 22.06.2020)
208. СУПЕРАНСКАЯ, А. *Имя собственное как разряд специальной лексики*. In: Македонски јазик. 1989—1990. Скопје, 1995. г. XL-XLI. С. 569—578.

209. СУПЕРАНСКАЯ, А. *Что означают наши имена?* In: *Русская речь*, № 2, 1992, 7-9 с
210. ФАСМЕР, М. *Этимологический словарь русского языка. Том I. (А-Д)*. – Москва: Изд-во Прогресс, 1964. – 562 с.
211. ХАКИЕВА, З., ЗЕКИЕВА П., АБДУЛХАДЖИЕВА М., *Способы образования английских медицинских терминов-эпонимов*. Тамбов: Грамота, 2020. Том 13. Выпуск 3. С. 163-167. ISSN 1997-2911., <https://www.gramota.net/materials/2/2020/3/35.html> accesat 22.03.2022
212. ХВАТОВА, С. С. *Этнокультурная специфика идентификации прецедентных имен носителями языка*. Тверь, 2004, <http://sigla.rsl.ru/> (accesat 26.12.2014)
213. ШОКИНА, И. М. *Словообразовательная номинация на базе антропонимов в современном английском языке*. Москва, 2006, <http://sigla.rsl.ru> (accesat 26.12.2014)

Surse

1. ALECSANDRI, V. *Opere Vol. I*. București: Stiința, 2023. 496 p.
2. ALEXĂNDRESCU, G. *Opere, Vol. I*. București: ESPLA, 1987. - 250 p.
3. BOLINTINEANU, D. *Opere alese. Vol. II: Proza*. București: Editura pentru literatură, 1961. – 607 p.
4. CARAGIALE, I. L. *Proză*. București: Editura Coresi, 1996. – 250 p.
5. CĂLINESCU, G. *Opere*. București: EPL, 1965
6. *Clasificarea statistică internațională a bolilor și a problemelor de sănătate înrudite, revizia a zecea, modificările australiene* https://cs.rcimislia.md/uploads/files/2024-02/1707393033_listatabelara_boli_icd_10_am.pdf [accesat 06.01.2024].
7. CREANGĂ, I. *Opere. Vol. I*. Chișinău: Editura Știința, 1998. – 360 p.
8. *Dicționar medical român* [accesat 05.01.2023]. <https://www.dictio.ro/medical>
9. HELIADE-RĂDULESCU, I. *Opere. Vol. I. Scrieri în proză. Teatru*. – București: Editura Minerva, 1975. – 718 p.
10. <http://www.contrafort.md/old/2002/87-89/315.html>
11. <https://e-services.md/ro/content/verifisa-numarul-de-persoane-cu-acelasi-numeprenume>
12. <https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2019/05/ICOS-Terms-en.pdf>
13. <https://moldova.europalibera.org/a/26636827.html>
14. <https://moldova.europalibera.org/a/28026156.html>

15. <https://radiochisinau.md/voronin-si-neoimpresionismul-oped-de-victor-pelin---177210.html>
16. <https://timpul.md/articol/abdicarea-morala-a-intelectualitatii-94917.html/>
17. <https://timpul.md/articol/initiativa-rosca-stepaniuc-96352.html;>
18. <https://unimedia.info/ro/news/821464b7a84cbbd1/video-inca-o-ruptura-in-grupul-candu-un-parlamentar-pro-moldova-voteaza-proiecte-propuse-de-fractiunea-sor.html>
19. <https://www.jurnal.md/ro/news/25ae6e3a3c487839/operatiunea-criptovaluta-tandemul-plahotniuc-sor-la-aeroportul-international-chisinau.html>
20. <https://www.luchianiuc.com/blog/2023/04/30/capul-lui-rizea-vrem-stapane-pitiponcul-a-ajuns-cu-capul-in-asfalt-totusi/>
21. <https://www.pavlicenco.md/2015/05/14/declaratia-pnl-de-condamnare-a-atitudinii-statului-r-moldova-fata-de-optiunea-unionista-ca-actiune-impotriva-ordinii-constitutionale/>
22. [jurnal.md/ro/news/87b5f451f052c8fa/cum-pedistii-incearca-sa-caute-tapul-ispasitor-la-bruxelles.html?fbclid=IwAR2VkYU_pI4xC6lUPXHfc3hxXXihOEfEQe9QLXxF_OXXrFw3qvX3aGuv1gE#.W0cY9oXCf1I.facebook\)](https://jurnal.md/ro/news/87b5f451f052c8fa/cum-pedistii-incearca-sa-caute-tapul-ispasitor-la-bruxelles.html?fbclid=IwAR2VkYU_pI4xC6lUPXHfc3hxXXihOEfEQe9QLXxF_OXXrFw3qvX3aGuv1gE#.W0cY9oXCf1I.facebook)
23. MITRU, AL. *Legendele Olimpului*. Chișinău: Editura Hyperion, 1992. – 650 p.
24. PREDA, M. *Moromeții. Vol. II*. București: Editura 100+1 Gramar, 1996. – 412 p.
25. RUSU, V. et al, *Dicționar medical*, ed. II-a, București: Editura medicală. 2001. 1200 p
26. SLAVICI, I. *Nuvele. Vol. IV*. București: Cartea Românească, 1990. – 306 p.
27. TITIRICĂ, L. *Dicționar de termeni pentru asistenți medicali*, Cartea Medicală, București
28. *Whonamedit.com. Biographical dictionary of medical eponyms / Who Named It?*
<http://www.whonamedit.com/> (12.04.2023).

Anexa 1. Glosar de termeni onomastici

A. Termeni bionimi

Adelfonim- nume care se referă la un nume de familie transmis de către un frate altui frate.

Alonim - nume care este utilizat de cineva pentru a semna o lucrare.

Acronim - cuvânt format din prima sau primele litere ale cuvintelor dintr-o sintagmă, dintr-o expresie, dintr-un titlu etc.

Andronim-nume feminin format de la numele de familie sau prenumele soțului.

Antroponim-nume de persoană

Antroponim colectiv/ nume de grup - nume purtat de o colectivitate care aparține unui teritoriu, țări, oraș comune, sat.

Aptonim - nume de familie sau prenume format de la profesia pe care o practică

Asteronim/ ateronim - steluță, grup de steluțe sau litere urmate de steluțe care substituie numele persoanei/ sau al unui personaj, în cazul operelor literare. * Nume de cod pentru a secretiza informația de către alte persoane, decât entitatea emitentă și utilizator; utilizat frecvent în sistemul bancar.

Autonim nume publicat sub numele adevărat al autorului

Etnonim/ socionim/ etnografonim - nume de etnie sau de popor

Gamonim - nume marital

Hagionim - nume de sfânt

Hipocoristic - formă diminutivală care exprimă afecțiune tandră, dezmierdătoare.

Ihtionim - nume de pești.

Matronim -nume de familie format după numele mamei.

Nume androgin/ unisex -nume utilizat pentru ambele sexe.

Nume laic -nume lipsit de conținut religios

Nume mitologic - nume atribuit persoanei în cinstea unei divinități mitologice.

Nume veterotestamentar/ nume biblice -nume biblice din Vechiul Testament.

Ortonim - nume adevărat. * În opoziție cu pseudonimul

Patronim -nume purtat de membrii aceleiași familii și transmis de la tată la copii.

Nume de familie:

Prenume/ Nume individual- nume de botez; nume mic. Nume care se dă unui om la naștere și care distinge pe fiecare dintre membrii aceleiași familii:

Pseudonim/ criptonim/ nume de cod - nume creat sau adoptat sub care cineva își ascunde adevărata identitate, folosit mai ales de autorii operelor literare, artistice etc.

Scenonim - nume de scenă utilizat în cadrul unor spectacole, prezentări.

Supranume/ Agnomen/ Poreclă -nume adăugat la numele propriu al unei persoane sau pentru a o distinge printr-o caracteristică sau printr-o circumstanță de altă persoană cu același nume

Teonim/ Nume teoforic -nume propriu al unei divinități. Prenume în cinstea unei divinități.

Geonim - nume de loc adoptat ca nume propriu:

Nume mitologic - nume propriu care are la bază un nume mitologic

Zoonim - nume propriu de animale

B.Termenii abionimi

Agoronim - numele scuarului central al unui oraș.

Antropotoponim - toponim format de la un nume de familie.

Astionim - nume de orașe

Astronim -nume propriu de corpuri cerești

Coronim/ Macrotoponim - nume propriu al unei regiuni individuale sau al unei țări.

Crematonim/ ergonim - termen utilizat pentru obiecte create de o anumită persoană.

Crononim/ heortonim - nume de sărbătoare religioasă.

Dendronim-nume propriu care denumește un parc, o pădure, un copac individual.

Eclezionim - nume proprii pentru lăcașe sfinte

Endonim/ autonim - nume de grup care este atribuit de înșiși locuitorii săi..

Exonim - nume care este dat unui grup etnic sau unui teritoriu, locuit de un grup etnic distinctiv

Fitonim - nume de plante.

Hagionim - nume de sfânt.

Hagiotoponim - nume de loc format de la un nume de sfânt.

Helohim - nume de mlaștini.

Hidronim -nume propriu de ape, râuri, lacuri, mări etc.

Hodonim/ dromonim -nume propriu atribuit căilor de comunicații terestre

Horonim - numele regiunii unui oraș sau al unei clădiri.

Limnonim - nume de lacuri și iazuri.

Microtoponim/ anoiconim - nume topic.

Neotoponim - redenumirea unui loc cu un toponim nou. Categorie de toponime noi, apărute recent, care denumesc un loc, o regiune etc.

Nume extraterestru - nume propriu atribuit unor regiuni de pe sateliți sau planete.

Nume hieratic - nume sacru.

Pelagonim-nume de mări și oceane

Potamonim - nume de râuri, fluvii.

Sociodeonim - Nume de evenimente sociale sau culturale

Speleonim - nume de peșteri sau grote

Toponim - nume de loc. Nume topic (de locuri, de localități, de munți etc.)

Transonim - un nume propriu care apare ca transfer formal al unui nume propriu dintr-o altă categorie.

Urbanonim - subclasă a toponimelor utilizate în raza unui oraș. Toponimie urbană.

C. Termeni care denumesc arii tematice

Antroponimie - ramură a lingvisticii care studiază numele de persoană; antroponomastică.

Toponimie - ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul numelor proprii de locuri; toponomastică.

Antropotoponimie – ramură a onomasticii care studiază toponimele formate de la antroponime.

Deonomastică – ramură a onomasticii care se ocupă cu formarea și funcționarea deonimelor.

Eponimie – ramură care se ocupă cu formarea, teologizarea și funcționarea eponimelor.

Etnonimie – studiul lingvistic al antroponimelor.

Fitonimie – ansamblul numelor de plante.

Hidronimie - disciplină care se ocupă cu studiul numelor de ape.

Oronimie – ramură a toponimiei care se ocupă cu studiul formării și al evoluției numirilor referitoare la formele de relief.

Socio-onomastică - ramură a onomasticii care studiază numele proprii din perspectivă sociologică și pragmatică.

Urbanonimie – ramură a toponimiei care studiază numele de orașe sau de obiecte situate în orașe.

Zoonimie – ansamblul numelor de animale.

D. Termeni derivați

Onomastică (s. f.)

Onomastic – adj. Privitor la nume proprii; Zi onomastică;

Onomasticon s. n. – Lucrare care cuprinde un index de nume de persoane.

Onomastician, ă - s. m./ f. – specialist în onomastică.

Antroponim

Antroponimie - s. f. 1. Ramură a lingvisticii care studiază numele de persoană; antroponomastică. 2. Totalitatea numelor de persoană dintr-o localitate, dintr-o regiune sau dintr-o limbă.

Antroponimic - adj., s. n. **1.** Adj. Care se referă la antroponimie; antroponomastic. **2.** s. n. Nume de persoană (prenume, patronim sau poreclă); antroponim.

Antroponimizare – s.f. Proces de formare a antroponimelor.

Toponim

Toponomastică - s. f. Ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul toponimelor. Toponimie.

Toponimic – s. n. Nume propriu de oraș, de stat, de apă, de munte etc.

Toponimist – s. m. f. specialist în toponimie.

Anexa 2. Glosar de termeni medicali

1. AFRODIZIAC, adj., s. n. / aphrodisiaque, adj., s. m. / aphrodisiac. [Din gr. aphrodisiakos, de la Afrodita = zeița dragostei] Substanță care stimulează dorințele sexuale, impulsurile sexuale.
2. AMINOACIDURIE, s. f. / aminoacidurie, s. f. / aminoaciduria. [Din gr. ammoniakon = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Amman din Libia, și at. acidus = acid; gr. ouron = urina.] Prezența unor aminoacizi (leucina, tirozină etc.) în urină. A. normală este de 300 până la 900 mg în 24 de ore. Crește în unele boli: global (sindrom de Toni-Debre-Fanconi, boala Wilson etc.) sau selectiv (oligofrenie fenilpiruvică, cistinurie-lizinurie familială etc.).
3. AMPULA VATER / ampoule de Vater / ampulla of Vater. Notă: ampulla hepatopancreatica. [Numele provine de la Abraham Vater, anatomist, medic și botanist german, profesor la Wittenberg, 1684-1751.] V. ampula.
4. AMPULOM VATERIAN / ampullome vaterien / Vater's ampulla carcinoma. [Ampulomul Vaterian se referă la cancerul al ampulei Vater (v. ampula), dezvoltat la nivelul părții comune a ampulei sau în zonele sale coledodană ori pancreatică.]
5. ANGINA DUGUET / angine de Duguet / Duguet's angina. [Jean-Baptiste Néel Duguet, medic, francez, 1837-1914.] Semn patognomonic, dar tardiv al febrei tifoide: ulceratii mici, ovale, superficiale, simetrice și fugace la nivelul pilierilor și valului palatin. Apare în perioada de stare a febrei tifoide, în aproximativ a doua săptămână de boală.
6. ANGSTROM, s. m. / Angstrom, s. m. / Angstrom. [Anders Jonas Ångström, fizician și astronom suedez, 1814-1874.] Unitate de lungime egală cu 10^{-10} m sau 0,1 nm. Simbol: Å. Conform SI, se recomandă înlocuirea sa cu unitatea nanometru, egală cu 10^{-9} m.
7. ANSA HENLE / anse de Henle / loop of Henle. [Friedrich Gustav Jakob Henle, anatomist german, profesor la Zurich, Heidelberg și Göttingen, 1809-1885.] Vezi tub urinifer și nefron.
8. ANTIGEN AUSTRALIA / antigene Australie / Australia antigen. Termen actualmente desuet, desemnând antigenul de suprafață al virusului hepatitei B. Abreviere: HBs.
9. APARAT GOLGI / appareil de Golgi / Golgi apparatus. [Camillo Golgi, histolog italian, profesor la Pavia, 1843-1926; laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie sau medicină în 1906.] Sistem de membrane citoplasmatică prezent în mod constant în celulele nucleate, constituit din vezicule și sacule. Aparatul Golgi participă la sinteza polizaharidelor și concentrează substanțele elaborate de reticulul endoplasmatic, transformându-le în produse de secreție. La acest nivel, glucidele și lipidele sunt legate de proteine. Datorită rolului său, în prezent se stabilesc o serie de markeri specifici utili atât în fiziologia moleculară, cât și în patologie.

10. ARII BRODMANN / aires de Brodmann / Brodmann's areas. [Korbinian Brodmann, neurofiziolog german, 1868-1918.] Descrierea și numerotarea diferitelor zone ale scoarței cerebrale.

11. ATAXIE FRIEDREICH / ataxie de Friedreich / Friedreich's ataxia. [Nikolaus Friedreich, medic german, profesor de anatomie patologică, apoi de patologie medicală la Würzburg, 1825-1882.] Cea mai frecventă formă de ataxie ereditară (în Europa, prevalența este de 1/50 000). Este prima boală autozomal recesivă demonstrată a fi consecința unei mutații dinamice. Cu debut între 5 și 15 ani, ataxia Friedreich se caracterizează prin: ataxie cerebeloasă, disartrie, pierderea reflexelor osteotendinoase și a sensibilității profunde. În 70% din cazuri se constată cardiomiopatie hipertrofică, iar în 10% diabet zaharat. Majoritatea bolnavilor prezintă scolioză, iar după 15 ani de la debutul afecțiunii își pierde capacitatea de mers. Decesul survine între 40 și 50 de ani, prin complicații cardiorespiratorii. Genă a cărei mutație este responsabilă de ataxia Friedreich este notată X25 și se află pe brațul lung al cromozomului 9, codificând proteina denumită frataxină. Sinonim: boala Friedreich, tabes ereditar.

12. ATITUDINE KIRMISSON / attitude de Kinnisson / Kirmisson's attitude. [Edouard Francis Kirmisson, chirurg francez, profesor de chirurgie infantilă și de chirurgie ortopedică la Paris, 1848-1927.] Atitudine vicioasă de flexie, abducție și rotație internă, întâlnită în a doua fază a osteoartritei tuberculoase de șold.

13. ATLAS, s. n. / atlas, s. m. / atlas. [Personaj mitologic: titanul Atlas, care sprijină cerul pe umerii săi; din gr. Atlas.] M. tab. anat. - oase.

14. ATROPINA, s. f. / atropine, s. f. / atropine. [Lat. Atropa = numele uneia dintre cele trei Moire (zeițe ale destinului: Clotho, Lachesis și Atropos); -ina.] Alcaloid extras din Atropa belladonna, care inhibă efectele stimulării fibrelor ganglionare parasimpatice, iar în doze mari are acțiune centrală. Administrată pe cale orală, subcutanată sau intravenoasă, sărurile solubile de atropină sunt utilizate ca spasmolitice, antisecretoare, antiemetice, în preanestezie pentru prevenirea reflexelor vagale, în blocurile atrioventriculare, boala Parkinson și ca antagonist în supradozarea substanțelor parasimpatomimetice. De asemenea, se utilizează în colire ca midriatic. Vezi și anticolinergic.

15. ATROPISM, s. n. / atropism, s. m. / atropism. [Din etimologia termenului atropina; -ism.] Intoxicație cu atropină sau belladonă.

16. BARTONELOZA, s. f. / bartonellose, s. f. / bartonellosis. [A. L. Barton, medic, American din SUA, 1871-1950; -oza.] Infecție generată de bacilul Bartonella bacilliformis. Se manifestă sub două forme: febra Oroya și veruci plane. Apare aproape exclusiv în Munții Anzi din Peru, Ecuador și Columbia. Vezi și boala Carrion.

17. BASEDOWIAN, adj., s. m. sau f. / basedowien, -enne, adj., s. m. sau f. / basedowian. [Karl Adolf von Basedow, medic german, Merseburg, 1790-1854.] 1) Care se referă sau se află în relație cu boala Basedow-Graves. 2) Subiect afectat de boala Basedow-Graves.

18. BENZI MEES / bandes de Mees / Mees' lines. [R. A. Mees, neurolog olandez, n. 1873.] Sinonim: dungi Mees.

19. BILHARZIOZĂ, s. f. / bilharziose, s. f. / bilharziasis, bilharziosis. [Theodor Maximilian Bilharz, medic german care a studiat această boală, 1825-1862; -oză.] Sinonim: schistosomiază.

20. BOALA ADAMS-STOKES. [Robert Adams, medic irlandez, Dublin, 1791-1875; William Stokes, clinician irlandez, Dublin, 1804-1878.] Sinonim: sindrom Adams-Stokes.

21. BOALA ADDISON. [Thomas Addison, medic englez, Londra, 1793-1860.] Insuficiența suprarenală cronică. Se distinge, după Addison, cinci manifestări majore: anemie, astenie, hipotensiune, tulburări gastrice și hiperpigmentație (melanodermie addisoniană). Actualmente, sunt acceptate ca forme ale acestei boli și cazurile fără hiperpigmentație sau cu insuficiență suprarenală mai ușoară. Sinonim: boala bronzată, casexie bronzată.

22. BOALA ADDISON-BIERMER. [Thomas Addison, medic englez, Londra, 1793-1860; Anton Biermer, medic german, profesor de medicină internă mai întâi la Berna, apoi la Zurich, 1827-1892.] Sinonim: boala Biermer.

23. BOALA ADDISON-GULL. [Thomas Addison, medic englez, Londra, 1793-1860; Sir William Withey Gull, medic englez, profesor de fiziologie la Londra și medic al reginei Victoria, 1816-1890.] Boală a femeilor de vârstă medie, caracterizată prin xantomatoză, melanoză dermică, ciroză biliară, icter cronic și, în stadii avansate, hemoragii.

24. BOALA AKUREYRI. [Akureyri, oraș din Islanda unde au apărut peste 1000 de cazuri în 1948.] Boală infecțioasă (probabil determinată de virusul Cocksackie), similară clinic cu poliomiелita anterioară acută. Observată la adolescenți, debutează prin febră, dureri musculare, sindrom meningian, parestezii de intensitate variabilă, agitație psihomotorie.

25. BOALA ALAGILLE. [Alagille, pediatru francez, n. 1925.] Sinonim: sindrom Alagille.

26. BOALA ALBERS-SCHÖNBERG. [Heinrich Ernst Albers-Schönberg, radiolog german, Hamburg, 1865-1921.] Boală osoasă rară, congenitală și ereditară, de tip probabil recesiv. Se caracterizează prin fragilitate anormală a oaselor, ceea ce duce la fracturi repetate. Radiologic, scheletul prezintă o opacitate foarte densă. Este cauzată de o dereglare a resorbției fiziologice a osteoclastelor. Există forme benigne și forme cu evoluție gravă (cecitate, surditate, anemie importantă etc.). Sinonim: boala "oaselor de marmură", mieloscleroza, osteoporoză familială, osteopetroză, osteoscleroză generalizată.

27. BOALA ALBRIGHT. [Fuller Albright, medic american, Boston, 1900-1969.] Sinonim: osteodistrofie ereditară Albright.

28. BOALA ALEXANDER. [1) Benjamin Alexander, medic american contemporan; 2) Stewart W. Alexander, neuropatolog englez contemporan, Londra.] 1) Sinonim: boala von Willebrand. 2) Formă rară de leucodistrofie la nou-născut, caracterizată prin macrocefalie cu hidrocefalie și encefalopatie. Etiologia este incertă: imaturitatea celulelor neurogliei ar împiedica mielinizarea normală. Prognostic sumbru, cu deces până la vârsta de doi ani.

29. BOALA ALPERS. [Bernard J. Alpers, neurolog american, Philadelphia, n. 1900.] Afecțiune rară, familială și ereditară, manifestată la copil după o perioadă de dezvoltare normală, caracterizată clinic prin microcefalie, mioclonii, paralizii și, uneori, amauroză. Histologic, există o degenerescență progresivă, difuză, a cortexului cerebral și a nucleilor cenușii centrali (uneori a cerebelului, fără afectarea substanței albe). Există o proliferare a astrocitelor și o acumulare lipidică în microglie. Boala Alpers evoluează rapid spre demență și moarte. Sinonim: polidistrofie cerebrală progresivă infantilă Christensen-Krabbe.

30. BOALA ALSTROM-LEBER. [Carl Henry Alstrom, genetician suedez, n. 1907; Theodor Leber, oftalmolog german, profesor la Satu Mare, apoi la Göttingen și Heidelberg, 1840-1917.] 1) Nevrită optică retrobulbară familială a cărei transmitere ereditară este legată de sex. Sinonim: boala Leber I, nevrită optică retrobulbară ereditară. 2) Degenerescență (sau displazie) corioretiniană congenitală sau infantilă precoce, caracterizată prin amauroză sau ambliopie severă. Absența răspunsului electroretinografic permite diagnosticul și excluderea unei atrofii optice primare. Sinonim: amauroză congenitală Leber, aplazie retiniană, boala Leber II.

31. BOALA ALSTROM-OLSEN. [Carl Henry Alstrom, genetician suedez, n. 1907; O. Olsen, oftalmolog suedez contemporan.] Sinonim: boala Alstrom-Leber.

32. BOALA ALZHEIMER. [Alois Alzheimer, neurolog și psihiatru german, profesor la Straubing, în prezent Wrocław, Polonia, 1864-1915.] Denumire prin care, în prezent, este desemnat ansamblul dementelor degenerative primare care pot debuta atât în perioada senescenței, cât și înainte de aceasta, prevalența bolii crescând semnificativ.

33. BOALA ANDERSEN. [Dorothy Hansine Andersen, patolog american, New York, 1901-1964.] 1) Sinonim: glicogenoza de tip IV. 2) Vezi și sindrom Andersen.

34. BOALA ANDERSON. [A. C. Anderson, medic australian contemporan.] 1) Boală ereditară, transmisă autosomal recesiv, caracterizată prin deficit de absorbție a lipidelor, care poate fi consecința unui deficit de sinteză a chilomicronilor. Se manifestă clinic ca o boală celiacă asociată cu hipolipoproteinemie. 2) Vezi și sindrom Anderson.

35. BOALA ANDREWS. [George Clinton Andrews, dermatolog american, New York, n. 1891.] Dermatită veziculopustuloasă a falangelor terminale; reprezintă o manifestare alergică în relație cu existența unor focare infecțioase la distanță (pioree, amigdalită, infecții pelvine). Sinonim: bacteridă pustuloasă.

36. BOALA APERT. [Eugene Apert, pediatru francez, Paris, 1868-1940.] Sinonim:acrocefalosindactilie tip I.

37. BOALA APERT-CROUZON. [Eugene Apert, pediatru francez, Paris, 1868-1940; Louis Edouard Octave Crouzon, neurolog francez, Paris, 1874-1938.] Boală ereditară transmisă autosomal dominant, în care se asociază caracteristicile bolii Apert cu semnele faciale ale bolii Crouzon și cu malformații ale extremităților membrelor superioare și inferioare. Sinonim:acrocefalosindactilie tip II, sindrom Vogt.

38. BOALA ARAN-DUCHENNE. [Francois Amilcar Aran, medic francez, profesor de medicină internă, Paris, 1817-1861; Guillaume Benjamin Armand Duchenne (de Boulogne), neurolog francez, Paris, 1806-1875.] Afecțiune degenerativă a coarnelor anterioare ale măduvei spinării, la adult, caracterizată prin atrofie musculară cu paralizie simetrică. Tipul cel mai frecvent afectează inițial mâna ("mâna simiană") și se poate extinde apoi la membrele superioare și inferioare. Sinonim: atrofie musculară progresivă.

39. BOALA ARDMORE. [Ardmore, bază militară americană în Oklahoma - SW unde a fost descrisă această afecțiune pentru prima dată.] Boală infecțioasă, probabil virală, caracterizată prin rinofaringită rebelă, mialgii, hepatosplenomegalie, adenopatii.

40. BOALA ARMSTRONG. [Charles John Armstrong, bacteriolog american și specialist în sănătate publică, Washington, 1886-1958.] Boală acută virală, care se manifestă sub forma unei infecții febrile, cu semne generale asemănătoare gripei și meningită cu LCR clar, cu leucocitoză accentuată și albuminorahie puțin modificată. Se vindecă adesea spontan, dar poate evolua și letal. Rezervor de virus: șoarecele de casă, care poate prezenta o infecție latentă. Sinonim: coriomeningită limfocitară, meningită limfocitară acută benignă, meningită seroasă epidemică.

41. BOALA ARNOLD. [Julius Arnold, anatomopatolog german (fiu al anatomistului german Friedrich Arnold), 1835-1915.] Dureri și parestezii hemicefalice în teritoriul de inervație al nervilor C1 și C2.

42. BOALA ARNOLD-CHIARI. [Julius Arnold, anatomopatolog german (fiul anatomistului german Friedrich Arnold), 1835-1915; Hans Chiari, patolog austriac, 1851-1916.] Malformație congenitală rară, observată la nou-născut, caracterizată prin hernie de trunchi cerebral și cerebel la nivelul găurii occipitale.

43. BOALA AUJESZKY. [Aladar Aujeszky, medic maghiar, 1869-1933.] Sinonim: pseudorabie.
44. BOALA AYERZA. [Abel Ayerza, medic argentinian, Buenos Aires, 1861-1918.] Sinonim: sindrom Ayerza.
45. BOALA AZORE. [Azore, insule, portugheze, în Oceanul Atlantic.] Sinonim: boala Machado-Joseph.
46. BOALA BAASTRUP. [Christian Ingerslev Bastrup, radiolog danez, Copenhaga, 1885-1950.] Artroza interspinoasă a coloanei lombare, observată în hiperlordozele lombare sau în lombartroza banală. Este o varietate de reumatism degenerativ. Sinonim: osteoartroza interspinoasă.
47. BOALA BABINGTON. [Benjamin Guy Babington, medic englez, al Marinei Regale, 1794-1866.] Sinonim: boala Rendu-Osler.
48. BOALA BAEHR-SCHIFFRIN. [George Baehr, medic american contemporan; Schiffrin.] Afecțiune rară în care se asociază: purpură trombocitopenică, febră, anemie cu semne de hiperhemoliză și subicter, leziuni nervoase, tulburări psihice, evoluție rapidă spre deces. Sinonim: boala Moschowitz, purpură trombotică trombocitopenică.
49. BOALA BALFOUR. [John Hutton Balfour, medic și botanist englez, Edinburgh, 1808-1884.] Sinonim istoric pentru maduromicoză.
50. BOALA BAMBERGER. [Heinrich von Bamberger, medic austriac, Viena, 1822-1888.] 1) Spasm saltatoriu sau tic al extremităților inferioare. 2) Poliserozită: inflamație cronică manifestată prin efuziuni seroase în diferite cavități (pleuro-pericardită, pericardită constrictivă etc.).
51. BOALA BAMLE. Sinonim: boala din Bornholm.
52. BOALA BANG. [Bernhard Laurits Frederik Bang, medic veterinar danez, Copenhaga, 1848-1932.] Sinonim: bruceloză.
53. BOALA BANNISTER. [Henry Martyn Bannister, neurolog american, Kentucky, 1844-1920.] Sinonim: edem Quincke.
54. BOALA BANTI. [Guido Banti, anatomopatolog italian, profesor la Florența, 1852-1925.] Afecțiune a splinei care se manifestă prin splenomegalie, pancitopenie periferică cu hipercelularitate medulară și semne de hipertensiune portală asociate cu o alterare morfofuncțională a ficatului, de gravitate variabilă (evoluția spre ciroză hepatică). Sinonim: anemie Banti, sindrom Banti.
55. BOALA BARBER. [Harold Wordworth Barber, dermatolog englez, Londra, 1886-1955.] Hiperkeratoză difuză, foliculară, care poate apărea la menopauză, cu localizare mai ales la față și la gât. Sinonim: dermatita Barber.

56. BOALA BARCOO. [Barcoo, râu în Australia.] Ulcer cutanat tropical, cel mai frecvent provocat de *Corynebacterium diphtheriae*. Leziunea apare în zonele descoperite, debutând la nivelul unui folicul pilos, unde se formează o veziculă care se ulcerează rapid. Uneori se complică cu gangrenă. Se întâlnește în regiunile tropicale și subtropicale desertice. Sinonim: ulcer de desert.

57. BOALA BARLOW. [Sir Thomas Barlow, medic englez, Londra, 1845-1945.] Boală care se manifestă prin hemoragii cutanate și mucoase, sufuziuni subperiostale, dureri epifizare cu alterarea osificării, anemie, disceratoză foliculară "în disc", care apar de obicei în al doilea an de viață, în cazul sugarilor alăptați artificial, cu lapte conservat. Sinonim: boala Moeller-Barlow, osteopatie hemoragică primitivă, scorbut infantil.

58. BOALA BARRAQUER-SIMONS. [Jose Antonio Roviralta Barraquer, medic spaniol, Barcelona, 1855-1928; Arthur Simons, medic german, profesor în Strasbourg, n. 1877.] Sinonim: lipodistrofie progresivă.

59. BOALA BASEDOW. [Karl Adolf von Basedow, medic german, Merseburg, 1790-1854.] Sinonim: boala Basedow-Graves.

60. BOALA BASEDOW-GRAVES. [Karl Adolf von Basedow, medic german, Merseburg, 1790-1854; Robert James Graves, medic irlandez, Dublin, 1797-1853.] Boala cauzată de prezența autoanticorpilor antireceptori TSH cu funcție stimulatorie. Legarea anticorpilor la receptori TSH de pe celulele tirodiene stimulează secreția hormonilor tiroidieni; inhibiția prin feedback negativ de la nivelul hipofizei dispare și apar manifestări clinice de hipertiroidie. Simptome caracteristice: tumefierea difuză a tiroidei, exoftalmie însoțită de diverse semne oculare, tulburări cardiovasculare (tahicardie, aritmii, eretism cardiac), tremurături fine la nivelul degetelor, scădere ponderală, diaree, termofobie, transpirații profuze, astenie. Metabolismul bazal și fixarea radioiodului sunt crescute. Sinonime: boala Basedow, boala Graves, boala Flajani.

61. BOALA BASEL. [Basel, oraș din Elveția unde a fost descrisă boala.] Sinonim: boala Darier.

62. BOALA BATEMAN. [Thomas Bateman, medic englez, Londra, 1778-1821.] 1) Dermatoza care poate apărea la persoanele în vârstă. Este caracterizată prin existența de pete purpurice localizate pe antebrate și gambe, în relație cu o degenerescență senilă tegumentară; evoluție cronică și recurentă. Sinonim: purpura senilă Bateman. 2) Sinonim: mollusum contagiosum.

63. BOALA BATTEN. [Frederick Eustace Batten, neurolog englez, Londra, 1865-1918.] Boală cu transmitere autosomal dominantă, manifestată prin demență, paralizie și afectare a substanței albe prin depuneri de lipofuscină. Sinonim: lipofuscinoza neuronală juvenilă.

64. BOALA BATTEN-MAYOU. [Frederick Eustace Batten, neurolog englez, Londra, 1865-1918; Marmaduke Stephen Mayou, oftalmolog englez, Londra, 1876-1934.] Sinonim: boala Spielmeyer-Vogt.

65. BOALA BAYLE. [Jean Laurent Fossay Bayle, psihiatru francez, Paris, 1799-1858.] Sinonim: paralizie generală progresivă.

66. BOALA BAZY. [Pierre Jean Baptiste Bazy, chirurg francez, la Hôpital de Paris, 1853-1934.] Varietate de hidronefroză, consecință a unor dilatății congenitale ale bazinetului și ale calicelor. Apare din cauza hipoplaziei sau aplaziei musculaturii netede. Sinonim: hidronefroză congenitală intermitentă.

67. BOALA BEAUVAIS. [Augustin-J. Landre Beauvais, medic francez, Paris, 1772-1840.] Denumire istorică pentru reumatismul poliarticular, identificată în prezent fie cu reumatismul articular acut, fie cu poliartrita reumatoidă.

68. BOALA BEAUVIEUX. Pseudoatrofie optică a sugarului care antrenează cecitate aparentă, care dispare în câteva luni. Se pare că este determinată de întârzierea mielinizării fibrelor nervilor optici.

69. BOALA BECHTEREW. [Vladimir Michailovitch von Bechterew, neurolog rus, profesor la Kazan, apoi la St. Petersburg, 1857-1927.] Afecțiune asemănătoare polispondilitei reumatoide; se manifestă prin cifoza posttraumatică la subiecți cu predispoziție ereditară. Vezi și spondilartrita anchilozantă.

70. BOALA BEHCET. [Hulusi Behcet, dermatolog turc, 1889-1946.] Afecțiune a adultului tânăr de sex masculin, uneori familială, caracterizată prin trei simptome cardinale: afte bucale recurente, urmate de ulceratii, afte genitale și apariția, mai târzie, a unor leziuni oculare: uveită cu hipopion. În toate aceste localizări sunt prezente leziuni de vascularită și perivascularită. Behcet evoluează în pusee recurente, iar prognosticul poate fi grav, uveita antrenând cecitate. Etiologia este neelucidată, virală sau imunologică. Sinonime: iridociclită recurentă, sindrom Adamantiades, sindrom Behcet.

71. BOALA BEHR. [Carl Behr, oftalmolog german, profesor la Hamburg, 1874-1943.] 1) Formă de degenerescență maculară retiniană. Este o boală ereditară cu transmitere dominantă, caracterizată prin atrofie corioretiniană centrală cu alterări degenerative pigmentare și leziuni retiniene periferice. Sinonime: degenerescență eredomaculară, degenerescență tapetoretiniană, degenerescență tapetoretiniană centrală. 2) Vezi și sindromul Behr.

72. BOALA BENEDIKT. [Moritz Benedikt, neurolog austriac, Viena, 1835-1920.] Sinonim: sindrom Benedikt.

73. BOALA BENSON. [Arthur Henry Benson, oftalmolog irlandez, Dublin, 1852-1912.]
Sinonim: sinchizis scintilant.

74. BOALA BERGER / maladie de Berger / Berger's disease, mezangial IgA glomerulonefrită. [Jean Berger, nefrolog francez, sec. XX.] Varietate de nefropatie glomerulară cronică primară (25% din cazurile la adulți), caracterizată prin depozite difuze intercapilare (mezangiale) de IgA și C3. Depozitele sunt vizibile în microscopia optică prin imunofluorescență și în microscopia electronică, fiind osmofile. Semnul clinic caracteristic al bolii Berger este hematuria macroscopică recurentă, care apare la ore după o infecție (otită, sinuzită, amigdalită) sau după un efort fizic intens. Prin examenul sumar de urină se confirmă hematuria și o proteinurie ușoară (1-2 g/24 ore). Afectiunea poate evolua spre hipertensiune arterială sau insuficiență renală. Sinonime: glomerulonefrită cu depozite mezangiale de IgA.

75. BOALA BERNHARDT. [Martin Bernhardt, neurolog german, Berlin, 1844-1915.]
Sinonim: meralgie parestezică.

76. BOALA BESNIER-BOECK-SCHAUMANN. [Ernest Henri Besnier, dermatolog francez, Paris, 1831-1909; Caesar Peter Moller Boeck, dermatolog norvegian, Oslo, 1845-1917; Jørgen Nilsen Schaumann, dermatolog suedez, Stockholm, 1879-1953.] Sinonim: sarcoidoză.

77. BOALA BESNIER-KAPOSI-LIBMAN-SACKS. [Ernest Henri Besnier, dermatolog francez, Paris, 1831-1909; Moritz Kohn Kaposi, dermatolog austriac, Viena, 1837-1902; Emanuel Libman, medic american, New York, 1872-1946; Benjamin Sacks, medic american, New York, n. 1896.] Sinonim: lupus eritematos diseminat.

78. BOALA BESSEL-HAGEN. [Fritz Bessel-Hagen, chimist german, Berlin, 1856-1922.]
Sinonim: boala exostoantă.

79. BOALA BEST. [F. Best, medic german, 1878-1920.] Eredodegenerescenta maculară cu transmitere autozomal dominantă, strict localizată, caracterizată în general printr-o leziune rotundă bine delimitată, de colorație roșie sau galben clar, cu aspect al maculei de „galbenus de ou pe farfurie”. Boala evoluează în trei stadii (de disc, de remaniere și atrofie) și reprezintă forma congenitală a bolii Stargardt. Vezi și degenerescenta eredo-maculară, degenerescenta tapetoretiniană.

80. BOALA BEURMANN-GOUGEROT. [Charles Lucien Beurmann, dermatolog francez, Paris, 1851-1923; Henri Eugène Gougerot, dermatolog francez, profesor la Paris, 1881-1955.]
Sinonim: sporotricoză.

81. BOALA BIELSCHOWSKY-JANSKY. [Alfred Bielschowsky, oftalmolog german, profesor (succesiv) la Leipzig, Marburg și Breslau (în prezent Wrocław, Polonia), 1871-1940; Jan Jansky, medic și serolog ceh, originar din Praga, stabilit în Baltimore, 1873-1921.] Idiotie

amaurotică familială, cu predominanța simptomelor cerebeloase, care se manifestă în jurul vârstei de 4 ani. Evoluția este letală în 3-4 ani. Reprezintă forma de tip juvenil precoce a sfin golipidozei cerebrale. Sinonim: sfin golipidoza de tip juvenil precoce. Vezi și sfin golipidoza, idiotie amaurotică familială.

82. BOALA BIERMER. [Anton Biermer, medic german, profesor de medicină internă mai întâi la Berna, apoi la Zurich, 1827-1892.] Boală caracterizată prin absența secreției de factor intrinsec gastric, care antrenează malabsorbția vitaminei B12. Determină anemie macrocitara cu megaloblastoza medulară, asociată cu neutropenie și trombocitopenie și tulburări digestive și nervoase discrete. Se consideră că la originea manifestărilor se află mecanisme autoimune. Administrarea intravenoasă de vitamina B12 este urmată de un răspuns sanguin specific (reticulocitoză). Sinonime: anemie Biermer, anemie pernicioasă, boala Addison-Biermer.

83. BOALA BIETT. [Laurent Theodore Biett, dermatolog francez, Paris, 1781-1840.] Forma de lupus eritematos, cu evoluție subacută și recidivantă, cu afectare moderată a stării generale. Elementele au tendința la diseminare simetrică și dispar în câteva săptămâni. Sinonim: lupus eritematos discoid sau subacut.

84. BOALA BILLROTH [Christian Albert Theodor Billroth, chirurg german, profesor la Zurich și Viena, 1829-1894.] 1) Meningocel consecutiv unei fracturi craniene. Sinonim: cefalhidrocel traumatic. 2) Vezi sindrom Billroth.

85. BOALA BILLROTH-WINIWARTER. [Christian Albert Theodor Billroth, chirurg german, profesor la Zurich și Viena, 1829-1894; Felix von Winiwarter, chirurg austriac, Viena, 1852-1931.] Sinonim: trombangeita obliterantă.

86. BOALA BINSWANGER. [Otto Binswanger, neurolog german, profesor la Viena, 1852-1929.] Forma de encefalopatie aterosclerotică subcorticală, boală cauzată de hipertensiunea arterială sau de arterioscleroza vaselor profunde perforante și a capilarelor subcorticeale. Se manifestă prin demență, asociată cu pierderea difuză de substanță albă subcorticală și dilatarea ventriculilor, precum și printr-un mers caracteristic cu pași mici și bază de sprijin largă. Sinonim: demență, encefalopatie sau sindrom Binswanger.

87. BOALA BITOT. [Pierre A. Bitot, medic francez, Bordeaux, 1822-1888] Manifestări oculare ale avitaminozei A, care constau în distrofie corneo-conjunctivală și hemeralopie prin deficit de caroten la nivelul bastonașelor retiniene.

88. BOALA BJORUM. Afecțiune manifestată la ambele sexe, în primele săptămâni de viață, prin hepatomegalie considerabilă însoțită de oprirea creșterii statură-ponderale. Histologic se constată încărcare grasă hepatică, această perturbare nefiind determinată de o infecție sau de o carență alimentară. Nu există nici semne de insuficiență hepatică, însă prognosticul este rezervat,

bolnavii decedând, în general, din cauza unui accident infecțios grav. Au fost raportate și cazuri familiale. Vezi și policorie.

89. BOALA BLACKFAN-DIAMOND. [Kenneth Daniel Blackfan, pediatru american, Boston, 1883-1948; Louis K. Diamond, pediatru american, Boston, n. 1902.] Eritroblastopenie congenitală care determină anemie cronică normocromă, normocitară și aregenerativă. Măduva osoasă este bogată în normoblaste tinere, care nu ajung însă la maturare. Sinonim: sindrom Blackfan-Diamond.

90. BOALA BLOODGOOD. [Joseph Colt Bloodgood, chirurg american, 1867-1935.] Sinonim: boala chistică a mamelei.

91. BOALA BLOUNT. [Walter Putnam Blount, ortoped american, n. 1900.] Forma de genu varum caracterizată prin angulația părții proximale și interne a diafizei tibiale, cu proeminența în formă de "boc" a condilului intern. Sinonim: tibia vara.

92. BOALA BLUMENTHAL. [Ferdinand Blumenthal, medic german, profesor de medicină internă la Berlin, n. 1870.] Boală clinic asemănătoare cu o leucemie mieloidă, de care se deosebește prin proliferarea primitivă importantă a sistemului eritropoietic, în plus față de cea a țesutului mieloid, la care se asociază hiperleucocitoză. Este considerată o varietate de poliglobulie.

93. BOALA BOGDAN-BUDAY. [Aladar Bogdan, medic maghiar contemporan; Kalman Buday, chirurg maghiar, Budapesta, 1863-1937.] Afecțiune determinată de *Corynebacterium pyogenes anaerobium*, caracterizată prin febră și abcese cu localizări multiple (ficat, plămâni, splină, mușchi).

94. BOALA BONDUELLE. Afecțiune caracterizată prin asocierea semnelor de scleroză laterală amiotrofică și de boala Parkinson, la care se adaugă leziuni corticate (straturile II și III ale izocortexului) cu glioză și neurospongioză. Sinonim: boala Bonduelle.

95. BOALA DIN BORNA. [Borna, oraș în estul Germaniei.] Boala care se transmite de la cal, determinată de un virus și constând într-o encefalomielită acută; este transmisă rar la om.

96. BOALA DIN BORNHOLM. [Bornholm, insulă daneză în Marea Baltică.] Boala epidemica determinată de virusul Cocksackie B. Debutul este brusc, prin afectare musculară (indurație, noduli), iar ulterior dureri la baza toracelui, accentuate de mișcările respiratorii, simulând o afecțiune pulmonară. Se asociază cu febră, cefalee, uneori pleuropericardită uscată, otită medie, encefalită. Evoluție benignă. Sinonime: boala Bamie, boala Daae-Finsen, boala Sylvest, gripa Dabney (sau gripa „diavolului”), mialgie epidemica, pleurodinie epidemica.

97. BOALA BOSVIEL. [J. Bosviel, medic francez, sec. XIX-XX.] Hematom al luteei cu apariție bruscă, de etiologie incertă. Se invocă factori mecanici, infecțioși, hormonal, vasomotori. Se vindecă spontan, dar pot să apară recidive în 20% din cazuri. Sinonim: apoplexia luteei.

98. BOALA BOUCHARD. [Charles Jacques Bouchard, medic francez, profesor de patologie generală la Paris, 1837-1915.] Dilatație a stomacului prin ineficiența musculaturii gastrice. Vezi și dilatație acută de stomac.

99. BOALA BOUCHET. [Henri Bouchet, medic francez, n. 1873.] Sinonim: boala Bouchet-Gsell.

100. BOALA BOUCHET-GSELL / maladie de Bouchet-Gsell / swineherd disease. [Henri Bouchet, medic francez, n. 1873; Otto Gsell, medic și bacteriolog elvețian, Saint-Gall, n. 1902.] Pseudotifomeningită asociată cu exantem papulos recidivant, cu evoluție benignă, cauzată de *Leptospira pomona* (sau *L. hyos*), transmisă la om de porci. Simptomatologia este asemănătoare cu cea a febrei tifoide. Sinonime: boala Bouchet, leptospiroza crescătorilor de porci.

101. BOALA BOUILLAUD-SOKOLSKY. [Jean Baptiste Bouillaud, medic francez, profesor de clinică medicală la Paris, 1796-1881; Grigori Ivanovici Sokolsky, medic rus, profesor de clinică medicală la Kazan, apoi la Moscova, 1807-1886.] Sinonim: reumatism articular acut.

102. BOALA BOURNEVILLE. [Desire Magloire Bourneville, neurolog francez, Paris, 1840-1909.] Sinonim: scleroza tuberoasă Bourneville.

103. BOALA BOUVERET. [Jean Bouveret, medic francez, Lyon, 1850-1929.] 1) Forma benignă de tahicardie paroxistică supraventriculară care constă în accese paroxistice de tahicardie regulată, cu frecvență între 180 și 220 pulsii pe minut, produse prin mecanism de reîntare, însoțite de semne funcționale diverse (palpitații, dureri de tip anginos). Pe traseul electrocardiografic lipsesc unde P. Tahicardia poate dura câteva ore, apare și dispare brusc (spontan sau după compresiunea sinusului carotidian, tratament medicamentos sau electric) fără nicio manifestare anterioară. Sinonime: boala Bouveret-Hoffmann, tahicardie paroxistică esențială. 2) Vezi sindrom Bouveret.

104. BOALA BOUVERET-HOFFMANN. [Jean Bouveret, medic francez, Lyon, 1850-1929; Johann Hoffmann, neurolog german, Heidelberg, 1857-1919.] Sinonim: boala Bouveret.

105. BOALA BOWEN. [John Templeton Bowen, dermatolog american, Boston, 1857-1941.] 1) Dermatoza care debutează la adult cu câteva pete lenticulare puțin scuamoase sau prin discuri numulare a căror confluență formează plăci poliedrice care persistă nedefinit. Netratate, leziunile suferă o degenerescență malignă lentă. Anatomopatologic se descrie o diskeroză a celulelor malpighiene. Sinonime: dermatoza precanceroasă Bowen, diskeroză lenticulară în disc. 2) Diskeroză conjunctivală localizată la nivelul limbului sub forma unor tumorete gelatinoase de culoare roză sau alb-cenușie. Poate degenera malign în epiteliom spinocelular. Localizarea poate fi și la nivelul mucoaselor. Sinonim: eritroplazie.

106.BOALA BOZZOLO. [Camillo Bozzolo, medic italian, 1845-1920.] Sinonim: mielom multiplu.

107.BOALA BRAILSFORD. [James Frederik Brailsford, radiolog englez, Birmingham, 1888-1961.] Sinonim: boala Morquio.

108.BOALA BRILL. [Nathan Edwin Brill, medic american, New York, 1860-1925.] Sinonim: boala Brill-Zinsser.

109.BOALA CACCHI-RICCI. [Bonifacio Cacchi, urolog italian, Padova, sec. XX; Vincenzo Ricci, radiolog italian contemporan, Padova.] Sinonim: rinichi în „burete”.

110.BOALA CAFFEY. [John Caffey, pediatru american, 1895-1966.] Afecțiune care apare înainte de vârsta de 6 luni, caracterizată prin formarea unor tumefacții dureroase la nivelul membrelor și a maxilarului inferior, localizate pe os și asociate cu hiperfosfatemie și semne de infecție generală. Evoluție benignă cu durata de câteva luni. Sinonime: hiperostoza corticală infantilă, sindrom Caffey-Silverman.

111.BOALA CALVE. [Jacques Calve, ortoped francez, Paris, 1875-1954.] Necroză aseptică spontană, uneori consecutivă unui traumatism ușor al unui corp vertebral (regiunea dorsolombară), cu dureri acute care iradiază în abdomen și constituirea unei cifoze. Sinonime: osteocondrită vertebrală infantilă, vertebra plană.

112.BOALA CALVE-LEG-PERTHES. [Jacques Calve, ortoped francez, Paris, 1875-1954; Arthur Thornton Legg, chirurg ortoped, Boston, 1874-1939; Georg Clemens Perthes, chirurg german, profesor la Leipzig, apoi la Tübingen, 1869-1927.] Osteocondroza nucleului de osificare a capului femural care se aplatizează, se condensează și capătă un aspect radiologic fragmentat. În evoluție se poate vindeca fără sechele, dar frecvent determină o malformație de sold, coxa plana. Sinonime: boala Legg-Perthes, osteocondrita a soldului.

113.BOALA CAMURATI-ENGELMANN. [Mario Camurati, medic italian contemporan; Guido Engelmann, chirurg ortoped austriac, Viena, n. 1876.] Sinonim: boala Engelmann.

114.BOALA CANAVAN. [Myrtelle M. Canavan, medic american, 1879-1953.] Boală a copilului mic; constă în degenerescența spongioasă și vacuolară a substanței albe a SNC. Clinic boala se manifestă prin megalocefalie, mișcări coreoatetozice, convulsii, cauzate de atrofia nervului optic. Moartea survine înainte de 2 ani de evoluție a maladiei. Transmiterea este recesivă, biologic existând un deficit al enzimei asparto-acilază. Sinonim: sferoză cerebrală spongioasă.

115.BOALA CAPDEPONT. [Bernard Capdepont, stomatolog francez, 1867-1918.] Malformație a dentinei, de origine necunoscută, transmisă autosomal dominant. Boala afectează atât dantura temporară, cât și pe cea permanentă. Se caracterizează prin abraziunea rapidă a

coroanei dentare, hipoplazia radiculară dentară și obliterarea progresivă a camerei pulpare. Dinții au aspect opalescent, maro sau albastrui și nu sunt afectați de carii. Sinonime: dentina opalescentă ereditară, dentinogenesis imperfecta.

116.BOALA CARDARELLI. [Antonio Cardarelli, medic italian, profesor de clinica medicală la Napoli, 1831-1926.] Sinonim: boala Riga.

117.BOALA CARDUCCI. [Agostino Carducci, clinician italian, n. 1873.] Sinonim: boala Connor-Bruch.

118.BOALA CAROLI-SCHIFF. [Jacques Caroli, gastroenterolog francez, n. 1908; Moritz F. Schiff, fiziolog și anatomist german, n. la Geneva, profesor de anatomie comparată la Geneva, apoi profesor de fiziologie la Geneva, 1823-1896.] Boală caracterizată prin supraîncărcare hepatică cu colesterol, responsabilă de hepatomegalie.

119.BOALA CARRION. [Daniel Alcides Carrion, student peruvian în medicină, 1859-1885, care, pentru a demonstra unitatea formelor de bartoneloză, și-a inoculat o suspensie provenită de la un caz de formă cronică a bolii - verruga - decedând prin forma acută, septicemică a bolii, denumită și febra de Oroya.] Denumire utilizată pentru desemnarea concomitentă a formelor acute și cronice de bartoneloză.

120.BOALA CASTELLANI. [Sir Aldo Castellani, bacteriolog și specialist în boli tropicale, de origine italiană, profesor la Londra, 1878-1971.] Sinonim: spirochetoză bronhopulmonară.

121.BOALA CASTLEMAN. [Benjamin Castleman, patolog american, 1906-1982.] Boală a țesutului limfatic produsă printr-o infecție cu un Gamma-herpesvirus, Herpesvirus uman 8, izolat în 1994. Histologic se caracterizează prin proliferare limfoidă asociată leziunilor de hiperplazie angiofoliculară și se manifestă clinic prin febră, adenopatii, splenomegalie. Este frecvent asociată cu sarcomul Kaposi, în special la subiecții infectați cu HIV.

122.BOALA CATTO. Sinonim: schistosomiaza arteriovenoasă cu *Schistosoma japonicum*.

123.BOALA CAZENAVE. [Pierre Louis Alpheé Cazenave, dermatolog francez, Paris, 1795-1877.] 1) Sinonim: pemfigusul foliaceu. 2) Lupus eritematos cronic.

124.COWPERITĂ, S. F. / COWPERITĂ, S. F. / ABCES AL GLANDEI COWPER. [William Cowper, chirurg și anatomist englez, Londra, 1666-1709; -ită.] Inflamația glandelor Cowper (*glandă bulbouretrală).

125.CRISTALE CHARCOT-LEYDEN [Jean Martin Charcot, neurolog francez, profesor la Paris, 1825-1893; Ernst Viktor von Leyden, medic german, profesor de medicină internă (succesiv) la Königsberg, Strasbourg și Berlin, 1832-1910.] Cristale octaedrice ascuțite, rezultate din distrugerea polinuclearelor eozinofile. Apar în special în sputa pacienților cu astm și mai rar în bronșite, diferite alergii, parazitoze.

126.CROMOZOM PHILADELPHIA[Descoperit în Philadelphia de P. C. Nowell și D. A. Hungerford, în 1960.] Cromozom mic al perechii 22, care a pierdut jumătate din substanța sa (*deleție a brațului lung) sau, mai frecvent, a schimbat acest segment cu unul aparținând cromozomului perechii 9 (*translocație între brațele lungi ale cromozomilor perechilor 22 și 9). Se observă în celulele liniei mieloide ale măduvei osoase în cursul leucemiei mieloide cronice, fiind caracteristic acestei afecțiuni.

127.CUPREMIE, s. f. [Lat. *cuprum* = aramă roșie, de la numele insulei Cyprus; gr. *haîma*, - atos = sânge.] Concentrația cuprului în plasmă sau ser. 95% din cupru este legat de *ceruloplasmină*, iar 5% este legat slab de *albumină*. Cupremia scade în *boala Wilson* și în *boala Menkes*, precum și în cazul pierderilor excesive de proteine (digestive sau urinare).

128.EFECT BOHR [Niels Henrik Bohr, fizician danez, 1885-1962.] Constă în eliberarea ionilor de hidrogen (H^+) în timpul reacției de oxigenare a hemoglobinei. Poate fi definit și ca o modificare a afinității *hemoglobinei* pentru O_2 în funcție de variațiile pH-ului mediului.

129.EFECT CARTER Regulă a transmiterii poligenice, care asociază un risc mult crescut la rudele de același sex cu pacientul care prezintă o malformație cardiacă congenitală.

130.EFECT DOPPLER-FIZEAU [Christian Johann Doppler, fizician și matematician austriac, 1803-1853; Armand Hippolyte Louis Fizeau, fizician francez, Paris, 1819-1896.] Se aplică în studiul circulației arteriale și venoase cu ajutorul ultrasunetelor și constă în următoarele: dacă un fascicul de ultrasunete de o frecvență dată este dirijat asupra unui corp în mișcare, acesta va fi reflectat cu o frecvență diferită de cea inițială. Diferența dintre cele două frecvențe este direct proporțională cu viteza corpului studiat. *Vezi și velocimetrie Doppler.*

131.ENDOCURIETERAPIE, s. f. [Gr. *endon* = înăuntru; Marie Skłodowska Curie, chimist și fizician francez, născută în Varșovia, 1867-1934; Pierre Curie, chimist și fizician francez, 1859-1906; gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji.] *Curieterapie* care constă în introducerea de surse radioactive închise în organism pentru tratament.

132.FENOMEN ARTHUS [Maurice Arthus, fiziolog francez, profesor (succesiv) la Freiburg, Marsilia și Lausanne, 1862-1945.]

Sinonim: reacție Arthus

133.FENOMEN GUNN [Robert Marcus Gunn, oftalmolog englez, Moorfields, 1850-1909.]Sinonim: sindrom Gunn

134.FENOMEN KANAGAWA Capacitatea bacteriei *Vibrio parahaemolyticus* de a produce hemoliză pe mediul agar Wagatsuma, fenomen strâns legat de enteropatogenicitatea microorganismului.

135.FENOMEN LUCIO [H. Lucio, medic mexican, 1819-1866.] Reacție de exacerbare locală în lepra lepromatoasă difuză, având la bază *vasculita necrozantă* a vaselor mici ale epidermului. Clinic, se observă grupuri de mici leziuni eritematoase cu necroză centrală și evoluție spre cicatrizare.

136.FENOMEN PRAUSNITZ-KÜSTNER [Otto Carl Willy Prausnitz, bacteriolog și igienist german, profesor la Breslau (în prezent Wrocław, Polonia), 1876-1963; Heinz Küstner, ginecolog german, profesor la Leipzig, n. 1897.]Sinonim: proba Prausnitz-Küstner

137.SINDROMUL BECHTEREW-MENDEL [Vladimir Mihailovici von Bechterew, neurolog rus, profesor la Kazan, apoi la Sankt Petersburg, 1857-1927; Kurt Mendel, neurolog german, Berlin, 1874-1946.] Presiunea asupra cuboidului duce, în leziunile piramidale, la flexia plantară a ultimelor patru degete.

138.SINDROMUL BECKER [Otto Heinrich Enoch Becker, oftalmolog german, Heidelberg, 1828-1890.] Creșterea pulsatilității arterelor retiniene, observată în cursul examenului oftalmoscopic în *boala Basedow-Graves*.

139.SINDROMUL BÉCLARD [Pierre Augustin Béclard, anatomist și chirurg francez, 1785-1825.] Prezența unui centru de osificare la nivelul epifizei inferioare femurale a fătului, care permite aprecierea vârstei fetale.

140.SINDROMUL BEEVOR [Charles Edward Beevor, neurolog englez, 1854-1908.] Ascensionarea ombilicului în paralizia segmentului inferior al mușchilor dreپți abdominali.

141.SINDROMUL BEHIER-HARDY [Louis Jules Behier, medic francez, Paris, 1813-1875; Louis Philippe Alfred Hardy, medic francez, 1811-1893.] *Afonie* în stadiile incipiente ale gangrenei pulmonare.

142.SINDROMUL BELL [Sir Charles Bell, chirurg și fiziolog scoțian, Londra, 1774-1842.] Sindrom caracteristic paraliziei faciale de tip periferic: globul ocular de partea afectată se deplasează supero-extern la încercarea de coborâre a pleoapei paralizate. Sinonim: *semnul Charles Bell*.

143.SINDROMUL BERGER [1) Emil Berger, oftalmolog austriac, 1855-1926; 2) Paul Berger, chirurg francez, Paris, 1845-1908.]

1. Formă eliptică sau neregulată a pupilei în stadiile inițiale ale *tabesului dorsal* sau *paraliziei generale progresive*. *Vezi și semnul Cyril Ogle*.

2. În luxația scapulo-humerală, bolnavul prezintă brațul în abducție, adducția nefiind posibilă (*sindromul abducției elastice*).

144.SINDROMUL BERGMAN [Harry Bergman, urolog american, n. 1912.]
Sindrom radiologic de diagnostic diferențial: ureterul este dilatat imediat sub nivelul unei tumori neoplazice, spre deosebire de aspectul colabat în cazul unei obstrucții de natură litiazică.

145.SINDROMUL BESPALOFF Congestia membranei timpanice și catar nazofaringian, în stadiile incipiente de rujeolă.

146.SINDROMUL BEZOLD [Friedrich von Bezold, otolog german, München, 1842-1908.]
Tumefacție inflamatorie sub vârful... *(text incomplet, te rog să-l completezi pentru a-l putea corecta integral).*

Declarația privin asumarea răspunderii

Subsemnata, Doina Corobcean, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Doina Corobcean

Semnătura

Data 26.05.2025

Doina Corobcean

Data nașterii: 28/04/1987 | **Cetățenie:** moldoveană | **Gen:** Feminin |

Număr de telefon: (+373) 78728949 (Număr de telefon mobil) | **E-mail:**

doina.corobcean@usmf.md | **Facebook:**

<https://www.facebook.com/doina.corobcean/> |

Adresă: str. Nicolae Testemițanu 19/3, ap. 80, MD 2025, Chișinău, Moldova (Acasă)

● EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

03/07/2023 – 31/12/2023 Chișinău, Moldova

FORMATOR LIMBA ROMÂNĂ PENTRU PERSOANELE ADULTE, REPREZENTANȚI AI MINORITĂȚILOR NAȚIONALE PROGRAMULUI NAȚIONAL PRIVIND ÎNVĂȚAREA LIMBII ROMÂNE DE CĂTRE MINORITĂȚILE NAȚIONALE

01/09/2022 – ÎN CURS Chișinău, Moldova

ȘEF CENTRU USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”, CENTRUL DE STUDII PREUNIVERSITARE ȘI EDUCAȚIE LINGVISTICĂ

15/09/2022 – ÎN CURS Chișinău, Moldova

TRAINER ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ A TRAINERILOR EUROPENI DIN MOLDOVA

01/09/2022 – ÎN CURS Chișinău, Moldova

ASISTENT UNIVERSITAR USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”, CENTRUL DE STUDII PREUNIVERSITARE ȘI EDUCAȚIE LINGVISTICĂ

01/10/2019 – ÎN CURS Chișinău, Moldova

REDACTOR REVISTĂ ONE HEALTH& RISK MANAGEMENT

<https://journal.ohrm.bba.md/index.php/journal-ohrm-bba-md>

01/09/2021 – 31/08/2022 Chișinău, Moldova

ȘEF CENTRU USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”, CENTRUL DE INSTRUIRE PREUNIVERSITARĂ

02/11/2010 – 31/08/2022 Chișinău, Moldova

ASISTENT UNIVERSITAR USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”, CENTRUL DE INSTRUIRE PREUNIVERSITARĂ

Site de internet <https://preuniversitar.usmf.md/ro>

01/09/2016 – 31/08/2021 Chișinău, Moldova

ȘEF STUDII USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”, CENTRUL DE INSTRUIRE PREUNIVERSITARĂ

02/01/2011 – 30/08/2014 Chișinău, Moldova

CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC STAGIAR ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI, INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „B. P. HASDEU”

01/04/2011 – 30/06/2013 Chișinău, Moldova

FORMATOR (LIMBA ROMÂNĂ PENTRU ALOLINGVI) CASA LIMBII ROMÂNE „NICHITA STĂNESCU”

01/09/2008 – 01/11/2010 Chișinău, Moldova

SPECIALIST RESURSE UMANE UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

● **EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ**

01/10/2010 – 30/09/2014 Chișinău, Moldova

STUDII DE DOCTORAT Universitatea de Stat din Moldova

Clasificare națională ISCED 7

01/09/2008 – 30/06/2010 Chișinău, Moldova

MASTER ÎN ȘTIINȚE UMANISTICE Universitatea de Stat din Moldova

Clasificare națională ISCED 7

01/09/2004 – 30/06/2008 Chișinău, Moldova

LICENȚIAT ÎN ȘTIINȚE UMANISTICE Universitatea de Stat din Moldova

Clasificare națională ISCED 5

● **COMPETENȚE LINGVISTICE**

Limbă(i) maternă(e): **ROMÂNĂ**

Altă limbă (Alte limbi):

	COMPREHENSIUNE		VORBIT		SCRIS
	Comprehensiune orală	Citit	Exprimare scrisă	Conversație	
ENGLEZĂ	B2	B1	B1	B1	B1
FRANCEZĂ	A2	A2	A2	A2	A2
RUSĂ	C1	C1	C1	C1	B2

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

● **INFORMAȚII SUPLIMENTARE**

CURSURI, WORKSHOP-URI, STAGII

Cursuri, workshop-uri, stagii

1. 25/06/2012- 08/07/2012 Școala de vară „Eugen Coșeriu și paradigmele lingvisticii actuale”, Universitatea Babeș –Bolyai, Cluj – Napoca, România;
2. 21/01/2013- 25/01/2013 „Cursuri de perfecționare în predarea românei ca limbă străină”, Institutul Limbii Române ca Limbă Europeană al Facultății de Litere, Universitatea Babeș –Bolyai, Cluj – Napoca, România.
3. 01/07/2013- 13/07/2013 Școala de vară „Eugeniu Coșeriu și lingvistica secolului XXI”, Universitatea Babeș –Bolyai, Cluj – Napoca, România :
4. 25/09/2013 - 28/09/2013 Curs de perfecționare „Didactica limbii române pentru străini. Metode interactive”, Centrul Educațional ProDidactica, Chișinău, Republica Moldova;
5. 03/10/2018 - Workshop „Interculturality and internațional business” din cadrul simpozionului Româna ca limbă străină. Ediția a VII-a. Universitatea „A. I. Cuza”, Iași, România.
6. 20-21/06/2019 - Workshop „Tehnologii performante în educație” Universitatea din Tiraspol, Chișinău, Republica Moldova.
7. 19/03/2019 - Webinar „Platforme de învățare la distanță: Google Classroom și Zoom”, Centrul republican pentru copii și tineret ARTICO, Chișinău, Republica Moldova.
8. 09/2022 - Programul de formare continuă „Predarea-învățarea limbii române la distanță”, ANTEM
9. 01.06.2023 - 20.12.2023 - Programul de formare continuă „Perspective curriculare și abordări didactice ale învățării limbii române de persoanele adulte, reprezentanți ai minorităților naționale”, în cadrul Programului național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale, inclusiv populația adultă, pentru anii 2023-2025

MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE

Manifestări științifice

1. 23/09/2009: Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”, USM, Chișinău, Republica Moldova;
2. 05/2010: Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”, USM, Chișinău;
3. 12-14/05/2011: Colocviul Internațional de științe ale limbajului „Eugenio Coșeriu”, ediția a XI-a, Normă-sitem-uz:codimensionare actuală, Chișinău, Republica Moldova;
4. 10-11/11/2011: Colocviul Internațional „Lecturi în memoria acad. Silviu Berejan”, AȘM, Chișinău, Republica Moldova;
5. 25/05/2012: Simpozionul internațional „Cultivarea limbii române în condițiile comunicării actuale”, USM, Chișinău, Republica Moldova;
6. 21-22/09/2012: Conferința internațională „Noi perspective de abordare a românei ca limbă străină/ ca limbă nematernă”, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România;
7. 25-26/09/2012: Conferința internațională „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău, Republica Moldova;
8. 13-14/09/2013: Conferința științifico-practică „Româna ca limbă străină/ nematernă în contextul didacticii moderne”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
9. 12/05/2014: Videoconferința „Comunicarea medicală în contexte multilingvistice și multiculturale”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
10. 16-17/05/2014: Simpozionul cu participare internațională „Probleme actuale de lingvistică română”, USM, Chișinău, Republica Moldova;
11. 03-04/10/2014: Conferința aniversară „40 de ani de limbă română ca limbă străină la UBB. 1974-2014”, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România;
12. 18-21/10/2016: Conferința științifică anuală. Zilele Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
13. 19/10/2017: Conferința științifică anuală consacrată aniversării a 90-a de la nașterea ilustrului savant Nicolae Testemițanu, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
14. 10/10/2017: Colocviul cu participare internațională „Ferdinand de Saussure- conștiința semiotică a lingvisticii”, AȘM, Institutul de Filologie „B.P. Hașdeu”, Chișinău, Republica Moldova;
15. 09/12/2017: Conferința cu participarea internațională „Language and discours”, Universitatea „1 Decembrie”, Târgu-Mureș, România;
16. 18 /10/2018: Conferința științifică anuală. Zilele Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
17. 03/11/2018: Simpozionul internațional Româna ca limbă străină. Ediția a VII-a. Comunicarea transculturală în diacronie: practici didactice și educaționale, teoretizare filologică și lingvistică, Iași, România;

Manifestări științifice

1. 17 /10/2019: Conferința științifică anuală. Zilele Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
2. 20 /10/2022: Conferința științifică anuală. Cercetarea în biomedicină: calitate, excelență, performanță, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova;
3. 07/10/2023: Conferința internațională „Noi perspective de abordare a românei ca limbă străină/ ca limbă nematernă”, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România;

PUBLICAȚII

Publicații

Articole:

1. Corobcean D. Evoluția cercetărilor în terminologia onomastică. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice)*, 2023, nr. 4(174), pp. 135-138.
2. Corobcean D., Costin V. Particularități în predarea numelor proprii în limba română ca limbă străină (RLS). În: *Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță*, Ed. 1, 18-20 octombrie 2023, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2023, p. 761.
3. Costin V. Corobcean D. Polisemia și sinonimia termenilor medicali în limba română. Generalități. În: *Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță*, Ed. 1, 18-20 octombrie 2023, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2023, p. 751.
4. Corobcean D. **Definition of family names with the final in -a**, Cercetarea în biomedicină: calitate, excelență, performanță, Chișinău, 490

5. D. Corobcean, **Online assessment techniques and strategies in teaching romanian as a foreign language - Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță, 21 octombrie. 2021, Abstract book**, Chișinău, 560
6. **Corobcean D.** Migration of proper name - medical eponyms - [Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea USMF „Nicolae Testemițanu”, 21-23 octombrie 2020: Abstract book](#), 746
7. Cosniceanu M., Corobcean D., [Surnames – Between Tradition and Accuracy](#), Studii și cercetări de onomastică și lexicologie(SCOL) - Anul VII, Nr. 1-2 / 2014, p. 59
8. Corobcean D. *Pragmatica numelor proprii* - Probleme actuale de lingvistică română, in onoream professoris octogenario Anatol Ciobanu. – Chișinău: CEP USM, 2014, pp. 83-88
9. D. Corobcean, *Elemente de onomastică în opera coșeriană* - revista Limba Română nr. 5-6, anul XXIII, 2013, pp. 182-183.
10. D. Corobcean, *Influența maghiară în antroponimia românească* - Conferința internațională „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”, USM. – Chișinău: CEP USM, 2012, pp. 310-311.
11. Corobcean D. *Raportul dintre numele comune și numele proprii (antroponimele)* – Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”, USM. – Chișinău: CEP USM, 2010
12. Corobcean D. *Jocul numelor: eponimele* – Conferința Științifică a Masteranzilor și Doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”, USM. – Chișinău: CEP USM, 2009, pp. 107-109.

Manuale

1. D. Corobcean, V. Costin, D. Ceoban , N. Cojocar ,S. Căzănescu, *Limba română : Nivel B1+Limba medical. Manual pentru studenții străini/* Doina Corobcean (coord.), Viorica Costin (coord.). - Chișinău: Ed. Medicina, 2016. 212 p.
 2. D. Corobcean, V. Costin, D. Ceoban , N. Cojocar ,S. Căzănescu, *Limba română : Nivel B1+Limba medical. Caiet de exerciții lexico-gramaticale/* Doina Corobcean (coord.), Viorica Costin (coord.). - Chișinău: Ed. Medicina, 2016. 155 p.
 3. V. Costin , D. Corobcean , D. Ceoban , N. Cojocar ,S. Căzănescu, *Limba Română. Caiet de exerciții lexico-gramaticale și de înțelegere după lectură.*–Chișinău: Ed. Medicina, 2014. 316 p.
-